

DOM SVÄTÝ

1946

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA V TRNAVE

DOM SVÄTÝ

ČIŽE

ŽIVOT TOBIÁŠOV

POUČENIA PRE KREŠŤANSKÉ RODINY

Napísal

KAROL LATASSE,

biskupský vikár v Rauch, v Lotaringii

Preložil

Fr. Richard Osvald

Piate opravené vydanie

VÝDAL SPOLOK SV. VOJTECHA V TRNAVE 1946

S povolením Apošt. adm. v Trnave
dňa 12. októbra 1946 č. 8316/1946.

„Hľad' a sprav to podľa obrazu.“

(2 Mojž 25, 40.)

Slovo vydavateľovo.

Keď mi Pán Boh tohto roku dožičil prežiť 25. rok v kňazskom povolani a k tomu ešte svojou veľkou milosťou ráčil ma vytrhnúť z nebezpečnej choroby, zaumienil som si ako vďaka urobiť dobrú vec, z ktorej by mal Pán Boh radosť a môj milovaný národ úžitok. A nemusel som dlho rozmýšľať, čo urobím.

Predošlého roku, do ktorého padlo 100. výročie založenia prvého „Slovenského učeného tovaryšstva“, mnoho som sa zaoberal tým, ako naši slávni predkovia, Pán Boh ich osláv, kňazi-spisovatelia, starali sa pred 100 rokmi o svoje veriace stádo. Obdivoval som ich horlivosť, keď som preberal tie ich vážne práce, ktoré vydávali tlačou v mnoho knihách. Medzi tými knihami, k spaseniu milovaného slovenského ľudu písanými a vytlačenými, najviac sa mi zapáčila jedna, ktorá nosí názov: „Dom swati to gest Žiwot Tobiássow, wsseckim kresťanskím Domom ku Příkladu przedstawení skrz Karla Latasse w Meste Nanci w Lotharingii Wikára. Wčil z nemecského Gazika na slowenski preložení skrz Mézsáros Ondrega hl. Kostela nittránskeho Kanownika. W Trnawe u Wáclawa Gelinkara, 1801.“ A ako by aj nie!

Hneď ma napadlo, že to musí byť znamenitá kniha, keď za 8 rokov tri razy ju tlačili; to poukazuje na to, ako veľmi si ju ľud obľúbil. Ale ešte viac pritiahla ma kniha k sebe, keď som sa dozvedel, že nitriansky biskup, František Fuchs, Pán Boh mu daj nebo, ktorý tú knihu dal tlačiť na svoje útraty, prvý raz v 2000 výtlačkoch, nariadil, aby kňazi po nedeliach popoludní v kostole pred vyučovaním katechizmu čítavali niečo zo Žiwota Tobiášovho, a síce v slovenských farách podľa prekladu Ondreja Mészárosa.

Ej, reku, musí to byť ozaj znamenitá kniha, keď biskup dáva jej úctu, akej sa v kostole len sv. evanjeliu dostáva!

A prečítal som knihu a porozumel som jej vzácnosti.

Táto kniha pekne sa vmestí do chrámu božieho k sv. evanjeliu, lebo ona dokáže každý kresťanský dom premeniť a posvätiť v chrám boží, v ktorom potom rodič-gazda býva kňazom a dietky i čeliadka jeho veriacimi, v ktorom bez prestania koná sa obeta kresťanského, čnostného života, taká milá Pánu Bohu.

A už som nepremýšľal, akú vec urobiť na česť a chválu božiu a k úžitku národa. — Vydám, reku, znova D o m s v ä t ý, aby národ môj mal zrkadlo mravného života, aby najmä za týchto smutných časov každý katolík z príkladu Bohom skúšaného a omilosteného Tobiáša a jeho rodiny naučil sa poctive a statočne konať svoju povinnosť, nech je akéhokoľvek stavu, pohlavia veku a života.

Vykonať svoj úmysel pomohol mi môj dobrý priateľ, J á n G u b r i a n s k y, učiteľ-organista bančanský, ktorý celú knihu prepísal, takže mne prišlo len niečo málo opraviť. Za to jemu patrí všetka zásluha a vďaka.

Nuž tu máš, drahý čitateľ, či si rodič a či gazda, tú zlatú knihu. Čítaj ju usilovne a zachovávaj jej slová, rady a napomínania.

Ak budeš môcť povedať: Pane, ja to všetko zachovávam od mladosti, si šťastlivý, a ja Ťa len prosím, zachovávaj všetko až do smrti. Nedaj sa mýliť, keď v iných domoch ináč vidíš, keď za tvoje kresťanské smýšľanie azda i posmech utržiš; nedaj sa zviest' zlým príkladom iných rodín, ktoré vymetajú zo svojho domu krásne, starootcovské, kresťanské, katolícke mravy a obyčaje; nedaj sa vyrušiť z bázne božej ani najsilnejšími búrami neznabožského ducha času; ó vytrvaj až do konca verný tomu slovu: „Ja a môj celý dom chceme slúžiť Pánu!“

Ale ak nemôžeš povedať, že zachovávaš všetko, čo táto kniha učí: rozpomätaj sa, že to u vás voľakedy ináč bolo; panovala i u vás bázeň božia a kresťanský, katolícky mrav a s ním požehnanie božie. Ale časom, neviem či z ľahostajnosti, ktorá sa nezbadane k nám dostala, či z náklonnosti, ktorá sa u vás pomaly ku škodným spôsobom sveta schýlila, odstúpili ste od tých dobrých starootcovských obyčajov, od katolíckych mravov. Ó čítaj len túto zlatú knihu a daj si riečť, daj sa poučiť. Uveď katolícke smýšľanie zas do seba i do svojho domu: s ním vstúpi k vám i požehnanie božie.

Keď budeš čítať túto zlatú knihu, vďačne si spomeň na tých mužov, ktorí sa prví postarali o to, aby tvoji predkovia, Pán Boh im daj radosť večnú, túto knihu poznali, čím sa stali oni pravými našimi dobrodincami.

Jej prvý prekladateľ bol O n d r e j M é s z á r o s, niekedy farár dubnický, dekan a čestný, neskôr skutočný kanonik nitriansky. Tento pestovateľ cirkevnej spisby narodil sa 23. okt. r. 1741 vo Varíne, v stolici trenčianskej, z meštianskych rodičov. Školy vychodil doma a v Žiline. R. 1762 bol prijatý za klerika do Nitry a r. 1768 vysvätený za kňaza. Ako kaplán v Bánovciach a v Trenčíne v prácach za dobro a spasenie veriacich tak sa vyznačil, že už po troch rokoch kňazstva r. 1771 stal sa prvým farárom v Hornej Súči, odtiaľ r. 1774 prešiel na faru do Soblahova a 1776 do Dubnice. Z tých čias chváli sa jeho učenosť a kazateľská vedomosť, taktiež horlivosť za chrám boží. Za neho je stavaný štedrosťou grófa Jozefa Illésházyho terajší farský a pútnický dubnický chrám; on z obetí nábožných pútnikov všemožne sa usiloval, aby jeho chrám i primeraným vnútorným nábytkom i skvelým cirkevným ruchom bol opatrený. Pre svoje zásluhy menovaný bol r. 1804 za kanonika nitrianskeho; ako taký žil 8 rokov nábožne a dobročinne a roku 1812 príkladne zomrel. — Ondrej Mészáros bol veľký pestovateľ rečníctva, písal i mnohé kázne, ktoré vyšly i tlačou; vydal i dve modlitebné knihy, ktoré boly veľmi obľúbené u nášho ľudu. Ale tuším najviac dobrého vykonal u svojho slovenského ľudu, ktorému bol oddaný celým srdcom, poslovenčením knihy D o m s v ä t ý. Mnoho dobrého vzniklo z čítania tej zlatej knihy a tým všetkým Pán Boh ozdobil Mészárosovu korunu v sláve nebeskej.

Táto kniha vyšla tlačou štedrosťou nitrianskeho biskupa, ktorý sa menoval F r a n t i š e k X a v. F u c h s, a bol pravý a veľký priateľ a dobrodinec slovenského ľudu. Narodil sa 14. aug. 1744 v Pahrendorfe, v stolici mošonskej, z nábožných rodičov, ktorí ho viedli k Bohu. Po dokončených štúdiách v Trnave bol prijatý za klerika ostrihomského a r. 1768 vysvätený za kňaza; bol kaplánom v Ostrihome, farárom v Somore, profesorom na budínskej akadémii, potom tajomníkom a archivárom prímasovým a roku 1773 stal sa kanonikom prešporským a po roku ostrihomským; 21. aug. 1787 vymenovaný bol za biskupa ni-

trianskeho a r. 1804 za arcibiskupa jágerského; 27. júla 1807 odišiel k Pánu Bohu. Tento biskup ustavične pracoval na česť božiu a blaho stáda jemu svereného, vzdorujúc každej ťažkosti, berúc sa v zápasy s každou námaňou, presilil sa v službe božej. A jeho dobročinnosť nepoznala hraníc. Mnohé chrámy i fary, školy, chudobínce i nemocnice zvestujú i dnes jeho štedrosť, a koľko je toho známe len Pánu Bohu!

Z jeho štedrosti dostalo sa i nám Slovákom hojne. A to ináč ani nemohlo byť. Fuchs hovorieval so sv. Pavlom: „Všetkým všetko učinéný som, aby všetkých k spaseniu priviedol“; a preto kým div, že na srdci nosil najmä duchovnú biedu katolíckych Slovákov, veľmi potrebujuúcich pomoci! Fuchs dal na svoje útraty tlačiť mnoho rozličných dobrých a mravných kníh, ktoré v celej vlasti rozdával, asi v 70 tisíc výtlačkoch, a z týchto skoro úplná tretia časť šla do rúk Slovákov. Fuchs medzi nami šíril kráľovstvo nebeské i slovom i písmom.

Modli sa, vzácny čitateľ, za týchto našich dobrodincov a cti ich pamiatku, s vďačnosťou spomínaj ich mená.

A pomodli sa, prosím Ťa, i za mňa, aby mi bol Pán Boh milostivý v živote i pri smrti. Aj ja sa modlím, aby Tebe Pán Boh pomáhal svojou milosťou. S Bohom!

Na Teplej, v deň sv. Cecílie 1894.

Fr. Richard Osvald,

kňaz arcibiskupstva ostrihonského.

Na vydanie tejto knihy pobádal nás Ján Koza, jednatel a čestný člen Spolku sv. Vojtecha v New Yorku, USA, ktorý nielenže horlil za slovenskú katolícku knihu, ale venoval aj značnú peňažnú podporu, aby sme túto knihu vydali. Vyslovujeme vďaky tomuto slovenskému šľachetnému robotníkovi, národovcovi a želáme si, aby táto kniha konala svoju misijnú úlohu v našich katolíckych rodinách.

Trnava, 3. okt. 1946.

**SPRÁVA
SPOLKU SV. VOJTECHA.**

PREDHOVOR

V Písme sv. je veľa príkladov, ktoré nás povzbudzujú k nasledovaniu dobrých mravov a krásnych čností. Čokoľvek sa v Písme sv. chváli, to nemôže byť nikomu podozrivým, lebo Duch Sv., ktorý v Písme sv. k nám hovorí, je „Duch múdrosti a pravdy.“

Ale zo všetkých tých mnohých príkladov „život Tobiášov“ zdá sa byť pre kresťanský dom najprimeranejším a najužitočnejším. Kniha, opisujúca život Tobiášov, nie je jednou z tých kníh terajšieho času, ktorých cieľom je: priniesť spisovateľovi osoh, a všetečným, ľahkomyselným ľuďom zábavu a ukrátenie času.

Milý čitateľ! V tejto knihe opisujú sa veci, ktoré sa skutočne stali; opisujú sa skutky a poriadok v dome, ktorý všetkým kresťanským domom môže slúžiť za zrkadlo. V tejto knihe je opísaný život Tobiáša, muža v Starom zákone vznešeného, ktorého príkladná trpezlivosť, láska, nevinnosť a nábožnosť robia znamenitým i pred Bohom i pred ľuďmi. V tejto knihe opisuje sa Tobiáš ako muž v šťastí najponíženejší, v hojnosti časných statkov najskromnejší, vo všetkých príhodách života najspokojnejší; opisuje sa ako muž o svojich domácych a vôbec o celý svoj dom veľmi starostlivý, že právom môže sa o ňom povedať: Dom Tobiášov je domom podľa srdca božieho; je dom, všetkými čnosťami ozdobený, ktoré činia rodičov opatrnými, dievky poslušnými; ktoré činia, aby boli ľudia dobrými občanmi a vlastencami, alebo ako sa obyčajne hovorí: aby boli „statočnými ľuďmi“.

V tejto knihe je Tobiáš znázornený ako opatrný hospodár, ktorý svojou osobou i celým spravovaním svojich domácych ukazuje, ako sa dajú spojiť naše povinnosti voči bližnému s povinnosťami, ktoré sme podlžní Bohu. V Tobiášovi vidíš muža, Bohu a jedine pre Boha žijúceho, ktorý vždy tak obcuje ako v prítomnosti Boha; ktorý každé svoje predsavzatie a jeho vý-

sledok Bohu pripisuje; ktorý vo všetkých príbehoch života, dobrých i zlých, Boha chváli a zvelebujeme. V Tobiašovi vidíš úprimného a starostlivého otca, ktorý pokladá čnosťnú výchovu dietok za najhlavnejšiu svoju povinnosť. Tobiaš je vzorom verného manžela a dobrotivého, spokojného suseda. V Tobiašovom synovi vidíš vzor úctivého, dôverného a poslušného dieťaťa, čistotného mládenca, ktorý bol taký šťastlivý, že mal anjeia za spoločníka; a keďže vo všetkom poslúchal jeho radu, to mu prinieslo veľké šťastie, lebo našiel čnosťnú pannu, ktorá mu bola od Boha za manželku prichystaná a zachovaná. V osobe Tobiašovej manželky je zobrazená verná manželka a dokonalá matka. Slovom: v tejto knihe nájde každý človek príklad rozličných čností, nech je akéhokoľvek stavu a veku!

Milí kresťanskí rodičia, dievky a čeliadka! Čítajte usilovne túto knihu, najmä v nedeľu a vo sviatok, a nasledujte pravdy a príklady v nej uvedené, ku ktorým je pridané najprimeranejšie duchovné poučenie. Tento spôsob vyučovania pospolitého ľudu, najmä kresťanskej mládeže, bude tým osožnejší, lebo pripojené poučenia sú v najlepšom súhlase s príkladmi, a čítajúceho nielen že nenudia, ale ho zaujímajú.

Táto kniha je písaná pre pospolitý ľud; preto ani spisovateľ ani prekladateľ nestarali sa o vysokú výrečnosť, v povedomí, že tým, pre ktorých je napísaná a preložená, o ktorých Písmo sv. hovorí: „Nechajte malučkých a nezabráňujte im ku mne prichádzať, lebo takých je kráľovstvo nebeské“ (Mt 19, 14), nie vzletné slovo, ale dôvera bude vecou najmilšou.

Blahoslaveným sa bude môcť pomenovať ten kresťanský dom, v ktorom tieto krásne príklady nájdu miesto, v ktorom dome všetci jeho obyvatelia podľa nich budú viesť a spravovať svoj život.

Boh milosrdenstva, ktorý sa „pyšným protiví, ale poníženým dáva milosť“ (1 Pt 5, 5), nech ráči všetkých osvietiť, ktorí budú túto knižku čítať alebo počúvať, aby s radosťou mohli povedať slová Spasiteľove: „Vychvaľujem Ťa, Otče, Pane neba i zeme, že si ukryl toto pred múdrymi a obozretnými a zjavil si to malučkým“ (Mt 11, 25).

HLAVA PRVÁ

Tobiáš i v asýrskom zajatí zostáva verný zákonu božiemu. — Učí a napomína svojho syna k bázni božej. — Pomáha v núdzi postaveným svojim spolubratom Izraelitom. — Trpí prenasledovanie od kráľa Senacheriba preto, že pochováva mŕtvych.

Č i a s t k a p r v á .

Tobiáš* bol jeden zo synov izraelských z pokolenia Neftali. Narodil sa v meste toho istého mena okolo roku 3282 od stvorenia sveta alebo roku 722 pred narodením Krista Pána. Od jeho mladosti nebolo v ňom nijakej samopašnosti alebo ľahkomyselnosti; bol veľmi oddaný Bohu, verný zákonu božiemu, horlivý v službe božej natoľko, že tí, ktorí jeho skutky pozorovali, boli pohnutí k dobrému.

Pred poltréťa sto rokmi pred jeho narodením bolo kráľovstvo židovské rozdelené na dve kráľovstvá: na kráľovstvo izraelské a na kráľovstvo judské. Jero-boam, kráľ izraelský, dal postaviť dve modly, zlaté teľatá, jedno v Bethel na juhu a druhé v Dán na severe, a prikázal svojmu ľudu, aby tie modly za Boha uznávali a božskú poctu im preukazovali. Do tohto kráľovstva prislúchal i Tobiáš. Za jeho času ešte trvaly tie modly.

Izraeliti chodievali v celých zástupoch k týmto modlám, a preukazovali im poklonu, aká prislúcha jedine pravému Bohu. Tobiáš, hoci bol zo svojho po-

* Toto meno znamená „Pán je dobrý“.

kolenia najmladší, predsa svojou múdrosťou prevyšoval i najstarších. Neprislúchal do počtu tých, ktorí sa klaňali „dielu rúk svojich“ — modlám, ale v isté dni chodieval do chrámu jeruzalemského, a tam podľa zákona božieho a príkladu svojich nábožných predkov vzdával príslušnú poklonu Bohu.

Už vo svojom mladom veku stratil Tobiáš rodičov, ktorí mu zanechali veľké statky; on nevynakladal svoj majetok na nádheru a rozkoše; ale svedomite splácal desiatok prvotín, hoci ho k tomu nenútil nikto z jeho modloslužobných kráľov. Čo obetoval do Jeruzalema na výživu kňazstva, to pokladal za vec prislúchajúcu Bohu, od ktorého mal všetko; on nechcel z toho ani najmenšie zadržať, lebo také zadržanie pokladal za oklamanie Boha, za svätokrádež.

Škoda, že za našich časov tento krásny príklad Tobiášovej spravodlivosti má tak málo nasledovníkov! Dane pokladajú sa teraz za utláčanie ľudu! Či sa však môže za utláčanie ľudu pokladať to, čo komu zá povinnosť ukladá najvyššia krajinská vrchnosť alebo náboženstvo? Dane sa ukladajú na pozemky, na polia, na vinice, hory atď., a tak tí, ktorí tie majetky prijali, prijali ich s tou záväznosťou, že budú niesť i na ne pripadajúcu ťarchu. Komu teda právom prislúcha daň, ten má moc ju i od patričných požadovať, a každý klam v tejto veci je nespravodlivosť, je svätokrádež! V terajšom čase kto si z toho obviňuje svoje svedomie? Kto to pokladá za hriech?

Od svojich rodičov už v mladom veku v sirobe zanechaný, nemal Tobiáš nad sebou nikoho; bol pánom sám sebe; ale on málo užíval svoju slobodu. Mal vždy pred očima Boha, toho najvyššieho Pána, pre ktorého i zemskí rodičia požívajú úctu, vážnosť, lásku a poslušnosť svojich dietok. Tohto Pána sa obával, s tým sa radieval v častejšej horlivej modlitbe, a vzdalujúc sa od všetkých rozkoší a samopašností s mladým ve-

kom obyčajne spojených, zachoval svoje srdce nena-
kazené, nevinné; lebo pri každom svojom čine pokla-
dal Boha i za svedka i za sudcu.

Nevinnosť, poctivé obcovanie bolo ovocím nábožnosti, kto-
rej sa Tobiáš oddal už vo svojej mladosti. O milá kresťanská
mládež, najmä tebe patrí všimnúť si Tobiášovho mladého ve-
ku! Pozri, ako on už prvé roky svojej mladosti posväcuje Bohu
ako prvotiny jemu najmilšej obete; ale zapamätaj si, že tie
čnosti jeho mladého veku i tebe najkrajšie pristanú. O vzácne
dni mladosti! Oj, keby si si ich aj ty, milá mládež, tak vážila,
ako si ich vážil mladý Tobiáš! Ale ty sa domnievaš, že roky
mladosti sú len pre rozkoše a veselosti? Oj, Tobiáš bol iného
náhľadu! Poznal dobre, že dni mladosti robia základ ctihodnej
staroby, a že práve prvé roky života bývajú počiatkom ne-
smrteľnosti a blaženej večnosti. Preto ho chváli i sv. Písmo,
že nič detského nebolo vidieť na ňom v jeho mladom veku.

Mladý Tobiáš žil v krajine modlárstvu oddanej; žil
medzi národom, ktorý zabudol na Boha, svojho Stvo-
ritela; obcoval s ľuďmi neveriacim; a predsa nedal sa
uchvátiť prúdu modlárskej neprávosti. Keď skoro
všetci jeho spolukrajanovia odstúpili od zákona božie-
ho, on jediný zostal verný Bohu; od opravdivej služby
božej neodvrátili ho ani zlé príklady jeho spolukra-
janov, ani posmechy pohanov, ani sľuby a hrozby u-
krutného kráľa.

Milé kresťanské dietky! Často i vy žijete v takých okol-
nostiach, v akých žil Tobiáš; sotva môžete urobiť jeden krok
bez toho, aby ste nevideli zlý príklad; nie ste bezpečné ani
medzi svojimi vrstovníkmi, ani medzi priateľmi, ani medzi do-
mácimi; všade sú nastrojené osídla vašej nevinnosti. Na vás
vzťahujú sa slová Ducha Sv.: „Syn môj, ak by ťa lákali hrieš-
nici, neprivoľuj im, ale zatvor svoje uši pred ich zlostinými a
podvodnými rečami, ani nedbaj na ich utrhanie a posmechy“
(Prísl. 1, 10). Zlí ľudia budú vás chcieť odvieť od dobrého pred-
savzatia buď nahováraním alebo vysmievaním; budú vás vábiť
do svojej spoločnosti, k márnym rozkošiam a nedovoleným

schôdzkam; budú vám hovoriť, že však tu niet sa čo obávať niečoho zlého. Ale pozor: jedovatý had býva ukrytý v bujnej tráve! Nepravosť je ten schod, po ktorom schádza sa do priepasti. Nebojte sa toho, že vás samopašní ľudia budú nenávidieť preto, že sa od nich odťahujete, i keď by vás naoko i hanili alebo opovrhovali; naopak, budú si vás v srdci vážiť, budú vás chváliť a budú si žiadať, keby vám mohli byť podobní.

Nasledujte, milé dietky, stálosť mladého Tobiáša! On sa neľakal toho, čo budú ľudia o ňom hovoriť; neľakal sa posmechu, ani prenasledovania. A hoci sa od Boha odvrátili skoro všetci jeho spolukrajani, on zostal verný svojmu Bohu; opravdivá viera dodala mu tú smelosť a stálosť. A bola to nepochybne veľká čnosť pre Tobiáša, že on — mládenček asi 15—18-ročný — jediný medzi tisícimi spolumešťanmi, poznal naničhodnosť a ohavnosť modlárstva.

Milé dietky! Vy sotva môžete to pochopiť a čudujete sa tomu, ako môže rozumný človek veriť a svoju nádej skladať v jednej takej modle, ktorú ľudia zhotovili. Čudujete sa, ako môže rozumom obdarený človek dávať kameňu alebo drevu takú úctu a poklonu, aká prislúcha jedine opravdivému Bohu. Čudujete sa, ako izraelský ľud mohol sa dopustiť takej ohavnosti. Uznávate, že mladý Tobiáš pre svoju vernosť k Bohu hoden je všetkej pochvaly a vážnosti. Ale či by to nebola chvála i pre vás, keby ste sa i vy poriadnejšie a mravnejšie správaly ako tí, medzi ktorými žijete? I terajší svet klania sa modlám! Lebo či nie je to modlárstvo, keď niekto nemierne dychtí po bohatstve, po hodnostiach, po svetských rozkošiach; keď miluje tie veci viac ako Boha, takže pre tieto je hotový Boha obraziť a jeho prikázania prestúpiť? Pre túto príčinu i sv. Pavol menuje lakomstvo modlárstvom. A čo iného ako modlárstvo je to, ak niekto svoje srdce obetuje nie Bohu, ale mizernému stvoreniu? Keď hriechami hanobí vznešený obraz boží — svoju dušu; keď sa odovzdáva (hanobným spôsobom) chlipnosti, obžerstvu, opilstvu a iným hnusným rozkošiam? Oj, chráňte sa, milé dietky, mať podiel s týmito a podobnými modlármi! Dokážte svojim životom, že ste Bohu verné, ako Tobiáš, že za najväčšiu chválu a šťastie si pokladáte Bohu slúžiť, i keď vidíte, že iní ľudia služby božie temer napospol zanedbávajú a prikázania božie prestupujú. Vy nenasledujte zlé príklady po-

kazených ľudí, ale nasledujte dobrý príklad mladého Tobiáša, a privykajte sa hneď od mladosti kresťanskej pobožnosti a kresťanskému životu.

Keď iní išli sa klaňať zlatým teľatám, Tobiáš išiel sa klaňať opravdivému Bohu do jeruzalemského chrámu. Chrám ten bol predobrazom našich kresťansko-katolíckych kostolov. Boh žiada, aby bol ctený v našich chrámoch ako čistý duch „v duchu a pravde“ (Jn 4, 24). Milé dietky! Chodievajte usilovne do chrámu božieho, najmä v nedeľu a vo sviatok; žiada to od vás Boh, žiada to i Cirkev svätá. Nechajte iných ísť za zlatými teľatami, t. j. za svetskými rozkošami; majte poľutovanie nad nimi. Vy ale obnovte zakaždým krstný sľub, ktorým ste sa — kedysi — odriekli všetkých takých diabolských skutkov. Keď sa na váš krstný sľub opravdive rozpamätáte a budete ho verne zachovávať, aj vtedy bude vám kostol nepochybne najmilším miestom na svete; budete ho usilovne navštevovať, a budete v ňom obetovať Bohu svoje srdce ako príjemný kvietok vášho mladého veku. A Boh iste so zaľúbením vzhliadne na vaše modlitby ako na prvotiny jemu najmilšie, a svoje požehnanie udelí nielen vám, ale i vašim rodičom, priateľom, vôbec všetkým, za ktorých sa budete modliť.

Oj, čiže to musí byť milý pohľad pre Pána Ježiša v našich chrámoch prítomného, ak sú i dietky v kostole prítomné a keď sa nábožne a mrávne držia pred božím oltárom; musí to byť milý pohľad i pre anjelov, obkľučujúcich Ježiša Krista, vo sviatosti Oltárnej prítomného; nad tým raduje sa nebo i zem! Lebo čo aj všetci synovia ľudskí sú milí Spasiteľovi, pre ktorú príčinu chcel s nimi i zostávať až do skončenia sveta, predsa malé dietky majú prednosť v jeho najsvätejšom srdci. Pán Ježiš za svojho prebývania na zemi dokazoval svoju lásku k malým deťom, keď ich k sebe volal, keď ich objímal, keď ich požehnával, vyučoval a iným za príklad predstavil slovami: „Týchto a im podobných je kráľovstvo nebeské.“ Tú istú úprimnosť, akú mal Pán Ježiš k oným malučkým, má i k vám; s oltára prihovára sa k vám: „Podťte ku mne, milé dietky, vy nevinná a vzácna čiastka môjho duchovného srdca; vo vašom čistom srdiečku je moje najmilšie prebývanie; vaša úprimnosť zaujala celé moje srdce; podťte ku mne, na vás chcem skladať ruky svoje a chcem vás urobiť účastnými môjho požehnania!“

Č i a s t k a d r u h á.

Veľké Tobiášovo milosrdenstvo voči chudobným vyplývalo z jeho pobožnosti. Účinok tohto milosrdenstva pozostával v tom, že každý tretí rok odkladal druhý desiatok a z toho potom udeľoval almužnu ubiedeným vdovám, opusteným sirotám a všetkým chudobným, najmä však takým, ktorí pravého Boha nielen poznali, ale sa usilovali i slúžiť mu v pravom náboženstve.

Hľa, to zas krásny príklad pre vás, milé kresťanské dietky! Vy síce ešte nemôžete všetko robiť, čo by ste azda chcely, ani dávať hojnejšie almužny a predsa i vy môžete sa ukázať láskavými a milosrdnými voči vašim bližným; prirodzený zákon lásky povoláva ku konaniu dobra vás tak ako i ostatných ľudí, a prikázanie božie týkajúce sa lásky k bližnému hovorí: „Čo chceš, aby tebe iní činili, čiň i ty iným!“ Či vám nedávajú vaši milí rodičia tu i tu dajaký darček, niečo peňazí pre obveselenie? Oj, aká by to bola Bohu milá obeta, keby ste dali z toho dajakú čiastku pre občerstvenie a potešenie chudobných!

Ale azda naskrze ničoho nemáte vo svojich rukách, čo by ste zo svojej vôle chcely podať chudobnému; nič to zato; Boh nežiada od takého, ktorý sám ničoho nemá. Ale — pomyslí si z vás niektoré — veď moji rodičia majú dosť všeličoho, vezmem a dám chudobnému. Ach, chráňteže sa takého skutku! Boh takú obetu neprijíma, ktorá sa koná nespravodlivým spôsobom. On sám zakazuje dotýkať sa cudzieho majetku slovami: „Nepokradneš!“ Dieťa sa nesmie opovážiť ani len dotknúť toho, čoho pánmi sú rodičia, ak mu nedajú na to povolenie; to by bola krádež, a dieťa nesmie okrádať svojich rodičov! Okrem nespravodlivosti, akej by sa také dieťa okrádaním dopustilo, ukázalo by veľkú nevďačnosť za to dobrodenie, ktoré od svojich rodičov požíva už od materinského života. Ak ale rodičia majú sa dobre a ak sú milosrdní, vtedy, milé dietky, poproste ich, aby vám dovolili niečo podať chudobnému, a len potom, keď ste dostali od nich povolenie, vykonajte skutok milosrdenstva s radosťou. Tým navykne vaše srdce a vaša ruka

hneď od mladosti vykonávať skutky milosrdenstva, ktoré vám pritiahnu požehnanie božie. Z majetku, ktorý ste dostali od Boha, nemôžete nikdy mať väčší úžitok.

Tobiáš viedol život, ktorý sa zrkadlil v skutkoch náboženstva, lásky a milosrdenstva ku svojim blízkým, v núdzi postaveným. Keď dosiahol mužský vek, pomyšľal i on na sväzok manželstva, ale tak, že nič nechcel zanedbať z toho, čo bol povinný zachovať i podľa náboženstva i podľa svojho zdravého rozumu. Jeho náboženstvo mu prikazovalo, aby si vzal za manželku zo svojho pokolenia a rodu; rozumom zas chápal, aké je ťažké urobiť šťastný tento krok. Vedel, čo hovorí sv. Písmo, že „dobrá manželka býva od Boha prichystaná manželovi“, a že Boh len také manželstvo posväcuje a požehnáva, ktoré sa podľa jeho vôle uztvára a ktoré sa zakladá na pobožnosti a na čnostnom správaní sa. Tobiasz teda nedôveroval sebe samému ani sa nespoliehal jedine na svoj rozum, ale v tej veci obrátil sa na Boha, Otca svetla, a toho prosil o radu a pomoc; jeho modlitba za túto vec bola oveľa horlivejšia a obšírnejšia než inokedy, lebo jeho úmysel bol čistý, opravdivý.

Po mnohom nábožnom rozjímaní a modlení sa k Bohu o pomoc, Tobiasz sa konečne rozhodol, že si vezme za manželku dcéru istého priateľa zo svojho pokolenia, menom Annu, ktorú jej rodičia vychovali v bázni božej a v zachovávaní príkazov božích; a tento svoj úmysel i uskutočnil. Nahovárači jeho manželstva boli dobré, šlachetné mravy, preto nevystalo ani požehnanie božie.

Milá mládež, ktorá si dospela do toho veku, v ktorom máš pomyšľať na premenenie svojho stavu sväzkom manželstva, či sa môžeš úfať, že budeš šťastlivou, ak budeš pri takom dô-

ležitom kroku inak konať, a nie ako konal Tobiáš? Ak sa s Bohom neporadiš a nebudeš brať ohľad na bohabojnosť a dobré mravy svojej snúbenice, ale dáš sa oslepiť bohatstvom, krásou alebo učenosťou? Oj, koľko ich už obanovalo, že tak konali a nie inak!

Po čase obdaril Boh Tobiáša a jeho manželku synom, ktorý mal byť v budúcnosti na radosť a potechu svojim rodičom. Otec dal svojmu synovi svoje meno a nič nezanedbal z toho, čo prislúchalo k bohabojnému a čnostnému vychovaniu dieťaťa. Starosť o výchovu dieťaťa podržal Tobiáš pre seba, lebo tak bol presvedčený, že otcovskú úprimnosť a starostlivosť nikto iný nenahradí. Vedel i to, že dieťa, čo sa týka dobrých mravov, upadá do veľkého nebezpečenstva, ak jeho výchova býva odkázaná len na sluhov a nájomníkov, teda na ľudí cudzích.

Z toho nasledovalo, že malý Tobiášik už s materským mliekom mal náchylnosť k dobrému, ako blahonosnú vlahu všetkých čností. Otec bol sám učiteľom svojmu synkovi a najmä o to sa staral, aby jeho synček Boha poznal, jeho sa bál a nadovšetko ho miloval. A malý Tobiášik ako rástol vekom, tak rástol i v múdrosti, lebo otec ho učil poznať tie povinnosti, ktoré má každý človek k Bohu, k bližnému, k vlasti a k tomu národu, ku ktorému prislúcha. Otec ho učil nadovšetko, aby sa bál hriechu, ako jediného opravdivého a najväčšieho zla na svete, z ktorého má svoj počiatok rozličná časná bieda a ktorého koniec je večná bieda.

Blažoslavení tí rodičia, ktorí si za svoju najhlavnejšiu povinnosť pokladajú, aby svoje detky od ich mladosti ku všetkému dobrému učili a privykali. Túto povinnosť ukladá rodičom ich zdravý rozum, prirodzená náchylnosť a láska ku ich deťkam. Ale i kresťanské náboženstvo im ukladá túto po-

vinnosť a to tak dôrazne, že keby i všetky iné povinnosti vyplnili, ale túto najhlavnejšiu keby zanedbali, sú v nebezpečenstve utratiť svoje duševné spasenie. Naopak, keď sa rodičia usilujú do srdca svojich dieťok hneď od mladosti zaštepíť ošklivosť, nenávisť proti každej neprávosti, uisťuje ich to isté náboženstvo, že budú mať úžitok zo svojho namáhania nielen v budúcom, ale i v tomto časnom živote. Zostane neomylnou pravdou, že čnostným vychovávaním svojich dieťok sú rodičia i sebe samým osožní, lebo oddaľujú od seba tie mnohé trpkosti, aké musia zakúsiť rodičia detí nekarhaných; okrem toho si chystajú vážnosť, potešenie a podporu pre dni svojej staroby. Oj, akú radosť pocítia kedysi, keď budú vidieť a skusovať, že ich dieťky sú k nim úprimné, úctivé a poslušné; ako budú požehnávať svoje namáhanie, ktorým svoje dieťky k dobrému učili, napomínali a trestali.

Ale šťastlivé sú i dieťky, ktoré dostaly od Boha takých rodičov, čo sa o ich čnostné vychovanie svedomite starali, lebo ak také bohabojné zostanú, istoťne budú obdarené hojným požehnaním božím; budú mať česť a vážnosť pred ľuďmi, budú žiť v pokoji so svojimi susedmi, budú na radosť a pýchu svojho pokolenia, ako to ďalší opis Tobiášovho života potvrdzuje.

Č i a s t k a t r e t i a.

Pán Boh prichystal pre Tobiáša veľké potešenie už na tomto svete; ale chcel ho skôr podrobiť prísnej skúške časnými trápeniami, ktoré zamýšľal na neho dopustiť. Tak zachádza Boh ešte vždy s najvernejšími svojimi služobníkmi; chce ich skúšať ako zlato ohňom časných trápení, aby ich čnosť bola o to čistejšia, zrejmejšia a záslužnejšia časnej a večnej odplaty.

Izraelskí synovia boli prinútení už od dvanástich rokov platiť ročitú daň asýrskemu kráľovi. Izraelský kráľ Ozeáš, keď bol najprv uzavrel smluvu priateľstva s egyptským kráľom, sprotivil sa platiť tú daň asýr-

skemu kráľovi. Z toho povstala ukrutná vojna. Asýrsky kráľ Salmanasar, vrátil sa do krajiny kráľa Ozeáša s náramným vojskom, a obľahol hlavné mesto Samariu. Obliehanie trvalo úplné tri roky, až konečne bolo mesto vydobyté s veľkým preliatím krvi. Kto pred pätnástimi rokmi ušiel meču a zajatiu nepriateľa, teraz i ten bol odvedený do zajatia do Asýrska.

I Tobiáš bol odvedený so svojimi krajanmi, a mesto Ninive bolo jemu a jeho domácim vykázané za budúce obydlie. Tu mal podať príklad svojej vernosti voči Bohu. Oj, koľko posmechu a krívd musel pretrpieť za to, že v isté dni chodieval do jeruzalemského chrámu, aby sa tam klaňal svojmu Bohu! Ale o koľko viac posmechu musel zniesť za to, že nechcel s inými Izraelitmi požívať pokrmy, ktoré im ich náboženstvo zabráňovalo! V zajatí totiž jeho spoluveriaci nič si z toho nerobili, ale slobodne požívali pokrmy židom zakázané. Oni to neuznávali za prikázanie božie, ale za ľudský výmysel; preto sa horšili na Tobiáša. Pohani však, ktorým bolo to prikázanie neznáme, tí ho zasa vysmievali.

Ale Tobiáš mal toľko smelosti a udatnosti, že sa mohol postaviť všetkým na odpor. Nijako mu to nešlo do hlavy, že by mohol byť zákon boží zľahčený alebo celkom zrušený len preto, že ho mnohí nezachovávali; ani to nemohol pochopiť, že by zlé príklady daly mu právo ich nasledovať. Preto len vzdychal a plakal nad tým všeobecným rušením zákona božieho. Od jeho dobrého predsavzatia nemohly ho odvrátiť ani pochlebné nahovárania jeho spolukrajanov, ani posmechy pohanov. „To Boh zakázal!“ bývalo jeho obyčajnou zbraňou, ktorou odrážal útoky naň i so strany Izraelitov i so strany asýrskych pohanov. Na

všetky námietky a nahovárania samopašníkov a ľahkomyselníkov, ktorými ho chceli odvieť od zachovávania prikázania božieho, mal vždy túto odpoveď: „Vôľa božia je, aby som sa toho zdržal!“ Tobiáš nehútal všetečne po príčine, prečo to Boh zakázal. Ani sa nepúšťal s nevercami do hlbšieho dohadovania, akú mal Boh príčinu, keď to zakázal. On by to bol pokladal za rúhanie sa Bohu; bol by sa domnieval, že by tým nútil Boha, aby jemu, mizernému svojmu stvoreniu, počet skladal z toho, čo v nekonečnej svojej múdrosti a prozreteľnosti prikázal alebo zakázal! Nech to prikázanie božie prijal, rozumel a vykladal kto chcel ako chcel, nech ho preto nenávideli alebo prenasledovali, jemu bol Boh nadovšetko; hlas boží prevýšil všetky daromné slová. Tobiáš si svätosväte zaumienil, že sa chce jedine Bohu páčiť, Bohu poslušný byť a len Bohu slúžiť v dôvernosti srdca svojho.

Táto Tobiášova poddanosť vôli božej môže slúžiť za poučenie kresťanom terajšieho času. Koľko by ich chcelo svojím vtipkovaním zľahčiť, ba celkom zničiť od Boha zjavené pravdy kresťanského náboženstva! Na námietky takých rozumkárov má dobrý kresťan odpovedať: „Ja to preto verím, lebo to Boh zjavil a veriť prikázal!“

Ale i katolíckemu kresťanovi môže tento príklad slúžiť za smernicu proti námietkam a zľahčovaniu cirkevného prikázania o zachovávaní pôstu a zdržovaní sa od mäsitých pokrmov. Isté je, že pôst a zdržovanie sa od mäsitých pokrmov je vec taká stará, ako je stará Cirkev; počiatok pôstov teda treba hľadať na počiatku Cirkvi. Príčina, ktorá viedla Cirkev, aby ustanovila pôsty, bola, že sa duch kresťanský zakladá na duchu pokánia; pokánie ale požaduje mŕtvenie tela. Cirkev sv. teda ustanovila isté dni pre mŕtvenie tela pôstom a zdržovaním sa od mäsitých pokrmov. Cirkev to ustanovila mocou, ktorú dostala od Ježiša Krista, ktorý riekol: „Čokoľvek sviažete na zemi, bude sviazané i na nebesách; a čokoľvek rozviažete na

zemi, bude rozviazané i na nebesách" (Mt 16, 19). Cirkev to nariadila tou istou mocou, ktorou už na prvom cirkevnom sme-
me jeruzalemskom zakázala požívať, čo bolo zadusené. Túto
moc prijala od Krista Pána, ktorý riekol apoštolom: „Kto vás
počúva, mňa počúva, a kto vami pohŕda, mnou pohŕda" (Lk
10, 16). Čo sa týka pôstu; zpočiatku oveľa prísnejšie zaobchá-
dzala Cirkev s veriacimi, keď dovolila požívať pokrm len raz
cez deň a i to len večer; ba zakázala požívať i pokrmy, ktoré
pochádzaly z mäsa, ako: mlieko, maslo, syr, vajcia atď. Neskor-
šie síce Cirkev veľa popustila zo svojej prísnosti, berúc ohľad
na telesnú slabosť veriacich.

V najnovšej dobe, za druhej svetovej vojny, cirkevná
vrchnosť ešte väčšie úľavy udelila veriacim, aby sa nikto ne-
mohol žalovať na prísne pôstne predpisy. Dnes platia tieto pred-
pisy:

Zdržovať sa mäsitého pokrmu je prikázané:

1. Každý piatok, ak naň neprípadne prikázaný sviatok alebo
sviatok Očisťovania, Zvestovania, Narodenia P. Márie, sv. Cy-
rila a Metoda, sv. Štefana prvomučeníka, sv. Silvestra (31. de-
cembra), 1. máj, 28. október.

2. Na Bielu sobotu až do poludňajšej 12-ej hodiny.

Zákon zdržovania sa mäsitého pokrmu povinní sú zachová-
vať všetci, ktorí siedmy rok života doplnili. (Can. 1254, § 1.
C. J. C.)

Vo všetky dni zdržovania sa mäsitého pokrmu ku zhotoveniu
jedál dovolené je použiť masti akéhokoľvek zvieraťa; zakazuje
sa však polievka z mäsa. (Can. 1250. Č. J. C.)

Mäso a ryby pri tom samom jedení spolu používať nie je za-
kázané. (Can. 1251. § 2. C. J. C.) Podobne dovolené je požívať
chlieb s akoukoľvek masťou natretý.

II. Nie sú viazaní zákonom v piatok požívať mäsitého
pokrmu:

1. Jednotlivé miesta, kedykoľvek sa tam jarmok
alebo slávnosti či už cirkevné, či svetské za veľkej účasti ľudu
odbavujú; to isté platí aj pre hostiny usporiadané z príležitosti
pohrebu. Na Slovensku prestáva zákaz aj v deň patróna alebo
posviacky chrámu tam, kde v tento deň odbavujú sa za veľkej
účasti ľudu aj vonkajšie slávnosti;

2. J e d n o t l i v í v e r i a c i (vyjmúc na Veľký piatok):

a) úradníci, robotníci vo fabrikách, baniach, kamenolomoch, v horách (lesoch), títo poslední vtedy, keď neobedujú doma; robotníci na poliach v čas svážania a mlatby, robotníci na železničiach a lodiach, ako tiež aj tí, ktorí na riekach drevo spúšťajú;

b) strážnici verejného poriadku, finanční strážnici, strážcovia väzňov, taktiež civilní policajní strážcovia i so svojimi rodinami;

c) osoby zamestnané pri železniciach, električných dráhach, automobiloch, lodiach;

d) ktorí v kúpeľoch hľadajú ozdravenie i s rodinami a služobníctvom;

e) cestujúci, a to nielen vtedy, keď sa musia stravovať vo vozňoch jedálnych, v staničných a loďných alebo akýchkoľvek hostincov, ale aj vtedy, keď jedlá so sebou nesú;

f) svetskí ľudia, ktorí sú nútení v hostincoch sa stravovať, alebo z hostincov a iných súkromných domov si jedlo zadovážovať; hostinskí a ich rodiny;

g) ktorí zdržujú sa alebo stravujú sa u takých rodín, kde pôstne jedlá sa neprèkladajú;

h) rodiny, v ktorých aspoň jeden člen je už dišpenzovaný, alebo u ktorých sa stravujú vojaci;

i) všetci, ktorí jedia pomimo domu alebo jedlo z domu riadne so sebou prinášajú.

Chudobní, ktorí žijú z milosrdenstva iných, tiež chorí a rekonvalescenti môžu mäso každodenne jesť a nie sú viazaní zákonom pôstu.

III. P ô s t s o z d r ž o v a n í m s a m ä s i t é h o p o k r m u má sa zachovávať:

1. v P o p o l e č n ú s t r e d u, 2. na V e ľ k ý p i a t o k, 3. na V i g i l i u N a r o d e n i a P á n a (Štedrý večer).

Zákonom pôstu viazaní sú všetci po doplnení 21-ho roku až do začiatku 60-ho roku (Can. 1254. § 2.)

Zákon pôstu dovoľuje nasýtenie sa len raz denne; ale nezakazuje ráno i večer niečo zjesť, pričom však ohľadne množstva a akosti jedál majú sa zachovať prijaté miestne zvyky. Večera môže sa s obedom zameniť. (Can. 1251. § 2. C. J. C.)

Zákonom jednorázového nasýtenia sa nie sú viazaní, ktorí sú vystavení veľmi namáhajúcim prácam telesným a duševným.

Ktorým zákonom pôstu z akejkoľvek príčiny nie sú viazaní, môžu aj v deň zákazu požívania mäsitých pokrmov, ak je v ten deň dišpenz od zákazu, toľko ráz mäso jesť, koľko ráz prijímajú jedlá.

O d p o r ú č a s a v e r i a c i m, aby pôst aspoň v obyčajné dni Veľkého pôstu a v piatky štvoro Suchých dní (kantry) zachovávali (teda neviaže pod farchou hriechu).

Pri udelení týchto úľav Svätý Otec upozornil veriacich, aby udržané úľavy usilovali sa nahradiť inými pobožnými skutkami, predovšetkým d á v a n í m a l m u ž n y.

Veru nikto sa nemôže žalovať, že by Cirkev neznesiteľné pôsty ukladala na veriacich a že by títo ich nemohli zachovávať.

U mnohých je táto výhovorka spravodlivá; lebo skutočne nachádza sa veľký počet takých, ktorí pre telesnú chorľavosť nemôžu pôst zachovávať. Cirkev, táto úprimná a starostlivá matka, nechce nikoho obťažovať svojím prikázaním, ba má skôr poľutovanie nad telesnou neduživosťou svojich synov a dcér. Splnomocňuje teda duchovných pastierov, aby v takom prípade dali potrebné dovolenie (dišpenzáciu), t. j. aby ich od zachovávania pôstu a zdržovania sa od mäsitých pokrmov oslobodili. Ale nájdú sa i takí, ktorí sa za chorých vydávajú len preto, aby sa od zachovávania pôstu oslobodili. Lenže takí nemôžu sa počítať medzi telesne chorľavých, ktorí sa na chorobu ponosujú len vtedy, keď sa blíži pôst; ktorí nezavolajú lekára, hoci majú na to príležitosť, ani si nezaopatria lieky, hoci majú na to spôsob, ale od svojho duchovného otca pýtať dišpenzáciu, to nikdy nezameškajú! Alebo či sa môžu za chorých pokladať takí, ktorí celé dni a noci trávajú pri hre, kratochvíle a tanci, čím oslabujú svoje telo? A predsá i títo pýtajú dišpenzáciu, udávajú za podmienku svoju telesnú slabosť, aby len mohli vydrieť oslobodenie od zachovávania pôstu. Všetci títo zabúdajú, že pred božími očami platnosť má len taká dišpenzácia, ktorá spočíva na príčine opravdivej! Mnohé z tých príčin, ktoré sa udávajú pred duchovným pastierom pre udelenie dišpenzácie, nie sú platné ani pred vlastným svedomím, tým menej môžu byť platné pred Bohom, Sudcom najspravodlivejším!

Nájdu sa, pravda, medzi ľuďmi i takí bedári, ktorí pre mdlosť svojho tela nemôžu sa ani postiť, ani od mäsitého pokrmu zdržovať. Keď skúmame príčinu toho, nájdeme, že ich neduživosť pochádza z neporiadneho a samopašného života! O kiez by sa takí rozpamätali a zo srdca ľutovali nad tým, že svoj biedny stav, svoju chorobu prítiahli si pre neporiadny život a nepravosti; nech sa pousilujú, aby nemožnosť postiť sa nahradili inými dobrými skutkami, napr. almužnou, a smyli slzami opravdivej kajúcnosti príčinu, pre ktorú nemôžu sa postiť. Pán Ježiš riekol: „Ak sa nedáte na pokánie, všetci zahyniete!“ (Lk 13, 3). Tohto výroku majú sa obávať i spravodliví, o čo viac ale hriešnici!

Druhá príčina, pre ktorú sa ľudia vyhovávajú, že sa nemôžu postiť, je chudoba. Keď sa ľudia vyššieho stavu uchádzajú o dišpenzáciu, udávajú za príčinu chorľavosť svojho tela; ľudia nižšieho stavu udávajú svoju chudobu a hovoria: „Pôstne jedlá sú prídrahé, my si ich nemôžeme zaopatriť!“ Tu sa nerozumejú ľudia skutočne chudobní, ktorí si nemôžu v jedlách preberať, ale sa musia uspokojiť s tým, čo si cez deň vypracujú. Tu je reč o takých, ktorým sú pôstne jedlá nie po chuti a preto prídrahé; to sú takzvaní lakotníci, maškrtníci, ktorí by si chceli ešte i v pôste preberať v jedlách. Pri ustanovení pôstu mala Cirkev i ten úmysel, aby veriaci to, čo si zdržovaním sa od mäsitých pokrmov ušetrili, mohli dať ako almužnu chudobnejším. A v tomto ohľade nikto nemôže tvrdiť, že by v tejto veci bola Cirkev pochybila. To môžu dosvedčiť i kresťanskí hospodári, že svedomitým zachovávaním prikázania o pôste ani najmenšiu škodu neutrpeli, ba naopak, že na svojom majetku zbadali značný ošoh.

Smutná, ale skutočná pravda je, že sa už i medzi veriacimi nášho národa nachodia takí, ktorí pôst nezachovávajú a ešte i iných k tomu zvádzať svojimi zlými príkladmi a posmievačnými rečami. A to je to najsmutnejšie, že títo ľudkovia nie sú údajami dajakej bludnej viery, ktorí sa od katolíckej cirkvi odtrhli, aby mohli viesť život pohodlnejší, neviazanejší, ale sú to vlastné dietky Cirkvi sv., v ktorej sa narodili a ktorá ich vychovala!

Ako sa má teda zadržať katolík proti toľkému pohoršeniu,

ktoré dolieha na neho so všetkých strán? Katolík, či už sa postí alebo s cirkevným dovolením nepostí, má sa všemožne chrániť, aby sa proti vážnosti Cirkvi sv. ani slovom ani zlým príkladom neprevinil. Sv. Augustín hovorí: „Nemôže mať Boha za Otca, kto nemá Cirkev za matku.“ Vážnosť Cirkvi požaduje, aby človek podrobil svoj rozum článkom viery, ktoré ona na verenie predkladá. Ale kto túto vážnosť Cirkvi prestupovaním cirkevného prikázania zľahčuje, ten je už na ceste, ktorá vedie ku ľahostajnosti vo viere, k pochybovaniu a konečne do priepasti úplnej nevery a odpadliverstva. Dobrý katolík nemá sa dať pohoršiť alebo azda od svojho dobrého predsavzatia odviešť, keď od niekoho počuje rúhavé reči proti jednému alebo druhému cirkevnému prikázaniu; lebo je isté, že také blúznivé reči nepochádzajú z presvedčenia, ani z istoty svedomia, ale sú náročky hľadanou výhovorkou neposlušnosti, sú pokrývkou, ktorou by radi pred svetom zakryli svoju samopašnosť, svoj neporiadny život, akému sú takí ľudia obyčajne oddaní. Či sa však môžu takí ľudia ukryť pred božími očami a pred hrozným súdom, ktorý na nich čaká? Isteže im bude trpká tá rozkoš, ktorú hľadali v pokrmoch, keď rušili cirkevné prikázania! Oni nechceli poslúchať Cirkev svätú, ale chceli vyplniť svoje neporiadne, zverské žiadosti. Čo iného majú očakávať, ako: aby boli podobní pohanom a mýtnikom, a aby ich odplatou bol hlad večne trvajúci a smäd neuhasiteľný! Čo im bude osožiť ich mudrovanie? Čo ich rúhanie a reptanie proti Cirkvi a prikázaniam? Uznajú, lebo budú musieť uznať, že všetky ich nástrahy skutočne neboly nič iného, ako klam a zaslepenie očí; želieť budú nad sebou samými, ale ich ľútosť bude oneskorená a preto márna.

Ó, vy veriace duše, ktoré toto čítate, chráňteže sa podobného nešťastia! Nasledujte príklad verného božieho služobníka Tobiáša a ozbrojte sa duchovným pancierom proti všetkým útokom a posmechom ľahkomyselníkov! V čas pokušenia povedzte si: „To prikazuje Cirkev svätá a Boh káže Cirkev poslúchať.“ A verte, že touto zbraňou prevýšite všetko rúhanie, všetky posmechy ľahkomyselníkov, a budete mať pri poslednej hodine smrti potešenie, že ste žili ako verní a poslušní synovia Cirkvi svätej; budete môcť s tohto sveta vykročiť s nádejou, keď ste mali Cirkev za matku, nájdete Boha za Otca.

Vaša poslušnosť voči Cirkvi sv. bude vo vážnosti i u tých, ktorí sa z vás vysmievajú; oni poznajú seba, ale i vás poznajú, že nie ste ako oni ľudia ľahkomyselní, ale Bohu verní, Cirkvi poslušní, dobroprajní všetkým ľuďom. Čnosť býva ocenená i od nepriateľov.

Č i a s t k a š t v r t á.

Táto pravda dokázala sa skvele na pobožnom Tobiášovi. On bol jeden z tých synov izraelských, ktorých kráľ Salmanasar odviedol do zajatia do Asýrska; bol teda väzňom asýrskym. Ale ani zajatie nemohlo ho zadržať od toho, aby i tu neslúžil verne a spravodlivo svojmu Bohu. Boh zas jeho vernosť tým odmenil, že tak riadil vec, aby Tobiáš našiel milosť u kráľa Salmanasara. Kráľ, hoci pohan, poznal — nepochybne z vnuknutia božieho — jeho čnostné správanie sa, prijal ho medzi svojich najdôvernejších ľudí, obdaril ho slobodou, aby mohol ísť, kdekoľvek sa mu zapáči. Z tejto slobody mal Tobiáš veľký úžitok a dokázal sa hodným kráľovej dôvery. Milosť kráľa upotrebil nie tak ku svojmu vlastnému dobru ako radšej k dobru svojich zajatých spolubratov Izraelitov. Staral sa o tých, ktorí sa nachádzali v núdzi; chodil, vyhľadával, navštevoval ich, a rád udeľoval každému čiastku z toho, čo on sám zo štedroty kráľa prijal. A keďže jeho láska voči svojim bližným pochádzala z prameňa lásky k Bohu, usiloval sa Tobiáš túto príležitosť využiť na rozmnoženie cti a slávy božej; staral sa, aby odpomáhajúc biede telesnej, pomáhal biede duševnej. Preto kde prišiel, napomínal všetkých k vernosti voči Bohu, k zachovávaniu zákona božieho, k trpezlivosti, k poddanosti a k poslušnosti voči vrchnosti, ktorej boli synovia izraelskí — z dopustenia božieho — poddaní.

Jeho napomínanie muselo byť o to mocnejšie a výdatnejšie, lebo on sám bol živým príkladom a zrkadlom týchto čností.

Kresťanské duše! Núdzny v biede pomáhať, nevedomých vyučovať, zblúdených napomínať, chorých navštevovať, zarmútených tešiť, je vlastnosť, je znak dobrého srdca, je čnosť spoločnosti ľudskej, ľudskému pokoleniu najosožnejšia. Táto čnosť bola Tobiášovi najvlastnejšia. Túto čnosť i vy chváľte nielen na ňom, ale i na každom, na kom ju vidíte. Čo na Tobiášovi a na iných chváľte, to i vy čiňte! Buďte prívetiví, úprimní a dobrotiví k chudobným; usilujte sa odpomáhať ich biede. Keď vám zvyšujú chvíle od vašich prác a povinností vášho stavu, posväťte ich a vynaložte k navštevovaniu chorých a tešeniu zarmútených; povzbudte a upevnite ich srdce spasiteľným napomenutím, aby časné biedy, ktoré pochádzajú z rúk láskavého nebeského Otca, trpezlivo znášali; upozornite ich, že netrpezlivosťou alebo rúhaním proti prozreteľnosti božskej kríže a trápenia nedajú sa ulaviť, ale viac sa strpčujú. Takým dôverným obcovaním im mnoho pomôžete a oslobodíte ich duše od zúfania. Ó koľko ráz viac stojí a osožnejšie býva také úprimné slovo ako celá kázeň! Na taký spôsob môže byť apoštolom každý človek, nech je akéhokoľvek stavu.

Osobitný dojem spôsobuje takéto duchovné napomenutie, ak ho človek vlastnými skutkami lásky a milosrdenstva potvrdzuje. Vtedy nie ústami, ale takrečeno rukami dokazuje, že chce byť na pomoci svojmu bližnému. A komu jeho postavenie nedovoľuje, aby sa mohol ukázať štedrejšim, taký nech dá aspoň dobrú radu, nech opatruje chorých, nech im číta z niektorej nábožnej knihy, čím by mohlo byť vzbudené náboženské pohnutie; lebo jedine náboženstvo má v sebe ten liečivý balzam, ktorý v biede postavenému spôsobuje potešenie a poľahčenie.

Ale skutky milosrdenstva musia byť spojené s modlitbou, ak má Boh dať požehnanie nášmu namáhaniu; bez milosti a pomoci božej je všetka naša usilovnosť márna. Boh ale len tým udeľuje svoje milosti, ktorí sa k nemu v nábožnej modlitbe utiekajú. Oj, aký šťastný by bol ten duchovný pastier a aká šťastná by bola tá obec, v ktorej by sa našlo mnoho takých Tobiášov! O takej obci by sa mohlo povedať, že je to obec podľa srdca božie-

hó a že jej ľudia sú spoločnosťou vyvolených božích na tomto svete.

Tobiášova láska a jeho milosrdenstvo voči núdz-
nym neobmedzovaly sa len na samé mesto Ninive;
chodieval i po iných mestách, kde bývali synovia iz-
raelskí, a bol i týmto na pomoci. Raz prišiel i do mesta
Ráges, v krajine médskej. Našiel tam mnohých zo
svojho pokolenia, ba i niektorých bližších pokrvných
zo svojho rodu. Medzi inými bol jeden znamenitejší
menom Gabel, človek nábožný, ale nachádzal sa vo
veľkej biede. Oj, ako bolo pohnuté Tobiašovo srdce
nad týmto svojím blízkým, ale chudobným priateľom!
Ihneď si zaumienil, že mu pomôže: Zo štedroty kráľa
Salmanasara mal ešte desať talentov striebra, čo bolo
ako 16.000 zlatých. Striebro dal teda Gabelovi, aby si
zo svojej biedy pomohol; dal mu ho bez všetkého ú-
žitku čiže úrokov a isteže by mu ho bol i daroval, ke-
by ho jeho spravodlivosť nebola od toho zdržala a ne-
ukladala mu povinnosť starať sa o manželku, o domá-
cich, najmä ale o svojho syna, ktorého nechcel pozba-
viť dedičstva.

Len pre túto jedinú príčinu žiadal Tobiaš od Gabela
dlžobný úpis, ktorý mu Gabel i vystavil a zaviazal sa,
že kedykoľvek bude od neho dlh požadovať, ak mu
okolnosti dovoľia, je povinný ho vrátiť.

Z tohto Tobiašovho pokračovania vyplýva naučenie, že pri
vykonávaní skutkov milosrdenstva má byť zachovaný istý po-
riadok; pokrvní totiž majú byť prví medzi chudobnými, ktorým
máme pomáhať; lebo hoci sú všetci ľudia naši bližní a my máme
mať ku všetkým ľuďom láskavé a úprimné srdce, predsa, kde
ide o pomoc v jednej a tej istej potrebe, naši príbuzní majú
mať prednosť, lebo oni z nariadenia božieho sú s nami tak silno
spojení, ako by boli čiastka našej krvi. Nech je ďaleko od nás,
aby sme sa azda hanbili za chudobných pokrvných, alebo aby
sme sa od nich odťahovali; to by znamenalo tupiť poriadok boží.

Ale od Tobiáša sa i tu učíme, keď sa nášmu bližnému môže tým pomôcť, máme mu radi niečo i požičať. V súrnej potrebe niekomu niečo požičať znamená, ako udeliť mu almužnu. Tu však treba vedieť, kto by niečo požičal svojmu bližnému, aby vydieral od neho väčší zisk, než aký povoľuje zákon a spravodlivosť, kto by viac požadoval, ako požičal, ten by sa dopustil úžery, lebo by biedu bližného používal pre svoj vlastný prospech, a namiesto toho, aby svojmu bližnému pomáhal, ešte ho uvaľuje do väčšej biedy.

Tobiáš dokiaľ len mohol, dotiaľ neprestával preukazovať skutky milosrdenstva svojim zajatým spoluobratom Izraelitom; ba želať si, aby im i na budúce mohol pomáhať svojimi skutkami. Ale ináč bolo ustanovené v rade božej. Po niekoľkých rokoch zajatia Izraelitov v Asýrii zomrel Salmanasar, kráľ asýrsky, a na jeho miesto nastúpil jeho syn Senacherib. Ój, aký to rozdiel medzi srdcom synovým a otcovým! Otec miloval Izraelitov, syn ich hrozne nenávidel, preto vytvoril ich zo svojho dvora a odňal im všetky úrady, ktoré pod jeho otcom zastávali. Ani s Tobiášom nebola spravená výnimka; i on bol nielen úradu, ale i dôchodkov zbavený. Táto premena zapríčinila, že nemohol už tak podporovať núdznych, ako to predtým robieval, hoci jeho srdce zostalo to isté ako predtým: láskavé, milosrdné; nezmenila ho ani táto príhoda. Čím viac rozmnožovala kráľova ukrutnosť biedu a úzkosť Izraelitov, tým väčší žiaľ cítil vo svojom šlachetnom srdci. Tobiáš i potom každý deň navštevoval utrápených Izraelitov, ktorí bývali v meste Ninive; láskavo ich napomínal, aby nezúfali, ale aby trpezlivým znášaním terajšieho trápenia nadobudli si zásluhy. Čo mu zvýšilo od domácej potreby, to všetko rozdelil medzi chudobných. Jednému dal kus odevu, dru-

hému niečo pokrmu a všetkým užitočné napomenutia a útechu.

Jeho láska nepoznala nijakých hraníc; on ešte i svojim mŕtvym spolubratom preukazoval skutky milosrdenstva. Ako? Mnohí z Izraelitov zomreli z ukrutnosti pohanov alebo z vlastnej biedy. Tobiáš s veľkou ochotou vyhľadával telá zomrelých, nájdené bral s úctou na svoje ramená a pochovával ich. Bol to pre jeho citlivé srdce nepochybne žalostný pohľad, keď videl, ako telá jeho spolukrajanov ležaly rozhádzané sem i tam, ako by na potupu synov izraelských. Skutky milosrdenstva zaujaly jeho celé srdce natoľko, že nedbal ani na zákaz tyranov, ani na nebezpečenstvo svojho vlastného života; myslel si, že telá pre vieru a zákon boží usmrtených jeho krajanov si zaslúžily, aby boli pochované, čo i s nebezpečenstvom života, a to tým viac, lebo — podľa svojho náboženstva — bol uistený o budúcom „tela z mŕtvych vzkriesení“

Sv. Ambróz keď raz vo svojej reči vychvaľoval Tobiášovu lásku voči mŕtvym, napomínal veriacich k nasledovaniu jeho príkladu takto: „Ak sme — podľa prikázania božieho — povinní zaodievať nahých, o čo viac sme povinní pochovávať mŕtvych? Ak svojich priateľov odprevádzame, keď odchádzajú na dlhšiu cestu, o čo viac sme povinní odprevadiť svojich priateľov, keď sa poberajú na cestu do večnosti?“ A skutočne niet väčšej úcty, niet výdatnejšej počestnosti, niet nezištnejšej cti nad tú, ktorú preukazujeme mŕtvym! Pochovávať mŕtvych je skutok, ktorý i Písmo sv. chváli, preto bolo pochovávanie mŕtvych vo veľkej vážnosti u všetkých národov, najmä u tých, ktoré dbajú o svoju národnú česť. Hroby, do ktorých sa pochovávaly mŕtve telá, boli považované za miesta, kde nesmela sa stať bez pomsty nijaká neúcta. U kresťanov bolo pochovávanie mŕtvych ešte vo väčšej vážnosti, lebo kresťanské náboženstvo učí, že telá mŕtvych sú živé chrámy Ducha sv., ktorý v nich prebýva so svojimi milosťami; a hoci sa ony i na prach a blato obrátia, budú kedysi zas

obnovené a z mŕtvych vzkriesené všemohúcou mocou božou, aby nielen duša, ale i telo, ako nástroj dobrého alebo zlého, bolo účasťné odplaty buď dobrej alebo zlej. Preto i Cirkev sv. pochovávanie mŕtvych prijala medzi náboženské obrady. Z úcty a vážnosti voči mŕtvym telám neľutovali naši predkovia nijakej práce, nijakého nákladu! Oj, akou ochotou máme sa i my pousilovať, aby mŕtve telá, najmä našich pokrvných, boli pochované takou úctou, aká sa svedčí i na mŕtvych i na nás, pričom je potrebné chrániť sa nadmiernej citlivosti. A Boh je iste dosť bohatý, aby nám i túto poslednú úctu mŕtvym preukázanú odplatil. Za tento skutok už na tomto svete stali sa mnohí účastníkmi hojného božieho požehnania.

Č i a s t k a p i a t a .

Keby Tobiáš náboženstvom nebol o tom presvedčený a ubezpečený, že sa nič nedeje na tomto svete bez vôle a dopustenia božieho, a že by nám nijaká ľudská zlosť nemohla uškodiť, keby to nedopustila vševládna ruka božia, bol by musel zúfať v súžení a prenasledovaní, aké trpel od kráľa Senacheriba. Tento ukrutník vyhlásil sa za zjavného nepriateľa židovského národa; ani tým sa neuspokojil, že držal v otroctve Izraelitov, ale vypovediac vojnu Ezechiášovi, kráľovi judskému, s veľkým vojskom vtrhol do jeho krajiny a obľahol hlavné mesto Jeruzalem. Nato vyslal poslovku kráľovi Ezechiášovi s listom, v ktorom boli napísané tieto pyšné a bohorúhavé slová: „Zaumienil si si, že budeš proti mne viesť vojnu? V kom skladáš svoju nádej? Azda v svojom Bohu? Myslíš, že bude tvoj Boh mocnejší, ako boly bohovia národov, ktoré som vyhladil? Vez, že tvoja viera a nádej je daromná, lebo tvoj Boh nebude môcť ochrániť hlavné mesto proti mojej moci!“ (4 Krľ 18). A hľa, Senacheribovo rúhanie sa

izraelskému Bohu neostalo bez pomsty; nasledujúcej noci anjel zhubca pobil z jeho vojska stoosemdesiatpäťtisíc mužov! Možno si predstaviť, aké to muselo byť strašné divadlo, vidieť toľko vojska pobitého rukou božou! Tým bol Senacherib prinútený navrátiť sa s hanbou do svojej krajiny.

Či ale táto udalosť napravila Senacheriba? Či obmäkčila jeho tvrdé srdce? Ani najmenej, neporiadna žiadosť pomsty zatemnila jeho rozum, že nepoznal nevinnosť v jeho zajatí sa nachodiacich Izraelitov, preto si zaumienil, že na nich vyleje svoj hnev a pomstu. Len čo sa teda navrátil do svojej krajiny, podobný dravej šelme, dal pobiť veľké množstvo Židov, ktorí boli osadení v meste Ninive.

To bola zasa nová rana pre citlivé Tobiášovo srdce; lenže ani táto nesklátila jeho neohrozenosť, ba jeho horlivosť ešte viac povzbudila. Nadarmo zakazoval ukrutný kráľ pochovávať mŕtve telá Izraelitov, ktoré — ako by týmto na potupu — mali zostať nepochované. Tobiáš — ako by nadchnutý vnuknutím božím — nevšimol si toho tyranského rozkazu, ale ako to zákon boží požadoval, i potom preukazoval mŕtvym telám poslednú úctu, lebo ktoré telo našiel, to s úctivosťou pochoval do matky zeme. Keď sa kráľ o tom dozvedel, plný pomsty voči Tobiášovi vydal rozkaz, aby jeho statky boly zhabané, a on aby bol usmrtený! Tobiáš videl sa v istom nebezpečenstve života, preto aby nielen svoj vlastný život, ale i život svojej manželky a svojho syna zachránil, uznal za potrebné vyhľadať si dajaké bezpečné miesto, žeby tak vyhol ukrutnosti tyrana. Oj, aký neočakávane rýchly obrat stal sa s Tobiášom! Predtým chodil slobodne, kamkoľvek len chcel, teraz sa musí skrývať; predtým

on pomáhal všetkým ubiedeným, teraz musí prosiť pomoc od tých, ktorým on dobre činil!

Táto premena s Tobiášom je síce hodná údivu, ale nesmieme sa opovážiť reptať proti Bohu, že dopustil také trápenie na svojho verného sluhu; ani nesmieme mať toľko opovážlivosti, aby sme sa pýtali Boha: Kde je, ó Bože, Tvoja spravodlivosť, kde je Tvoja pomoc? Či nie si Ty, ó Bože, milovníkom a zástupcom nevinnosti a čnosti? Prečo dovoľíš ukrutnému kráľovi prenasledovať toľko nevinných? Takéto slová neopovážte sa vypustiť zo svojich úst, ale radšej s pokorou zvolajte: Vysoko sú povýšené myšlienky a súdy Tvoje, ó Bože, nad myšlienky a súdy ľudské! Aká podivná je, ó Bože, Tvoja prozreteľnosť a aké spravodlivé sú Tvoje súdy! Dopúšťaš rozličné zármutky, úzkosti a trpkosti na svojich služobníkov, aby si z nich uvili korunu večnej odplaty. Veď nie sú oni bez všetkej vnútornej útechy, ktorú im Ty, ó Bože, udeľuješ tým hojnejšie, čím viac ju odnímaš zovnútorne. A či nie si to Ty ten, ó Pane, ktorý do ohňa uvrhuješ i ten prút, ktorým šľaháš? Komu inému sa máme požalovať, ku komu sa utiekať v našich biedach a krížoch, ako k Tebe, nášmu nebeskému Otcovi, ku ktorému sa i Tobiáš utiekal vo svojom súžení?

Ako vždy, tak i vo svojom novom trápení, utiekal sa Tobiáš k Bohu a očakával od neho pomoc a potechu. A Boh nenechal ho bez potechy. Vzbudil útrpné srdcia, ktoré obľahčily mu jeho biedu, ba i jeho život ochránily pred zúrivosťou kráľa. Všetci Izraeliti pokladali Tobiáša za spoločného otca ubiedených. Ale aj asýrski pohani mali ho pre jeho čnostný život vo veľkej vážnosti. Slovom: všetci, ktorí ho poznali, mali s ním útrpnosť, ľutovali ho a starali sa, aby zachránili život tak milovaného človeka. Tobiášovi teda neprišlo ťažko nájsť dajaký útulok, kde by sa mohol skryť, pokým by neprešiel príval a nebezpečenstvo hroziace záhubou jeho životu.

Tak mnoho vymáha čnosť i u ľudí, ktorí inak zdajú sa byť jej nepriateľmi. Čnosť je ako magnet, ktorý priťahuje k sebe

i tie najzatvrdlivejšie srdcia. Dobrotivosť, dôvera, úctivosť, poníženosť, tichosť sú najistejšie prostriedky, ktorými si môžeme zaopatriť pomoc v našej budúcej úzkosti. Málo je ľudí tak zatvrdlivého srdca, ktorí by nemali poľutovanie nad človekom v núdzi postaveným, o ktorom vedia, že je čnostný a že i on v biedach pomáhal svojim bližným.

To sa dosvedčilo na Tobiášovi skvelým spôsobom. Ako kedysi on, tak teraz každý za šťastného sa pokladal, keď mohol mu byť na pomoci; všetci sa starali o jeho život, aby ho mohli ochrániť pred ukrutnosťou kráľa. Boh, v ktorom Tobiáš skladal všetku svoju nádej, bol, pravda, jeho najväčším ochrancom a pomocníkom, lebo on získal Tobiášovi dobrých priateľov a položil medze ukrutnosti kráľa Senacheriba.

Neprávosti kráľa Senacheriba už sa dovŕšily; nevinná krv, ktorú vylieval, volala do neba o pomstu. A táto i prišla; sotva pominulo štyridsaťpäť dní po jeho navrátení sa z judskej krajiny do mesta Ninive, bol zavraždený svojimi vlastnými synmi, keď konal obeť modlám (4 Krľ 19). Tak potrestal Boh ukrutnosť, vysokomyseľnosť a bohaprázdnosť kráľa Senacheriba!

Boh nikdy nenechá bez trestu tieto neprávosti, i keď niekedy odkladá so svojim trestom preto, aby nám dožičil času na pokánie. Ale o to viac sa máme obávať, ak nás Boh netrestá na tomto svete, lebo jeho trpezlivosť, ktorou na nás tak dlho čakal, premení sa v prísnu spravodlivosť, a jeho milosrdenstvo v hroznú pomstu. Čím dlhšie Boh zhovieva, tým potom prísnejšie tresce.

Po smrti Senacheriba na kráľovský trón nastúpil jeho syn Assaraddon (4 Krľ 19). Tento kráľ zaobchádzal so zajatými Izraelitmi láskavejšie ako jeho otec. Dôkaz toho podal na Tobiášovi, keď odvolal a zrušil súd smrti, ktorý vyriekol jeho otec; ba dal mu prinavrátiť i statky, ktoré mu boly zhabané. Oj, aká to bola radosť pre všetkých, ktorí Tobiáša milovali a ctili, keď ho videli navracieť sa živého do svojho domu a ako predtým vykonávať skutky milosrdenstva!

Kresťanské duše! Či nenaplníuje i vás akousi radosťou táto šťastná premena v Tobiášovom živote? Čítajúc o nebezpečenstve, v akom bol tento muž postavený, isteže ste sa báli o jeho život a mysleli, že mu nemôže byť pomôžené. A hľa, ako sa oňho postarala božská prozreteľnosť! A teraz si položte ruku na srdce a pýtajte sa seba samých: či by bola i naša dôvera a stálosť k Bohu taká, ako Tobiášova? Či by sme boli i my takí trpezliví a vytrvanliví, keby sme sa nachádzali na jeho mieste a v jeho okolnostiach? Azda by ste o božskej prozreteľnosti pochybovali, azda by ste vo svojom trápení bedákali, alebo ho preklínali, alebo úplne i do zúfalstva upadli!

Učte sa od Tobiáša lepšie smýšľať o všemohúcom Bohu; učte sa jedine v Bohu skladať svoju nádej, hovoriac: „Pán je pomocníkom mojim v každej potrebe, preto nebudem mať nijakého nedostatku.“ Sv. Pavol apoštol hovorí: „Verný je Boh, že nedopustí pokúšať vás nad vaše sily“ (1 Kor 10, 13). On urobí koniec nášmu trápeniu, ak uzná, že to poslúži k nášmu dobrému. Nech vám nikdy nesíde s pamäti, že vševládna ruka božia spravuje všetky príhody časného vášho života. Tí, čo vám robia protivenstvo, sú ako by rukavica, pod ktorou je skrytá neviditeľná božia ruka. Ó ako by nás mohol v našich úzkostiach pozdvihnúť pohľad na božskú prozreteľnosť! Ó ako by nás mohol upevniť v trpezlivosti a stálosti Tobiášovej! Život mnohých je nič iného, len dlhá reťaz krížov a bied! Oj, šťastné kríže! Oj, šťastná reťaz, ktorú môžete premeniť v zlatú, ak kresťanskou trpezlivosťou poddáte svoju vôľu vôli božej!

Skladajte teda svoju nádej jedine vo všemohúcom Bohu; lebo len u neho možno nájsť potešenie, aké neokusujú milovníci tohto sveta pri všetkých svojich rozkošiach. Sv. Pavol hovorí: „Radosťou budete oplývať i v najväčšom súžení“ (2 Kor 7, 4). A keby kríže a trápenia zdaly sa vám byť neznesiteľnými, vtedy rozpamätajte sa na to, aký bohatý a štedrý je Boh vo svojej odplate. „Tí, ktorí rezsievajú so slzami, s pľesáním žať budú“, hovorí žalmista Dávid (Ž 125, 5). Kto trpezlivo a z lásky k Bohu nesie svoj kríž, toho bude Boh potešovať a napájať potokom večných radostí v kráľovstve nebeskom!

HLAVA DRUHÁ

Tobiáš oslepol. — Toto nové trápenie znáša s trpezlivosťou. — Trpezlivo znáša i potupné reči od svojich priateľov i od svojej manželky.

Č i a s t k a p r v á.

Keď Tobiáš dostal nazad svoj majetok, začal zasa konať skutky milosrdenstva svojim spolubratom Izraelitom. Dalo sa dúfať, že Boh po toľkoročnom bohabojne vedenom živote ponechá v pokoji svojho verného služobníka Tobiáša. Ale Pán Boh mal s ním iný úmysel. Tak podivne zaobchádza Boh ešte i teraz so svojimi vernými služobníkmi. On sosiela na nich bohatstvo s chudobou, radosť so zármutkom; ale všetko k ich dobrému. Keď im dáva bohatstvo, dáva ho preto, aby jeho primeraným upotrebením dokázali svoju poďačnosť a vernosť k Nemu a zaslúžili si večnú odplatu. Ak im majetky odníma, alebo ak dopúšťa na nich rozličné kríže a trápenia, robí to preto, aby im dal príležitosť cvičiť sa v trpezlivosti a aby bola ich odplata dokonalá. Sv. Jakub apoštol hovorí: „Trpezlivosť má dokonalý skutok, aby ste boli dokonalí a celí, v ničom nemajúci nedostatku“ (Jak 1, 4).

Tobiáš pretrpel už rozličné krivdy na majetku, na hodnosti, na vážnosti a slobode, ale čo sa jeho osoby týkalo, dosiaľ sa ho nedotklo nijaké trápenie. Ale teraz uvidíme jeho telesné biedy. Tobiáš si želal vo všetkom nasledovať božích služobníkov, chcel im byť vo

všetkom podobný. A k tomu chýbalo mu ešte trápenie na tele, aby bol vo všetkom podobný božím vyvoleným, aby ako vyvolený kameň na tomto svete krížami bol okresaný a prispôsobený ku stavbe nebeského Jeruzalema. K tejto jeho biede zavdaly mu príčinu jeho skutky lásky a milosrdenstva.

V smysle božieho zákona mal Tobiáš obyčaj zasvätiť isté dni slávnejším spôsobom. Na rozmnoženie tejto slávnosti a duchovnej radosti povolával na obed niektorých svojich dobrých, bohabojných a čnostných priateľov. Z tejto jeho dobročinnosti neboli vytvorení ani chudobnejší priatelia, ba mávali prednosť pred mnohými bohatšími. Pri takýchto príležitostiach nezabudol Tobiáš ani na Boha, svojho nebeského Darcu; veď chcel i týmto skutkom preukázať svoju vďačnosť voči Bohu. Raz povedal svojmu synovi: „Syn môj, ty poznáš z nášho pokolenia tých, ktorí sa boja Boha; choď a povolaj ich na obed; ale daj pozor, aby si nepovolal i takých, ktorí by svojou samopašnosťou pokazili naše obveselenie; ich samopašnosť, nemiernosť a ošklivé reči by veľmi zarmútily moje srdce.“

Kresťanskí hospodári! Božím služobníkom nezakazuje sa nijaké obveselenie, ak sa koná počestným spôsobom. Ani Tobiáš, ani iní jemu podobní ľudia neboli bez takého obveselenia; ale oni si také obveselenia len kedy-tedy dovoľovali a pritom sa nesmeli stať nič takého, čo by bolo pohoršilo alebo zarmútilo ďakotú bohabojnú dušu. V Tobiášovom dome sa taká veselosť nekonala hockedy, ale len v isté slávnejšie dni, v ktorých im ich náboženstvo pripomínalo dajaké božie dobrodenie; ani sa nekonala skôr, iba keď bolo dané Bohu, čo je jeho, t. j. kým nábožnými spevmi, vrúcnyimi modlitbami a inými skutkami pobožnosti nebola vykonaná božia pocta. Veselosť konala sa pre bohabojných hostov, ktorí sa nehanbili chváliť Boha, nebeského Darcu, ktorí sa nehanbili žehnať jedlo a nápoj, nehanbili sa ďakovať Bohu za jeho dary. Veselosť konala sa pre ľudí, ktorí

sa Boha báli a ho milovali, lebo len takíto sú hodní požívať božie dary. Nebolo medzi hosťami ani jediného, ktorý by sa bol prehrešil proti triezvosti, statočnosti a poctivosti, ktorú sú ľudia povinní zachovávať voči všadeprítomnému Bohu. V takej spoločnosti, na takej zábave a veselosti má zaiste i Boh svoje zaľúbenie.

Oj, keby boli také schôdzky a zábavy i terajších kresťanov! Keby sa tiež s takou zbožnosťou a opatrnosťou začínaly, konaly a skončievaly! Keby i pri terajších schôdzkach malo náboženstvo prednosť, aby nestávala sa mu nijaká potupa, ale aby sa mu dostala príslušná česť kresťanským obcovaním! Vtedy by neboli duchovní pastieri prinútení v kázňach bojovať proti takým zábavám; ba naopak, schvaľovali by ich a sami by smelo brali účasť na nich, lebo by sa nemuseli obávať jakéhoto pohoršenia. Ale dokiaľ terajšie schôdzky, zábavy a veselosti takými zostanú, akými sú, nech nikto nezazlieva duchovným pastierom, keď sa od nich odťahujú, i iných pred nimi výstrihajú. Nešťastná nevinná duša, ktorá radu svojho duchovného pastiera neprijíma; tá iste onedlho obanuje svoju neposlušnosť a opovážlivosť.

Kresťanom je dovolené spolu sa schádzať, najmä v čase výročitých sviatkov; to im nezakazuje ani viera ani Cirkev. Také schôdzky majú okrem iného osohu i tú výhodu, že dávajú príležitosť upevniť priateľskú lásku, svornosť a pokoj, pričom sa má dávať pozor, aby sa to zachovávalo, čo pri podobných prípadoch zachovával Tobiáš. Ako on, máte sa i vy pozerať starostlivo na to, s kým chcete obcovať, t. j. aby tí ľudia, ktorých si volíte za priateľov, boli i priatelia boží, aby boli bohabojní, čnostní a kresťanského správania. Máte dať pozor, aby vaša veselosť nebola poškvrnená obžerstvom a opilstvom, aby pri vašom stole neboly rozprávané neslušné, oplzlé reči a aby nebolo utrhované na cti a na dobrom mene vašich bližných. Konečne máte i na to dať pozor, aby pri vašich zábavách a veselostiach nikto nebol zarmútený neslušnými žartami a pichľavými rečami, lebo tieto — ako hovorí sv. Pavol — „urážajú a kazia dobré mravy“.

Ale aké rozdielne sú terajšie schôdzky, zábavy a veselosti od Tobiášových! Pri terajších zábavách nemá samopašnosť hraníc! Za hlúpeho človeka je pokladaný ten, kto sa chce od

iných líšiť, kto nechce pri tých opovrhnutia najhodnejších skutkoch — ako sa hovorí — kvákať s inými vranami. Alebo je to azda niečo nového, pri takých príležitostiach počuť nemravné piesne a nehanblivé reči? A kto by chcel tieto ohavnosti buď rečou alebo posunkami prekaziť, môže byť prichystaný, že sa mu dostane hojného pohanenia, lebo taký človek býva pokladaný za nevlúdneho, nesúceho vraj medzi ľudí, ktorý iných nenávidí a zle posudzuje.

Keby aspoň ženské pohlavie zachovalo jemu prirodzenú hanblivosť pri takých príležitostiach! Ale i medzi tým, bohužiaľ, nachádzajú sa mnohé, ktoré sa tak správajú, ako by nemaly hanby! Najsmutnejšie zo všetkého však je, že také nehanblivé reči a pohoršujúce skutky konajú sa v prítomnosti nevinných dieťok, mládeže a čelade! Potom nie div, keď sú mnohé dietky nad svoj vek bezbožné, z čoho neomyľne musí nasledovať mravná skaza pre mnohé rodiny a celé pokolenia.

Pre Tobiášovho synka nebolo sa čo obávať so strany tých, ktorých jeho otec pozýval k sebe na hostinu. Všetko, čo sa pri týchto veselostiach konalo, slúžilo na rozmnoženie pobožnosti a dobrých mravov. Kresťanskí rodičia! Vy si tiež želáte, aby vaše dietky boli nábožné a čnostné, a aby vám boli úprimné a poslušné; lenže máte vedieť, že takými nikdy nebudú, ak nebudete na ne dávať dobrý pozor, aby ani nič nevidely, ani nepočuly, čo by im mohlo slúžiť za pohoršenie a za zlý príklad.

Č i a s t k a d r u h á .

Nábožní ľudia môžu sa časom slobodne spolu sísť a rozveseliť sa miernym požívaním božích darov. Najmä pracovitému ľudu, ktorý v potu tváre vyhľadáva svoj každodenný chlieb, nemožno zabrániť dajaké rozveselenie; kto by to chcel urobiť, ten by sa dopustil veľkej nespravodlivosti. Či si nezaslúži človek, ktorý celý týždeň tvrdo pracuje, aby si odpočinul a trochu pookrial? Sám Pán Boh tak ustanovil, keď siedmy deň po stvorení odpočíval a ho zasvätil! Prečo bola v Starom zákone sobota dňom odpočinku? Prečo sú i v Novom zákone nedele a iné zasvätené dni od Cirkvi sv. ustanovené? V týchto

dňoch má mať telo svoj odpočinok; ale aby nebol tento odpočinok premenený v škodlivú záhaľku, ustanovil Boh tie dni k svojej službe, ktorou — keď ju človek ako sa svedčí vybaví — ten istý telesný odpočinok povyšuje a posväcuje.

Nuž rozveseľže sa v príhodnom čase, najmä ty, pracovitý ľud, ale na taký spôsob, ktorý by sa srovnával s dôstojnosťou dňa nedeľného a sviatočného a ktorým by sa ten svätý deň nepoškvrnil. Nezameškaj teda dať najprv Bohu, čo je jeho, t. j. choď najprv do chrámu božieho, kde sa koná verejná poklona Bohu; urob zadosť i cirkevnému prikázaniu, ktoré ti ukladá, aby si bol v nedeľu a vo sviatok na sv. omši prítomný, aby si počúval kázeň a aby si sa zúčastnil i na iných, ako raňajších tak popoludňajších pobožnostiach. Potom sa môžeš smelo i nevinne rozveseliť.

Ale pozor na seba, aby si azda nehľadal svoje obveselenie na takých miestach a pri takých príležitostiach, od ktorých má bočiť človek, ktorému je milá statočnosť a jeho nesmrteľná duša! Krčmy nie sú vhodné miesta pre obveselenie statočných ľudí, ale len pre samopašníkov, mánotratníkov, korheľov a zaháľáčov. Do krčmy sa schádzajú nekarhaní synovia, ktorí márnia možnú prácu svojich rodičov pri kartách a iných hrách! Ta sa sháňa služobná čelad', ktorá svojich gazdov alebo pánov okráda; ta chodia neporiadni a nesvedomití hospodári, ktorí to, čo má slúžiť na vyplatenie dane, čo má byť na vyživenie manželky, dietok a služobnej čeliadky, prehajdákajú. Krčmy sú miesta, kde oči iné nevidia, iba samé ohavnosti, a uši iné nepočujú, ako samé bohaprázdnosti, zlorečenia, utrhačné a oplzlé reči. Krčmy sú miesta, kde sa robia kriky, zvady, bitky, krviprelievania, ba i vraždy. Či má kresťan na takom mieste hľadať svoje obveselenie? To, čo tam vidí a počuje, má ho skôr zarmútiť než rozveseliť. Povinnosťou svetskej vrchnosti má byť, aby sa viac starala o tie miesta a domy (krčmy), ktoré bývajú školou i takých neprávostí, ktoré sú na veľkú škodu všeobecnému dobru a všeobecnému pokoju. Nuž ale či sa to so stránky vrchnosti stane alebo nie, tie miesta nie sú vhodné pre dobrého kresťana, a kedykoľvek sa tam bez potreby nachodí, nie je na mieste sebe prístojnom.

I tie zábavy, pri ktorých sa tancuje, sú pre dobrého kresťana nepríhodné; nie azda preto, ako by tanec sám bol niečo zlé-

ho, ale preto, že s tancom býva obyčajne spojené veľké nebezpečenstvo pre nevinnosť a čistotu. Sv. František Saleský vo svojej knihe vynáša o tanci takýto úsudok: „Lekári sa vyslovujú o hubách (hríboch), že i tie najlepšie huby nič nestoja; a pokračuje: „Ja to isté myslím o tanci, že i ten zdanlivo najlepší a najnevinnejší je nanič, lebo je škodný a nebezpečný pre to márnenie času, roztržitosť ducha, ochladnutie lásky k Bohu, rozdráždenie myšlienok a žiadosti srdca“ (Filotea, str. 23, kap. 3).

Ten istý učiteľ duchovného života (sv. František Saleský) hovorí: „Keby sa však predsa prihodilo, že by si sa nemohol nijako odtiahnuť od tanečnej zábavy, vtedy keď prídeš domov, vykonaj nasledujúce rozjímanie: 1. že kým si sa bavil na tanečnej zábave, trápily sa mnohé duše v očistcových mukách za hriechy, ktorých sa boly tiež kedysi pri tanci dopustily; 2. že kým si sa tancom obveseľoval, v tom čase mnohí rehoľníci nábožným spevom vzdávali česť a chválu Bohu v chrámoch božích a rozjímali o Bohu a jeho dokonalostiach, a nemožno, aby si si nevzdychol: „Ó ako oveľa lepšie a užitočnejšie — ako mne — minul sa tým ich čas!“ 3. že kým si sa v tanci krútil a poskakoval, v tom čase mnohí chorí na smrteľnej posteli od bolesti bedákali a svíjali sa, a mnohí z nich odobrali sa i na cestu do večnosti; a vtedy ti príde na myseľ, keď sa budeš i ty kedysi odoberať s tohto sveta, budú sa mnohí obveseľovať tancom; 4. že keď si si tancom krátil chvíľu, žiaľili nad tebou tvoj Spasiteľ Ježiš Kristus, prebl. Panna Mária, všetci anjeli a vyvolení boží vidiac tvoje srdce zaneprázdnené takou malichernosťou a rozdelené medzi Bohom a márnou svetskou rozkošou; 5. že okrem inej škody, ktorú ti tanec zapríčinil, minul sa ti nemilobohu tak drahý čas, v ktorom si sa o toľko priblížil k smrti a k večnosti!

Poniektorí síce sa vyhovávajú, že tanec je zábava vraj celkom nevinná, a že pri tanci nie je nijakého nebezpečenstva pre dušu. Oj, aká falošná je táto výhovorka! Z premnohých smutných následkov, ktoré tanec za sebou ťahne, nech stojí aspoň jeden na ukážku: tí mládenci a panny totiž, ktoré tak nemierne dychtia za tancom, málokedy bývajú vzorom nábožnosti a mravného správania sa. Toto by už mohlo byť dostatočným, aby sa kresťanská mládež chránila tanca, keď je s ním spoje-

ná samopašnosť ducha. Ale pýtajme sa len tých, ktorí boli vo svojej mladosti tiež milovníkmi tanca, či sú oni takej mienky; akej je terazšia mládež! Tí by teraz určite tvrdili, že tanečné zábavy sú skutočne pre telo, ale nadovšetko pre dušu nanajvýš nebezpečné. A keby to zapierali, dokazovali by, že zlé myšlienky, žiadosti, rozdráždenie tela nepokladali za hriech, že pre neporiadnu telesnú rozkoš tieto hriechy ani len nezbadali. Pripustiť sa síce môže, že niekto zostal nedotknutý týmito hriechami, to však nie je jeho zásluha, to sa musí pripísať osobitnej božej milosti, za ktorú má patričný ďakovať Bohu a má o to horlivejšie chrániť svoje dievky pred tou nebezpečnou príležitosťou.

Pri tanečných zábavách miešaného pohlavia obyčajne počuť oplzlé reči a nemravné piesne; vidieť rozdráždenie tela a ošklivé dotýkanie sa. Pri tancoch sa robí známosť väčšinou nešťastná; uzavierajú sa dohovory o tajných schôdzkach, ktoré bývajú potom príčinou ičasnej hanby i večného nešťastia. Pri tancoch začína sa motať to nešťastné kľbko, ktorého koniec býva nepoctivé spolužitie, hanba, a keď sa i kedy-tedy z toho utvorí manželstvo, i to býva obyčajne nešťastné. Ó koľko ich oplakáva svoj manželský stav, ako preklínajú tú hodinu a chvíľu, v ktorej sa pri tanci po prvý raz videli a poznali!

Kresťanskí rodičia! Práve pre túto nebezpečnú príčinu máte sa usilovať svoje dievky zdržiavať od podobných schôdzok a tanečných zábav; ani nesmiete dovoliť, aby vaše dievky, buď syn alebo dcéra, išly bez vášho sprievodu na tanečnú zábavu alebo schôdzku; tieto sú vždy nebezpečné pre mládež, najmä keď sa konajú v nočnom čase. Od takej mládeže, ktorá je oddaná nočnému postávaniu a túlaniu, nedá sa čakať nič dobrého. I to vtáctvo, ktoré lieta v noci, je nenávidené od iného vtáctva! Právom teda zaslúži od nábožných ľudí byť opovrhnutá tá mládež, ktorá sa potuluje za nočného času. V nočnom čase bývajú páchané skutky temnosti. „Každý, kto miluje tmu, nenávidí svetlo, aby neboly videné jeho skutky, že sú zlé“, hovorí Pán Ježiš. Ó milí rodičia, otcovia i matky, nedajte sa od svojich dietok ani prosbami, ani plačom omámiť, aby ste im dovolili také nočné schôdzky; takou povolnosťou by ste zapríčinili, že by ste museli i vy plakať, keď budú plakať vaše dievky nad svojím nešťastím!

Tanečné zábavy nehodia sa ani pre všedné dni, tým menej hodia sa pre dni nedeľné a sviatočné, lebo ony udúšajú v srdci človeka ducha nábožnosti, zatemňujú svetlo nebeskej pravdy, kresťanského učenia, vysúšajú vlahu božskej milosti a zapríčiňujú v srdci človeka akúsi nechť k ostatným skutkom náboženstva, službe božej a modlitbe. Dobrý kresťan miluje tichosť, a preto sa všemožne vzdalaže od veselostí, pri ktorých sa robí krik a hrmot, uspokojí sa so svojou domácnosťou, a keby sa mu zažiadalo zabaviť sa kedy-tedy i mimo domu, volí k tomu len takých ľudí, ktorí sa dokázali ako bohabojní a dobrego správania sa.

Kresťan ani nepotrebuje sňať sa po hučných zábavách; všemohúci Boh pripravil mu v prírode nepočetné radosti a obveselenia i pre telo i pre dušu! Keď vidí napr. dajaké nádherné, veľkolepé stavenie, má príčinu na uvažovanie: o koľko musia byť nádhernejšie a vznešenejšie príbytky božie v nebi! A či nezalúži po nich? Keď chodí po poli a uzrie krásu stvorených vecí, alebo rast bylín, ktoré siala neviditeľná ruka Stvoriteľa, keď vidí, ako z jediného zrníčka vyrastajú bohaté klasy a obrovské stromiská, keď pozoruje vodu, ako ustavične tečie, ako malé potôčiky vtekajú do veľkých riek a tieto do mora, ktoré sa predsa nikdy nepreplní, oj, či taký spanilý pohľad, také obdivovanie krásnej prírody neprivádza človeka k poznaniu a obdivovaniu moci, múdrosti, prozreteľnosti a dobroty božskej? Či potrebuje nad toto ešte väčšieho obveselenia? Alebo či nepocíti radosť, keď počuje ľudský alebo vtáčí spev, najmä keď obdivuje neviditeľnú moc, ktorá objavuje sa v ústrojoch, ktorými sa tvorí lúbezná melódia? Dost, ba je až primnoho tých vecí, v ktorých môže človek nájsť obveselenie, ak tie veci pozoruje pozorným okom a skúma ich nábožným srdcom. Či potrebuje ešte hľadať iné obveselenia? V obdivovaní božích diel má kresťan hľadať svoju zábavu, lebo len také obveselenie potešuje a uspokojuje srdce človeka a len toto nie je nikomu nebezpečné, ale je veľmi užitočné, ako pre časný tak pre večný život.

Ako už bolo povedané, po vybavení svojich prác, skutkov náboženstva a lásky voči bližným, dovolil si i Tobiáš kedy-tedy nevinné obveselenie. Ale jeho ve-

selosť, ktorá bola predmetom nášho mravného poučenia, sa skoro premenila a pominula. Po krátkom čase kráľ asýrsky Assaraddon zmenil svoju náklonnosť k zajatým Židom; nastalo veľké prenasledovanie, a pochovávanie mŕtvych tiel Izraelitov bolo pod pokutou smrti zakázané.

Č i a s t k a t r e t i a.

Ako sme povedali, Tobiáš kázal svojmu synovi po-
volať na obed len nábožných priateľov, čo on i učinil,
povolajúc len takých, akých si žiadal jeho otec. Hostia
sa sišli, ale sotva Tobiáš i hostia sadli k stolu, bola o-
znamená smutná zpráva, že telo jedného zavraždené-
ho Izraelitu leží na ulici mesta. To bola pre Tobiášovo
citlivé srdce veľká rana! Pokrmu sa ani nedotkol, ale
vstal od stola a ponáhľal sa ku zavraždenému. Pota-
jomky vzal jeho telo, doniesol ho do svojho domu,
aby, keď sa zvečerí, mohol ho slušne pochovať.

Táto jeho ochota vo vykonávaní skutkov milosrdenstva u-
kazuje, v akej veľkej vážnosti byly tie skutky uňho, keď ho
ani prítomní hostia, ani sama veselosť nemohly zadržať od ich
vykonávania. Či tento príklad nezahanbuje tých ľahkomysel-
ných ľudí, ktorí si viac vážia zábavy a kratochvíle, ako svoje
najhlavnejšie povinnosti, takže pre ne hotoví sú zanedbať po-
vinnosti svojho stavu, úradu a služby? Tobiáš sa nedal zadržať
výhovorkou, že sa nesluší zanechať hosťov; jeho láska k bliž-
nému bola silnejšia, než aby sa dala prevýšiť kadejakými ľud-
skými ohľadmi. On sa ponáhľal tam, kde ho tiahla jeho láska,
preto dal skutkom milosrdenstva prednosť pred zábavou.

Keď Tobiáš mŕtve telo skryl, navrátil sa zas ku
svojim priateľom, ale nevrátila sa s ním i predošlá ve-
selosť, lebo jeho citlivé srdce až priveľmi bolo dotknu-

té tou príhodou. Pri hostine vzdychal a plakal, napomínajúc svojich hosťov slovami proroka Amosa: „Slávnosti vaše budú premenené na deň útrpnosti a sťažovania“ (Am 8, 40).

Toto je obraz všetkých svetských veselostí a rozkoší!

Nieto na svete takej rozkoše, ktorá by nebola smiešaná s trpkosťou; to je riadenie božie, aby sme svoje srdce neodali rozkošiam. My nie sme stvorení pre svetské rozkoše; tieto nás nemôžu ani uspokojiť, ani šťastnými urobiť. Nie nádar-mo zvolal sv. Augustín: „Stvoril si nás, ó Bože, pre seba, ani nenájde naše srdce odpočinku, kým nespočinie v Tebe!“ (Sv. Aug. lib. Conf. 1, 1).

Keď sa sotmelo, chcel sa Tobiáš rozlúčiť so svojimi priateľmi, aby mohol pochovať mŕtveho; keď to títo zbadali, začali mu dohovárať a predstierať rozličné príčiny, aby odstúpil od svojho úmyslu; ale nepodarilo sa im odvrátiť ho od jeho predsavzatia. Keď videli, že u neho prosba neosoží, začali mu prísnejšie dohovárať, nazývajúc jeho lásku a horlivosť opovážlivosťou a nemúdrostou; hovorili: „Milý priateľ, azda si už zabudol, že si bol na smrť odsúdený pre podobné skutky, a ako si tým na nás všetkých uvalil veľkú úzkosť a starosť o tvoj život? Vtedy sa ti podarilo len s veľkou ťažkosťou oslobodiť sa od istej smrti a teraz chceš znovu uvaliť pomstu na seba? Oj, prestaň pokúšať Boha! Alebo žiadaš, aby ťa Boh zázrakom oslobodil od smrti? My by sme iste schválili tvoju horlivosť, keby sme nevedeli, aké nešťastie na seba chystáš, ale keďže to dobre vieme, nepokladaj nám to za zlé, že tvoju opovážlivosť nemôžeme trpieť.“ Ale ani tieto reči jeho priateľov ho nezadržaly, aby nevykonan na mŕtvom skutok milosrdenstva, o ktorom bol presvedčený, že je milý a vzácny Bohu.

Kresťanský človeče, nedbaj ani ty na reči tých, ktorí prichádzajú k tebe pod plášťom priateľstva, aby ťa odvrátili od dobrých skutkov náboženstva a milosrdenstva a naklonili ťa k neviazanejšiemu životu svojimi lichými dôvodmi. Oni nemôžu nijako strpieť, keď vidia, že je niekto vo svojom náboženstve horlivejší, preto sa usilujú, aby ho s jeho cesty odviedli. Hovoriajú: „Čo, azda sa domnievaš, že len ty budeš spasený a všetci ostatní by mali byť zatratení? Či Boh, tá bytnosť nekonečnej dobroty, by len tých chcel spasiť, ktorí sa tak úzkostlivo starajú o svoje dušné spasenie? Azda si ty múdrejší a lepší preto, že si nič nedovolíš a sám seba zapieraš, ako tisíce iných kresťanov, ktorí sa o svoju dušu tak úzkostlivo nestarajú, ale trávajú svoj mladý vek v rozličných rozkošiach, a požívajúc svoju slobodu, robia si na tomto svete dobré dni a v budúcom živote očakávajú ešte lepšie!“

Oj, aké sú toto podvodné reči! A ty, milý kresťan, odvráť a zatvor pred nimi svoje uši, aby nevnišly do tvojho srdca, lebo by ťa ľahko mohli zviesť s cesty čnosti na cestu nepravosti! Kresťan nesmie posudzovať, ani pokladať niekoho za syna večného zatratenia; tento súd patrí jedine Bohu, ktorý skúma srdce a obličky každého človeka; len On jediný môže posúdiť, kto si zaslúži spasenie alebo zatratenie. Kresťan si nemá brať ani príklady iných ľudí za pravidlo svojho života. Boh dal každému človekovi rozum; dal mu svetlo viery pravého náboženstva; zjavil mu svoju vôľu a oznamuje ju svojou milosťou, ktorá osvecuje rozum človeka a povzbudzuje jeho vôľu ku konaniu dobrého. Boh dal ľuďom duchovných pastierov za učiteľov a za vodcov, ktorí ich majú vyučovať vôli božej a po ceste spravodlivosti viesť k dosiahnutiu večného blahoslavenstva. Týchto teda majú nasledovať. Boh nebude súdiť ľudí podľa toho, čo iní robili alebo nerobili, ale bude ich súdiť podľa toho, ako zachovávali učenie Kristovo a ako nasledovali jeho príklad. Kresťanovi má byť vôľa božia nadovšetko; tú si má viac vážiť ako priateľov, viac ako ľudské mudrovanie a nahováranie, viac než akékoľvek posmechy a prenasledovania od zlého sveta.

Známe je, čo museli vytrpieť sv. apoštolovia preto, že ohlasovali sv. evanjelium; a hľa, všetky trápenia neodvrátily ich od vykonávania povinností, ktoré im Kristus uložil, lebo hovo-

rili: „Sluší sa, aby sme viac poslúchali Boha ako ľudí“ (Skť 5, 29). Svätí mučeníci išli smelo a s radosťou na mučidlá, aby vydali svedectvo Kristu a zachovali svoju vieru. V čase moru a nákazlivých chorôb mnohí kresťania konali skutky milosrdenstva i s nebezpečenstvom vlastného života, aby dokázali lásku k svojim bližným. Ale svet odjakživa odporoval sv. Krížu a odporuje i teraz. Svet pokladá časné rozkoše za najväčšie blahoslavenstvo, alebo ako Písmo sv. hovorí: „Svet pokladá sv. Kríž za najväčšie bláznovstvo a rozkoše za najväčšiu múdrosť.“ A predsa všetci svätí a vyvolení boží radšej sa vydali za nasledovníkov tej bláznivosti, ako by boli nasledovníkmi tej domenelej svetskej múdrosti. Z príkladu svätých má sa naučiť každý kresťan, že je to nie ani zbytočná starosť, ani dajaká opovážlivosť, ak je človek ochotný vo vykonávaní tých vecí, ktoré sa páčia Bohu a ktorým si shromažďuje zásluhy pre večný život. Človek nemá síce ľahkomyselne premrhať svoj majetok, svoje dobré meno, svoje zdravie a svoj život, lebo on nie je pánom týchto vecí, ale keď ide o česť božiu, o spasenie nesmrteľnej duše, dobrý kresťan musí byť hotový priniesť v obeť i tieto veci; to požaduje poddanosť a poslušnosť voči Bohu, to požaduje opravdivá láska k bližnému.

V tomto pozostávalo i Tobiášovo hrdinstvo; on mal kráľa asýrskeho v úcte, ale vo väčšej úcte mal Boha; on by sa bol bál kráľa, keby bol niečo zlého urobil, ale Boha sa bál viac a vždy; on si vážil svojich priateľov, ale priateľstvo nemohlo ho zadržať od vykonávania skutkov, ktoré boly Bohu milé a bližnému užitočné. Nedbal ani na hrozbu kráľa ani na dohováranie priateľov; chodil smelo vo dne, vyhľadával telá usmrtených Izraelitov, nájdené schovával a v noci ich pochovával. Ale práve pri takomto účinku zastihlo ho nové súženie: Boh dopustil na neho kríž, aby vyskúšal jeho vernosť a stálosť.

Č i a s t k a š t v r t á .

Raz vrátil sa Tobiáš domov ustatý od pochovávaní mŕtvych, a keďže sa dotkol mŕtveho tela, čo podľa židovského zákona bolo pokladané za nečistotu, nesmel vojsť do svojho domu; preto ľahol si vedľa steny a zaspal. Tu ho čakalo nešťastie, ktoré božská prozreteľnosť na neho dopustila. Z lastovičieho hniezda, pod ktorým ležal, spadol mu do očí teplý trus a od toho hneď oslepol. Či bola jeho slepota týmto prirodzeným alebo zázračným spôsobom zapríčinená, to netreba skúmať; dosť na tom, že stala sa zvláštnym ustanovením božím, aby i v tejto biede postavený, zanechal svetu príklad svojej hrdinskej trpezlivosti.

A Boh našiel v Tobiášovi najposlušnejšieho, najtrpezlivejšieho a najstálejšieho svojho služobníka. Bázeň božia, horlivosť v zachovávaní božích príkazov, trpezlivosť a stálosť v rozličných úzkostiach a biedach rástly s Tobiášom už od jeho detinstva, ale nikdy sa tieto čnosti nedokázaly také skvelé, ako práve v tejto biede. Z jeho úst nebolo počuť nijaké bedákanie, reptanie, rúhanie alebo zlorečenie proti Bohu, že toto nešťastie na neho práve vtedy dopustil, keď vykonal dobrý skutok; naopak, táto príhoda ešte viac upevnila v jeho srdci lásku a bázeň božiu, lebo to, čo iní ľudia menujú nešťastím, on pokladal za dar boží, za ktorý ďakoval Bohu.

Hľa, tu majú krásny príklad tí, ktorí sú obťažení úzkosťami života, ktorí sa nachádzajú v biede, v zármutku alebo v chorobe. Nech sa rozpamätajú, s akou trpezlivosťou a kresťanskou stálosťou majú znášať kríže, ktoré Boh na nich soslal; nech sa rozpamätajú, že ten, ktorý soslal na nich kríž, je ich nebeský Otec a že oni sú jeho dietky, ktorým On len dobre chce; lebo keď aj dopúšťa na nich kríž a trápenie, robí to pre ich časný

i večný osoh. Časnými strasťami, ktoré Boh na nás preto siasla, že nás miluje, chce nás skúšať a očistiť od špiny ako zlato, aby sme mu boli tým milší a hodnejší večného blaženstva. Nech sa však i na to rozpamätajú, že kríže a biedy netrpezlivosťou sa nezľahčujú, ale obťažujú, a že netrpezlivý stáva sa nehodným pomoci božej a dedičstva nebeského. Nech je ďaleko od vás, aby ste sa opovážili protiviť Bohu a jeho prozreteľnosti, alebo aby ste sa opovážili reptať alebo rúhať proti Bohu! radšej sa dobrovoľne poddajte a uponížte pod jeho mocnú ruku; spojte svoju vôľu s najsvätejšou vôľou božskou; chváľte a požehnávajte Boha ako Tobiáš; potom i v najväčších vašich krížoch už na tomto svete okúsíte osobitnú radosť, ktorá je predchuťou a predchodcom nebeskej radosti.

Tobiášov život má veľkú podobnosť so životom Jóbovým, s tým zrkadlom trpezlivosti. Ako kedysi Jób okrem iného trápenia musel trpieť posmech od svojich priateľov, tak i Tobiášovi priatelia obťažili jeho biedu, keď mu pre skutky milosrdenstva, ktoré konal, nielen dohovárali, ale ho ešte za to karhali i potupnými slovami. Za času kráľa Senacheriba bol Tobiáš vo veľkom trápení, ale vtedy našiel u svojich priateľov poľutovanie a potechu; teraz nemajú nad ním ľútosti, nemajú slov, ktorými by ho potešili, ale sa mu posmievajú a potupujú ho, hovoriac: „Čo máš zo všetkej svojej nádeje, v ktorej si si tak veľa zakladal? Čo ti osožia všetky almužny a skutky milosrdenstva, ktoré si konal? Hľa, tvoja bieda je odmenou tvojich prác, tvojho ustávanania!“ Oj, čiže musely tieto reči veľmi uraziť jeho šľachetné srdce, keď videl, ako sa jeho priatelia odrazu premenili; keď videl, že tí, ktorých on za naj dôvernejších priateľov pokladal, v skutočnosti sú jeho nepriatelia, jeho posmievači, ohovárači a utrhači jeho šľachetných skutkov, keď videl, ako nemilosrdne

s ním zaobchádzajú len preto, že ho Boh položil do tohto biedneho stavu!

Z reči a správania sa Tobiášových priateľov poznať, že i keď sa naoko zdali byť pobožnými a náboženstvom preniknutými, vnútorne predsa takí neboli, lebo nič neverili o odplate večného života. Oj, koľko je i teraz na svete ľudí, ktorým sú statky tohto sveta všetko, a ktorí len preto slúžia Bohu a za to ho len prosia, aby im dal bohatstvo, hodnosti, zdravie. Tí ľudia v budúci život alebo vôbec nič neveria, alebo je ich viera taká slabá, že ani nezaslужuje, aby sa menovala vierou. A predsa sv. Pavol ap. hovorí: „Spravodlivý kresťan žije z viery“ (Gal 3, 11). Tak je; dobrý kresťan žije z viery v akomkoľvek súžení; nachádza potešenie i tam, kde neveriaci nemá čo iné očakávať ako zúfalstvo. Živá viera vo všemohúceho Boha, odplatiteľa večného, pevná nádej v jeho zaslúbenie, horúca láska k Bohu a dobré svedomie pozdvihuje a posilňuje dobrého kresťana v jeho trápení natoľko, že môže zvoliť so sv. Pavlom: „Pre tú príčinu i trpím toto, ale nehanbím sa, lebo viem, komu som uveril a presvedčený som, že môže zachovať môj záloh až do toho dňa“ (2 Tim 1, 12).

Z viery by mal žiť každý katolícky kresťan, najmä ak sa nachádza v daťakom kríži. Ale obyčajne málo je tých, ktorí by svoj zrak obracali na Boha, ktorí by od neho pomoc očakávali; lebo svoju biedu, svoje nešťastie nepripisujú božiemu riadeniu, ale ľudskej zlosti, preto úfajú pomoc len od ľudí a ich múdrosť. Z toho nasleduje, že takí ľudia klesajú vo svojej nádeji, len čo sa vidia byť opustenými od ľudí, a cítia sa byť pohoršenými, ak vidia spravodlivých v daťakom trápení. Počuj teda, kresťanský človeče, čo povedal Tobiáš svojim priateľom na ich reči, a dobre si to zapamätaj!

Tobiášovo srdce musely reči jeho priateľov nepochybne viac trápiť, ako ho trápila všetka jeho bieda; poznal z tých reči, že jeho priatelia nie sú spolu i priatelia boží, keď tak málo veria o prozreteľnosti božskej. Pohnutý horlivosťou za česť a slávu božiu, ako i duševným nebezpečenstvom svojich priateľov, tak-

to ich napomínal a karhal: „Odstúpte s vašimi rečami, ktoré urážajú božskú dobrotu. My sme synovia svätých a naše žiadosti musia ďalej cieľiť od časného života. Po smrti očakáva nás druhý život, v ktorom dá Boh hojnú odplatu tým, ktorí zostanú verní jeho zasľúbeniu.“

Tak je; spravodlivý človek je o tom úplne presvedčený, má to vždy pred očami a na mysli a preto nedá sa ničím odstrašiť alebo odhovoriť, ani svoje srdce ničím znepokojiť. Večnosť, tá šťastná večnosť, je jeho nádej a potešenie.

Človek by sa mohol domnievať, že tie Tobiášove múdre slová pohly srdcami jeho priateľov, ba že ich zaiste priviedly i na dobrú cestu; mohol by sa domnievať, že tí ľudia Tobiáša lepšie poznajú a budú si ho i lepšie vážiť. A hľa, stalo sa naopak; čo ich malo poučiť, to ich ešte viac proti nemu pobúrilo! Vidiac ho upadnúť do poslednej chudoby, nemali už nádeje na jeho dobrodenia, nemali už čo očakávať od neho pre seba, preto ho celkom opustili.

Také vrŕkavé priateľstvo majú všetci ľudia bez náboženstva. Takí ľudia nemajú nikdy opravdivej lásky k svojmu bližnému, a preto nech si nikto nezakladá na ich priateľstve. Opravdivá láska k bližnému vyviera z prameňa lásky k Bohu. U koho niet lásky k Bohu, u koho niet bázne božej, u toho niet ani lásky k bližnému; takí ľudia bývajú priateľmi len naoko; ich priateľstvo platí nie osobe, ale šťastiu toho človeka, ktorého potrebujú; preto, len čo ho nepotrebujú alebo nemôžu potrebovať, hneď prestáva ich priateľstvo. Takí ľudia dokazujú, že milovali nie priateľa, ale radšej seba, t. j. svoj osoh; lebo kde tento nevidia, tam i osobu jeho za nič nemajú, práve tak, ako ju predtým za nič nemali; upadnutím priateľa do nešťastia končí sa i taká sebecká láska.

Najmä v nešťastí poznať dobrého priateľa!

Tobiáš utratiac zrak, nemohol si vyhľadávať výživu pre seba, a pre svojich; bol len na to utisnutý, čo vypracovala a domov priniesla jeho manželka. Možno si predstaviť tú biedu, v akej sa nachodili. V tomto

biednom stave nenašiel nijakého priateľa, ktorý by ho bol poľutoval a mu pomáhal.

Č i a s t k a p i a t a .

Veľkým šťastím pre Tobiáša a jeho rodinu bolo, že jeho manželka vtedy, keď sa im dobre vodilo, nestratila chuť ku práci; lebo keby bola záhaľčivou, nebola by ich minula žobrácka palica.

Vezmite si z toho poučenie vy, ktorí žijete bez práce a v samých svetských rozkošiach, ktorí po celý čas života nič iné nerobíte, ako dlho spíte, vstávate, obliekate sa, ku stolu sedáte, od stola ku hre a od hry zas k stolu a potom sa na odpočinok ukladáte. Ale či sa môže tento poriadok nazvať prácou života? Či nemáte uznať, že pracovať je povinnosťou každého človeka, teda i vašou povinnosťou? Či nepokladáte sa i vy za potomkov Adamových, nad ktorými vyriekol Boh: „V potu svojej tvári budeš jesť svoj chlieb!“ A hoci pod slovom „v potu tvári“ nemajú sa rozumieť len ťažké práce, ktoré obyčajne roľníci, remeselníci a nádenníci vykonávajú, rozumejú sa predsa tie práce, ktoré sú spojené s povinnosťami nášho stavu; a keďže niet stavu, ktorý by nemal svoje povinnosti, niet ani človeka, ktorý by nemal svoje práce. Od tejto povinnosti nie je oslobodené ani ženské pohlavie, lebo vlastne jemu prislúcha povinnosť spravovať domáce hospodárstvo, svoje dievky vychovávať a dozerať na poriadok domácej čeliadky. Nech si každý zapamätá, čo hovorí nábožný Jób: „Človek je tak stvorený k práci, ako vták k lietaniu“ (Jób 5, 6). A sv. apoštol Pavol hovorí: „Keď niekto nechce pracovať, nech ani neje“ (2 Tes 3, 10).

Naučenie nech si vezmú i tí, ktorí cez celý boží rok v potu tvári jedia svoj chlieb; nie hromžiť, nie bedákať, ale radšej máte Bohu ďakovať, že vás položil do takého stavu, v ktorom ste prinútení, ťažkou prácou vyhľadávať si živobytie. Či by ste boli takí zdraví a silní, keby ste viedli voľnejší život? Pozrieme sa na ľudí, ktorí sú maznavo vychovaní, akí sú bez sily, bez

farby, chorľaví, a ako sú prinútení žiť len na samých liekoch; medicína je ich kuchyňa. Obzrite si ich diety, aké sú i tie už od svojho narodenia dengľavé, takže im i ten najmenší vetrik uškodí! Takého voľáčoho sa nemusíte obávať pri vašich dietskach. Alebo či vám môže jedna nepatrná choroba tak uškodiť, ako škodí dengľavým ľuďom, ktorých hneď na posteľ uloží? Hľa, toto je to šťastie života, ktoré požíva pracovitý človek, čo sa týka jeho tela. Ale nie menšie šťastie on požíva i čo sa týka jeho duše. Ako je záhaľčivý život matkou všetkej neprávnosti, tak je pracovitý život studnicou rozličných čností, je ochranou nevinnosti, je zbraňou proti každému pokušeniu. Pracovitý človek nemá ani času, aby sa mohol zaoberať so žiadostami tela; práca mu nedovoľuje, aby pásol oči na cudzom majetku a preto ani nemôže byť povzbudený k lakomstvu; práca mu ubera čas, že nemôže obcovať s osobami, ktoré by pobúrily jeho smyselné žiadosti; práca chráni ho i pred vysokomyseľnosťou.

Milý pracovitý ľud, zachovaj i naďalej náklonnosť a chuť ku práci, ba vstúpaj ju i do srdc svojich dietok, lebo nad toto im nemôžeš zanechať väčšieho pokladu. Náchylnosť a chuť k práci bude veľkým dedičstvom pre tvojich synov a najistejším venom pre tvoje dcéry.

Ale azda sa niekto opýta: „Akým úmyslom má kresťan pracovať, aby jeho práca bola Bohu milá a záslužná pre život večný?“ To je otázka veľmi dobrá, preto zasluži i pravej odpovede. Pracovať preto, aby mal človek časné živobytie zo svojej práce, je úmysel veľmi dobrý, ktorý sa srovnáva i s prozreteľnosťou božou; lenže pritom nemá človek ostávať, ale má ešte na niečo iné myslieť, na to, že je to vôľa božia, aby na tomto svete nežil samotný, ale vo spoločnosti s inými ľuďmi, preto má pracovať, aby z jeho práce mali úžitok i bližní, totiž jeho domáci, susedia, spoluobčania, rodáci a jeho krajani. Preto rozvažitý človek cení si túto príčinu nad svoj vlastný zisk, lebo táto príčina povyšuje každú prácu na hodnotu skutkov kresťanskej lásky, ktorú je každý človek podľný všetkým svojim rodákom, svojmu národu i svojej vlasti. Ešte ani to nie je dosť; človek má preto pracovať, aby vyplnil vôľu božiu, lebo Boh je ten, ktorý mu ustanovuje jeho stav a tak i jeho prácu. A túto povinnosť vykoná vtedy, keď ráno vstanúc, obetuje všetky svoje

denné práce Bohu, keď medzi prácou pobožným vzdychnutím k Bohu svoj úmysel obnovuje, keď svoju prácu so znamením sv. kríža začína. Taká bola obyčaj prvých kresťanov a zasluhuje, aby ju i terajší kresťania nasledovali, ba aby tejto obyčaji i svoje dietky ochotne priúčali.

Keď toto napomenutie čítaš, azda povieš: „Predsa je len ťažká vec dosiahnuť večné spasenie!“ Pravdaže je ťažká, ale len pre toho, kto žije v samých rozkošiach a sebevoľnosti; taký je otrokom toho ukrutného pána, ktorý sa menuje „neporiadne žiadosti alebo náruživosti“; a aký je slabý taký nešťastník na premáhanie neporiadnych náchylností, o to viac, že má prostriedky svojim žiadostiam vyhovieť. Pracovitému človeku nie je tak ťažko obsiahnuť večné spasenie, lebo Boh len to od neho žiada, aby s dobrým úmyslom vykonával každodennú svoju prácu. Nebedákaj teda, ty pracovitý ľud, pri svojej lopotnej práci; veď práve touto môžeš si zaslúžiť večný odpočinok, svoje duševné spasenie, ak budeš svoje každodenné práce konať usilovne, v duchu opravdive náboženskom, v prítomnosti Boha, ktorému sa máš zapáčiť. Napr.: kresťanský hospodár má veľmi vhodnú príležitosť svoju prácu vybaviť kresťanským spôsobom, ak pozorným okom dohliada na svoju čeliadku, t. j. keď netrpí, aby sa v jeho prítomnosti stváraly neslušné žarty, aby sa rozprávaly nečisté reči, alebo aby sa spievaly nemravné piesne; ak čelad' pri danej príležitosti poučuje o Bohu a jeho dokonalostiach; ak ju napomína ku vykonávaniu povinností voči Bohu a voči bližným atď. Takto vykoná dvojakú povinnosť: povinnosť dobrého hospodára a povinnosť duchovného otca.

Niektorý hospodár vo dne v noci pracuje a predsa sotva vládze vyživiť seba, svoju manželku a svoje dietky a zaplatiť pripadajúce dane; niektorý remeselník alebo nádenník upadá do veľkej biedy, lebo mu jeho spravodlivo zaslúženú mzdu buď nevyplatia alebo mu z nej utrhnú. Títo majú krásnu príležitosť nasledovať svätých mučeníkov. Človeče, keď — plniac výrok boží — pracuješ v potu svojej tváre, áno, v potu celého svojho tela, keď svojou prácou silu, svoj život Bohu čo obeť prinášaš, keď i vtedy chváliš Boha, keď nemáš kde by si sklonil svoju hlavu, nemáš čím by si svoje telo prikryl, nemáš, čím by si utíšil svoj hlad, aj vtedy vydávaš svedectvo, že máš

vieru v božskú prozreteľnosť a robíš sa hodným koruny mučeníkov!

Či nemá byť život kresťana ustavičným pokáním? A hľa, práca ti podáva príležitosť k čineniu pokánia, ak ju vykonávaš tým úmyslom, aby si učinil zadosť božskej spravodlivosti! Robotný človeče, tu máš spôsob, ako môžeš byť pripočítaný ku kajúcim hriešnikom v nebesách. Ale ty sa žaluješ, že pre ustavičnú prácu nemáš času modliť sa k Bohu? Premeň svoju prácu na modlitbu, t. j. pri práci rozpomeň sa na všadeprítomného Boha, pros ho o požehnanie svojich prác a vykonávaj ich s tým úmyslom, aby si sa mu zapáčil. Takto môžeš si shromaždiť veľký poklad čností, dobrých skutkov a zásluh pred Bohom!

Ani sa nežaluj pre svoj robotný stav, milý pracovitý ľud, ale radšej ďakuj Bohu, že ťa jeho prozreteľnosť zaradila do toho stavu, v ktorom, ak len chceš, tak ľahko môžeš dosiahnuť spasenia svojej duše, lebo ak si budeš vedieť vážiť svoj stav a ak si ho budeš vedieť upotrebiť na svoj posledný cieľ, budeš niekedy chváliť Boha, že ťa do toho, a nie do iného stavu zaradil. Zaiste tráviš dni tvojho života omnoho spokojnejšie, než tisíce iných ľudí, ktorí len v samých rozkošiach žijú, lebo rozkoše sú pokrmom hriešnych žiadostí, lebo udúšajú vnútorný pokoj srdca, kým pracovitý život je ako by odplata a milý odpočinok pre telo, lebo po ňom nasleduje vnútorný pokoj srdca už na tomto svete. Nech ťa to nezarmucuje, že sa nachodíš v nedostatku; nauč sa uspokojiť s málom, potom nebudeš požadovať veľa, ani ti nebude chýbať veľa. Preto i sv. apoštol Pavol hovorí: „Keď máme pokrm a odev, s tým budme spokojní“ (1 Tim 6, 8). Len o tieto veci prosíme i v modlitbe Pána a keď tieto máme, môžeme to rátať za najväčší poklad. Oj, keby sa všetci ľudia správali podľa tohto napomenutia, za akých šťastných by sa pokladali na tomto svete, ale ešte šťastnejšími by boli v budúcom živote!

Keď svoje živobytie v potu svojej tváři vyhľadávaš, máš sa chrániť každej práce, ktorá je proti spravodlivosti, t. j. máš sa chrániť krádeže a zlého klamu.

I v tomto je ti príkladom Tobiáš. Jeho manželka raz priniesla domov kozľa, ktoré dostala za svoju prácu. Tobiáš, keď počul to, kozľa bláčať, riekol svojej ma-

želke: „Hľad', aby to kozľa nebolo ukradnuté; a keby tak bolo, vráť ho späť, lebo nie je nám dovolené z ukradnutého požívať, ba ani len toho sa dotknúť!“

Aké čisté muselo byť Tobiášovo srdce od všetkej nespravodlivosti, ako muselo túžiť po spravodlivosti, keď sa obávalo aj podozrenia z dajakej krivdy. Jeho srdce nemohla premeniť ani veľká bieda; chcel radšej biedu trieť, chcel radšej trpieť hlad a nahotu, chcel radšej umrieť hladovou smrťou, než by sa mala komu stať krivda od neho, buď od jeho manželky, alebo od jeho syna.

Či nie je i toto krásny príklad na nasledovanie? Ale či si ho všimajú ľudia terajšieho času? To isté prikázanie, ktoré bolo pravidlom pre Tobiáša, má slúžiť za pravidlo života i pre kresťanov. Desatoro božích prikázaní prijal Pán Ježiš medzi svoje učenie, v nich prijal i to siedme prikázanie, ktoré znie: „nepokradneš!“ a vysvetľuje ho prostredníctvom svojej cirkvi v tom smysle, že kresťanovi nie je dovolené ani nič ukradnúť, ani ukradnuté užívať, ani čo je cudzie nespravodlivým spôsobom pri sebe držať. V duchu Kristovom a vo smysle kresťanského náboženstva nemá človek dychtieť za ziskom ani na spravodlivý spôsob, nemá si v tom zakladať, ale tak vládnuť časným majetkom, ako by ho ani nemal. Kresťanovi nie je dovolené, aby klamom alebo krádežou odnímal to, čo si jeho blížny prácou a šetrením nadobudol. Kresťan má lačných kímiť, smädných napájať, nahých zaodievať, a nie bližnému, čo si on bolestnou prácou nadobudol, krádežou, škodou a klamom odnímať. Oj, ako sa bude cítiť ten, na ktorého sa budú vzťahovať slová, ktoré bude hovoriť Pán Ježiš na poslednom súde: „Poďte, požehnání od môjho Otca, vládnete kráľovstvom, pripraveným vám od ustanovenia sveta; lebo bol som hladný, a dali ste mi jesť; bol som smädný, a dali ste mi piť; bol som prichodzí, a pritúlili ste ma; nahý, a priodeli ste ma; chorý, a navštívili ste ma; v žalári som bol, a prišli ste ku mne“ (Mt 25, 34—37).

Ale ako sa bude cítiť ten, ktorý krivdí svojmu bližnému, ktorý mu od úst odtrhuje jeho chlieb, ktorý s neho odev strhá-

va, keď najspravodlivejší Sudca vyriekne tento súd: „Vzdialte sa odo mňa, zlorečenci, do ohňa večného, ktorý je pripravený diablove a jeho anjelom!“ (Mt 25, 41). Oj, koľkonásobným spôsobom dopúšťajú sa ľudia terajšieho času toho hriechu, ktorého sa Tobiáš tak obával! U koľkých cudzie veci väčšími kričia, než to kozľa v Tobiášovom dome! Jeden nechce zaplatiť spravodlivý dlh, druhý nechce bez pravotenia sa prepustiť cudzí majetok, roľu alebo lúku, hoci vie, že tie veci sú u neho len v zálohe; tretí nájdenú vec tají, alebo, aby nebola u neho poznaná, ju premieňa, štvrtý, keď aj vlastnou rukou nekradne, predsa kradne cudzou rukou, alebo ukradnuté veci prijíma, alebo ich za nepatrný peniaz od zlodēja odkupuje, piaty zas dopúšťa sa hriechu proti spravodlivosti tým, že mlčí, keď jeho dietky alebo čeliadka prinášajú do domu cudzie veci, alebo iným spôsobom robia škodu svojmu bližnému. Oj, a koľkokým spôsobom škodia svojmu bližnému nesvedomití ľudia pri predaji, pri kúpe, nespravodlivou mierou a váhou alebo zamenením vecí. Aké klamstvá a figle stvárajú, aby mohli zaslepiť oči svojich bližných a tak ľahko prísť k zárobku? Nebolo by konca kraja, keby mali byť vypočítané tie spôsoby, ktorými sa krivdí bližnému krádežou a klamstvom!

- Najdivnejšie je, že hoci sa akokoľvek sťažujeme na tieto nespravodlivosti, predsa sa neuznáva nikto za vinného. Uznávame síce, že v terajšom čase nemožno nikomu veriť; ale uchovaj, Bože, toho, kto by sa to opovážil povedať o nás! Stáva sa, že toho lebo onoho svedomie hryzie a tlačí ako to kozľa v Tobiášovom dome, ale my vieme ho vždy uspokojiť pripomenutím, že však to i iní ľudia tak robia, alebo, že dajakým dobrým skutkom škodu napravíme a — že sa z toho vyspovedáme! Ale o tom buď každý uistený, že kým krivdu úplne nevynahradíš, neuspokojiš svoje svedomie, kým pri sebe zadržiš, čo je cudzie, tvoj hriech nemôže byť odpustený, ako sv. Augustín hovorí: „Hriech sa neodpúšťa, kým sa, čo je cudzie, nevráti.“

Č i a s t k a š i e s t a.

Tobiášovo svedomie bolo od každej takejto nespravodlivosti čisté; on bol tak bojazlivého svedomia, že sa hriechu, nespravodlivosti a krivdy i tam obával, kde nebolo treba. Tobias nemal nijakú príčinu upodozrievať svoju manželku z dajakej nespravodlivosti, ale predsa chcel jej dať naučenie, že človek, hoci by bol i v tej najväčšej biede postavený, nemá ani len pomyslieť na dajakú nespravodlivosť, ktorú nedovoľuje zákon boží.

Keď vezmeme do ohľadu dôveru, aká má byť medzi manželmi, toto napomenutie nemohlo byť nič tak zlého a malo byť prijaté tak dôverne ako bolo prednesené. Medzitým stalo sa inak; z malej iskry povstal veľký oheň manželskej roztržitosti. Tobiasova manželka síce trpezlivo znášala svoj križ; so svojím manželom zaobchodila čo najopatrnejšie, aby jeho dvojnásobnú biedu ešte viac neobťažila, ale radšej aby mu bola na potešenie a na podporu. Ale predsa bolo jej srdce veľmi rozžialené nad ich spoločnou biedou. Nemohla mlčky zniesť ani len slovíčko odporu od svojho manžela, ani nevedela v tichosti odpovedať, ale netrpezlivo osopila sa na svojho manžela a začala mu na oči vyhadzovať i to, čo kedysi dobrého vykonal. Hovorila: „Teraz sa jasne ukázalo, že tvoja modlitba, tvoje almužny a všetky skutky náboženstva a milosrdenstva nie sú osožné, lebo by ťa Boh nebol nechal upadnúť do tejto biedy.“ Či to nebolo rúhanie i proti Bohu? Keď už výčitky priateľov zarmútily Tobiasa, o čo viac musely ho zarmútiť výčitky manželky, ktorá to pokladala za akúsi potupu, čo on dobrého činil, v čom i teraz zakladá svoju nádej a za čím i teraz najviac želie, že to nemôže konať.

Takto sa často stáva, že medzi manželmi strhujú sa veľké roztržitosti, zvady, kriky a bitky. Tobiášovou príhodou majú byť napomenutí mužovia, že keď chcú svoje manželky napomínať alebo ich chyby karhať, aby to učinili s najväčšou opatrnosťou a láskou, lebo čo aj je manžel hlavou a pánom svojej manželky, čo aj jemu prináleží viesť poriadok v dome a starať sa o všetkých, dohliadať, či sa všetko koná podľa jeho vôle, predsa sa nesvedčí na muža, aby bol trýzniteľom svojej manželky. Boh nikdy nedal také právo manželovi, ani si ho on nesmie prisvojiť, lebo takú smluvu s manželkou neuzavrel, ani nemohol uzavrieť. Z toho nasleduje otázka: Či nemá teda muž nijakej moci pokarhať svoju manželku? Ó áno, ale pokarhanie musí sa diať spôsobom manželským, priateľským, t. j. muž má svoju manželku na jej chybu a zlosť najprv upozorniť; má ju napomínať a ak by bola odpornou, zatvrdlivou, má právo ju i pokarhať; napr. má jej odoprieť svoju lásku v niektorých veciach. Ale toto všetko má sa konať v duchu opravdivej lásky a nie z pomsty, lebo ináč by chyba nebola napravená, ale zväčšená, t. j. menšia chyba bola by naprávaná väčšou chybou, a cieľ polepšenia by nebol dosiahnutý. Keď takto zaobchádza manžel so svojou manželkou, tým dokáže, že je v skutočnosti on hlavou svojej manželky, že je manželom, ktorý má i väčšiu silu i väčšiu múdrosť ako jeho manželka. Nezaslúžené karhanie manželky, čiže karhanie bez dostatočnej príčiny, nebýva nikdy osožné, ale vo viac prípadoch škodlivé. Opatrnosť teda požaduje, aby manžel čo-to prehliadol, aby sa nikdy neprenáhľil, aby vyčkal príhodnú príležitosť a miernil slovo, ktoré by inému prišlo ťažko počuť a ktoré by mu spôsobilo veľkú bolesť.

Tu sa podáva príležitosť k duchovnému napomenutiu pre všetky kresťanské manželky, aby totiž s tichosťou, trpezlivosťou, úctivosťou a prívetivosťou predchádzaly svojich manželov, lebo právo byť hlavou svojej manželky prijali mužovia z práva božieho; už ale i preto, že najviac na nich leží ťarcha každodennej starosti. To je najprimeranejší a najistejší spôsob premeniť i spurných a ukrutných manželov. Týmto spôsobom premenila i sv. Monika svojho manžela z leva na baránka. Za našich čias deje sa to naopak: manželky svojou nesnášlivosťou a neústupnosťou premieňajú svojich manže-

lov z baránkov na ukrutných levov. manželka často len pre nepatrnú príčinu, ktorú manžel zavrhol, chodí a zúri po dome ako dajaká lúta saň; z toho nasledujú zvady, kriky, zlorečenie. A čudné je, že ľudia za takéto zlostné ženy mávajú obyčajne tie, ktoré ináč zdajú sa byť bohabojnejšie, pobožnejšie! Čo súdi svet o ženách pobožných? Obyčajne: „Tej sa treba chrániť — hovorí — to je sestrička z kláštora; tá má akúsi pobožnosť, smiešanú so žľcou, rada sa modlí, ale má veľmi ostrý jazyk!“ Pravá nábožnosť má svoj základ v láske k Bohu a bližnému. Ktorej ženy nábožnosť sa nezakladá na láske k Bohu a k bližnému, tej nábožnosť je lichá, falošná; taká zavrhuje potom príležitosť nepriateľom, že sa posmievajú i z osôb skutočne nábožných, čím ľahko jedna alebo druhá môže byť odvrátená od pravej pobožnosti. Oj, chráň sa dať príčinu na také rúhanie sa z nábožnosti, ty milé ženské pohlavie, ale všemožne sa poustiluj, aby si pravú nábožnosť, ako vlastnosť tvojmu pohlaviu prirodzenú, tichosťou, trpezlivosťou a spokojnosťou utvrdilo a zatvorilo ústa tým, ktorí sa z pravej nábožnosti posmievajú.

Poľutovania najhodnejšie sú manželky, ktoré boli tak nešťastné, že sa im dostali mužovia oddaní korheľstvu, chlipnosti, hnevливosti, záhaľčivosti. Každý musí uznať, že s takým mužom musí byť pre nábožnú kresťanskú manželku život najbiednejší, najnešťastnejší; tá si môže právom sťažovať: „Čo si mám počať? Ani s mužom, ani bez muža žiť nemôžem. S mužom žiť nemôžem pre jeho sýrovosť a neprávosti; bez muža žiť nemôžem pre Boha, pre jeho prísne prikázania, pre vlastné svedomie a moje duševné spasenie!“ Lenže i medzi týmito nešťastnými manželkami nejedna si je sama príčinou biedy a trápenia; lebo kto má väčšiu moc nad srdcom manžela ako ona, ak si vie udržať lásku svojho manžela, ak trpezlivosťou, úprimnosťou a usilovnosťou vie si ju upevniť u svojho manžela? Oj, niet na svete tak divého zvieraťa, ktoré by sa nedalo ľudským rozumom skrotiť, a niet ani tak zúrivého muža, ktorého by bohabojná manželka nevedela uviesť na dobrú cestu.

Manželka môže túto svoju moc veľmi užitočne upotrebiť i pre svoje časné dobro, ak bude viesť svojho manžela najprv k pobožnosti, t. j. aby sa k Bohu modlil, aby chodil do chrámu božieho na služby božie, na kázeň a aby sv. sviatosti častejšie prijímal. Počiatok múdrosti (všetkého dobrého) je bázeň božia.

A aby moc nad svojím manželom dobre upotrebila, má dbať, aby so svojím dobrým napomenutím prišla v príhodnom čase. Keď je manžel opitý, prchkosťou alebo inou náruživosťou zaslepený, vtedy nie je nikdy osožné ho napomínať, vadiť sa s ním alebo ho preklínať; to by znamenalo liať masť do ohňa, aby bol väčší plameň. V takom položení je rozum človeka zatemnený a on je neschopný niečo dobré počuť, tým menej pochopiť. Ale dočkaj času, kým zúrivosť tvojho manžela pominie, potom príď a povedz, čo si mu chcela povedať, a presvedčíš sa, že tvoja reč nebude márna, že tvoje slovo bude viac platiť, ako kriky, zvady a preklínania, ktoré zapríčiňujú obyčajne ešte väčšiu roztržitosť. Keby však u tvojho manžela neosožilo ani úprimné napomenutie ani prosba, ver, že to tým menej dokážeš iným spôsobom. Vtedy je potrebné, aby si sa tým väčšou trpezlivosťou ozbrojila, aby si svoj kríž Bohu obetovala a aby si sa modlila za svojho manžela k tomu, ktorý je mocný urobiť z kameňa nielen synov Abrahámových, ale i dobrých manželov.

Nasledovania hodný príklad pre všetky utrápené kresťanské manželky podáva sv. Monika, matka sv. Augustína. Mala manžela, ktorý sa menoval Patricius; bol to človek veľmi odporný, hnevливý a ukrutný. A tomu sa netreba čudovať, lebo Patricius bol pohan. A hľa, sv. Monika žila s ním mnoho rokov v láske a vo svornosti, lebo nemal príčinu jej ublížiť, hoci bol ako divý a ukrutný. Ale ako si počínala sv. Monika? Ona poznajúc jeho neporiadny život, v príhodnom čase ho napomínala láskavými slovami, a keď ani to neosožilo, utiekala sa k Bohu, ktorého vo vrúcnej a ustavičnej modlitbe prosila, aby sa zmiľoval nad jej manželom a dal mu dar opravdivej viery, lebo to je ten prvý dar a studnica božských milostí, ktoré sú nevyhnutne potrebné pre čnostný život. Patricius bol veľmi hnevливý, prchký, ale sv. Monika nikdy neprišla s ním do roztržitosti alebo do zvady, lebo mlčala, keď ho videla nahnevaného, a keď sa jeho hnev utišil, zas láskavo s ním hovorila.

Raz sa pýtaly sv. Moniky jej susedky, ako môže tak dobre výjsť so svojím hnevливým manželom. Na to im ona rozpovedala svoj spôsob, že totiž ona vtedy mlčí, keď sa on hnevá a z hnevu hovorí, a vtedy hovorí, keď sa on utíši a mlčí. Niektoré ten spôsob nasledovali a ďakovali jej za to. Naposledy

predsa sv. Monika zvíťazila. Boh vzhliadol na jej pobožné vzdychy, prosby a slzy; dal Patriciovi tú milosť, že poznal a prijal vieru Kristovu, podľa nej žil i zomrel. Toto rozpráva sám sv. Augustín o svojom otcovi Patriciovi a o svojej matke sv. Monike (Lib. Conf. 9, c. 9). Daj, ó Bože, aby boli všetky kresťanské manželky ako sv. Monika, a tak iste by sa všetci hnevľiví, spurní a ukrutní manželia obrátili na Patriciov.

HLAVA TRETIA

**Tobiášovi modlitba. — Keď sa Tobiáš modlil k Bohu, v tom istom čase vzdychala a modlila sa k Bohu i Sára, dcéra Rague-
lova. — Boh vypočúva prosbu oboch a posiela svojho anjela,
Rafaela, ktorý Tobiášovi navracia zrak a Sáru oslobodzuje od
zlého ducha.**

Č i a s t k a p r v á.

Tobiáš, pozbavený zraku, imania a priateľov, upadol do tej najväčšej biedy. Ostala mu sice ešte manželka, ale i tá bola mu viac na žalosť ako na radosť. Keby jeho srdce nebolo privyknuté trpezlivosti a odovzdaniu sa do vôle božej, nebol by div, keby sa bol dopustil rúhania proti Bohu a upadol do zúfania. Ale Tobiáš ako predtým, tak i teraz celú svoju dôveru skladá v Bohu, k nemu sa utieka, jemu predkladá svoju biedu, jemu sa žaluje a len od neho pomoc žiada a úfa. On svoju biedu — hoci bola taká veľká — tak necíti, ako bolestne cíti to, že jeho spolukrajani svoje zajatie nechcú uznať za trest boží, a že sa nechcú obrátiť k Bohu. Jeho srdce viac žiali nad nevernosťou a nespravodlivosťou svojich priateľov, ktorej sa dopustili proti Bohu, ako nad tým, že sa jej proti nemu dopustili. Tobiáš pokladá svoje zajatie a svojich spolukrajanov za liek od Boha poslaný na uzdravenie a očistenie synov izraelských od ich hriechov. On vďačne prijíma všetky biedy z rúk božích, padá na tvár pred všemohúcim Bohom, klania sa jemu a jeho spravodlivosti, vzdychá, plače a takto sa modlí: „Spravod-

livý si, ó Bože, a spravodlivé sú všetky Tvoje dopustenia, a Tvoje cesty, lebo nič iného nie sú, ako milosrdenstvo, pravda a súd. Nezachovali sme Tvoje prikázanie, preto sme zajatí, posmievaní, potupení a vraždení od národa, medzi ktorý si nás rozptýlil. Uznávame, že sme nepravo žili, že sme Tvojím prikázáním opovrhovali a že sme sa proti Tebe vzbúрили. Nič iného nám nepozostáva, ako aby sme svoje hlavy klo-nili pred Tebou a uznali spravodlivé Tvoje súdy, ktorými nás karháš! Čo sa mňa týka, Pane, nalož so mnou podľa Tvojej vôle! Ale ak je mi dovolené Teba, Pane, prosiť, teda vzhliadni milostivo na môj biedny stav a zľutuj sa nado mnou! A keďže viac mojim bratom nemôžem byť osožný, ani žiť si už ďalej nežiadam, preto, Pane, ráč so mnou naložiť podľa svojej vôle a rozkáž, aby bola moja duša vzatá v pokoji, lebo osožnejšie je mi umrieť ako žiť!"

Oj, aké svedectvo vydáva táto modlitba o čnostiach Tobiášových a aká poníženosť sa javí v nej! Tobiáš bol vždy zrkadlom všetkého dobrého, a predsa myslí o sebe len toľko, koľko i o ostatných Izraelitoch; nepamätá na svoje skutky milosrdenstva, ale obviňuje sa zo svojich hriechov a pripomína hriechy svojich predkov. A hoci vie, aké rozdielne je jeho obcovanie od iných Izraelitov, predsa nežiada, aby Boh lepšie s ním zaobchádzal ako s ostatnými.

To bola a je vlastnosť všetkých bohumilých a svätých ľudí! Oni sa nad iných nevyvyšovali, ani sa od iných za lepších nepokladali, keď všeobecná bieda zachvátila ľudí. Ľudia svätého života žiadali si zostať skrytými pred svetom a zaznanými byť od neho, lebo boli presvedčení, že čím zaznanejšími budú pred ľuďmi, tým známejšími budú pred Bohom; usilovali sa, aby si svoje poklesky a chyby náležite pred oči predstavili; aby vysokomyselnosť, toho nepriateľa ľudského života premohli;

aby neporiadnu samolásku udusili a svoju lásku voči Bohu čím viac a viac roznieť. Nábožní ľudia nechceli sa rovnáť s inými ľuďmi alebo sa nad nich vyvyšovať, ale vidiac slabých a krehkých, pokladali seba za najslabších a najkrehkejších. Ó Bože, ráč dať všetkým kresťanom takéto srdce, a potom iste sa bude môcť i o nich povedať, čo o prvých kresťanoch, že „všetci boli len jedna duša, jedno srdce.“

Keď sa Tobiáš vo svojom súžení modlil k Bohu, v tom istom čase modlila sa k Bohu i jedna čnostná panna, ktorá bola — podobne ako Tobiáš — postavená vo veľkom trápení. Keďže i ona skladala svoju nádej v Bohu, boly jej žiadosti vyslyšané a splnené.

Panna menovala sa Sára a bola jedna z dcér izraelských. Jej Otec menoval sa Raguel, bol priateľom Tobiášovým a býval v meste Ekbatana, v Médii, krajine asýrskej. Ako Raguel, tak jeho celý dom podobal sa domu Tobiášovmu, lebo bol to dom bohabojný a verný zákonu božiemu; i Sára bola panna čnostná, nábožná, milá Bohu i ľuďom. Nechýbalo ani takých, ktorí si ju zamilovali, ba siedmi sa s ňou i zasnúbili. Z vôle božej však ináč sa stalo. Sára bola od Boha určená takému mužovi, ktorý by sa jej čnosťami vyrovnal. A keďže úmysel oných snúbencov dcéry Raguelovej nebol čistý a opravdivý, lebo oni chceli vyhovieť len neporiadnym žiadostiam a telesným rozkošiam, preto ich zastihla božia pomsta. Tých sedem mužov zavraždil anjel, každého v prvú noc jeho manželstva so Sárrou.

Táto strašlivá príhoda naplnila žiaľom Raguelov dom, najmä ale Sárrou; a keďže to nešťastie nedalo sa zatajiť, stala sa Sára postrachom pre mládencov, potupou pre ženy, ostatným stala sa predmetom na ohováranie. V srdci mohla byť pokojná, lebo jej svedomie svedčilo, že ona nie je príčinou nešťastia, ale predsa

jej srdce bolo naplnené horkosťou. Ako by nie? Či nechytí hrôza každého, kto vidí zavraždeného človeka? I Sára musela chytiť hrôza a ľútosť, keď v krátkom čase musela na vlastné oči vidieť zavraždených svojich sedem mužov! A ku tomuto pridany bol ešte druhý zármatok. Pre istý priestupok pokarhala Sára svoju služobnú. Táto mohla byť presvedčená, že to jej pani robí z dobrého úmyslu, lebo neraz skúsila dobrotivosť svojej panej, mala byť teda povďačnou za láskavé pokarhanie. Ona však chcela vyliť svoju zlosť, chcela sa pomstiť, preto plná hnevu osopila sa na svoju paniu týmito potupnými slovami: „Bodaj by sme nikdy neuzreli plod života tvojho! Čo, azda chceš i mňa tak zavraždiť, ako si zavraždila svojich sedem mužov?“ Takú výčitku musela počuť Sára od svojej služobnej, ktorej ona mnoho dobrého urobila. Či ju to nemalo hrozne bolieť?

Ó nešťastný jazyk! Ó prekliata reč! Ona nám pripomína nevďačnosť, neposlušnosť, hlavatosť, nevlúdnosť poniektorých sluhov, ktorú ukazujú proti svojim pánom a hospodárom, keď ich títo — podľa svojej povinnosti — od zlého chránia, napomínajú alebo karhajú.

Č i a s t k a d r u h á .

Túto príležitosť nemožno ponechať bez poučenia o povinnosti, akú majú páni a hospodári voči sluhom a povinnosti, akú majú sluhovia voči svojim pánom a hospodárom. Kresťanskí páni a hospodári, vy si nemáte čo zakladať, že ste v takom stave, v ktorom máte okolo seba sluhov a slúžky, lebo ak potrebujete sluhov, to je dôkaz, že ste nedostatoční, že nie ste schopní sami vykonávať svoje práce a povinnosti. A kto by si mohol na tom čo zakladať? Ak držíte však sluhov len preto, aby ste mali voľnejší život, a že ich máte z čoho platiť, vtedy sú títo

viac sluhami vášho majetku, ako vašej osoby; máte príčinu skôr ponížiť sa, ako, kto vie, čo si myslieť o sebe.

Spomeňte si, že sa nemáte nafukovať preto, že ste v šťastlivejšom stave ako tí, ktorí sú prinútení vám slúžiť. A vtedy sluha nebude vo vašich očiach také biedne stvorenie, ktoré nezaslúži, aby ste s ním prehovorili láskavé a úprimné slovo, alebo aby ste mu preukázali svoju lásku a úprimnosť najmä v čase potreby.

Spomeňte si i na to, kresťanskí páni a hospodári, keď so svojím sluhom zachádzate ako s daňkou podnožou len preto, že je sluha, vtedy nielen proti sluhovi, ale i proti Bohu a jeho prozreteľnosti sa prehrešujete. Ustanovenie božie je, aby si ľudia navzájom, chudobní majetnejším slúžili, a v tomto sväzku medzi sebou v pokoji žili.

Kresťanské náboženstvo ešte zreteľnejšie vysvetľuje prirodzenú povinnosť pánov voči svojim sluhom. Sv. Pavol s ohľadom na sluha, ktorý prijal kresťanskú vieru, písal Filemonovi, jeho pánovi, nasledovne: „Svojho služobníka nepokladaj za sluha, ale namiesto sluha ako brata premilého!“ (Flm 16). Sv. Pavol označil tým pomer, aký sa nachádza medzi pánom a sluhom, t. j. aby páni preto neopovrchovali svojich sluhov, že sú sluhovia, ale aby sa rozpamätali, že tí, ktorí im slúžia, sú synovia Otca nebeského a budúci dediči kráľovstva božieho. V tomto smysle napomína ten istý apoštol všetkých pánov a hospodárov, keď hovorí: „Páni, spravodlivo a slušne nakladajte so sluhami, v povedomí, že i vy máte Pána v nebesách!“ (Kol 4, 1).

Čo môže byť slušnejšie a spravodlivejšie, ako aby ste vy, kresťanskí páni a hospodári, ďakovali Bohu, že vás do takého stavu zaradil, v ktorom nemusíte ako sluhovia svoju živnosť službou vyhľadávať. Svedčí sa teda a je spravodlivé, aby ste mali poľutovanie nad tými biednymi ľuďmi, ktorí vám vo dne v noci slúžia za mzdu, aby si ňou ochránili svoj život. Nie tak máte hľadiť na sluhov ako radšej na prozreteľnosť božskú, ktorá vám týchto ľudí posiela, aby ste — ako zámožnejší — delili s nimi svoj väčší údel chleba, spoločne oslavovali a požehnávali nebeského Darcu. Preto je vašou povinnosťou, aby ste čeladi príslušnú mzdu spravodlivo a načas vyplatili, lebo tých pánov a hospodárov, ktorí služobníkom a robotníkom ich mzdu strhujú alebo zadržujú, menuje Písmo sv. vrahmi svojich

bratov (Sir 34, 27). Páni a hospodári majú i povinnosť starať sa o zdravie svojich sluhov, preto ich nemajú ťažkou prácou presilovať; a ak Boh na nich dopustí chorobu, majú im poskytnúť pomoc, potechu a opateru. Konečne sú páni a hospodári povinní viesť čeliadku svojím vlastným príkladom k bázni božej, poučovať, napomínať a, keď je to potrebné, i trestať, lebo keď je čeliadka neverná Bohu, keď na svojho najvyššieho Pána nedbá, ako môže byť vernou ľudom, a ako môže dbať na nich?

Ale páni a hospodári terajšieho času o svojej čeladi veľmi prevrátené smýšľajú. Nemôžu nijako pochopiť a tým menej uznať, že by sluhovia mali byť ich milými bratmi a sestrami; nemôžu pochopiť, že sú povinní starať sa nielen o časné, ale nado všetko o večné šťastie svojich sluhov. A to nie je div, lebo kto sám žije bez bázne božej, bez statočnosti, bez náboženstva, ako dajaké zviera, komu je hračkou prestúpiť prikázania božie alebo cirkevné, kto sa o svoje vlastné spasenie nestará, kto môže od toho očakávať, aby sa staral o duševné spasenie svojich domácich?! Beda nevinným sluhom obojeho pohlavia, ktorým sa dostala služba v takých domoch! Aký boj musia podstúpiť, keď chcú svoju nevinnosť ochrániť a svoje kresťanské mravy zachovať! Týmto nič iného nepozostáva, len taký dom — ak možno — čo najskôr opustiť.

Niektoré domy sú také bohaprázdne, že tam sluhovi nie je možno verejne konať náboženské skutky: modliť sa, ísť do chrámu božieho, prijímať sv. sviatosti, zdržovať sa od požívania mäsitých pokrmov atď.

Chráňže sa takých domov, kresťanská čeliadka, ak ti je milšia tvoja duša, ako časný zisk! Nehovor, ani neklam seba, že môžeš i v takom dome zostať verným služobníkom božím a dobrým kresťanom; i keď sa zpočiatku zhroziš nad bohaprázdnosťou, samopašnosťou a zlými príkladmi zvieracieho života domácich, časom na to privykneš a zostaneš ľahostajným, necitelným a môžeš upadnúť do úplnej nevery. Oj, koľko je sluhov, ktorí si v takých domoch vyslúžili večnú škodu svojich duší; koľkí preklínajú a budú azda i naveky preklínať ten deň, tú hodinu, v ktorú do toho domu vstúpili do služby, lebo ich nešťastie tam začalo. Učte sa z toho, milí kresťanskí sluhovia, mať väčšiu starosť o dušu než o telo. Keď si službu hľadáte ale-

bo volíte, hľadte na to, komu máte slúžiť, a nie na to, za čo máte slúžiť, lebo ak sa budete len o časný zisk starať, môžete sa v tom veľmi oklamať; to však je isté, že si vyslúžite večné nešťastie. Nie nadarmo Pán Ježiš povedal: „Čo osoží človekovi, keby celý svet získal, ale škodu utrpel by na svojej duši?“ (Mt 16, 26).

Na duchovné napomenutie, ktoré nemožno vynechať z tejto knihy — dávajú príležitosť i poniektorí páni terajšieho času, ktorí sa vydávajú za akýchsi novomódnych pohanov, a ktorí i svojich sluhov takými mať žiadajú. Títo — čo sa týka ich vlastného zisku — nemúdre robia. Niet takého pána alebo hospodára, ktorý by si neželal mať sebe oddaných, verných, poslušných sluhov, hoci by bol sám akéhokoľvek neviazaného života a hoci by nedržal na vieru a na Boha. A zasa niet takého pána a hospodára, ktorý by sa nežaloval na nevďačného, hlavaťého alebo nespravodlivého sluha. A predsa, nie sluha, ale pán je na príčine, lebo vedie svojho sluha k takému životu, akého je sám. A ako sebe osoží ten, kto svoju čeliadku k bohabojnosti vedie, tak zas sebe škodí ten, kto svojej čeliadke k bohaprázdnoti a samopašnosti pomáha. U takej čeliadky, u ktorej nemá úctu najvyšší Pán a Stvoriteľ neba i zeme, ako by mohol mať úctu človek, ten biedny červík zeme? Keď je čeliadka neverná Bohu, je nemožné, aby bola verná a poslušná sebe rovnému stvoreniu. Mnohí páni a hospodári sami si kazia svojich sluhov, lebo sami stávajú sa učiteľmi a majstrami ich darebnosti, nevernosti a neposlušnosti. Len škoda, že takých zlých sluhov od seba prepúšťajú, aby ich skazenosťou boli iní páni trestaní.

Táto kniha i vás, kresťanskí sluhovia, upozorňuje na povinnosť, ktorú máte voči svojim pánom. Zo skutkov svojich pánov, ak títo neplnia povinnosti voči sluhom, nemáte si brať príklad zle plniť svoju povinnosť. Vzorom vášho života má byť sv. náboženstvo. Sv. Pavol apoštol dosť jasne označil povinnosti čelade voči svojim pánom, keď povedal: „Sluhovia, poslúchajte telesných pánov s bázňou a strachom, v prostote svojho srdca ako Krista, a nie v slúžení len naoko, ako by ľudom sa ľúbiť, ale ako sluhovia Kristovi, plniac vôľu božiu zo srdca; s dobrou vôľou slúžiaci ako Pánovi a nie ľudom!“ (Ef 6, 5). Sv. Pavol napomína sluhov, aby preukazovali svojim pá-

nom úctu, vážnosť, bázeň, poslušnosť a vernosť, ale nie zo strachu pred trestom, ani nie zo žiadosti páčiť sa ľuďom, ako to zväčša robievajú sluhovia, ktorí sa len naoko robia spravodlivými, ale že sú povinní slúžiť im zo srdca a z presvedčenia, že keď slúžia ľuďom, plnia vôľu božiu, teda vlastne neslúžia ľuďom, ale samému Bohu. Takáto služba je povýšená na hodnotu služby božskej, za ktorú môže mať sluha nádej na časnú i večnú odplatu.

Oj, keby všetci kresťanskí sluhovia konali svoju službu podľa tohto naučenia sv. Pavla, nebolo by sa čo obávať, že k vôli svojim pánom dopustia sa voľačoho, čo by bolo proti božiemu prikázaniu, lebo by vedeli, že celá ich služba má mať za posledný cieľ plnenie božskej vôle, a že pánov, ktorým slúžia, majú pokladať za obraz Krista Pána; vedeli by, že keď žiada Pán od sluha niečo proti božiemu príkazu, že to už nie je vôľa božia a že nie je božím obrazom taký pán, ktorý žiada, čo je proti božej vôli, lebo im príde na rozum, čo o tom hovorí Písmo sv.: „Viac treba poslúchať Boha ako ľudí“ (Skt 5, 29).

Okrem povinnosti zachovať poslušnosť viac Bohu ako ľuďom, je kresťanský sluha povinný zachovať podriadenosť, poslušnosť a vernosť voči svojim pánom. Kresťanského sluha nie je ani treba napomínať, aby mal svojho pána v úcte, aby sa chránil dajakým odporným slovom alebo skutkom ho obraziť, aby svoju prácu verne a spravodlivo konal, aby sa usiloval byť osožným svojim pánom, a preto aby im ani sám škodu neurobil, ani od iných urôbiť nedopustil; slovom: kresťanského sluha, ktorý sa podľa svojho náboženstva správa, toho netreba k tomu napomínať; jeho svedomie ho vedie k tomu, aby svojim pánom slúžil nie naoko, ale opravdivé, aby tak slúžil, žeby sa viac páčil Bohu ako ľuďom, žeby v osobe svojho pána poslúchal Krista Pána. Oj, sväté náboženstvo, akej cti si hodné! Ó keby ono bolo pravidlom celého nášho života, aký pokoj, aká svornosť a radosť by panovala v každom kresťanskom dome! Sluhovia a vôbec čeládka by mala v úcte svojich pánov a gazdov, ako svojich vlastných rodičov; páni a hospodári by zas so služobníkmi zaobchádzali ako so svojimi vlastnými bratmi a deťmi.

Za našich čias už taký pokoj a veselosť neprebýva v kresťanských domoch; všeobecne sa žaluje, že čelád je sebevoľná,

samopašná, nesvedomitá, lenivá a neposlušná. Odkiaľ táto premena? Odtiaľ, že je málo takých pánov a pani, hospodárov a gazdín, ktorí by sa pobožnosťou, tichosťou a trpezlivosťou podobali Säre, dcére Raguelovej.

Je pravda, že i srdce Säre bolo pohnuté a rozžialené, keď služobná sypala jej do očí potupné reči; ale ako by sa zadržala jedna z terajších žien v podobnom prípade? Sotva by sa zdržala kliatby, zlorečenia a azda i bitky a ruvania sa, lebo by jej vysokomyseľnosť nedopustila, aby mlčky zniesla také reči. Ó nešťastná vysokomyseľnosť, ktorá si najmä terajší svet opanovala! Sára vedela sa v prchkosti premôcť, lebo jej bolo známe, že škoda, ktorú si človek prchkosťou zapríčiňuje, je väčšia, než tá, ktorá pochádza z jedného alebo viac príkrych slov; ani sa pred nikým nežalovala na svoju služobnú, ako majú v obyčaji robiť terajšie ženy, čím len ukazujú, akého slabého sú srdca, keď nemôžu zniesť nič protivného, ale hľadajú príležitosť, aby mohli vyliť svoj hnev, svoju pomstu. Sára teda nehľadala pomoc u ľudí; túto pomoc nachádzala vo svojom náboženstve, vo svojej pobožnosti, preto sa utiekala k Bohu, a tomu odporúčala svoju starosť.

Čiastka tretia.

V najvyššej čiastke otcovského domu mala Sára svoju vlastnú izbietku, v ktorej — od každého nepokoja vzdialená — zvykla sa modlievať k Bohu. Do tejto izbietky vošla a vrúcne sa modlila k Bohu, spojac s modlitbou pôst a iné skutky pokánia. Za úplné tri dni nepožila nijakého pokrmu, len sa ustavične modlila a žalostne vzdychala. Plačom prosila Boha o milosť, aby ju oslobodil od potupy, ktorú znáša od oho-

váračných ľudí. A Boh nemohol nechať nevyslyšanú takú vrúcnu a vytrvanlivú modlitbu, ani nemohol odprieť to, čo bolo slušné a spravodlivé. Po troch dňoch modlenia bola Sára poučená, že je jej modlitba vyslyšaná. A Sára skutočne pocítila akúsi nadzemskú radosť a sladkosť, ktorá ju nevýslovne občerstvila a pozdvihla. Plná radosti skončila svoju modlitbu slovami: „Požehnané buď najsvätejšie meno Tvoje, Bože otcov našich! Naše hriechy síce popudzujú Tvoj hnev, aby si vytasil meč Tvojej božskej pomsty na nás, ale zaraz preukazuješ svoje milosrdenstvo tým, ktorí utiekajú sa a volajú k Tebe vo svojom súžení. K Tebe teda, ó najdobrotivejší Bože, spínam svoje ruky, Tebe otváram svoje srdce, lebo Ty najlepšie poznáš žalostný stav, v ktorom sa nachodím. Prosím Ťa, ó Bože, zmiluj sa nado mnou, a ukonči alebo súženie moje alebo môj život. A hoci som často zhrešila proti Tebe, predsa mi dovoľ, aby som smela v poníženosti predložiť svoje žiadosti, ktorými som nikdy nežiadala časné statky, ani som nikdy nepoškvrnila svoje srdce telesnými žiadosťami. Ty vieš, že som sa vždy chránila ľahkomyselnosti, nepočetných rozkoší a nebezpečenstva, do ktorého uvádzajú svoje duše iné osoby môjho pohlavia. I to nie je skryté pred Tebou, ó môj Bože, že som do stavu manželského vstúpila jedine preto, aby som neobrazila svojho otca; preto som aj sedem mužov, jedno po druhom, prijala z jeho rúk. Pri našom manželskom sídení sa nenasledovala som prirodzenú náchylnosť, ale jedine Tvoje prikázanie, a len bázeň pred Tebou pohla túto moju povolnosť. Náhla smrť odňala mi všetkých sedem mužov. Nechcem však skúmať Tvoje súdy, Pane, či som ja nebola hodná ich, alebo oni mňa boli nehodní. Môže byť, že v nekoneč-

nej svojej добрote, ó Bože, ustanovil si pre mňa takého muža, ktorým mňa chceš urobiť šťastnou. Dost mi je vedieť, že všetci, ktorí Teba vo svojej úzkosti vzývajú, potešenie nachádzajú, lebo odmieňaš tých, ktorí udatne bojovali, a otváraš svoje otcovské ramená tým, ktorých si prv trestal. Nie si Ty, ó Bože, Boh hrôzy a strachu, ani nemáš zaľúbenie v zkaže a našom zatratení, hoci i slzy vyvádzaš z našich očí, ktoré však zas obraciaš na radosť, aby ako po búrke nasledovalo jasno. Ó, nech je požehnané Tvoje sv. meno, a chvála Tvoja nech znie všade a po všetky veky."

Tu máte, kresťania, zrkadlo, ako sa máte modliť a zachovať, keď i vás bieda a kríž zastihne. Boh i na spravodlivých ľudí sosiela kríž; i títo musia jeho ťarchu pocítiť, ani oni nie sú zbavení choroby a zármutku; ľútosť a bolesť musia i oni skúsiť, inak by nemali príležitosť k trpezlivosti a k zásluhám. Lenže vo svojich krížoch majú sa utiekať k Bohu; najsamprv majú Boha o pomoc žiadať a len potom ľudí, ako jeho nástroje, ktorými nám pomáhajú. To by bol veľký nerozum, keby kto svoju nádej skladal jedine v ľuďoch a nie v Bohu. Kto sa len na ľudí spolieha, ten sa opiera na slabú podporu, ktorá sa ľahko zlomí a on ľahko padá.

Či je to hriech žiadať si smrť? To nie je hriech, lebo to by neboli urobili Tobiáš, Sára a iní svätí, ktorí si tiež žiadali smrť. Žiadať si smrť je čnosť u kresťana, ak táto žiadosť pochádza z opravdivej lásky k Bohu, ako to kedysi učinil i sv. Pavol, keď povedal: „Žiadam si rozpadnúť sa a byť s Kristom" (Flp 1, 23). I z nás ne jeden si žiada smrť; ale je veľký rozdiel medzi našou žiadosťou a žiadosťou svätých. Tí si žiadali smrť v najsladšom pokoji svojho srdca, s úplnou oddanosťou Bohu a spojením svojej vôle s jeho vôľou; my si však žiadame smrť z hnevu a netrzezlivosti, a nepamätáme pritom na Boha. Takéto žiadanie smrti je žiadosť vraždy, ktorá je v piatom prikázaní božom zakázaná. Vo svojich biedach máme si pomyslieť, že smrť by nám málo pomohla v našom trápení; ak sme netrzezliví, a ak nemáme svoju vôľu spojenú s vôľou božou, vedieme s Bohom boj

a stávame sa jeho nepriateľmi. A preto, keby nás v takom stave smrť zachvátila, urobila by síce koniec časnému trápeniu, lenže by tiež urobila počiatok večnému trápeniu. Budme teda múdrejší a opatrnejší!

Ak nás zastihne dažaké súženie, nepoddajme sa netrpezlivosti, ani sa nespoliehajme na ľudí, na svojich priateľov, ale celú svoju dôveru složme v Bohu. On je náš najlepší a najmocnejší priateľ, ktorý nám iste môže a chce pomôcť, nakoľko je to potrebné a osožné nášmu duševnému spaseniu. Keby však Boh meškal prispieť nám svojou pomocou v našom súžení, dáva nám tým príležitosť trhať z tohto trnia ruže zásluh pre budúcu večnú korunu! Oj, čiže by mali kríže tohto časného života veľkú cenu pre nás, keby mohli v nás vzbudiť ošklivosť proti časnému statkom a rozkošiam, a keby mohli v našich srdciach zapáliť túžbu po veciach, statkoch a rozkošiach nebeských! Škoda, že sme sa v škole krížov časného trápenia dosiaľ tak málo naučili! Časné súženie nebýva vždy účinkom Boha ako Sudcu na nás rozhnevaného, ale býva často účinkom jeho ako láskavého Otca, ktorý časným trápením nás napomína, ako sa máme chrániť večného nešťastia; napr. Boh dopúšťa na nás zármatok, aby nás mohol naplniť radosťou; ponizuje nás, aby nás mohol povýšiť; núti nás bojovať s biedou, aby nás ako víťazov mohol korunovať.

Dobrý kresťan, ktorý z viery žije, hoci by bol v akomkoľvek súžení postavený, nezúfa, ale teší sa so sv. Pavlom, hovoriac: „Pre tú príčinu i trpím toto, ale nehanbím sa, lebo viem, komu som uveril, a presvedčený som, že môže zachovať môj záloh až do toho dňa“ (2 Tim 1, 12); alebo: „Mám veľkú dôveru k vám, veľkú chválu pre vás; naplnený som potešením, oplývam radosťou pri všetkom našom súžení“ (2 Kor 7, 4).

Č i a s t k a š t v r t á.

Dvaja ľudia, ktorí sa nikdy ani nevideli ani nepoznali, sotva sa kedy v myšlienkach a žiadostiach tak srovnávali, ako sa srovnávali Tobiáš a Sára, dcéra Raguelova. Myšlienky a žiadosti oboch boli také nevin-

né, také čisté, že boly hodné byť pred trón božský prednesené a vyslyšané. A Boh i našiel v nich také zaľúbenie, že Tobiášovi a Sára dal viac, ako si žiadali a žiadať vedeli. Oni si len to žiadali, aby Boh alebo ich súženie ukončil alebo aby ich so sveta povolal. A Boh nielen že ich súženie ukončil, ale poslal im svojho anjela, ktorý zanechal po sebe mnohonásobné požehnanie. Tak spravuje Boh ešte i teraz všetky veci na svete. „V ňom žijeme a hýbame sa a sme“ (Skt 17, 28). Rozličné, šťastné i nešťastné príhody nášho života pochádzajú z jednej a tej istej neviditeľnej ruky božej. Boh je pánom nášho života i smrti; on raní a uzdravuje, on ponízuje a povyšuje podľa všemohúcej svojej vôle. Ten istý Boh, ktorému k vôli musia všetky veci žiť a slúžiť, použil svojho anjela Rafaela, aby Tobiáša a Sárú potešil, aby dva bohabojné domy v jedno spojil, a aby Tobiášovi zrak prinavrátil, od Raguelovho domu však aby zlého ducha odstránil. Od tohože anjela prijala Sára ženícha podľa srdca božieho, s ktorým žila v láske a svornosti k svojej veľkej radosti a uzrela ešte za života dietky svojich dietok.

Kto toto čítaš, či nemusíš obdivovať nekonečné milosrdenstvo božské a božskú prozreteľnosť? A či vzdychneš si so Žalmistom: „Aký dobrý je Pán Boh izraelský tým, ktorí sú dobrého a spravodlivého srdca“ (Ž 72, 1); alebo: „Blízko je Pán všetkým, ktorí ho vzývajú v úprimnosti“ (Ž 144, 18).

Slová Žalmistu vzťahujú sa síce na synov izraelských, ale či sa nemôžu vzťahovať najmä na kresťanov? Opravdivou vierou v Ježiša Krista dostali kresťania právo nazývať sa „ľudom božím“, ako sa kedysi i židia nazývali. Preto najmä kresťania majú mať dôveru v Boha, majú sa v akýchkoľvek biedach a potrebách k nemu utiekať a majú mať pevnú nádej, že ich všemohúci Boh i vyslyší, nakoľko im bude potrebné a osožné. Túto nádej vzbudzuje v nás sám Pán Ježiš, keď hovorí: „Veru, veru, hovorím vám: Keď budete niečo pýtať od svojho Otca v mojom

mene, dá vám" (Jn 16, 23). A na inom mieste hovorí: „Pýtajte, si, a dá sa vám; hľadajte, a nájdete; klopte, a otvorí sa vám" (Lk 11, 9).

Ale div divúci! Napriek tak láskavému napomínaniu a istému zaslúbeniu Pána Ježiša Krista zanedbávame v potrebách našich utiekať sa k Bohu, preto sa na nás vzťahujú jeho slová: „Až dosiaľ nepýtali ste ničoho v mojom mene" (Jn 16, 24); ako by povedal: „Až dosiaľ ste sa neutiekali ku mne, ale ste skladali svoju nádej v pomoc ľudskú, alebo ste sa spoliehali na svoj vlastný rozum a silu a nie na milosť a pomoc moju; a ak ma i kedy hľadáte, to sa stáva obyčajne až vtedy, keď ste zúnovali prosiť o pomoc ľudí, keď vás títo od seba odvrhli, alebo keď vám — hoci by i chceli — pomôcť nemôžu.

Že sme povinní ustavične sa modliť, to označil Pán Ježiš slovami: „Modlite sa a neprestávajte" (Lk 18, 1). A zas: „Bedlite a modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia" (Mt 26, 41). Čo by sme si mali za najväčšie šťastie a hodnotu pokladať, že sa smieme k Bohu utiekať, že smieme k nemu volať a sa s ním shovárať, k tomu nás chcel Pán Ježiš donútiť svojím príkazom. Niet človeka, ktorý by necítil potrebu modliť sa k Bohu. Spravodlivý má Boha prosiť, aby vo svojej spravodlivosti až do konca života vytrval, k čomu je iste zvláštna milosť božia potrebná, a ktorú Boh udeľuje tým, ktorí ho o to prosia. Hriešnik má sa modliť k Bohu, aby obsiahol jeho milosrdenstvo a milosť polepšenia sa. Toto sú najhlavnejšie naše potreby; ostatné sú od týchto menšie, preto majú byť týmto podriadené.

Od povinnosti modliť sa nemôže nás oslobodiť ani tá myšlienka, že naše potreby sú známe Bohu. Isteže sú známe, ba známejšie ako nám samým. I to je isté, že Boh podľa svojho nekonečného milosrdenstva v našich potrebách chce pomáhať. Ale i to je isté, že Boh žiada, aby sme sa pred ním pokorili, aby sme ho prosili a modlitbou to obsiahli, čo sme si svojimi skutkami nemohli zaslúžiť.

Niet takej núdze, niet takej potreby, v ktorej by nám nemohla pomôcť milosť božia. Je síce pravda, že mnohonásobné sú naše biedy; tu napádajú nás neporiadne žiadosti a náchylnosti, tu zas zvyky, tu pokušenia a nebezpečenstvá a iné prekážky nášho duševného spasenia. Závisí to od nás, aby sme ich pomocou milosti božej premáhali; lebo Boh udeľuje

svoju dostatočnú milosť tým, ktorí ho o to vo vrúcnej modlitbe prosia. Kto však napriek tejto pomoci božej pokušeniam podlieha, ten nesie sám toho príčinu; ten alebo nepracoval spolu s milosťou božou, alebo sa nemodlil k Bohu, aby mu dal silnejšiu milosť, žeby mohol odolať návalu pokušení.

Dakedy bolestne vzdycháme, že od toho alebo onoho zlého zvyku nemôžeme odvyknúť a nepomyslíme, že sme sami toho príčinou, lebo sme sotva uznali potrebu modliť sa k Bohu za pomoc, aby sme zlé náklonnosti mohli premôcť. Sám Pán Ježiš hovorí: „Toto diabolstvo nemôže byť ničím iným vyhnané, iba pôstom a modlitbou“ (Mt 17, 20). Žalujeme sa, že nemáme nijakého požehnania v prácach, že necítíme nijakého potešenia, že nám všetko ide naopak. Ak skúmame však príčinu, nájdeme, že zanedbávaním rannej a večernej modlitby stávame sa nehodnými božieho požehnania pri svojich prácach. Koľkí sa ani len na to neupamätajú, že náš život, naša sila a naše zdravie sú tiež dary božie! Koľko je na svete takých ľudí, ktorí vstávajú, líhajú a užívajú dary božie ako nerozumné zvieratá, bez pomyslenia si na ich darcu, Boha. Z toho nasleduje, že takí ľudia žijú — na spôsob zvierat — len pre telesné žiadosti, a sú v nich zahrúžení bez hanby.

Ak si chceš, milá kresťanská mládež, zachrániť svoju nevinnosť a čistotu, nezanedbávaj rannú a večernú modlitbu! Modlitba je hradza nášho srdca; je obrana proti rozličným úkladom, ktoré sa dejú tvojej nevinnosti a čistote od sveta, diabla a tela. Kto cíti chuť do modlitby, toho srdce ešte nie je nakazené, komu však začína byť modlitba nechutnou, ten dáva znak vnútornej choroby a nakazenosti srdca. Len čo teda začneš zanedbávať rannú a večernú modlitbu, otváraš prístup duchu nečistoty a chlipnosti do svojho srdca. Nevyhováraj sa nemiestnou a plannou výhovorkou, že nemáš času na modlitbu. Prečo sa nikto nevyhovára, že nemá času jesť a piť? Uznaj, kresťanský človek, že ako je telu potrebný pokrm, nápoj, odpočinok, tak je tvojej duši potrebná modlitba. Nemožno pochybovať, že pri takom rozsiahlom hospodárstve a početnej čeliadke mali i Tobiáš a Sára svoje práce, a hľa, oni sa nevyhovárajú, oni sa neodťahujú od modlitby. Ale netreba nám donášať príklady zďaleka; máme živé príklady na našich domácich alebo na susedoch, že

si nájdú času pomodliť sa k Bohu. A keď dáme pozor, zbadáme, že zpomedzi našich susedov spokojnejší, a zpomedzi našich služobníkov usilovnejší a vernejší sú tí náchylnejší k modlitbe, ktorí svoje práce s modlitbou začínajú a dokončievajú.

Ak sa niekto vyhovára, že nemá času modliť sa, luže. Pán Ježiš iste by nebol prikázal, aby sme sa ustavične modlili, keby to nebolo možno. Každý človek — akéhokoľvek je stavu — má vždy času modliť sa, čo by aj nekľáčal pred krížom, obrazom alebo pri modlitebnej knihe. Lebo i to je modlitba, ak voľakoho srdce horí láskou k Bohu; ak ráno a večer pozdvihuje ducha svojho k Bohu, ak pri práci upamätá sa na Boha, keď k nemu pobožne vzdychá a keď vykonáva svoju prácu s dobrým úmyslom. Takto plnili prikázanie Kristovo i prví kresťania. Niektorí z nich boli postavení v úradoch a v hodnostiach, iní vyhľadávali svoju výživu obchodom, umením, remeslom, chudobní však chránili svoj život ťažkou ručnou prácou, a predsa ich chváli Písmo sväté a cirkevný dejepis, že boli bedliví a vytrvanliví v modlitbe. Keď mali tí dosť času modliť sa, nájdeme si ho i my.

Teda len chuti k tomu! Ku hrám, zábavám a k daromnému márneniu máme vždy dosť času, len pre modlitbu by sme ho nemali? Ukážme aspoň v deň nedeľný a sviatočný, že máme vôľu žiť podľa prikázania Kristovho. Ale, žiaľ, mnohí nemajú ani v nedeľu času modliť sa; prečo? Na túto otázku nech odpovedajú krčmy, ktoré v nedeľu a vo sviatok sú plnšie než kostoly. Do kostola len poniektorí nakuknú, a sotva majú trpezlivosti pobaviť sa v ňom za pol hodiny; ale v krčme vysedávajú deň i noc, to je im nie priveľa! Nehovor teda nikto, že nemáš času, ale povedz priamo, že nemáš vôľe modliť sa k Bohu, t. j. tvoje srdce je choré, chýba mu duch života, milosť božia, vzdialený si od Boha; náboženstvo a povinnosti sú ti len na ťarchu, a to je tá opravdivá príčina, prečo nemáš času Bohu slúžiť a k nemu modliť sa.

Ale azda niekto povie: „Mne je modlitba preto taká ťažká a nechutná, lebo spôsob dobrého modlenia je mi neznámy, ani za modlenia neviem sa obrátiť pred roztržitými myšlienkami, preto sa radšej ani nemodlím!“ Ak je toto úprimná reč tvojho srdca, t. j. ak vzdycháš skutočne nad svojou krehkosťou, ak chceš opravdive nájsť pomoc v tejto veci, pozoruj Tobiáša a Sáru a od nich naučíš sa umeniu dobrej modlitby. Umenie ve-

dieť sa dobre modliť, nepožaduje zvlášť bystrý rozum, ani dlhé rozmýšľanie. Prostí ľudia obyčajne bývajú zbehlejší v tomto umení, než mnohí vysokoučení, ktorých srdce je skazené.

Č i a s t k a p i a t a.

Ak vzdycháš nad tým, že sa — ako sa svedčí — nemôžeš modliť, daj pozor na modlitbu Tobiáša a Sára a presvedčíš sa, že ich modlitba pochádzala z čistého, nevinného srdca. Sára nebála sa volať Boha za svedka, že je jej srdce čisté a nevinné; že jej žiadosti sú čisté, jej úmysel spravodlivý; nebála sa volať Boha za svedka, že si vždy zošklivila rozličnú nečistotu a chránila sa svetských rozkoší. A teraz opýtaj sa seba samého: Či nie je svedomie tvoje žalobníkom pred Bohom na teba? Či sa nenachádzaš v stave hriechu a nemilosti božej? Hriechy sú jedovatá otrava ľudského srdca, lebo pripravujú ho o blahodarnú vlahu milosti božej, o duševný život, robia ho oškľivým v najčistejších očiach božích, vzdiaľujú ho od Boha a budia akúsi hrôzu pred Bohom a svätými vecmi, teda i pred modlitbou. Kto sa chce nábožne modliť, musí odstrániť prekážku, ktorá ho robí neschopným nábožnej modlitby.

Týmto sa nemieni, že by hriešnik nemohol alebo nesmel sa modliť; to by bol najnešťastnejší stav, z ktorého by si nikdy pomôcť nemohol. Tým sa mieni, že hriešnikova modlitba je daromná, kým on má úmysel zotrvať vo svojich hriechoch, kým sa k Bohu neobráti a nepolepší. Modlitba, ktorá pochádza zo srdca odvráteného od Boha, je odporná; je opravdivým vysmievaním sa Bohu. Taká modlitba nemôže nakloniť Boha k milosrdenstvu, ale skôr vyzýva ho k prísnej pomste. Preto hovorí Duch sv. skrze proroka Izaiáša: „A keď rozprestiete ruky vaše, odvrátim svoje oči od vás; a keď množíte budete modlitbu, nevyslyším vás, lebo vaše ruky sú plné krvi“ (Iz 1, 15). Kto zaviera svoje uši pred božím prikázaním, toho modlitbu nazýva kniha Prísloví „ohavnou v očiach božích“ (Prísl. 28, 9). A Jób hovorí: „Ty však upevnil si svoje srdce a vystrel si k nemu svoje ruky. Keď zavrhneš svoju nepravosť od seba, ktorá je v ruke tvojej, a ak neostane nespravodlivosť v tvojom dome, vtedy budeš môcť pozdvihnúť svoju tvár k Bohu“ (Jób 11, 13).

Hriech je kameň, ktorý ti, hriešnik, v ceste stojí, pre ktorý nemôžeš záslužne modliť sa k Bohu. Pousiluj sa teda odvaliť ten kameň opravdivou lútosťou nad hriechami, opravdivým predsavzatím a polepšením svojho života. Ak sa ti zdá ten kameň príťažkým, pros s Tobiášom Boha o pomoc, hovoriac: „Nestrestaj, ó Pane, hriechy moje, ako som to zaslúžil.“ Alebo hovor so Sárrou: „Odpúšťaš ty, ó Bože, hriechy tým, ktorí vzývajú Teba.“ K tomu ešte môžeš dodať: Nezaslúžim, ó Bože, milosť Tvojú, ale hoden som, aby si sa odvrátil odo mňa a zavrhol ma naveky. Ó aké ťažké bremeno cítim ležať na svojom srdci; milosťou svojou odval ten ťažký kameň s môjho srdca; pretrhni reťaz nešťastným mojich zvykov, ktorými som sviazaný; učiň horkými tie rozkoše, ktoré ma omamujú a odvracajú od Teba; otvor moje oči, aby poznaly to nešťastie, v ktorom väzím a oplakávaly vo dne v noci neprávosti, ktorými som Teba obrazil. Zmiluj sa nado mnou, Pane, lebo Ty si prišiel hriešnikov hľadať a k pokániu volať! Čoho nemám teda úfať, keď sa rozpamätám na nekonečné Tvoje milosrdenstvo? Obetou je Bohu duch skrúšený; lútosťným a poníženým srdcom, Bože, nepohrdaš! (Ž 50, 19).

Lútosťou musí byť naše srdce prichystané k modlitbe. To mu učia Tobiáš a Sára, ale učia i tomu, o čo máme a ako máme Boha prosiť vo svojich modlitbách. Oni prosili Boha, aby ich oslobodil od časej biedy, ktorá oboch tlačila, ale prosili s tým dodatkom, ak to poslúži ku cti a chvále božej a k ich duševnému spaseniu. Oni vždy a dokonale spájali svoju vôľu s vôľou božou; nikdy iné nežiadali, ako aby na nich sa vyplnila vôľa božia; žiadali, aby bolo ctené a požehnané meno božie v dobrých i zlých príhodách. My tiež máme prosiť Boha, aby odvrátil od nás buď všeobecné alebo osobné tresty, aby nám dal svoje požehnanie atď. Toto prosiť je dovolené, ale len natoľko, nakoľko by to slúžilo ku cti a sláve božej a nášmu duševnému spaseniu. Že naša modlitba nebýva vždy takto usporiadaná, t. j. že my svoju vôľu s vôľou božou nesrovnávame, dokazuje tá okolnosť, že v modlitbe nie sme vytrvanliví, lebo hneď sme nespokojní, mrzutí, žalujeme sa, ba opovažujeme sa rúhať a reptať proti Bohu, ak našu modlitbu na prvom, druhom raze nevyslyší. Ó my nemúdri a nevďační ľudia! Za čo by sme vlastne mali Boha chváliť a ďakovať mu, za to sa hneváme na neho;

lebo prečo nám Boh odpiera, o čo ho prosíme? Preto, že svojou nekonečnou vševedúcnosťou predvída, keby nám to dal, o čo ho prosíme, to by nám poslúžilo skôr k večnému zatrateniu, než k spaseniu. Ponecháva nás teda v časných biedach, aby nám dal príležitosť trpezlivým ich znášaním zaslúžiť si najväčší poklad — život večný. Oj, keby sme vždy takto ohodnocovali najmúdrejšie ustanovenie božie, a keby sme vždy mali pred očami svoj konečný cieľ, museli by sme uznať, že všetko, čo Boh na nás dopúšťa, je účinok jeho dobroty a milosrdenstva. My však, nevďačníci, nie sme spokojní s ustanovením božím; chceli by sme mať iného Pána, iného Boha nad nami, ktorý by konal podľa našej vôle a ktorý by jej bol i poddaný.

Čo viac, keď i prosíme Boha za oslobodenie od časného súženia alebo o časné veci, robíme to s tou podmienkou a z toho úmyslu, aby sme mohli svoje lakomstvo nasýtiť, čím — hoci i nevedome — radi by sme urobili Boha účastníkom našej nepravosti. Rodičia napr. neprosia od Boha milosť, aby svoje dieťky v bázni božej pre nebo mohli vychovať, ale prosia len o prostriedok, pomocou ktorého by im bolo umožnené dieťky nádhorne šatiť, rozličným nepotrebnostiam dať vyučiť atď. Nieкто prosí Boha o zdravie, ale nie preto, aby mohol lepšie plniť povinnosti svojho stavu, ale len preto, aby mohol viesť život voľnejší, aby mohol užívať hriechne rozkoše a aby dar boží — zdravie, mohol zas premrhať svojou samopašnosťou. Nieкто sa zas modlí, aby mu bol Boh na pomoci, žeby vyhral pravotu, ktorú vedie proti svojmu bližnému; ale pravota je nespravodlivá; on chce ňou svojho bližného poškodiť, sužovať a dokázať mu tým svoju nenávisť, protivenstvo a vysokomyseľnosť. Či je div, že Boh také modlitby nevyslyší, ktoré už samy v sebe sú hriechom? Taká modlitba nemôže pohnúť Boha ku milosrdenstvu, ale skôr núti ho ešte k väčšiemu hnevu a pomste. Ľudí, ktorí sa tak modlili, karhal sv. Augustín slovami: „Máš vedieť, človeče opovážlivý, že sa vtedy posmieval Bohu, keď od neho žiadaš také veci, za ktoré by si sa mal hanbiť.“ Sám Pán Ježiš učil, o čo majú ľudia prosiť Boha v svojej modlitbe, keď hovoril: „Hľadajte teda najprv kráľovstvo božie a jeho spravodlivosť a všetko ostatné sa vám pridá“ (Mt 6, 33). A ďalej hovorí: „Čo osoží človekovi, keby celý svet získal, ale škodu utrpel by na svojej duši?“ (Mt 16, 26). Hľadať kráľovstvo božie a jeho

spravodlivosť znamená: prosiť Boha o dar spasenia a milosti k tomu potrebných; prosiť Boha o dar sily na premáhanie našich neporiadnych náchylností ku zlému; prosiť o dar lásky k tomu, čo je dobré, poctivé a čnostné, prosiť Boha o rozmnoženie jeho slávy skrze nás a iných ľudí, o rozšírenie kráľovstva božieho, t. j. o to, aby bola pravá viera rozšírená, blud, nevera, kacírstvo a každé pohoršenie aby bolo vykorenené. O tieto veci máme prosiť Boha bez podmienky, lebo ony sú každému potrebné, a nemôžu byť nikomu na škodu. Ostatné časné veci máme si len tak prosiť od Boha, nakoľko sú nám potrebné a osožné, teda s podmienkou. Keď takto budeme sa modlievať, vtedy zaiste môžeme i dúfať, že budeme vyslyšaní a že i ostatné bude nám pridané od milosrdného Boha.

K poriadku dobrej modlitby i to prináleží, čo čítame o Tobiášovi a Säre. Oni mali v obyčaji utiahnuť sa od vecí, ktoré by im boly mohli v ich modlitbe zapríčiniť roztržitosť. Utiahli sa na tiché miesto, určené zvlášť ku modlitbe, kde nič nemohlo ich duchapritomnosť pobúriť, ani ich pozornosť pretrhnúť alebo zmenšiť. Všetko bolo tak usporiadané, aby ich pobožnosť bola upevnená a rozmnožená. Na takomto tichom mieste utiahnutí padli pred Bohom na tvár, a s plačom a vzdychaním predkladali mu svoje prosby.

Našiel by sa azda i v našich domoch dajaký tichý kútik, kam by sme sa mohli ukryť pred každým hrmotom a tým vrúcejšie sa modliť k Bohu. Ak by nám však i toto miesto chýbalo, nech nám bude kostol takou tichou komôrkou. Kostol je i tak domom modlitby, ako Pán Ježiš hovorí, kde nás všetko — čokoľvek len vidíme — napomína ku pobožnosti. Oltár, na ktorom sa sv. omša, toto veľké tajomstvo lásky božej vykonáva, na ktorom sa prevel. Sviatosť Oltárna skrýva, na ktorom sa služby božie konajú a sv. sviatosti udeľujú, kazateľnica, s ktorej sa slovo božie ohlasuje, spovedelnica, kríže, obrazy, zástavy, vôbec každá vec, ktorá sa v kostole nachodí, všetko toto nás napomína ku pobožnosti. Ale i tu je veľký rozdiel medzi modlitbou našou a medzi modlitbou Tobiášovou a Sárinou.

V našich chrámoch vidieť kresťanov všetečne sa obzerať; vidieť ich neslušne sedieť alebo stáť; vidieť, ba možno ich počuť i shovárať sa, ako by bol chrám boží dajaké kasíno alebo klebetáreň; vidieť mnohých stvárať rozličné samopašnosti a pohoršovať nevinné, pobožné duše. Ó zhovievavý Bože, dokiaľ budeš trpieť toto zneuctievanie svojho domu a svojej božskej prítomnosti? Dokiaľ budeš trpieť tú pochabosť, nádhernosť či neveru tých, ktorí sa špatnejšie správajú v tvojom dome, ako by sa opovážili v dome dajakého zemského pána? Dokiaľ budeš mať pozhovenie s tými, ktorí v tvojej prítomnosti také samopašnosti stvárajú, pre ktoré by za nemravných a neslušných boli pokladaní, keby sa ich dopustili pred vznešenejším človekom alebo v poriadnej spoločnosti? Ó Bože, osviet myseľ takých ľudí, aby, kedykoľvek vstúpia do tvojho chrámu, upamätovali sa na tvoju božskú prítomnosť a aby ťa za Kráľa nad všetkých kráľov pokladali; pohni ich srdce, aby pocítili, že oni — v porovnaní s tebou — sú biedni žobráci, mizerní zemskí červíci, že sú prach, popol, blato; pohni ich vôľu, aby v tvojom chráme na kolena padli a vyznali aspoň zovnútorne, že si ty ten najvyšší Pán, ktorému jedine prislúcha česť, sláva, chvála a poklona od každého stvorenia. Oj, nedivme sa, že Boh modlitbu takých ľudí nevyslyší; ani sa nedivme, že takých posmievačov stíha pomsta božia!

Čo bolo dosiaľ povedané, to týkalo sa len roztržitosti zovnútornej. Čo ale povedať o roztržitosti vnútornej? Katechizmus učí, že modlitba je pozdvihnutie mysle k Bohu. Ale ako môžu svoju myseľ pozdvihnúť k Bohu tí, ktorých hlava je plná myšlienok a starostí o časné veci; ktorých srdce je studené a bez lásky voči Bohu? Ťažko je také srdce obrátiť k Bohu, ktoré dychtí a sháňa sa po časných statkoch a ani to necíti, že jeho ústa vyslovujú modlitbu! Či môže Boh vyslyšať takú modlitbu? Na takých vzťahujú sa slová Pána Ježiša, ktorý riekol „Tento ľud ctí ma perami, ale ich srdce ďaleko je odo mňa“ (Mt 15, 8); lebo im chýba spôsob a základ opravdivej modlitby. Kto sa k Bohu modlí, má uznať svoju biedu, svoj biedny stav, nad ktorým má vzdychať a plakať. Bieda a nedostatok duše i tela má pozdvihnúť jeho srdce a má ho pohnúť, aby volal k všemohúcemu Bohu o pomoc. Či môže chorý niečo hovoriť o svojej bolesti; aby na ňu nemyslel? Či môže žobrák prosiť o almužnu, aby

nevedel, o čo prosí? Či nepovažoval by každý za obrazenie, keby s ním jeho sluha alebo podriadený hovoril, ale nepozoroval by na to, čo hovorí? A predsa koľko ľudí predstiera svoju chorobu nebeskému Lekárovi, svoju biedu všemohúcemu Pomocníkovi, svoje potreby Pánovi pánov, a pritom na nič nemýšľa!

A títo ľudia ani len uznať nechcú, že sami sú príčinou svojej roztržitosti pri modlitbe, ale vinu uvaľujú na nestálosť svojej mysle, hovoriac, že oni ani len nezbadali, ako pri modlitbe prišli na myšlienku, s ktorou sa pred tým nezaoberali. Pripustiť sa síce musí, že roztržitosť napáda i tie najpobožnejšie duše. Ale táto skutočnosť nech nikoho neprestraší, lebo ak človek túto roztržitosť na sebe zbadá, oľutuje ju a pousiluje sa o to vrúcnejšie k Bohu sa modliť: jeho roztržitosť nie je hriech, ba býva tým ako by pozlátená a na hodnosť dobrej modlitby povýšená. Boh náročky dopúšťa také roztržité myšlienky na duše jemu milé, aby tým stali sa poníženejší, aby boli v modlitbe horlivejší a opatrnejší, a aby — ako pri pokúšeniach — tým zreteľnejšie dokázali kresťanskú trpezlivosť a svoju stálosť.

Či môžeme i o sebe povedať, že naše roztržité myšlienky nie sú dobrovoľné? Oj, neklammeže sa! Na nás je vina, že také myšlienky v nás povstávajú a trvajú. Pri modlitbe totiž nemyslíme na hlavné pravdy svätého náboženstva, na Boha a jeho dokonalosti, na nesmrteľnosť našej duše, na posledný náš cieľ, a na prostriedky nášho spasenia. Naše srdce je otvorené len pre časné, márne veci; chceme všetko vidieť, počuť, vedieť a posudzovať. My sa neuspokojujeme so svojou prácou, so svojimi povinnosťami; my chceme i to vedieť, čo iní robia alebo nerobia; priveľmi sa staráme o iných! Pravda, potom je nemožné, aby pri toľkých predstavách a žiadostiach nebolo naše srdce obťažované a roztržité; nemožno, aby pri toľkých zbytočných starostiach nebol náš duch rozhádzaný. V takom stave človek nemôže pamätať na Boha a na seba; preto i v modlitbe stáva sa otrokom rozličných roztržitostí, ku ktorým chystá svoju myseľ a svoje srdce rozličnými neporiadnymi žiadosťami. Zázraku by sa podobalo, keby ten, kto sa dlhší čas zaoberal len so svetskými vecami, kto svoje srdce dlhý čas krmil len telesnými rozkošami, koho myseľ videla len obrazy svetskej márnosti, hovorím, to by sa zázraku podobalo, keby taký pri modlitbe mohol zabudnúť na všetko; keby mohol

vyprázdniť svoju myseľ a srdce z vecí prirodzených a zaoberať sa vecami nadzemskými, od Boha zjavenými a zasľúbenými; keby jeho srdce začalo túžiť a vzdychať za nebeskými rozkošami. Nie div, že modlitba je nám taká nechutná, že je nám i ten čas, ktorý máme stráviť v službe božej, prídlhý; nie div, že nepatrná príčina stačí nás odhovoriť a odtiahnuť od modlitby, ktorou máme slúžiť Bohu najmä v deň nedeľný a sviatočný. Pri modlitbe je naše srdce akési bezcitné, zatvrdené, lebo v ňom panuje ukrutný tyran, naša neporiadna náklonnosť, láska k svetu, k telu a dychtivosť po márných rozkošiach. Ten duch nemôže sa nijako zniesť s duchom modlitby, s Duchom božím, ktorý v nábožnej modlitbe spolu s nami k Bohu vzdychá a volá. A to je počiatok duševnej mdloby, vyprahlosti ducha, ktorú cítime najmä vtedy, keď sa chceme modliť. Na nás vzťahujú sa slová sv. Pavla apoštola: „Smyselný človek nepochopuje to, čo je ducha božieho“ (1 Kor 2, 14).

Usilujme sa, milí kresťania, toto duchovné napomenutie použiť vo svoj prospech; usilujme sa svoj život tak usporiadať, aby sme neniesli vinu našej roztržitosti pri modlitbe; usilujme sa — za príkladom Tobiáša a Sára — odťahovať sa od príležitostí, ktoré môžu byť príčinou našich roztržitostí. Ak budú naše modlitby pochádzať z opravdivého srdca, Boh ich vyslyší a udelí nám to, o čo ho prosíme, ba ešte i to, čo podľa svojej božskej vševládcnosti za dobré uzná.

HLAVA ŠTVRTÁ

Tobiáš sa domnieva, že zanedlho umrie, preto dáva svojmu synovi spasiteľné naučenie. — Upovedomuje svojho syna, že požičal Gábelovi istú sumu peňazí.

Č i a s t k a p r v á.

Tobiáš úfal, že Boh vyslyší jeho modlitbu a onedlho povolá ho z tohto plačlivého údolia. V tej nádeji povolal k sebe svojho syna, dal mu posledné otcovské napomenutie a oznámil poslednú vôľu. Povedal mu: „Syn môj, počuj posledné slová svojho umierajúceho otca, ktorý ťa vždy úprimne miloval; počuj slová svojho otca a zapamätaj si ich, aby ti slúžily za pravidlo tvojho budúceho života. Keď Boh k sebe vezme moju dušu, postaraj sa, aby si moje telo do matky zeme slušne pochoval. Svoju matku maj v úcte, pokým bude živá, a nikdy nezabudni, aké nebezpečenstvo a bolesti prestála pri tvojom splodení a odchovaní. Moja vôľa je, aby si ju — keď Boh i ju povolá — pochoval vedľa mňa do jedného hrobu. Ty však, syn môj, maj Boha pred svojimi očami po všetky dni života; chráň sa všetkého, čo by mohlo Boha obraziť, a svedomite zachovávaj prikázanie a zákon, ktorý je nám daný od neho. Dávaj rád chudobným z toho, čo ti od božskej prozreteľnosti bude nadelené a neodvráť svoje oko od chudobného, aby ani od teba neodvrátil svoje oko Otec všetkých chudobných. Buď štedrý podľa možnosti; ak máš veľa, daj veľa, ak máš málo, daj

málo, ale z dobrého srdca. Takým činom zaopatríš si poklad na čas potreby. Almužna nás chráni od hriechu a večnej smrti, a nedopúšťa duši ísť do temnosti; človek milosrdný s veľkou nádejou postaví sa niekedy pred trón najvyššieho Sudcu.

Daj pozor na seba a varuj sa rozličnej nečistoty. Ak si vezmeš manželku, vystríhaj sa, aby si si s inou delil svoje srdce; bola by to neprávosť hodná trestu. Pýcha nech neopanuje tvoje srdce, ani nech sa nejaví vysokomyselnosť v zovnútorňých твоjich skutkoch, lebo tento hriech je veľmi ohavný a býva počiatkom skazy mnohých. Keď máš služobníkov a robotníkov, vypláť im vždy spravodlivo a nezadrž im zaslúženú mzdu.

Nerob nikomu, čo by si sám nerád mal, aby tebe iní robili. S chudobnými a lačnými jedávajú svoj chlieb a svoj odev podel' s tými, ktorí nijakého nemajú. Keď budeš robiť hostinu, povolaj k nej len čnostných ľudí. Vyhybaj priateľstvu s ľuďmi bezbožnými, lebo skôr neskôr bolo by ti to škodlivé. Synu môj, si ešte mladý, ale keď i starším ostaneš, bude dobre, ak budeš mať človeka, od ktorého by si mohol vziať radu. Keď si budeš mať voliť priateľa, buď opatrný, nevoľ si kohokoľvek; ten človek nech je rozvažitý, múdry a čnostný, ani nepodujmi ničoho bez jeho rady. Ale ani s tým sa neuspokoj, že si sa poradil s ľuďmi, ale nadovšetko obráť sa na Boha, ktorý je najlepší Radca. Slúž mu po všetky časy a pros ho, aby spravoval tvoje cesty podľa prikázania svojho, v jeho добрote skladaj svoju nádej a od neho očakávajú prospech všetkého svojho predsavzatia.

Toto je, milý syn, to napomenutie, ktoré som ti chcel dať s ohľadom na tvoje obcovanie. Zapamätaj si

ho dobre a nedopusť, aby zostalo bez výsledku. A teraz ti oznámim i to, čo sa týka tvojho časného osohu. Máme jedného blízkeho príbuzného, menom Gábel, ktorý býva v meste Ráges, v krajine médskej. Tomu — keď si ty bol ešte malučký — požičal som desať talentov striebra, na ktorú pôžičku mi vystavil i vlastnoručný úpis; úfam, že už bude mi môcť vrátiť tú pôžičku. Preto hľad', aby si sa dostal k nemu a tie peniaze nazpät priniesol. Medzitým, syn môj, hočí vedieme chudobný život, ale keď sa Boha bojíme, hriechu chránime a dobre činíme, vždy sme dosť bohatí."

Duchovné napomenutie starého Tobiáša, ktoré by sa i jeho poslednou vôľou (testamentom) mohlo pomenovať, obsahuje v sebe všetky povinnosti, ktoré človek má voči Bohu, voči svojmu bližnému a voči sebe samému. Povinnosť človeka voči Bohu záleží v tom, aby Boha ctil, čo prikazuje konal, a čo zakazuje, toho sa chránil. Povinnosť človeka voči svojmu bližnému záleží v tom, aby svojim rodičom a všetkým predstaviteľným preukazoval úctu, poddanosť a poslušnosť, núdzným podľa možnosti pomáhal a so všetkými v láske a svornosti žil. Povinnosť človeka voči sebe samému v tom pozostáva, aby sa pýchou a vysokomyseľnosťou nad iných nevypínal; aby nedôveroval sebe samému a svojmu rozumu; aby radu múdrejších počúval a prijímal; aby striedlivo, spravodlivo a poctivo žil; aby, keď je v šťastí, na Boha nezabúdval, keď je v nešťastí, nezúfal, ale ho s odovzdaním sa do vôle božej trpezlivo znášal. Takéto učenie obsahuje otcovské napomenutie, ktoré starý Tobiáš dal svojmu synovi.

Oj, vzácne napomenutie! Čítajte ho a dobre si ho zaštep do srdca, ty milá kresťanská mládež! Prijmi ho s takou vážnosťou, s akou ho prijal mladý Tobiáš a podľa neho usporiadaj svoj život. Len vtedy bude šťastný beh tvojho života, ktorého posledný cieľ je večné spasenie. Čítajte a hlboko si zaštepte do srdca toto napomenutie i vy, kresťanskí rodičia, a usilujte sa, aby ste svojim deťkam dávali tiež také naučenie! Oj, čiže by bol šťastný taký kresťanský dom, keby rodičia a detky podľa

tohto napomenutia žili! Vy, kresťanskí rodičia, máte tiež tú istú povinnosť, akú mal starý Tobiáš a jeho manželka, preto rozpomätajte sa častejšie na jeho slová, ony vám poslúžia na hlbšie rozjímanie a spytovanie svedomia, či podľa tých slov i vy svoj život spravujete a či i vaše dietky k takému životu privykáte. Tobiášove slová musely byť o to vážnejšie, že on a jeho manželka to skutkami dokazovali, k čomu napomínali svojho syna, a že svedomito konali, čo sa týkalo jeho čnostného vychovávaní. Títo šťastní rodičia zanechali pre rodičov mnohé krásne príklady; preto je vec hodná, aby boli prednesené pre poučenie.

Č i a s t k a d r u h á .

Najprv je hodná povšimnutia tá okolnosť, že Tobiášova manželka Anna, hoci v tom čase oplývala bohatstvom, predsa nesverila svoje dieťa dojke, ale ho nadávala svojím vlastným mliekom. Písmo sv. sa síce o tom nezmieňuje, dá sa však s istotou uzatvárať, že bolo tomu tak. V tom čase totiž nebolo ani len počuť, že by voľaktorá matka bola sa chcela striasť tejto povinnosti; nebolo počuť o tých výhovorkách, akými sa terajšie matky od tejto povinnosti odťahujú. Ale zapamätajte si, kresťanské matky, že nie ste opravdivé matky, v pravom smysle slova, ale len polovičaté matky, ak svoje dietky svojím mliekom môžete nadávať, ale predsa túto lásku — veľa ráz z dosť nepatrných príčin — im odopierate; zapamätajte si, že keď s materinskou povinnosťou delíte sa s inými ženami, delíte sa i so svojou materinskou dôstojnosťou! Zapamätajte si, že ste matky neverné, ktoré protivia sa zákonu prírody, vlastnému každej matke. Nedivte sa, ani nežalujte, ak i vaše dietky stanú sa proti vám nevernými, ak i ony sprotivia sa zákonu prírody a budú mať väčšiu náchylnosť a lásku k svojim dojkám, ako k vlastnými matkám. Nežalujte sa potom, že vaše dietky ukazujú voči vám istú nevďačnosť, lebo ony to nie tak chápu, ako cítia, v akom nebezpečenstve života sa nachádzaly, keď im ich matky odoprely pokrm, ktorý im sám Pán Boh prichystal. Nad týmto tvrdením sa azda mnohá matka i pohorší, a predsa zostane to neodškriepiteľnou pravdou, že mnoho detí len preto umiera,

že nemaly riadnej výživy, a že by boly dlhšie žily, keby boly požívaly prsia vlastných matiek. I učení lekári dokazujú, že rozličné choroby a zmrzačenia tela majú svoj pôvod v nepravidelnom odchovávaní dietok, keď sa tieto na cudzie, veľa ráz dosť nesvedomité osoby sveria. A najsmutnejšie je, že s cudzím mliekom sajú dietky i cudzie nečnosti, takže im z ich rodičov a čností ich predkov nič iného neostáva, iba to holé meno.

Niektoré matky sa vyhovávajú, že ich telesná slabosť, ich zdravie to nedopúšťa, aby svoje dietky mliekom svojich prs mohly odchovať, inak že by zdravie svoje i svojich dietok na kocku postavily. Túto vec prináleží rozsúdiť telesným lekárom. Ale už s ohľadu svojho vlastného zdravia nemaly by sa matky od tejto povinnosti odťahovať. Nedá sa odtažiť, že ktorá matka mliekom svojich prs dieťa nenadája, tá robí veľkú násilnosť svojej prírode, napr. zahatenie mlieka v prsiach má za následok chorľavosť ba i ťažké nebezpečné choroby, ako zimnicu, udretie mlieka do mozgu, zbláznenie atď. Nejedna matka už drahú zaplatila svoju domnelú dengľavosť a či sebevoľnosť, keď si pritiahla doživotnú chorobu alebo i predčasnú smrť.

Povinnosťou kresťanských matiek je, aby svoje dietky nielen mliekom svojich prs živily, ale aby v ten čas, keď majú dietky pri prsiach, zdržiavaly sa hnevu, žiaľu, rozdráždeností, ľaku a neporiadnych náklonností, lebo tieto veci bývajú vždy škodlivé dieťaťu i na tele i na duši, lebo matkine náruživosti mliekom prechádzajú na dieťa.

Tohto napomenutia všimnite si i vy, kresťanskí mužovia, lebo nezriedka bývate vy príčinou, že vaše manželky nemôžu urobiť zadosť svojej povinnosti! Vy nemôžete vystáť plač a iné výčiny svojich dietok, preto nástojíte, aby tieto boly dané do opatery iným ženám, čím vaše manželky musia s bolesťou vidieť svoje dietky od seba odlúčené. — Vy chcete byť otcami svojim dietkam, ale nechcete niesť starosti a unúvania, ktoré otcovský stav so sebou donáša. — Kresťanskí mužovia, zapamätajte si dobre, že takýmto pokračovaním robíte sa pred Bohom vinnými všetkého toho nešťastia a tých chorôb, ktoré povstávajú i u matky i u dieťaťa, ak pre vašu sebevoľnosť musí násilie trpieť ako matka tak dieťa, keď totiž matka nemôže die-

ťaťu dať a dieťa nemôže od matky vziať, čo Boh, ako Stvoriteľ a Opatrovateľ ľudí, určil.

Tobiáš tak nerobil; on — ako bolo už povedané — vynakladal tú najväčšiu starostlivosť na časné vyživenie svojho syna, a predsa ho Písmo sv. nechváli; prečo? Túto otázku si vysvetlíme, lebo je ona druhou vecou z Tobiašovho života, ktorá našu pozornosť zaslúži. Písmo sv. obyčajne chváli na svätých len také čnosti, ktorými sa obzvláštnym spôsobom nad iných ľudí vyznačili. Za času Tobiaša bola starostlivosť o časné vyživenie dieťok všetkým otcom tak všeobecnou, že v tejto veci Duch Sv. nemohol dať prednosť Tobiašovi pred inými. Oj, aký je to veľký rozdiel medzi vtedy a teraz! Mnohí otcovia terajšieho času o časnú výživu svojích dieťok menej sa starajú, než ktorékoľvek nerozumné zviera! Lev, tiger, ba i pažravý vlk radšej sami hladujú, len aby ich mláďatá mali dostatočnú potravu. A mnohý otec? Ten v krčme prepíja, čo by jeho dieťkam malo slúžiť na živnosť. Sú i takí otcovia, nešťastníci, ktorí márnia nemilobohu ešte i to, čo ich predkovia krvopotne nagazdovovali, a tým svoje dieťky, svojich potomkov do najkrajnejšej biedy uvaľujú. Ach, čiže to musí byť prežalostný pohľad na takú rodinu, ktorej hlava — otec — vo dne v noci v krčme hýri, keď medzitým jeho manželka a dieťky doma od hladu plačú a trápia sa, ba pred jeho ukrutnosťou ešte i skrývať sa musia! Ó nešťastné deti, že ste sa narodily! Či by vám nebolo lepšie bývalo, keby vás vaši rodičia neboli splodili alebo keby vás boli hneď po narodení zahrdúsili?! To je síce veľká ukrutnosť, byť dieťaťu otcom a spolu i vrahom (katom), ale oveľa väčšiu ukrutnosť pácha taký rodič, ktorý pre korheľstvo svoje dieťky pozbavuje živnosti, zlým príkladom pohoršuje, všetkému zlému ich učí a na zlé núti, a tým ich na duši vraždí a diablovi odovzdáva. Oj, či je to žalosťná pamiatka pre také dieťky, ktoré musia povedať: „Hľa, tento statok, tento dom, táto roľa, táto lúka patrila našim predkom, ale náš otec alebo starý otec to všetko pijanstvom premrhal a nás uvaľil do terajšej biedy“ atď.

Tretia vec, ktorá zasluhuje našu pozornosť je, že nečítame nikde o Tobiašovi, že by kedy bol použil ostrejšieho trestu na pokarhanie svojho syna. Prečo? Lebo jeho syn takého trestu nepotreboval. Starostlivou výchovou predišiel jeho dobrý otec

potrebu takého trestu. Zavčas započal privykať svojho syna ku všetkému dobrému, a ako syn rástol vekom, tak rástla v ňom i náchylnosť ku všetkému dobrému, on rástol pobožnosťou voči Bohu, poslušnosťou voči svojim rodičom. Oj, keby všetci kresťanskí rodičia viedli svoje dietky k dobrému, neskôr neboli by prinútení upotrebiť prísnejších trestov. Ó koľko ráz by boli mohli rodičia jedným dobrým napomenutím dosiahnuť to, čo im teraz mnohými hriechami, kľatbou, krikom a hrozbou ťažko už dosiahnuť. Musí sa uznať, že nájdú sa i také nezdarné deti, ktoré k dobrému nedajú sa nakloniť podobrotky; rodičia musia ich i prísne potrestať, ináč prehrešili by sa proti povinnosti rodičovskej a — ako Duch Sv. hovorí — mesto úprimných rodičov stali by sa nepriateľmi svojich dietok. Medzitým i to je pravda, že keď rodičia s dobrým napomenutím neskoro začínajú, sami sú príčinou mrzutosti, ktorá je spojená s trestom.

Ale nech je príčinou toho čokoľvek, že prinútení ste, milí kresťanskí rodičia, svoje dietky trestať, chráňte sa toho, aby ste to ani v hneve ani z hnevu nerobili, síce by ste ľahko mohli pochybiť spôsob a prekročiť mieru trestu. Chráňte sa teda pri trestaní svojich dietok užívať preklínania a zlorečenia, lebo takým pokračovaním vaše dietky iste nenapravíte, ale skôr pokazíte. Príval škodí, tichý dážď je užitočný zemi! Pamätajte, milí rodičia, na to, že ste v očiach svojich dietok obraz majestátnosti božej, preto i trestanie vašich dietok musí sa započínať v srdci a musí byť riadené múdrosťou a opatrnosťou.

Pri upotrebení trestov rodičia musia dávať veľký pozor i na to, aby sa navzájom dobre rozumeli. Stáva sa nezriedka, že otec chce potrestať dieťa, ale matka sa ho zastane; nedovolí ho pokarhať otcovi, niekedy i potupnými rečami. Inokedy zas matka chce chytiť prút na neporiadne dieťa, ale otec sa ho zastane, a nedovolí ho potrestať matke. Nemôže byť nič nemúdrejšieho a výchove dietok škodlivejšieho, ako takéto zaobchádzanie, lebo dieťa nemôže uznať, že by v čom bolo pochybilo, preto tráti úctu a vážnosť voči jednému alebo druhému z rodičov, a nech dopustí sa čohokoľvek, predsá dúfa, že nájde zástupcu buď u otca alebo u matky. Na zachovanie úcty a vážnosti rodičovskej je potrebné, aby rodičia vždy mali pravdu. A preto je to veľká neopatrnosť, ba nemúdrosť takých rodičov, ktorí, keď medzi

sebou majú akúsi neshodu, pred dieťkami si ju predhádzujú a naprávajú. Naopak, rodičia nemôžu byť sebe a svojim dieťkam osožnejší, ako keď si navzájom chránia a zastávajú česť a vážnosť pred dieťkami. Manžel nemôže svojej manželke preukázať väčšiu česť ako tým, keď svoje dieťky napomína, ako majú svoju matku ctíť, a ak túto úctu a vážnosť voči matke svojim dieťkam i po smrti zanechá, to viac stojí, ako keby jej bol kto-
vie aké poklady zanechal.

V Tobiášovom životopise nečítame, že by bol vychovávanie a vyučovanie svojho syna sveril na niekoho iného, čo je istým znakom, že otec sám bol vychovávateľom a učiteľom svojho syna. Oj, šťastní tí rodičia, ktorí môžu sami byť vychovávateľmi a učiteľmi svojich dieťtok: ale ešte šťastnejšie sú tie dieťky, ktoré môžu mať svoje vychovávanie a vyučovanie od svojich rodičov. A toto je štvrtá vec, ktorá našu pozornosť zasluhuje.

Milí kresťanskí rodičia, otcovia a matky! Pravda, často vzdycháte nad tým, že vaši rodičia nedožičili vám toho šťastia, aby ste sa boli naučili čítať, písať atď., a aby ste mohli P. Bohu lepšie slúžiť? Nech vám to bude napomenutím, aby i vaše dieťky nemaly príčinu vzdychať na vás, že ste tejto povinnosti zádosť neučinili. Nehovorte nikdy: Moji rodičia nedali ma učiť, nemusím ani ja dať učiť moje dieťa. Kresťanskí rodič má pokladať ten výdavok za najmilší, ktorý činí, aby bola duša jeho dieťaťa potrebným, statočným a užitočným učením ozdobená. Toto je to najistejšie dedičstvo, ktoré si môžu dieťky želať a očakávať z lásky rodičovskej, toto je to dedičstvo, ktorému ani všetky poklady zemské nemôžu sa vyrovnáť.

Ďakujte Bohu, kresťanskí rodičia, že vzbudil takých šľachetných mužov, ktorí svojimi peniazmi otvorili v mestách školy, v ktorých by mohla byť kresťanská mládež vychovávaná a vyučovaná. Ďakujte Bohu, že i terajšia vrchnosť nesie veľkú starosť o dobré vychovávanie a vyučovanie vašich dieťtok. Usilujte sa túto príležitosť použiť a k dobrému svojich dieťtok vynaložiť. Posielajte svoje dieťky usilovne do školy, aby sa naučily čítať, písať a tie veci, ktoré pre tento časný život sú potrebné a užitočné, nadovšetko však aby boli

vyučené kresťansko-katolíckej viere a tým povinnostiam, ktoré človek má voči Bohu, svojim rodičom, svojim bližným a sebe samému. Duchovní pastieri (kňazi a učitelia) isteže nezanedbávajú nijakú príležitosť, aby týmto povinnostiam školskú mládež náležite vyučili. A vy ešte i pri ostatnej hodine uvidíte, že zanecháte po sebe potomkov bohabojných a čnostných, ktorí budú vám i vášmu rodu na radosť a česť, obci však i vlasti — ako dobrí občania a vlastenci — na pomoc.

K tomu cieľu usilujte sa, kresťanskí rodičia, so svojej stránky pomáhať učiteľom svojich dietok. Nepočúvajte nikdy — s istou citlivosťou voči dieťkam a s hnevom voči učiteľovi — žaloby a sťažnosti svojich dietok na učiteľa; bola by to od vás veľká slabosť, ktorá by ťahala za sebou zlé následky. Nezanedbajte nijakú príležitosť, ktorou by ste mohli učiteľovu úctu a vážnosť pozdvihnúť a vaše dietky ku vďačnosti voči nemu napomenúť. Rozpamätajte sa, že učitelia vašich dietok, čo sa týka najmä cvičenia v dobrých mravoch a zachovávaní poriadku, zastupujú vaše miesto, a preto im, ako vašim námestníkom, ktorí len vašu povinnosť konajú, prislúcha od vašich dietok všetka česť, vážnosť a poslušnosť. Veľmi neopatrne, nemúdre ba hriechne by ste teda konali, keby ste pred svojimi dietkami úctu a vážnosť učiteľov akýmkoľvek spôsobom snižovali, keby ste ich chyby odkrývali, keby ste proti nim neúctu, hnev, potupu prejavovali; tým by ste zapríčinili, že by oni, ako nijakú úctu nemajúci, ani vašim dietkam nemohli byť osožní.

Čiastka tretia.

Keď Tobiáš dával svojmu synovi ono napomenutie, domnieval sa, že sa už blíži jeho posledná hodina lúčenia sa so svetom. Kresťanskí rodičia, i vy tiež kedysi umriete; či by nebolo slušné a užitočné, keby ste i vy, ako Tobiáš, svojim dietkam dali primerané duchovné naučenie, ak vám to pamäť a reč dovoľí? Srdce dietok je vtedy najschopnejšie, najprístupnejšie pre také napomenutie! Ale zapamätajte si, že len to posledné slovo umierajúceho otca alebo matky má platnosť u dietok, ktoré pochádza od takých rodičov, ktorí za života dávali svo-

jim dietkam dobrý príklad, ktorí viedli čnostný, kresťanský život. Takí rodičia, ktorých život nebol nič iné, ako ustavičné pohoršenie pre dietky, takí pri svojej poslednej hodine už pri neskoro začínajú svoje dietky napomínať k bázni božej, a preto ani nemožno sa diviť, keď také dietky na posledné napomínanie svojich rodičov veľmi chytro zabúdajú, lebo na mysli sú im zlé príklady, ktoré na svojich rodičoch tak dlho vídaly.

Ale počujem ohlásiť sa niektorých rodičov a hovoriť: „My veru s dobrým napomínaním neodkladáme až na ostatnú hodinu smrti, ale každú príležitosť využijeme, aby sme svojim dietkam dali dobré napomenutie.“ To je v poriadku, lenže musíte, milí kresťanskí rodičia, na to dať pozor, aby to napomenutie bolo pre vaše dietky užitočné; ale užitočné iste nebude, ak nebudú sa s ním srovnávať i vaše skutky a váš život. Lebo či môže osožiť napomínanie k striedlivosti, ak dietky vidia svojich rodičov deň po deň opíjať sa? Čo môže osožiť napomínanie k usilovnosti okolo hospodárstva, k pracovitosti, ak dietky vidia svojich rodičov zaháľať, daromne sem a tam sa potulovať a čas márneť? Darom napomínajú rodičia svoje dietky k pobožnosti, ak tieto vidia, že ich rodičia sa nemodlia, že v deň nedeľný a sviatočný bez príčiny služby božie zanedbávajú a ani raz do roka k sv. spovedi a k prijímaniu nepristupujú! Daromné namáhanie je predkladať dietkam, že človek, ak má byť časne i večne blažený, musí sa usilovať viesť život spravodlivý, tichý, ak tieto vidia, že ich rodičia v samých samopašnostiach žijú, že svojim bližným na zdraví, na statku, na cti a na dobrom mene škodia, ak sú svedkami hnevu, pomsty, nenávisti rodičov voči svojim bližným. Ťažko vaše dietky uveria, že im zo srdca hovoríte, ak váš život nesrovnáva sa s vašimi rečami. Milí kresťanskí rodičia, nasledujte vtákov, ktorí keď chcú svoje mladé osmeliť na lietanie, najprv oni sami okolo nich obletujú. Keď chcete, aby vaše dietky kráčaly po ceste čnosti a spravodlivosti, dajte im príklad toho na sebe a skúsate, že u vašich dietok bude to viac platiť, než akékoľvek pekné reči. Slová povzbudzujú, ale príklady tiahnu, hovorí porekadlo.

Hoci v napomenutí, ktoré dal Tobiáš svojmu synovi, badať hlavnú starosť o jeho duchovné potreby, nezabudol on ani na jeho telesné potreby. Upovedomil

preto svojho syna o peniazoch, ktoré požičal Gabelovi a odovzdal mu i Gabelov dlžný úpis. Z tohto pokračovania mohol sa mladý Tobiáš presvedčiť o otcovej starostlivosti o neho, z ktorého opatrnosti nemalé dedičstvo mu nastávalo. Hodné je povšimnutia, že starý Tobiáš časné potreby až vtedy spomína, keď bol najprv prehovoril o veciach duchovných, a čím napomínanie začal, tým ho i skončil, totiž napomenutím svojho syna, aby si v bohatstve nezakladal, aby si stredný stav vážil a dával prednosť dobrému svedomiu a dobrým skutkom pred zemskými statkami. Pamätihodné sú Tobiášove slová, ktorými zakončil svoje napomínanie. „Nestaraj sa, ani sa neboj, syn môj! My vedíme síce chudobný život, ale predsa sme dosť bohatí, ak sa Boha bojíme a dobre činíme.“

Krásny to príklad pre vás, kresťanskí rodičia, aby, keď najšamprv a nadovšetko ste sa postarali o čnostné a mravné vychovávanie svojich dietok, aby ste nezabudli i na ich prítomné a budúce telesné zaopatrenie! Dvoch chýb dopúšťajú sa poniektorí rodičia pri časnom zaopatrení svojich dietok, ktorých chýb dobrý kresťanský rodič má sa všemožne chrániť. Jedni rodičia totiž nemilobohu márnia majetok, ktorý ich predkovia nagazdovali a zanechali pre nich a pre ich potomkov. Takí rodičia dopúšťajú sa veľkej nespravodlivosti ako s ohľadom na seba samých, tak s ohľadom na svoje dietky a ďalších potomkov. — Iných rodičov zas natoľko opanovala skúposť, že pre dobro svojich dietok na ich výchovu a vyučenie, na ich budúce zaopatrenie nič nechcú vynaložiť; nechcú totiž vynaložiť na to, aby ich dietky naučily sa čítať, písať atď., aby naučily sa dajakému umeniu alebo remeslu, ktorým by sa mohli stať seba a iným ľuďom osožnými. A ak je pre dcéry dažaké šťastné manželstvo vo výhľade, i toto musí sa rozísť pre nešťastnú skúposť rodičov, lebo nechcú zakryť výdavky s tým spojené, čím ich dcéry — veľa ráz s nebezpečenstvom duše — zostávajú nevydaté alebo sú prinútené uzavrieť také manželstvo, ktoré

sa alebo s ich stavom alebo s ich vekom nesrovnáva, a ony i časně i večne bývajú nešťastné.

Ale nájdú sa i takí rodičia, ktorých skôr k márnotratníkom než ku skupáňom možno pripočítať. Takí rodičia — omámení slepou láskou — každú žiadosť svojich dietok, či je už k osohu alebo ku škode, vyplňujú, čím i seba i svoje dietky do biedy uvažujú. Takí rodičia starajú sa len o to, aby svoje dietky videli na tomto svete povýšené. A táto slepá láska, táto pachtivosť za márnou slávou spôsobuje, že takí rodičia sami volia stav, do ktorého ich dietky nie sú ani súčasťou, ani od Boha povolané; oni sa nepýtajú, či ich dietky môžu v tom stave dosiahnuť svoje duševné spasenie a uspokojia sa tým, že však v tom stave môžu ich dietky byť šťastlivé, že môžu mať veľké dôchodky, že môžu dôjsť vysokej hodnosti! Takým rodičom nezáleží nič na spasení duší ich dietok; oni ten alebo tento stav, to alebo toto umenie, jedno alebo druhé remeslo uznali pre ich dietky za výhodné a vzácne, preto svoje dietky na to nielen nahovárajú, ale i nútia.

Kresťanskí rodičia sú povinní svoje dietky po kresťansky milovať, preto majú sa všemožne chrániť horespomenutých dvoch škodlivých spôsobov, totiž márnotratnosti a skúposti, a nemajú nič zanedbať, čo ich stav dovoľuje a čo požaduje výchova a časné šťastie ich dietok, ale tak, aby predovšetkým a čo najviac starali sa o duchovné dobré a večné šťastie svojich dietok.

Naučenie, ktoré dal starý Tobiáš svojmu synovi — ako už na začiatku tejto hlavy bolo spomenuté — mohlo by sa i jeho poslednou vôľou (testamentom) pomenovať; toto dáva mi príležitosť prehovoriť niečo o testamente, aký rodičia niekedy robievajú.

Testament, závet, posledná vôľa je listina čiže spis, v ktorom niekto ustanovuje, čo sa po jeho smrti s jeho majetkom má stať. Posledná vôľa čiže testament obyčajne obsahuje tieto časti: ustanovenie o pohrebe, odkazy dobročinným ústavom, ako sú školy, kostoly, spolky, nemocnice atď., odkazy priateľom, ustanovenie všeobecného dediča, a ak tento nie je plnoletým, jeho sirotského otca a konečne plníteľa čiže vykonávateľa poslednej vôle. Každý závet má byť opatrne a srozumiteľ-

telne spísaný, aby po smrti zostaviteľa nebolo v ničom pochybnosti.

Tí, ktorí robia testament, teda otec, matka, manžel alebo manželka, majú si vopred dobre uvážiť, či tá príčina, aby totiž ich dieťky neboly rovnými dedičmi zanechaného majetku, je i pred Bohom i pred ich vlastným svedomím spravodlivá. Múdry a opatrný rodič nemá sa dať zviešť neporiadnej láske a náklonnosti, aby jednému dieťaťu viac poručil než druhému, čím by toto ukrivdil a dal príčinu k nenávisťi, závisťi, roztržitosťi, zvade medzi svojimi dieťkami, a zanechal by žalostnú pamiatku pre ukrivdených dedičov.

Príčiny, ktoré oprávňujú, ba priamo nútia rodičov, aby testament urobili, a ktoré sú i pred Bohom i pred ich svedomím spravodlivé, môžu byť nasledovné:

a) keď rodič (otec alebo matka) predvída, že keby bez testamentu umrel, mohli by povstať medzi jeho dieťkami rozličné škriepky a pravotenie sa, v takom prípade robí rodič veľmi múdre, keď svoje dieťky testamentom zaviazže ku svornosti, čím nespokojné dieťa pocíti ešte i po smrti istú prísnosť svojho rodiča;

b) keď dieťky z rozličného manželstva pochádzajú, čo býva najviac príčinou mnohých rozopří;

c) keď sa ukazuje potreba, aby slušné živobytie pozostalej manželky bolo zabezpečené;

d) keď niektoré z dieťok sú ešte nedospelé a nezaopatrené;

e) keď rodič na jedno dieťa viac vynaložil, ako na druhé,

f) keď sa má testamentom vyhradiť niekomu istá odmena za jeho službu;

g) keď sa má vykazať náhrada dajakej škody;

h) keď sa z pozostalého majetku má zanechať istá suma na potešenie duše, na sv. omše alebo na dajaký iný dobrý cieľ, napr. na chrám boží, pre chudobných atď.

Toto sú spravodlivé príčiny, ktoré keď rodič zbadá, povinný je testament urobiť a len na to má dať pozor, aby testament zavčasu a pri dobrom rozume spravil a neodkladal až na ostatnú hodinu, ktorú má vynaložiť na najhlavnejšiu potrebu, t. j. na spasenie svojej duše; táto má byť zbavená starosti o časné veci.

Kto testament robí, má ho napísať zreteľnými slovami, aby nemohly povstať rozličné škriepky. Pri smrti a o smrti majú ľudia hovoriť úprimne a dôverne. Testament má byť usporiadaný na základe práva, aké zákon predpisuje, t. j. keď ho ten, kto robí testament, sám napísal, má byť dvoma hodnovernými svedkami vlastnoručne podpísaný; v každom inom prípade potrební sú štyria svedkovia. Ale nadovšetko má sa dať pozor na to, aby testament neobsahoval nijakú nespravodlivosť a čo by bolo proti láske k bližnému a spaseniu našej duše. Nespravodlivosť a krivda v testamente je takrečeno večitá, ako je večitý i testament, ktorý po smrti sa už nesmie premeniť.

Testament, ktorý je podľa horeudaných pravidiel usporiadaný, bude slúžiť nielen za posledné rodičovské napomenutie dieťok k láske a svornosti, ale bude slúžiť i za prostriedok na zachovanie tejže lásky a svornosti. Či môže so sveta sa odoberajúci rodič svojim dieťkam niečo lepšieho zanechať, ako lásku a pokoj? Ved' i Pán Ježiš, keď s tohto sveta odchádzal, namiesto iného dedičstva zanechal svojim apoštolom pokoj. „Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam“, povedal (Jn 14, 27). Šťastný ten rodič, ktorý svoje časné veci medzi dieťkami tak usporiadal, že — odchádzajúc s tohto sveta — môže povedať svojim dieťkam: „Pokoj vám zanechávam!“

HLAVA PIATA

Archanjel Rafael náhodil sa mladému Tobiášovi za sprievodcu na cestu do mesta Ráges.

Čiastka prvá.

Keď mladý Tobiáš vypočul napomínania svojho otca, ustrnul nad tou myšlienkou, že by mal už stratiť svojho najmilovanejšieho otca. Preto povedal: „Milý otče, Boh nech ma zachráni, aby, pokým len žiť budem — mal som zabudnúť na napomínania, ktoré si mi práve predložil. Ale — čo sa týka cesty, ktorú mám na tvoju žiadosť podniknúť — pýtam sa ťa: Či by nemohla byť odložená? Bolo by mi veľmi ľúto teba, milý otče, opustiť a tvojho napomínania sa pozbaviť. Medzitým viem, že si ty, milý otče, všetko dobre uvážil, a keďže mi prikazuješ ísť, idem, bez všetkého odkladania, bez všetkého vyhovárania sa. Len by ťa, milý otče, o to prosil, aby si mi povedal, kto je to ten Gábel, a čo mám robiť, aby som požičané mu peniaze nazpät dostal? I o to by som ťa prosil, aby si mi zaopatril dajakého sprievodcu, ktorý by sa vydal so mnou na cestu do mesta Ráges, lebo samotný sotva by som ta potrafil.“

Nauč sa, milá mládež kresťanská, s akou ochotou máš aj ty poslúchať a plniť prikázania svojich rodičov! Mladý Tobiáš nežiadal zvedieť príčinu, prečo mu to jeho otec prikazuje, nežiadal zvedieť, prečo otec chce vyslať na cestu práve jeho a nie iného. Ani po tom sa nedopytuje, prečo ho otec neposlal skôr alebo neskôr. On, len čo mu otec svoju vôľu oznámil, hneď k

tomu privolil, a len tú žiadosť vyslovil, aby mu udal spôsob, ako by mohol tým lepšie urobiť zadosť jeho rozkazu.

Spýtajte sa, dietky kresťanské, svojho svedomia, či i vy s takou ochotou plníte príkazy svojich rodičov? Ó, inú obyčaj má terajšia mládež! Mnohí rodičia, keď chcú, aby ich dietky poslúchly, musia ich takrečeno prosiť, nútiť; musia sa najprv dohnevať, rozvádňovať; musia im hroziť a veľa ráz i potrestať, a jednak dietky ich málokedy poslúchajú; ba čo viac, nájdu sa i také nezdarné dietky, ktoré majú toľko opovážlivosti, že sú neposlušné voči svojim rodičom. Ó vy nešťastné dietky, ktoré ste k svojim rodičom také odporné, rozpamätajte sa, že už pohani — ktorých len svetlo rozumu osvietilo — poznali, akou ohavou je dieťa, svojim rodičom neposlušné, a také ani nepokladali za človeka, ale len za dajakého netvora, ktoré nie je hodné, aby ho zem nosila! Rozpamätajte sa, že vaša neposlušnosť týka sa samého Boha, ako sv. Pavol apoštol hovorí: „Dietky, poslúchajte rodičov vo všetkom, lebo to sa páči Pánovi!“ (Kol 3, 20). Rozpamätajte sa i na to, že ako úctivé, vďačné a poslušné dietky očakáva na tomto svete božia ochrana a požehnanie, na druhom svete ale večné blahoslaivenstvo, tak neúctivé, nevďačné, neposlušné dietky očakáva na tomto svete kľatba božia, na druhom ale večné zatratenie.

Ó vy nešťastní rodičia, ktorí máte také dietky! Ste však hodní poľutovania, ak vás nehryzie vaše vlastné svedomie, že vy sami ste príčinou tejto odpornosti, ktorej sa vaše dietky od vás naučily. Ako môžu byť rodičia príčinou hlavatosti a neposlušnosti svojich dietok, to poznamenal Duch Sv. ústami sv. Pavla apoštola, ktorý hovorí: „Otcovia, nedráždite svojich synov k hnevu, aby neboli malomyselní!“ (Kol 3, 21). Rodičia majú veľmi opatrne zaobchádzať so svojimi dietkami, aby tá prirodzená láska nebola zmenšená alebo celkom udusená, aby miesto lásky nenásledoval čo len i tajný hnev a nenávisť voči rodičom. Také dietky bývajú svojim rodičom len z bázne poslušné; bývajú veľmi bojazlivé, neprívetivé, smutné; keď cítia sa byť v tom položení, že sa už rodičov nemusia obávať, vtedy stávajú sa i zjavne odpornými a neposlušnými. Rodičia dávajú k tomu príležitosť, keď svojim dietkam vždy prudkým spôsobom rozkazujú, keď im nikdy znak rodičovskej lásky neukážu.

A toto je, na čo chceš sv. Pavol upozorniť rodičov, keď hovoril, aby svoje dietky nedráždili k hnevu. Rodičia môžu mnoho dobrého urobiť, ak so svojimi dietkami múdro zaobchádzajú; ale môžu byť i príčinou mnohého zlého, ak si v tom neopatrne počinajú. I v tom dopúšťajú sa chyby rodičia, ak neberú ohľad na vek svojich dietok, ak totiž vždy rovnako chcú s nimi zaobchádzať, napr. so synom v mládeneckom veku, ako kým bol dieťaťom. Ktorý rodič chce v tomto ohľade opatrne pokračovať, musí s odrastenými deťmi zaobchodiť viac s dobrotou a tichosťou, ako so zlosťou a prísnosťou, lebo také dietky vedia už lepší rozdiel robiť medzi dobrým a zlým. Ak ale rodič vidí, že doktoré sebevoľné dieťa jeho dobrotu k väčšej ešte sebevoľnosti chce použiť, povinný je ukázať mu tvár nielen otca, ale i pána; povinný je dobrotu premeniť v prísnosť.

Či už rodičia v zaobchádzaní so svojimi dietkami chybia alebo nechybia, kresťanské dietky sú vždy povinné svojich rodičov ctíť, milovať a poslúchať. Rodič je a zostane vždy námestníkom Boha a nástrojom prozreteľnosti božej; preto i tá úcta a poslušnosť, ktorú dieťa dáva rodičom, padá na Boha, ktorý je Stvoriteľom i rodičov i dietok. A keď Boh tak prísne prikazuje ctíť otca a matku, robí to i s ohľadom na úctu, ktorá jemu prislúcha. Od tejto povinnosti nemôže oslobodiť syna alebo dcéru ani prísnosť rodičov, ani starší vek dieťaťa, ani nijaká hodnosť, ba ani smrť rodiča. Nečudujte sa, milé dietky kresťanské, keď hovorím, že ani smrť vašich rodičov nemôže vás oslobodiť od tej povinnosti! Úcta voči zomrelým rodičom požaduje, aby dieťa vyplnilo i poslednú vôľu svojich rodičov, t. j. aby sa uspokojilo s tým ustanovením, ktoré jeho rodičia vo svojej poslednej vôli (v testamente) urobili. Úcta voči zomrelým rodičom požaduje od kresťanského dieťaťa, aby ono — podľa príkladu nábožných ľudí starého zákona a podľa obyčaje cirkvi kresťansko-katolíckej — za svojich rodičov sa modlievalo, almužnu dávalo, slovom, aby sa usilovalo skutkami milosrdenstva pomáhať svojim zomrelým rodičom. Mnohými príkladmi je dokázaná skutočnosť, že si dietky úctu, ktorú svojim rodičom preukazujú, ako by požičiavajú, lebo ona im bude vrátená od budúcich ich dietok v takej miere, akou ju oni merali svojim rodičom. Najmä dospelšie dietky majú si brať príklad od mladého Tobiáša! Tento bol už 25-ročný, keď mu jeho otec

dával oné napomenutie a keď ho vysielal ku Gabelovi do mesta Ráges. Domnievať sa dá, že ani jemu nebolo milé opustiť rodičovský dom a ísť do ďalekého, neznámeho mesta; a predsa nerobil nijakú námietku, ani neodoprel ísť ta, kam ho poslal jeho otec. Oj, koľko ráz musia rodičia terajšieho času od svojich dietok skúsiť tú najväčšiu nevďačnosť, odťahovanie sa a šomranie, keď im ukladajú práce omnoho ľahšie! Musí sa síce i to dopustiť, že podajedni rodičia chybia i v tomto ohľade, ak totiž svojim dietkam ukladajú také veci, ktoré stoja v protive s rodičovskou opatrnosťou, a neukazujú na slušnosť a spravodlivosť. V tomto prípade dietky nie sú povinné poslúchať svojich rodičov a konať hriešne príkazy, lebo sv. Písmo hovorí: „Povinní sme Boha viac poslúchať, než ľudí.“

Ak by sa však predsa — čo Bože, chráň — prihodilo, že by daktorý rodič dával hriešny príkaz svojmu dieťaťu, ono — ak je dobré — nedovolí si rodičovi vyhadzovať na oči jeho chybu, ale ho radšej poprosí, aby pre tú alebo onú príčinu vyplnenie príkazu nežiadal. Opravdivá úcta, akú má požívať rodič od svojho dieťaťa, nedovoľuje, aby si dieťa o rodičovi i čo len zle myslelo. O to menej je slobodno dieťaťu — hoci by ono bolo akéhokolvek veku — sťažovať sa na svojich rodičov pred inými ľuďmi! Veľkou ohavou na tomto svete je také dieťa, ktoré svojho rodiča ohovára, jeho chyby — podobne nevďačnému Chámovi — pred inými odokrýva a ukazuje, ktoré proti svojmu rodičovi azda i dajakú žalobu alebo pravotu vedie. — Ale pokračujme v rozprávaní o rozhovore starého Tobiáša s mladým.

Keď sa bol mladý Tobiáš — ako je to na začiatku tejto časti udané — svojho staručkého otca opýtal, odpovedal mu jeho otec: „Už som ti povedal, že mám pri sebe dlžný úpis Gabelov; ten úpis ti odovzdám a ani najmenej nepóchybujem, že Gabel, len čo ho uzrie, požičané peniaze nám vráti. Čo sa však týka sprievodcu na tvojej ceste, hľad', aby si si našiel dajakého rozvažitého a bohabojného muža, ktorý by chcel ísť s tebou; my mu jeho ustávanie zaplatíme. Ťažko mi síce padne teba z domu prepustiť, ale moja povinnosť je-

aby som sa postaral o tvoje budúce zaopatrenie, a veľmi si žiadam, moju vec s Gabelom ešte pred smrťou mať vyrovnanú."

Čiastka druhá.

Mladý Tobiáš, keď počul tieto slová, s veľkou ochotou usiloval sa vyplniť otcov rozkaz. A hľa, sotva vykročil z otcovského domu, už sa sišiel s jedným mládencom, ktorý bol podpásaný a ako na cestu prichystaný. To bol archanjel Rafael, poslaný od Boha pre ten cieľ. Tobiáš, hoci ho predtým nikdy nevidel a ani nepoznal, predsa ho úprimne pozdravil a opýtal sa ho, odkiaľ je. Rafael mu odpovedal: „Ja som jeden zo synov izraelských." Potom pýtal sa ho mladý Tobiáš ďalej, či mu je známa cesta do krajiny médskej. Anjel odpovedal: „Cesta do Médie je mi dobre známa, lebo som viac ráz chodil po nej; ba i za dlhší čas zdržal som sa u svojho dobrého priateľa Gabela v meste Ráges, ktoré leží na vrchu Ekbatana."

Mladému Tobiášovi nemohlo sa nič milšieho prihodiť. Plný radosti prosil anjela, aby máličko počkal, že ho chce oznámiť svojmu otcovi. Bežal teda a vyrozprával svojmu otcovi, ako šťastne a nečakane našiel sprievodcu na cestu. Všetok natešený dal starý Tobiáš prosiť toho mládenca, aby k nemu prišiel. Anjel vojdúc do domu, pozdravil Tobiáša týmito slovami: „Pokoj buď vždy s tebou!" Na čo starý Tobiáš odpovedal: „Oj, ako ja môžem mať radosť, keď vo tmách väzím a svetlo nebeské nevidím?" Anjel na to povedal: „Mám poľutovanie nad tvojím biednym stavom, ale dôveruj, Boh ťa ešte kedysi uzdraví!"

Tieto slová a toto pozdravenie anjela prijal Tobiáš len, čo slová úcty a želania, nie ako predpovedanie, preto sa ani s nimi mnoho nezaoberal, ale riekol: „Ten mládenec, ktorý ťa sem doviedol, je môj syn; má pred sebou cestu; mohol a chcel by si ho odprevadiť ku Gabelovi, do mesta Ráges v Médii? Nechcem byť nevďačným, ale rád odmením tvoje ustávanie, keď sa navrátiš.“ Anjel riekol: „Učiním to veľmi vďačne a tvojho syna i ku Gabelovi dovediem i nazpät privediem.“ „Ale, priateľu,“ — hovorí Tobiáš k anjelovi — „povedz mi, prosím, z akého si pokolenia a rodu?“ Anjel odpovedal: „O to sa mnoho nestaraj, nech je ti to ľahostajné. Ty hľadáš spoločníka pre svojho syna; nič preto, keď nebudeš vedieť jeho meno, pokolenie a rod, ak inak ten, ktorý sa ti náhoduje, je pre ten cieľ súci. Aby si sa však toľko nestaral, poviem ti i to. Moje meno je Azariáš a som synom veľkého Ananiáša!“ „Ty si z veľkého rodu!“ — zvolal Tobiáš; „ale nepokladaj mi to za zlé, že som ťa chcel bližšie a lepšie poznať prv, než by ti bol sveril svojho syna!“ „Pre tvoju opatrnosť sa nijako nehnevám,“ — povedal anjel — „len ťa prosím, nebuď tak úzkostlivo starostlivý o svojho syna, lebo ťa uistujem, že ho zdravého ta i nazpät dovediem“

Oj, aký pekný, prívetivosti, dôvery a úprimnosti plný bol rozhovor medzi Tobiášom a anjelom! Oj, aký výborný príklad mnohých a krásnych čností nachodí sa v ich reči! Ale nado všetko povšimnutia zasluhuje Tobiášova veľká starostlivosť o dobrého sprievodcu pre svojho syna, a v tej veci poslušnosť mladého Tobiáša voči svojmu otcovi. Hoci Tobiáš mal veľkú potrebu vyslať svojho syna na cestu, predsa nechcel ho sveriť na bársakého človeka, ale chcel mať preňho spoločníka múdreho, opatrného, bohabojného. On dobre vedel, ako mnoho na tom záleží, ak dietky s dobrými ľuďmi obcujú. Ó milí kresťan-

skí rodičia, dajteže i vy pozor na to, s akými ľuďmi máte dovoliť svojim deťkam obcovať, shovárať sa alebo obveseľovať! Nemúdri, ba možno povedať, nešťastní sú takí rodičia, ktorí dovoľujú svojim deťkam priateľiť sa s ľuďmi života neporiadneho, jazyka neviazaného, ktorí dovoľujú svojim deťkam kamarátiť sa s ľuďmi oddanými korheľstvu, hrám a podobným márnostiam a neprávostiam, ktorí dovoľujú svojim deťkam obcovať s ľuďmi bez náboženstva, teda s neznabohmi! Skôr neskôr skúsia takí nemúdri, neopatrní rodičia, čo z takého obcovania vykvitne! Skúsia, že ich synček, čím je starší, tým je sebestojnejší, protivnejší, vzdorovitejší. A kde sa tomu všetkému naučil? Kde sa k tomu osmelil? Medzi ľuďmi samopašnými, nekarhanými, s ktorými s rodičovským privolením obcovať! Takí nemúdri rodičia skúsia, že ich dcérka — predtým hanblivá — začína veľmi dychtieť za veselosťami a nebezpečnými schôdzkami, že nočný čas nie je jej viac nepriateľom; konečne sa objaví hanba, ktorá má za následok posmech nepriateľov, zármutok a žiaľ rodičov a všetkých šľachetných ľudí. Kto by sa o tom bol nazdal? A ja odpovedám: Každý múdry a prozreteľný človek, ktorý videl, ako neopatrní rodičia svojmu synovi alebo svojej nešťastnej dcére volkali, ako im ničoho nebránili, ako im dovoľovali účastniť sa na schôdzkach, kde hanblivosť, čistota, statočnosť bola tak málo bezpečnou, ako pred psom slaniť! Takí rodičia potom už, pravda, bedákajú nad tým nešťastím, lenže by mali bedákať nad sebou samými, lebo oni sami dali príležitosť a sami boli príčinou toho nešťastia! Oni úfali od svojich deťok pomoc, a hľa, namiesto toho musia zakúsiť samú nevďačnosť, lebo také detky nielenže ich neposlúchajú, im vzdorujú, ale ich ešte i klamú, okrádajú a tak dni ich života strpčujú a ukracujú. Lúto mi je takých rodičov, lenže kto im je na vine? Oni sami, lebo keď sa o to málo starali, či ich detky v deň nedeľný a sviatočný do chrámu božieho chodievajú, či krčmu, tanec a múziku navštevujú, keď sa na to neohliadali, či ich detky v noci sú doma alebo nie, keď si z toho málo alebo celkom nič nerobili, s akými spoločníkmi ich detky obcujú, vtedy ich zármutok, ktorý majú nad nezdarnými deťkami, je spravodlivá božia pokuta, je trest za ich volkanie a prehliadanie! Oj, akú radosť a potešenie mohli mať zo svojich deťok, keby boli chceli poslúchať radu svojich priateľov, ktorí i za-

slepených rodičov, i poblúdené dietky k dobrému napomínali! Oni ale práve tých za nepriateľov pokladali, ktorí opovážili sa na ich dietky niečo zlého povedať! Oj, čiže by ste boli mohli byť šťastnými, rodičmi, keby ste boli poslúchali hlas vašich duchovných pastierov, keby ste boli svoje dietky priúčali hneď od mladosti bázni božej a pobožnosti, a keby ste ich boli chránili pred zlou príležitosťou a pred skazou. Ale to sa nestalo; nemúdra láska ku svojim dieťkam zaslepila vám oči, že nevideli ste na nich tú chybu, ktorú iní videli. Pokým vaše dietky boli menšie, obyčajne ste hovorievali, že by bolo ešte privčas s nimi ostrejšie zaobchádzať; keď ale vyrástly, bolo už neskoro sťahovať ich od zlých náchylností a zvykov. Prichodí vám teda žalostne zvolať: „Syn náš tam a tam sa pokazil; zlými je zlým učený, ba je horší od tých, ktorí ho pokazili!“

Všimnite si, kresťanskí rodičia, tohto duchovného napomenutia ako výstrahy, a dajte aspoň vy bedlivý pozor na to, s kým vaše buď malé alebo odrastené dietky obcujú! Neverte, že na dietky treba dávať pozor len vtedy, keď už dorástly, keď už do mládeňského alebo panenského veku dospely alebo tomu aspoň blízko sú. Oj, verte ľuďom skúseným, ktorí dokazujú, že i v mladom veku dajú sa páchať neprávosti, o ktorých vy, pravda, nič neviete, hoci ste sa už zostareli. Preto i malé dietky chráňte pred každou takou príležitosťou, kde by mohly niečo zlého vidieť alebo počuť. Chráňte ich o to starostlivejšie, pretože malé deti podobné sú útlej kvetinke, ktorá malým vetríkom alebo mrazom môže byť skazená.

Ale toto je dobrý príklad i pre vás, milé kresťanské dietky, ako by ste mohly a maly i so stránky vašej poľahčiť starosť vašich rodičov o vás. Mladý Tobiáš sám od seba nahliadol a uznal, že kým sa nachádza pod mocou svojho otca, nemá práva ani sebe voľakoho za spoločníka prijať, ani seba za spoločníka inému ponúknuť. Mladému Tobiášovi nebolo treba robiť dajaké násilie, nebolo mu potrebné otcovo prikázanie, aby sa zlého tovaríštva zdržiaval. V tom predišiel svojho otca. Preto, hoci sa mu akokoľvek čnostným ukázal anjel Rafael v podobe mládenca, predsa ho neprijal svojou vôľou za spoločníka na cestu, ale poponáhlal sa k svojmu otcovi, aby si od neho výžiadal radu.

Tak máte robiť i vy, milé kresťanské dietky! Skôr, ako by ste na dajakú zábavu išly, alebo niekoho si za kamaráta zvolily, máte sa ponadiť svojich rodičov. Budte ubezpečené, že po Bohu lepšieho priateľa nad svojich rodičov nenájdete! Srdce rodiča je už od Boha tak stvorené, že ono — ako magnet za železom — ťahne sa za svojimi dietkami, dobre im žičí, z ich šťastia sa raduje, z nešťastia ale rmúti. A tak i dieťa nemá mať na svete človeka, ktorému by mohlo srdce svoje tak otvoriť, svoje náchylnosti a túžby tak dôverne odokryť ako rodičovi. Pomimo rodiča nemá mať dieťa na svete nikoho, komu by svoj nedostatok, svoju úzkosť úprimnejšie zdôverilo, lebo dieťa len od rodiča môže očakávať najlepšiu a najistejšiu radu a pomoc. Či pokladajú dietky terajšieho času svojich rodičov za naj dôvernejších priateľov? Naopak: Niektoré dietky sú tak tvrdého, zatúteného srdca, že hotové sú ho hocikomu inému otvoriť, len rodičovi nie. Odkiaľ to pochodí? To pochodí od vysokomyseľnosti, panujúcej v srdci dieťaťa. Táto nemôže trpieť nad sebou nikoho, preto pokladá i rodiča za akéhosi tyrana a nepriateľa, ktorého sa má viac chrániť, než kohokoľvek iného. Vysokomyseľnosť dieťaťa i samého rodiča znevažuje, pokladajúc ho za hlúpeho, neskúseného. Odtiaľ pochádza, že také vysokomyseľné dietky práve to robia, o čom vedia, že sa to ich rodičom nepáči; po tom dychtia, na čo sa ich rodičia hnevajú, a ako týmto naprotiveň obcujú s osobami rodičom nemilými. Ó nešťastné také dieťa! Ono podobá sa jedovatému hadovi, lebo ten život, ktorým na svet prišlo, t. j. rodiča svojho, kde len môže hryzie, sužuje a usmrcuje. Či je potom div, že predsavzatie takých dietok — ako proti rodičom namierené — je samo v sebe zlé, lebo pochádza z jedovateho prameňa vysokomyseľnosti? Nie div, že každý účinok takých, vlastným duchom vysokomyseľnosti vedených dietok, je zlý, až konečne bývajú ony celkom zvedené s cesty časného a večného blahoslavenstva.

Oj, milá kresťanská mládež, nedajže sa prevýšiť a zaslepiť pýche a vysokomyseľnosti! Pokladaj svojich rodičov za najzreteľnejší a najprednejší obraz boží, a — čo by oni aj tí najsprostejší boli — budeš ich mať vo vážnosti; s radosťou budeš prijímať ich rady a napomínania, a keď budeš tieto i nasledovať, tvoja usilovnosť a práca bude požehnaná od Boha.

Č i a s t k a t r e t i a.

Tobiáš — presvedčiac sa o poriadnosti človeka, ktorý jeho syna mal sprevádzať do mesta Ráges — vystrojil obôch na cestu. Otec i matka, úprimne objímuc svojho syna, rozlúčili sa s ním. Otec však odprevadil odchádzajúcich s takým blahoželaním, aké sa mohlo očakávať len od nábožného a bohabožného muža. „Idte, milé dietky!“ — povedal — „Boh nech vás ochraňuje a je vždycky s vami; nech vám pošle svojho anjela, ktorý by vás sprevádzal na vašej ceste!“ Toto nábožné Tobiašovo želanie sa splnilo, hoci on o tom nevedel, lebo ten sprievodca v podobe mládenca bol archanjel Rafael, ktorý ho mal ochraňovať, riadiť a púťovanie jeho požehnaným urobiť.

Čo tu Boh učinil pre mladého Tobiaša viditeľne, keď mu v podobe mládenca poslal svojho anjela, to isté činí každodenne neviditeľným spôsobom aj pre nás. Kresťansko-katolícke náboženstvo učí a Písmo sv. potvrdzuje, že k božskej prozreteľnosti a láske voči ľuďom patria anjeli, ktorým Boh nás ľudí pod opateru a stráž sveruje (Ž 90, 11 — k Židom 1, 14). Náboženstvo kresťansko-katolícke učí, že každý človek, hneď pri svojom narodení, dostáva zvláštneho anjela strážcu. Mý toto učenie veríme a vyznávame. Či však svojim anjelom strážcom preukazujeme úprimnosť? Či vzývame svojho anjela strážcu v potrebách? Či ho prosíme v pochybnostiach o radu? Či sme mu vďační za jeho ochranu? Či sme poslušní jeho vnuknutiam? Či sa rozpomíname, že on vždy stojí pri našom boku a či sa hanbíme niečo takého urobiť, čo by sme sa pred človekom, nám rovným, robiť hanbili? Oj, koľkých a akých špatností a ohavností dopúšťame sa pred očami svojho anjela, ktorý bude kedysi na nás žalovať, keď sa pred boží súd ustanovíme!

Matka mladého Tobiaša — až do jeho odchodu — dokázala dosť zmužilé srdce. Sotva ale tento odišiel, začala žalostne nariekať a svojmu manželovi dohovára-

rat. „Čo si — hovorila — učinil? Nášho synka, naše jediné potešenie a podporu v starobe poslal si preč; odtrhol a vzdialil si ho od nás. Ó tie nešťastné peniaze; hoci by ich radšej ani nebolo! Aj tento náš malý majetok, ktorým teraz vládžeme, bol by nás vyživil; boli by sme dosť bohatými, len keby sme svojho synka mali!“

Tento matkin nárek nemá sa zle vykladať. Jej ľútosť neomylné pochádzala z tej veľkej lásky, ktorú dobrotivý Stvoriteľ do srdca každej matky voči jej dieťkam zaštepil. Láska je daná do srdca materinského, aby tie veľké starosti, práce a ustávania, aké musí matka so svojím dieťaťom podstúpiť, boli uľavené, a trpkosti materinskej osladené. Keby tej veľkej materinskej lásky voči svojim dieťkam nebolo, vtedy by nejedno dieťa od svojej matky bolo odvrhnuté a usmrtené. Nie teda div, že srdce matky mladého Tobiáša trpelo násilie, že jej bolo clivo, a že i slzy z jej očí sa vyronily, keď jej synáček odchodil na tak ďalekú cestu.

Millí kresťanskí rodičia, ani vám za zlé sa nepokladá, ak plačete nad svojimi dieťkami, keď vás opúšťajú, keď — aby hlas boží nasledovali — ku väčšej cti a chvále božej a pre spasenie svojej duše do kláštora vstupujú. Ani nemôžu byť poháňané slzy, ktoré prelievate vtedy, keď dobrý Boh vaše dieťky s tohto sveta povoláva. Ale zapamätajte si, že vaša ľútosť, váš žiaľ musí mať svoju mieru a svoj čas, aby vaša ľútosť nebola výrazom nespokojnosti s ustanovením božím, aby nebola výrazom zúfania proti prozreteľnosti božskej. Také slzy boli by neomylné ohavnosťou pred božími očami, boli by svedkami vašej odpornosti, nevďačnosti a nenávisti voči Bohu. Keď ste svojim dieťkam dali, čo prirodzený zákon a bytnosť vaša so sebou donáša, dajte potom i to, čo Boh žiada od vás; preto svoju vôľu podrobte vôli božej! Majte vždy na pamäti, že dieťky, ktoré si privlastňujete, väčším právom patria Bohu. On je vlastne ich opravdivým Otcom, vy ste len nástrojom jeho božskej prozreteľnosti; vy ste len obrazom nebeského Otca; ani vám krivdu nerobí, keď vám vaše dieťky odníma, lebo berie len to, čo je jeho. A či to nerobí Boh pre dobro vašich dieť

tok, keď ich — najmä v nevinnom veku — k sebe berie? Berie ich, ako hovorí Písmo sv., „aby nepravosť ich smysly neprevrátila a —aby pohoršením tohto sveta neboly zvedené“ (Múdr 4, 1). Smrťou ste svoje dietky nestratili, ony vás len predišly, aby skôr došli dedičstva božieho. Vaše dietky prináležia vám ešte aj vtedy, keď zomrely, a sú bezpochyby vašimi orodovníkmi u Boha; ďak však vaše dietky umierajú len spôsobom duchovným, t. j. ak — z nariadenia božieho — vstupujú do stavu duchovného a tým vzdialené musia byť od vás, vtedy nielen že nemáte príčinu nad tým želiť, ale skôr máte zvelebovať božskú prozreteľnosť, že jedno lebo druhé z vašich dietok ráčila vyvoliť ku svojej zvláštnej službe. Proste Boha, aby namiesto vás on staral sa o vaše dietky, aby ich svojou milosťou v bázni a láske božej upevnil a v službe toho rádu — ktorého sú údami — zachoval a rozhojnil.

Tobiáš zo skúsenosti vedel, že také náhle ženské búrky, keď sa nechajú vyzúriť, samé od seba prestanú. preto sa ani s burácaním svojej manželky mnoho nezaoberal, najmä preto nie, lebo vedel, že pochádza z veľkej materinskej lásky voči synovi. Aby však svoju povinnosť — manželke dať dobré naučenie — nezaľnoval, v tichosti takto prehovoril ku nej: „Milá manželka, nedaj sa premôcť neporiadnemu zármutku. Z mnohých dobrodení, akých sme až posiaľ od Boha obsiahli, s istotou môžeme úfať, že náš syn i tá šťastne dôjde, kam sme ho poslali, i že sa nám šťastlivo zasa domov navráti. Viem, že ho jeho dobrý anjel sprevádza, o neho sa stará, a že ho zasa zdravého domov odprevadí!“

Hľa, na ukrotenie nemálo rozhorčenej Tobiašovej manželky dostatočné bolo niekoľko pekných, s tichosťou povedaných slov! U koľkých ľudí však bez výsledku bývajú spasiteľné slová, ktorými sme ich chceli ukrotiť? Niektorému človekovi môže sa od rána až do večera rozprávať, môžu mu príklady — vzaté buď z náboženského učenia alebo z vlastného rozumu — prednášať, môžu ho prosiť alebo napomínať, aby vo svojom kríži

pozdvihol svoje oči k nebesám, aby sa rozpamätal na vševládnu ruku božiu, ktorá všetky veci spravuje tak, že bez jej dopustenia — ako Písmo sv. hovorí — ani vlas s našej hlavy nespadne, môžu ho prosiť a napomínať, že sa jeden mizerný červík, maličký prášok zemský proti svojmu Stvoriteľovi darmo protiví, a preto že nič iného mu nepozostáva, ako ponížiť sa pod mocnú ruku božiu; toto všetko u niektorého človeka málo osoží, on svoje rozohnené srdce nevládze utíšiť. Taký človek nemôže naučiť sa vyrieť slová trpezlivého Jóba: „Pán Boh dal, Pán Boh vzal; nech je jeho meno pochválené!“ Ale odkiaľ pochádza táto neukrotiteľnosť? Azda z nedostatku múdrej rozvahy, ktorej prekáža rozčúlenosť? Alebo je tomu na príčine príveľká citlivosť? Príčiny toho môžu byť viaceré; obyčajná, ale najväčšia príčina toho je: nedostatok viery. A je tomu tak! Lebo ktorý človek silne verí, že nás Boh stvoril, že nás opatruje a spravuje; kto verí, že čokoľvek sa okolo nás deje, z vôle božej sa deje, a že keď nás Boh niekedy aj po trnistej ceste časného trápenia a zármutku vedie, k nášmu dobru nás vedie; kto týmto slovám Pána Ježiša: „Blahoslavení, ktorí trpia“ a — „Blahoslavení, ktorí truchlia“ (Mt 5, 5) verí, nemožno, aby ten človek mohol byť natoľko netrpezlivým, že by nemohol nájsť potešenie v akomkoľvek súžení a zármutku. Matka mladého Tobiáša bola matkou veľmi úprimnou, ktorá svojho syna si vážila a milovala nad všetky poklady tohto sveta, ale že bola nábožná a bohabojná, manželovým nábožným napomenutím sa jej srdce utíšilo, rozveselilo; jej srdce srovnalo sa s vôľou božou, nárek prestal a nasledoval pokoj.

HLAVA ŠIESTA

Mladý Tobiáš na svojej ceste prišiel ku potoku Tigris, v ňom umýva si svoje nohy. Ohromná ryba priplávala k nemu a chcela ho prehltnúť. Anjel ho od toho nešťastia oslobodil. — Prichodia k Ekbatanu, kde prebýval príbuzný mladého Tobiáša Raguel. Anjel radí Tobiášovi manželstvo s dcérou Raguelovou a poučuje ho, ako sa má prichystať ku tomu manželstvu.

Č i a s t k a p r v á.

Mladý Tobiáš i so svojim sprievodcom vydali sa na cestu do mesta Ráges. Keď večer prvého dňa svojej cesty prišli ku potoku Tigris, posadil sa Tobiáš na brehu potoka, aby si umyl nohy vo vode. Zrazu objavila sa pri ňom ohromná ryba a chcela ho prehltnúť. Tobiáš týmto zjavom preľakaný začal kričať a svojho sprievodcu volať na pomoc. Tento mu však povedal: „Neľakaj sa, ryba ti neublíži, ale chyť ju za plutvy a vytiahni z vody!“ Týmto slovami posmelený, chytil Tobiáš rybu, vytiahol ju z vody, na čo ryba hneď začala omdlievať. Anjel mu vraví: „Vypytvaj rybu, vyber z nej srdce, žľč a čiernu pečeň, a tie veci uschovaj; hodia sa k lekárstvu proti rozličným chorobám!“ Tobiáš urobil, čo mu anjel prikázal. Potom jednu čiastku ryby upiekli, ostatok však nasolili, aby im na ďalšej ceste slúžila za pokrm.

Milé duše kresťanské, ak sa nám na tomto svete niečo prichodí, čo by sa nám na prvý pohľad zdalo byť nešťastným, nemáme sa hneď dať ovládnuť strachu. Stalo sa a ešte i teraz sa stáva, že niektorá príhoda, ktorá zpočiatku na nešťastie pouka-

zovala a preto nás bázňou a starostlivosťou naplnila, konečne skončila pre naše dobro a potešenie. Písmo sv. nám uvádza mnoho takých príkladov, aby sme pri podobných príhodách — keď nás zastihnú — v duchu neklesli.

Závisť a nenávisť bratov Jozefových zdala sa byť preňho veľkým zlom a nešťastím. Kto by sa bol však čo len zďaleka na-
zdať, že práve táto ich nemilosrdnosť povýši ho na vysoký stupeň hodnosti? A predsa sa tak stalo. Či by si bol Tobiáš myslel, že v tej rybe, ktorá chcela ho prehltnúť, nájde nielen potravu na cestu, ale ešte aj výborný liek proti prirodzeným a nadprirodzeným nehodám? A predsa sa tak stalo. Na uskutočnenie svojich úmyslov upotrebuje božská prozretelnosť takých prostriedkov, ktoré sa nám zdajú odpornými, aby tým jasnejšie ukázala sa moc, múdrosť a dobrotivosť božská ku nám

Skúmajme len dobre všetky príhody svojho života, a iste nájdeme túto pravdu potvrdenú. Oj, či neobrátilo sa — skoro vždy — k nášmu dobru, čo prirodzeným spôsobom zdalo sa za sebou ťiahnuť našu skazu? A komu máme to pripísať? Azda ďakej slepej náhode? Alebo azda našej múdrosti, opatrnosti a udatnosti? Oj, bola by to zaiste naša veľká nevďačnosť proti prozreteľnosti božskej; bola by to naša veľká nevďačnosť i proti ochrane nášho anjela strážcu! Právom môžeme ďakovať svojmu anjelovi strážcovi, že sme veľa ráz boli vyslobodení z nebezpečenstva svojho života. Jemu máme pripísať, že sme do toho alebo iného hriechu neupadli. Anjel strážca ochraňoval nás proti úkladom pekelného diabla, keď tento — ako ručiaci lev — obchádzal, hľadájúc, koho by zožral! Mnohí ľudia nachádzali sa už v objatí ohňa, mnohí sa už topili, mnohých napadla dravá zver, mnohí si nešťastným pádom pritiahli istú smrť, mnohí boli už zimou skrahnutí — a — Boh ich vyslobodil z toho nebezpečenstva bezpochyby anjelom strážcom. Účinok nášho anjela strážcu cítime, lebo nás akási úzkosť, akýsi strach napáda, keď chceme vykonať zlý skutok, a tak poznáme ohavnosť hriechu a veľkosť jeho pokuty, poznáme krásu čnosti a nevinnosti, poznáme Boha ako večného odplatiteľa zlého a dobrého. Teda pričinným nášho anjela strážcu prechádza pokušenie vedľa nás bez uškodzenia nám, ba s víťazstvom pre nás. Nášmu anjelovi strážcovi musíme ďakovať, že nám Boh svoju milosť udeľuje, pomocou

ktorej môžeme svoje neporiadne žiadosti premôcť a zlé zvyky pretrhnúť. Konečne i to môžeme privlastniť svojmu anjelovi strážcovi, že keď sme sa — ako márnотratní synovia — od Boha odvrátili, keď sme svojimi hriechami to najvzácnejšie dedičstvo — posväcujúcu milosť — premárnili, utratili, keď sme sa oddali rozličným ohavnostiam, predsa sme sa — pričinením svojho anjela strážcu — zo svojich neprávostí precítili a — rozpačatujúc sa na nekonečné milosrdenstvo božie, na zásluhy Ježiša Krista, tohto záchranného dreva nášho spasenia, opravdivé pokánie vykonal.

Ale čím väčšie je dobrodenie nášho anjela strážcu k nám, tým väčšia má byť i naša horlivosť, aby sme nabudúce stali sa hodnejšími jeho priateľstva a jeho ochrany. Nešťastní, prenešťastní by sme boli, keby sme svojou sebevoľnosťou, samopašnosťou a odpornosťou prinútili svojho dobrého priateľa, aby oddialil sa od nás. Písmo sväté hovorí: Beda človeku, ktorého anjel strážca opustil, lebo mu nič iného neostáva, ako aby bol od tej obludy hriechy a neprávosti, ktorú vo svojom živote miloval a vzýval, prehltnutý a do priepasti večnej strhnutý.

Č i a s t k a d r u h á .

Na druhý deň Tobiáš a jeho sprievodca cestovali ďalej. Keď sa o príhode včerajšieho dňa dôverne rozprávali, povedal Tobiáš svojmu sprievodcovi: „Milý brat Azariáš, povedz mi, na čo vlastne môžu byť tie veci z ryby osožné, ktoré si mi tak opatrne kázal uschovať?“ On odpovedal: „Ak sa položí na žeravé uhlie kúsok zo srdca tej ryby, dym z toho má moc zahnať akékoľvek diabolstvo ako od mužského tak od ženského pohlavia, takže potom už nemá diabolstvo k takým osobám prístup. Žlč je osožný liek na oči belmom zatiahnuté; keď sa ňou potrie slepému oči, býva mu jeho predošlý zrak navrátený.“ Týmto poukázal anjel — pravda, len zďaleka — na div a zázrak, ktorý

sa mal neskôr stať najprv v dome Raguelovom a potom v dome starého Tobiáša. Medzitým mladý Tobiáš si týchto slov nevšimol. Iné príhody, ktoré sa počestným na ich ceste azda prihodily, sv. Písmo nespomína, len dokladá, že prišli ku mestu Ekbatana. Tu povedal mladý Tobiáš svojmu Azariášovi. „Kde chceš, aby sme vošli?“ Spolucestovateľ odpovedal: „V tomto meste býva muž, menom Raguel; je z tvojho pokolenia a tvoj blízky pokrvný; má jedinú dcéru, tú by si si mohol pýtať za manželku; stal by si sa dedičom jeho veľkého majetku! Vojdeme teda k Raguelovi, ty však urob, ako som ti povedal, a buď istý, že Raguel tvoju žiadosť neodoprie.“

Táto reč veľmi poľakala Tobiáša, a on ani nezamlčal svojmu milému spoločníkovi udať príčinu svojho ľaku, lebo povedal: „Počul som, že Sára, dcéra Raguelova, už mala sedem mužov, ale že všetci umreli náhlou smrťou, lebo ich vraj akýsi zlý duch povraždil. Obávam sa teda, aby sa i mne niečo podobného nestalo, čím by som svojim rodičom pripravil predčasnú smrť.“ „Nemaj o to starosť“ — riekol anjel Tobiášovi — „ja ti poviem, nad ktorými manželmi má zlý duch svoju moc. To sú tí, ktorí len z časných ohľadov do manželstva vstupujú, ktorí Boha zo svojho srdca vytvárajú a ktorí iného úmyslu nemajú, ako aby — na spôsob nerozumných zvierať — svoje žiadosti mohli vyplniť. Nad takými manželmi má diabol — z dopustenia božieho — svoju moc. Ty však to neurobiš. Keď si ju vezmeš za manželku, urob toto: Vojdi do izby manželskej lásky, ale sa jej za tri dni ani nedotkni, lež celý ten čas v nábožnej modlitbe s ňou zotrvej. V prvú noc spál srdce ryby, čím oddiališ diabolstvo od seba. V druhú noc budeš pripočítaný k spoločenstvu

svätých patriarchov, t. j. staneš sa účastný ich zásluh. V tretiu noc dosiahneš požehnanie, aby boli z vás splodení zdraví synovia. Keď tretia noc pominie, až potom prijmi pannu nie azda z chlipnosti, ale z bázne božej a z lásky k tvojim budúcim synom a potomkom, aby si v semene Abrahámovom došiel požehnania svojich synov!"

Č i a s t k a t r e t i a.

Krajšie, múdrejšie a bytnosti anjelskej primeranejšie naučenie nad toto anjel Rafael Tobiášovi nemohol dať. Oj, aký šťastlivý bol Tobiáš, že mal pri svojom boku tak dobrého priateľa a radcu! A skutočne, jeden dôverný, múdry a čnostný priateľ môže sa za najvzácnejší poklad na svete pokladať. Preto i Duch sv. vo sv. Písme hovorí: „Ako rozličnou vôňou obveseľuje sa srdce človeka, tak radou dobrého priateľa býva ono obživené. Verný priateľ je silná obrana; kto ho nájde, nájde veľký poklad. Vernému priateľovi nemôže sa na svete nič prirovnať; zlatom a striebrom nedá sa odvážiť jeho hodnota“ (Kzt 6, 14—16).

Dobrý, opravdivý priateľ je viac priateľom duše než tela, lebo on svojmu priateľovi nielen že dobre žičí, ale usiluje sa jeho chyby a slabosti napraviť a na dobrú cestu priviesť buď dôverným napomínaním alebo svojím vlastným dobrým príkladom. Dobrý priateľ usiluje sa nevedomého poučiť, slabého posilniť, padlého pozdvihnúť, čo toľko znamená ako: milovať na svojom priateľovi to, čo je najdrahšie, t. j. milovať jeho dušu.

Ale kto si v terajšom čase takého priateľa želá? Kto takého priateľa hľadá? Ľudia terajšieho času — česť výnimkám — sa takého priateľa skôr boja a mu vyhýbajú. Takého priateľa, ktorý by svojmu bližnému chcel povedať pravdu do očí, ktorý by mu povedal, čo sa mu na ňom nepáči, čo ho pred Bohom a pred ľuďmi robí ošklivým, takého nepokladali by za priateľa, ale skôr za nemilosrdného kazára, ktorý iných nemiluje, nenávidí, a preto každý od neho, ako od strašidla, uteká. Ó my hlúpi ľu-

dia! My si síce na dobrom priateľstve mnoho zakladáme, ale sotva kto z nás vie, v čom väzí dobré priateľstvo a na čom sa zakladá! My obyčajne pokladáme za priateľov tých, ktorí nás vychvaľujú, ktorí nám na všetko prisviďčajú, na nás len to, čo je pekného, vidia, ale to, čo je špatného, vidieť buď nesmú alebo musia vyhovárať a často — čo je, pravda, najhoršie, — i proti svojmu svedomiu vychvaľovať. Toto sú takzvaní stoloví priatelia, a len tým sa za priateľov priznávajú, ktorí ich krmia a napájajú. Títo hotoví sú oheň na vodu a čierno na bielo premeniť, t. j. ľuďať, keď to ošoh prináša, lebo svoje brucho až priveľmi milujú. Ak ale niekto prestal ich brucho kŕmiť a hrdlo napájať, vtedy i oni prestali byť jeho priateľmi, ba stali sa jeho nepriateľmi. Takí ľudia, keď už nemajú v čo úfať, hotoví sú na svojho bývalého priateľa vykydať všetku hanu a posmech a svoju nevďačnosť na najpodlejší spôsob preukázať, aby sa ľudom zapáčili. Oj, aký hlúpy je ten človek, ktorý takýmto lakomcom a bruchopasníkom otvára svoje srdce a sveruje svoje tajnosti.

Buďme teda opatrní, koľko si máme za priateľa vyvoliť! Kto sa nám násilne za priateľa natíska, kto iných chyby alebo tajnosti odhaľuje, kto nás alebo seba samého do očí chváli, ten je falošným priateľom, toho sa máme všemožne chrániť. Katolícky kresťan má sa zvlášť postarať o dobrého duchovného priateľa, t. j. o dobrého spovedníka, a tomuto má svoje svedomie zdôveriť. To síce nemôže nikto dúfať, žeby — ako Tobiáš — dostal anjela za svojho spovedníka, lebo podľa slov sv. Pavla apoštola: „Každý z ľudí vybraný veľkňaz za ľudí býva postavený v ich veciach u Boha, aby prednášal dary a obety za hriechy; ktorý by mohol mať útrpnosť s tými, ktorí sú v nevedomosti a blude, keďže i on sám je obklúčený slabosťou“ (Žid 5, 1. 2). Kresťan-katolík — ako už bolo povedané — pravda, nemôže dúfať, že by dostal anjela za spovedníka, ale predsa, ak v tejto tak dôležitej veci úprimne pokračuje a Boha o milosť a pomoc dôverne prosí, môže dúfať, že mu Boh pošle — hoci i v osobe biedneho človeka — múdreho, bohabojného a svedomitého spovedníka.

Múdry, bohabojný a svedomitý spovedník je, možno povedať, opravdivým priateľom kresťana-katolíka, lebo jedine on

váži si, čo je na kresťanovi a vôbec na každom človekovi najdrahšie, najvzácnejšie, váži si jeho na obraz boží stvorenú a drahou krvou Ježiša Krista vykúpenú dušu. Spovedník už podľa svojho povolania nehľadá nič iného, ako spasenie ľudských duší, preto on, ako od Boha ustanovený priateľ ľudí, musí — pod stratením svojho vlastného spasenia — len pravdu hovoriť, preto nesmie na nikom haniť, čo je dobré, ani vychvaľovať, čo je zlé. Spovedník je od Boha ustanovený náš duchovný lekár, ktorého povinnosťou je dobre poznať stav našej duše, t. j. jej chorobu, jej rany a tieto liečiť primeranými liekmi. Preto on, keď ju aj príkrymi liekmi lieči, keď aj do živého reže alebo páli, robí to vždy s útrpnosťou nad nami. Ešte i vtedy, keď nám — okolnosťami donútený — pri spovedi odopiera rozhrešenie alebo ho na istý čas odkladá, i vtedy s nami dobre mieni, dychtiac po spasení našej duše. Ako nemúdro teda koná taký kresťan-katolík, ktorý sa pred týmito opravdivými priateľmi (spovedníkmi) uťahuje, alebo ktorý pred nimi chorobu svojej duše, t. j. svoje hriechy tají. Ale o spasenie svojej duše nedbanlivý je aj ten kresťan-katolík, ktorý sa len za takým spovedníkom ťahá, o ktorom vie, že ľahkomyseľne rozdáva, čo nie je jeho, ktorý kajúcemu alebo nekajúcemu hriešnikovi jednako pokoj oznamuje, rovnako rozhrešenie udeľuje.

Až do obyčaje už prešlo, že ľudia terajšieho času robia rozdiel medzi spovedníkmi, a práve takého za najlepšieho spovedníka pokladajú, ktorý je s každým hriešnikom veľmi chytrohotový, ktorý nijakého hriešnika bez rozhrešenia neprepúšťa. Súdne stolice takých nesvedomitých spovedníkov bývajú až priveľmi hriešnikmi obkľúčené, kým takí spovedníci, ktorí — povedomí svojho povolania — nečisté nádoby hriechu usilujú sa náležite očistiť, ktorí-sekeru na koreň zlých zvykov prikladajú, ktorí nie podľa spôsobu svetla, ale podľa Evanjelia hovoria, ktorí neberú ohľad na osobu, ale ako sa svedčí na námestníkov božích a služobníkov Kristových, s každým podľa potreby zaobchádzajú, ktorí v obracaní hriešnikov majú istú zbehlosť a svoj kňazský úrad dôstojne vykonávajú, bývajú obchádzaní, t. j. k takým neradi idú ľudia na spoveď. Títo spovedníci nosia posmešný názov „strašliví proroci“, lebo vraj nevedia nič iného, ako svet zlým strašiť (3 Krľ 22, 8). Ľudia terajšieho času chceli by mať takých kňazov, ktorí by — ako sa

žaluje prorok Izaiáš — nevedeli iné hovoriť „len čo sa nám páči“ (Iz 30, 10). Či to znamená priateľsky zaobchádzať so sebou? Či to znamená múdro konať? Či to neznamená klamať seba samého? Ó v akom nebezpečenstve duševného spasenia nachádza sa taký človek, ktorý chce mať kňaza-spovedníka nie podľa srdca božieho, ale podľa svojho srdca a podľa svojej vôle!

Boh ťa chráň, kresťan-katolík, aby si sa azda pohoršil, aby si sa hneval a sťažoval, že ti tvoj spovedník jasne pred oči predstavil žalostný stav tvojho svedomia alebo povedal, že ti — pre nedostatok opravdivej ľútosti, pre nedostatočné zadosťučinenie alebo pre nedostatočnú horlivosť v premáhaní zlých zvykov — nemôže dať rozhrešenie. Máš ešte viac Bohu ďakovať, že ti v osobe prísneho spovedníka poslal anjela, ktorý ti hovorí pravdu a dáva spasiteľnú radu.

Najmä vy, kresťanskí mládenci a kresťanské panny, zapamätajte si, keď zamýšľate vstúpiť do stavu manželského, najmä vtedy máte vyhľadať takého dobrého priateľa, t. j. prísneho spovedníka. Toho sa poraďte a vyproste si poučenie, s akým úmyslom by ste mali do stavu manželského vstúpiť, aby ste boli oslobodení od ducha nečistoty a chlipnosti, ktorá tak často býva príčinou nešťastného manželstva. Zlý duch teraz neusmrcuje telá manželov, ako usmrtil telá siedmich mužov dcéry Raguelovej, ale usiluje sa vraždiť ich duše, čo je, pravda, oveľa horšie. Ó nešťastní manželia, ktorí ste sa tak nešťastlivo zaviazali! Nejednen z vás preklína ten deň a tú hodinu, kedy sa to stalo. Ale verte, že vášmu nešťastiu nie je na príčine ani deň, ani hodina, ale vy sami. Pýtate sa ako? Nuž tak, že s akou prípravou ste do stavu manželského vstúpili, takú máte v ňom radosť, šťastie a požehnanie. Len si položte ruku na srdce a spýtajte sa, s kým ste sa pred svojím sobášom poradili? Azda s pánom Bohom vo vrúcnej modlitbe? Alebo s rodičmi, keď ste — azda proti ich vôli — sobáš uzavreli? Pýtali ste radu od svojho spovedníka? Či s čistým úmyslom vstúpili ste do stavu manželského? Oj, nedivte sa, keď vám vaše manželstvo namiesto radosť, šťastia a požehnaní, len samú žalosť, nespokojnosť a biedu donieslo. Taký býva následok tých vecí, ktoré sa z neporiadnych žiadostí začínajú a konajú, lebo od takého manželstva uteká požehnanie božie, ktoré sa bez poradenia sa s Bohom, ba priamo s obrazom jeho uzaviera.

Zapamätajte si však i vy, kresťanskí mužovia a kresťanské manželky, že duch nečistoty a chlipnosti vodiera sa i do manželského príbytku, ba do samej svätyne manželov. Vážnosť tejto knihy a kresťanská zdržanlivosť nedovoľujú čo len spomenúť tie ohavnosti, to ovocie ducha nečistoty a chlipnosti, aké i v manželstve bývajú páchané; sú to skutky temnosti, za ktoré sa i sama ľudská prirodzenosť musí hanbiť; sú to skutky, aké bodaj by svetla nikdy neboly uzrely! Sú to skutky, o akých sv. Pavol hovorí, aby medzi veriacimi ani spomenuté neboly. Zapamätajte si slová sv. Pavla: „Manželstvo nech je vo všetkom počestné a lôžko nepoškvrnené!“ (Žid 13, 4). Ó zachovajte manželstvo svoje nepoškvrnené, lebo ono je obrazom tajomného spojenia sa Ježiša Krista so svojou svätou Cirkvou. Zachovajte však manželstvo svoje nepoškvrnené i s ohľadu na veľkú sviatosť stavu manželského ako i s ohľadu na synov božích, akí majú byť splodení z vášho manželstva. Manželstvo vaše má zostať nepoškvrnené, lebo tak svedčí sa na svätých, kresťanských manželov, ktorí obcujú a vždy majú obcovať v prítomnosti vševiedúceho Boha. Pre túto príčinu chcel Boh už v Starom zákone, aby ľudia pokladali manželstvo za náboženský úkon, a preto v Novom zákone povýšil ho na sviatosť. I Cirkev sv. preto manželstvo kresťanov-katolíkov požehnáva s toľkými obradmi.

Ale nemyslíte, že v stave manželskom je všetko dovolené; o, nie; nemýľte sa! V stave manželskom je len toľko dovolené, čo podľa ustanovenia božieho na plodenie dietok je potrebné; všetko ostatné prislúcha k duchu nečistoty a chlipnosti, a je preto hriechom. Už pohania — pravda, len svetlom svojho rozumu — poznali, aké ohavnosti sa môžu páchať v stave manželskom, ktoré ustanoveniu jeho odporujú, lebo neprislúchajú k plodeniu dietok, ba tomu cieľu veľa ráz odporujú. Čo teda má o tom myslieť, kto pozná dôstojnosť manželského stavu? Niektorí učitelia náboženstva počítajú ohavnosť nečistoty v stave manželskom za svätokrádež.

Z toho nasleduje, že čistota, poctivosť a hanblivosť i v stave manželskom má svoje miesto, a že kresťanskí manželia tieto čnosti povinní sú práve tak zachovávať, ako v stave slobodnom. Ale aj čistota je dar boží, preto si ju musia kresťanskí manželia vrúcnou modlitbou od Boha vyprosiť. Povinnosťou

slobodných osôb je prosiť Boha o dar čistoty. To isté majú urobiť i manželia; lebo sv. Hieronym vo svojom liste Helvidiovi píše: „Omnoho lepšie je odriecť sa navždy telesných rozkoší, ako zachovať ich spôsob a mieru.“ Slobodné osoby, mládenec alebo panna, môžu sa od nečistoty zachovať i tak, keď len príležitosti a jej nebezpečenstvu vyhýbajú. V stave manželskom to tak nejde, lebo tu je vždy väčšie nebezpečenstvo. Od čistoty manželskej k ohavným neprávostiam je malý krok. A ako ľahko dá sa ten krok spraviť! Ako ľahko sa môže človek potknúť!

HLAVA SIEDMA

Tobiáš prichádza do domu Raguela, pýta si za manželku jeho dcéru Sáru a dostane ju.

Č i a s t k a p r v á.

Keď anjel Rafael dal Tobiášovi to pekné naučenie, prišli do domu Raguelovho. Raguel bol tiež jeden zo synov izraelských, bol muž nábožný a bohabojný. So starým Tobiášom sa dobre poznal, bol mu priateľom a príbuzným. Naši pocestní, mladý Tobiáš so svojim sprievodcom, boli mu celkom neznámi. Ale už preto, že boli pocestní, prijal ich Raguel úprimne a voviedol ich do svojho domu. Treba vedieť, že dom Raguelov bol ako obecná hospoda pre pocestných, lebo Raguel pokladal si za povinnosť prijať pocestných do svojho domu a preukazovať im lásku a pohostinnosť.

Pocestní terajšieho času máločo vedia povedať o takej láske, úctivosti a pohostinnosti, lebo zriedkakde majú príležitosť ju skúsiť. Teraz málokto si z toho čo robí, ak pocestnému človekovi útulok odoprie. A predsa, láska k pocestným patrí medzi skutky telesného milosrdenstva, na ktorých spočíva záľúbenie božie. Plniteľov tých skutkov očakáva na súdny deň blahonosný výrok pre spravodlivých, neplniteľov však očakáva hrozný výrok pre ztratencov (Mt 25, 35). Túto pohostinnosť odporúčali veriacim i sv. apoštolovia Peter a Pavol (I. 4, 9 — Žid 13, 2). Čítajme len cirkevný dejepis a nájdeme, akí veľmi horliví boli kresťania prvých storočí vo vykonávaní skutkov milosrdenstva. Vtedy neboly potrebné hostince; kresťanské domy ich zastupovaly. Chudobný pocestný nemusel sa starať o

svoju výživu, našiel ju u bohatších kresťanov. Naši predkovia pokladali si to za veľkú česť, keď pri svojom stole mohli vidieť pocestného, najmä takého, ktorý putoval do niektorého pútnického mesta, alebo keď bol jedným z tých, ktorí si z lásky k Bohu a pre svoje a svojich bližných spasenie, dobrovoľnú chudobu vyvolili a do kláštora, ako do hrobu zaživa sa zavreli. Títo ľudia zaujímali pri stoloch prvé miesta, a boli pokladaní za anjelov pokoja, ktorí so svojím vstúpením do domu ako by pokoj a požehnanie priniesli. Bohatí kresťania sa ani s tým ešte neuspokojili; oni chceli, aby chudobné kláštory ich lásku ešte i po ich smrti požívaly. To svedčia pobožné základiny (fundácie), od nich pre ten cieľ založené. Oj, ako sa smýšľanie terajších kresťanov i v tomto ohľade premenilo! Terajší kresťania neveria slovám Kristovým: „Čokoľvek ste jednému zo svojich bratov učinili, mne ste učinili“; neveria, že od vykonávania skutkov kresťanského milosrdenstva závisí večné spasenie. Kto z lásky ku Kristovi stal sa chudobným, ten je v ich očiach opovrhnutým tvorom. A keď takí chudobní rehoľníci v niektorých domoch ešte ku stolu pripustení bývajú, musia túto milosť draho zaplatiť! Ústipkom niet konca kraja; a tak keď sa iní medzi jedením a pitím veselia, oni bolestne vzdychajú a žiadajú si radšej žiť vo svojom kláštore o chlebe a vode. Zdá sa, že terajší kresťania povolávajú kedy-tedy kňazov ku svojmu stolu len preto, aby ich svojimi posmešnými, nehanblivými, neviazanými rečami mohli tým viac trápiť, lebo ak napádnutý na také reči mlčí, robí to na rováš svojej cti, ak sa však bráni, zastáva, ľahko môže byť donútený opustiť stôl s posmechom.

Raguel privítal svojich hosťov s najväčšou úprimnosťou a úctou, preukázal im svoju pohostinnosť a menoval ich svojimi bratmi. Medzitým sa pozorne díval na jedného z nich, a keď sa mu dobre prizrel, odišiel ku svojej manželke a riekol jej: „Milá manželka, zdá sa mi, že jeden z našich hosťov sa celkom podobá nášmu strýcovi Tobiášovi.“ Navrátiac sa, pýtal sa ich, odkiaľ sú. Oni odpovedali: „My sme z pokolenia Neftalí a zo zajatých mesta Ninive.“ Keď počul Raguel o Ninive, pýtal sa: „Či poznáte môjho strýca Tobiáša-

ša?“ „Ó áno, — odpovedali — my ho veľmi dobre poznáme.“ Nato začal Raguel vychvaľovať Tobiáša, a čo len mohol o ňom dobrého povedať, to povedal. Vtedy ešte nevedel, že by jeho hostia boli Tobiášovi takí blízki pokrvní.

Ako vtáka po speve, tak poznať dobrého, bohabojného a rozvažitého človeka po jeho reči. To je obyčajou múdrych a dobrých ľudí, že oni o svojom bližnom ani sami nič zlého neveravia, ani nepočúvajú radi utrhačné reči zlých ľudí; ba — kde možno — zmenšujú, vyhovárajú a na dobrú stránku vykladajú si jeho chyby. A toto je všeobecnou známkou ich dobrého srdca. Ktorí ľudia však o inom zle súdia, každého sa boja, každého v podozrení majú, nikomu neveria, to je zas všeobecnou známkou ich zlého, vysokomyselného a nenávisť plného srdca. Zlí ľudia každého podľa seba posudzujú, v každom človekovi len seba vidia a domnievajú sa, že všetci ľudia sú im podobní. Zlí ľudia v tom nachádzajú najväčšiu rozkoš, keď môžu o iných zle hovoriť, to, čo o nich vedia zlého, vytrúbiť, hoci im títo nič zlého neurobili. Jedine v tom bývajú zlí ľudia opatrní, že o svojom bližnom nehovoria zlé pred takými, ktorí by ich falošnosť odokryť alebo ich nešlachetné ústa ostrou dohovárkou mohli zapchať. Akou ohavnosťou však pred Bohom a pred statočnými ľuďmi je utrhačný jazyk! On je meč na obidve strany ostrý, ktorý každého reže, pichá, ktorý nikomu, ani priateľovi ani nepriateľovi, ani známemu ani neznámemu, ani domácomu ani cudziemu, ani duchovnému ani svetskému neodpustí; jeho ostrie každého poraní. Ó bárs by zakaždým na takom jazyku ostal istý znak, koľkokrát raz svojho bližného porazí. Všetla musí smrťou zaplatiť, keď niekoho svojím žihadlom pichne. Či môže bez pomsty ostať taký jazyk, ktorý na cti a na dobrom mene svojho bližného utríha? Oj, nie; toľké krivdy, nevinným urobené, spravodlivosť božská bez trestu nemôže ponechať! Ale aj zadostučinenie za hriech na cti utríhania je nesmierne obťažné. A pretože je isté, že hriech nebýva odpustený, kým sa krivda ním zapríčinená nenapraví, ako bude môcť napraviť chybu človek utrhačného jazyka? K tomu ešte i to sa pojí, že utrhačných ľudí sa každý chráni, každý im vyhýba, každý nimi

opovrhuje; a pretože božská spravodlivosť každý zlý skutok musí potrestať, stáva sa, že utrhačom býva tou mierou odmerané, akou oni iným merali.

Budme teda vo svojej reči opatrní a nehľadajme obveselenie na rováš dobrého mena svojho bližného. Keď o našom bližnom chceme hovoriť, hovorme len to, čo vieme o ňom dobrého, aby bol tým i Boh chválený i náš bližný k dobrému povzbudený; jeho chyby ale prikryme plášťom kresťanskej lásky. Ak by nebolo možné toto urobiť, vtedy hľadme aspoň ostrie ohováračských rečí otupiť pripomenutím dobrých vlastností ohováraného. Tým budeme osožní nielen ohováranému, ale i všetkým prítomným; ohováranému obhájime dobré meno, ostatných zachránime od účasti na ohováraní. Naposledy budeme osožní i seba samým, pretože tým vyhneme potupe, ktorá utrhačníkov skôr-neskôr zachváti; vyhneme mnohým mrzutostiam, ktoré z ohovárania vyplývajú; nadovšetko ale preukážeme sa ako dobrí kresťania a učenici Kristovi, ktorých známkou je samým Spasiteľom prikázaná láska ku všetkým ľuďom, čo by hneď boli i našimi nepriateľmi.

Raguelovo vychvaľovanie starého Tobiáša nebolo by malo konca kraja, ale anjel pretrhol mu jeho reč a povedal: „Prítomný mladík je synom toho dobrého človeka, na ktorého tak veľa držíš.“ Sotva anjel dopovedal tieto slová, plný radosti objal Raguel mladého Tobiáša a pritisknúc ho k srdcu, viac ráz ho pobožkal a s plačom radosti zvolal: „Pán Boh nech je požehnaný, ktorý ti dal tak dobrého otca, syn môj!“ Pri tom prejave lásky a priateľskej úprimnosti boli prítomné Raguelova manželka Anna a jej dcéra Sára; i ony sa radovaly, s plačúcimi i ony plakaly.

Kresťania, tu máte príklad kresťanského priateľstva, t. j. toho, s akou radosťou máte sa i vy ako kresťania navzájom navštevovať, s akou úprimnosťou navzájom obcovať. Podľa ustanovenia božieho pokrvstvo má byť sväzkom najsrdečnejšej lásky a úprimnosti medzi príbuznými, ktorý sväzok má byť kresťanskou čnosťou ešte viac upevnený. Zo spojenia síl a dob-

rých mravov medzi pokrvnými povstaly obce, mestá, krajiny, národy; oni postavili si za cieľ osožné a všeobecne dobré napomáhať a spojenými silami proti vnútorným i vonkajším nepriateľom sa brániť. Keby nebolo tohto sväzku, žili by ľudia na svete — azda ešte až podnes — na spôsob nerozumných zvierat bez spoločenstva, bez poriadku. Kresťanské náboženstvo nielenže neruší tento prirodzený sväzok pokrvnosti, ale ho ešte viac upevňuje, keď nám vo sv. Písme mnohé a vznešené príklady takej bratskej a priateľskej lásky predkladá. Povedal kedysi Abrahám svojmu bratancovi Lothovi: „Nech niet zvady medzi mnou a tebou, lebo sme bratia“ (V. Mojž 13, 8), čím poznamenal, že už to je zle, keď v rozbroji žije človek s človekom, ale oveľa neporiadnejšie a ohavnejšie je, keď v roztržkách žije brat s bratom, priateľ s priateľom! Ako málo vážený býva tento pokrvný sväzok u mnohých ľudí terajšieho času! Tak sa zdá, ako by tvoril istý zárodok nenávisť. Už príslovie hovorí: „Málo svornosti a lásky medzi vlastnými bratmi.“ Mnohí sú skôr k cudzím dôvernejší a úprimnejší ako k vlastnej svojej krvi. Odkiaľ to pochádza? Všeobecná príčina toho je lakomstvo, ktoré ten rozbroj robí medzi rodičmi a deťmi, medzi bratmi a sestrami. Lakomstvo spojené s vysokomyseľnosťou, zaslepuje oči mnohých tak, keď sa vidia o niečo viac na tomto svete, už potom chudobnejších a svojich nižších pokrvných alebo priateľov nechcú poznať, obchádzajú ich a nimi pohŕdajú. Ale práve preto, že za svojich priateľov, za svoj rod sa hanbia, ukazujú svoju naničhodnosť a podlosť. Koho núdza svojich pokrvných a priateľov, svojho rodu, k láske a dobročinnosti nepohne, o tom sa nedá ani len myslieť, aby bol niekomu dobrým priateľom.

Za ten čas, čo táto obapolná priateľská radosť medzi Raguelom a Tobiášom trvala, bol i obed hotový, ktorý — s ohľadom na svojich hostov dal Raguel skvostnejšie pripraviť. Raguel teda zavola svojich hostov k stolu. Ale Tobiáš — ktorý hneď pri prvom uzretí čnostnej Raguelovej dcéry pocítil k nej lásku — pamätlivý slov svojho spoločníka, riekol k Raguelovi: „Nedotknem sa skôr ani pokrmu, ani nápoja, kým mi

neprisľúbiš, o čo ťa budem žiadať;" a pokračujúc v reči povedal: „Moja žiadosť je, aby si mi dal svoju dcéru za manželku; dúfam, že mi neodoprieš, o čo ťa dôverne prosím.“ Tejto reči sa Raguel zľakol a obledol; zaisť mu prišlo na pamäť, čo sa stalo už siedmim jej mužom, preto sa obával, aby sa i Tobiášovi niečo podobného nestalo. Ťažko mu prichodilo i na svojom milom priateľovi skúsiť, čo sa s inými prihodilo.

Raguelova úzkosť nepochybne musela byť veľká; ani, ťažšia nad túto nemôže sa udať pre jedného bohabojného človeka. Uvažujme o tom bližšie. Dobrý priateľ požiada ma o vec, ktorá je sama v sebe nie zlá; ak mu urobím, čo žiada, môžem mať osoh, ale keď mu to urobím, mám príčinu sa obávať, že môj priateľ bude preto nešťastlivý. Čo tu robiť? Ak som dobrým priateľom toho, ktorý ma o vec požiadal, a ak ho opravdivo milujem, ako som ho i povinný milovať, vtedy nemôžem mu dožičiť škodu, hoci by mi to akýkoľvek osoh prinieslo, musím aspoň odložiť na príhodnejší čas, kým to nebude jemu osožné alebo kým ja nebudem úplne ubezpečený, že moja obava bola bezzákladná. Podľa toho stavu veci konal i Raguel; svoju dcéru nesľúbil Tobiášovi dotiaľ, kým nebol úplne uistený, že sa Tobiáš nemusí obávať ničoho zlého. Oj, koľko manželských párov by sa nebolo nikdy sobralo, keby pri svadobných smluvách bolo by sa zachovávalo toto pravidlo! Smluvu robiace striánky teraz len o to sa usilujú, aby im zo smluvy čo najväčší osoh plynul; preto sa chce každý ukázať čnosťným a dobrého správania sa; každý chce byť pobožným, tichým, striezlivým, pracovitým, šetrným človekom; chyby sa ukrývajú, majetok sa udáva väčší a lož volá sa na pomoc. Potom však je beda! Náličnica sa skladá a každý sa ukáže vo svojej pravej podobe; ukážu sa totiž podlosť, bieda, dlžoby; ukáže sa oheň zlých náchylností, zvykov a neprávostí, ktoré boli ukryté pod náličnicou ako iskra pod popolom. Keď sa potom manželiavidia takto oklamaní, keď sa navzájom — pravda, prineskoro — poznajú, potom nasledujú dohovárania, preklínania, zlorečenia, zvady, bitky, rozvod, napokon zúfanie a — nebodaj — i večné zatratenie.

Raguel nevedel v tej chvíli, čo má odpovedať Tobiášovi na jeho prosbu. Ale i z tejto nesnádze pomohol mu anjel, ktorý hovoril: „Neboj sa dať tomuto mládencovi svoju dcéru za manželku, lebo ona mu daná má byť ako od Boha.“ Raguel potešený týmito slovami povedal: „Nepochybujem, že modlitby a slzy boli pripustené pred tvár božiu, a že vás Boh preto sem poslal, aby moja dcéra podľa zákona Mojžišovho bola spojená s mužom svojho rodu.“ Potom sa obrátil k Tobiášovi a povedal: „Buď uistený, milý syn, že ti ešte dnes dám svoju dcéru za manželku.“

Dá sa domnievať, že keď Raguel sľuboval svoju dcéru, musel byť presvedčený, že i ženích bude jeho dcére milým. Toto presvedčenie nadobudol si Raguel iste z úprimného a úctivého privítania a z neobyčajnej radosti, akú jeho dcéra pri prvom shliadnutí Tobiáša prejavila. On bol presvedčený, že keď sa ženích jemu páči, že sa bude páčiť i jeho dcére, lebo i predošlých ženíchov ona sama si nevyvolila, ale prijala ich z rúk svojho milovaného otca. Týmto presvedčením vedený, vzal Raguel ruku svojej dcéry, vložil ju do ruky Tobiášovi a povedal: „Boh Abrahámov, Izákov a Jakubov nech je s vami, On nech vás spojí a nech vám dá hojné svoje požehnanie!“

Toto manželstvo, ktoré bolo od anjela poradené, na bázni božej, na pobožnosti a čnostnom živote založené, medzi jedným mládencom a podobnou mu pannou uzavreté, bezpochyby muselo byť i Bohu milé a preto i požehnané. A ono bolo i skutočne také, ako nám to ďalšie rozprávanie tejto knihy ukáže. Také manželstvá boli vždy na svete vzácne, lebo málo býva takých, ktoré by sa — ako manželstvo Tobiášovo so Sárrou — tým úmyslom uzavierali, ktoré by Duch sv. radil; ktoré by sa zakla-

daly na bázni božej a na pobožnosti. Manželstvá terajšieho času zakladajú sa zväčša na kráse telesnej, na hodnosti stavu, na majetku atď. a preto málokto býva šťastlivý a od Boha požehnaný.

Po sobáši Tobiáša so Sárrou, dcérou Raguelovou, bola vyhotovená manželská smluva a od oboch stránok potvrdená. I v našich časoch sú takéto manželské smluvy — najmä pri vyšších stavoch — v obyčaji. Ale bár by boli v obyčaji i u pospolitého ľudu! Nimi by sa predišlo mnohým škriepkam a pravoteniu. Manželská smluva je zvlášť tam potrebná, kde manžel, majúci dieťa z prvého manželstva, berie si druhú manželku, keď bratia s majetkom ešte nie sú rozdelení atď. Len to by si bolo treba žičiť, aby sa pri takých manželských smluvách zachovávala tá dôvera, statočnosť a spravodlivosť, akú badať vo smluvách našich predkov! Z terajších podobných listín vyzerá vysokomyseľnosť, podvod, klam, najmä keď bývajú robené so stránkou v právach menej zbehlou, takže pri upotrebení takej listiny pred súdom utískanej stránke viac škodily než jej mali osožiť. Vtedajším smluvám za základ slúžila dobrá vôľa stránok, aby medzi manželmi a ich deťmi, ako na čas života, tak i na prípad smrti, pokoj a svornosť boli zachované; terajšie smluvy však na podvode a klame sú založené, spôsobujú iba roztržitosť a všelijaké pohoršenie a zapríčiňujú potupu a skazu celých rodín.

Keď už manželská smluva medzi Tobiášom a dcérou Raguelovou bola v poriadku, rodičia, povolani hostia a mladoženisi posadili sa ku stolu. Pri tejto veselosti, ktorá bola počestná, nezabudli oni na toho, ktorého riadeniu toto nenadále manželstvo pripisovali: chválili a zvelebovali Boha. Po ukončenej svadobnej hostine rozkázal Raguel svojej manželke, aby pre mladoženichov dala prichystať osobitnú izbu, ale nie tú, v ktorej sedem predošlých mužov ich dcéry Sáry náhle umrelo. Opatrný otec nechcel svoju dcéru zarmútiť spomienkou na onú strašlivú príhodu. Keď matka uviedla svoju dcéru do pripravenej izby, začala tá-

to usedavo plakať; rozpamätala sa zaiste na predošlé nešťastie. Matka, aby ju uspokojila, povedala jej: „Netrať nádej, dcéra milá; Pán neba udelí ti radosť za tie trpkosti, ktoré si až dosiaľ znášala.“ Ako by tým bola povedala: nebuď bojazlivá, starostlivá a ťažko-myselná; mladoženích, s ktorým si oddaná, je ti súdený a daný od samého Boha, ktorého všemohúca ruka všetky veci usporiadala; toho prosím, aby tvoju úzkosť premenil na radosť, a aby ti — po tých zármutku plných dňoch, ktorými bola tvoja trpezlivosť dosť skúšaná — dožičil dni plné radosti a potešenia.

Ak nábožný človek vo svojom súžení k Bohu dôveryplne vzdychá, ak Boha vo vrúcnej modlitbe prosí za odvrátenie svojho súženia, dotýka sa milo srdca božieho, robí mu milé násilie a nakloňuje ho ku pomoci. To skúsili Raguel, jeho manželka a ich dcéra. Títo traja ľudia museli podstúpiť tvrdú skúšku úzkosti a žalosti, a predsa v ich dome nebolo počuť bedákania, repťania alebo rúhania; oni trpezlivo niesli súženie, ktoré Boh na nich soslal; ani nežiadali pomoc od zemských bohov, t. j. od ľudí, ktorí sami sebe pomôcť nemôžu; ani neskladali svoju dôveru v bobony, v povery, v čary, akými nebolo ešte nikomu spomôžené, ale tým viac uškodené a k večnému zatrateniu dopomôžené. Raguel a jeho domáci hľadali pomoc jedine u Boha; oni od Boha úfali, že ich oslobodí od hanby a zármutku, do akého ich uvrhla nešťastná udalosť so siedmimi mužmi. A ich dôvera nebola zahanbená. Dobrotivý Boh urobil koniec ich trápeniu, a — ako ďalej uvidíme — manželstvo to i hojne požehnal.

HLAVA ÔSMA

Spálením pečene a srdca ryby zapudené je diabolstvo od Raguelovho domu. — Tobiáš a Sára prvé tri noci svojho manželstva trávia vo vrúcnej modlitbe k Bohu. — Raguelova starosť o Tobiáša.

Č i a s t k a p r v á.

Za ten čas, čo Raguelova manželka odprevadila svoju dcéru do pripravenej izby pre novomanželov a ešte sa za chvíľu s ňou rozprávala, Raguel, Tobiáš a jeho sprievodca zostali sedieť pri stole. Ale zanedlho i Tobiáš nasledoval svoju manželku, kam ho Raguel a anjel odprevadili. Tam sa za chvíľu pobavili a potom odobrali sa každý na svoj odpočinok, ponechajúc Tobiáša a Sárú samotných. Tobiáš sa hneď rozpamätal na radu svojho priateľa, vytiahol z vrecka ním odporúčaný liek, totiž pečeň a srdce z ryby, položil čiastku z každého na uhlie a páľil. Ale i anjel Rafael bol činný, lebo v tom istom okamihu zahnal zlého ducha, ktorý v Raguelovom dome toľko zlého porobil, a odňal mu jeho moc, aby viac nemohol nikomu škodiť.

To nikto nevie pochopiť, ako mohli Tobiášovi osožiť a ako mohli od Raguelovho domu zahnať zlého ducha pečeň a srdce jednej ryby. A predsa bolo tomu tak; poslúchnutie rady anjelovej prinieslo Tobiášovi úžitok, aký nám z toho vyplýva, keď poslúchame a nasledujeme radu tých, ktorí nás v mene božom vyučujú a napomínajú. Tobiáš všetečne neskúmal, ako to môže byť, aby zapálená pečeň a srdce ryby mohli zapudiť zlého ducha. Ani nám nie je dovolené všetečne skúmať, prečo nám toto

Boh veriť a táľto zas konať prikazuje. Kto veriť, že je Boh, kto veriť, že je Boh nekonečná múdrosť, nekonečná pravda a nekonečná dobrota, kto veriť, že jeden alebo druhý článok viery, jedno alebo druhé prikázanie je od Boha zjavené, nie je možné, že by sa mohol ešte taký človek spytovať: Prečo je to? Načo je to? lebo takým otázkam nebolo by konca-kraja, a človek by musel alebo o všetkých veciach pochybovať alebo naskrze nič neveriť. Spálenie pečene a srdca z ryby, to sa videlo byť nepatrnou vecou, a predsa ako mnoho na tom záležalo! Týmto bol nielen Raguelov dom od zlého ducha oslobodený, ale i Tobiáš od smrti zachránený. Podobne by sa mohlo niekomu zdať nepatrnou vecou napr. jedenie zakázaného ovocia našich prvých rodičov Adama a Evy; a hľa, práve ono bolo príčinou, že Spasiteľ prišiel na svet, že sme boli ním vykúpení od večnej smrti a že nám sv. náboženstvo kresťansko-katolícke bolo zjavené! Keby si bol Tobiáš naučenie anjela nevšímal alebo ho azda celkom zavrhol, bol by zaiste býval nešťastným, lebo by bol ôsmym v počte zavraždených mužov dcéry Raguelovej; ten istý zlý duch by bol — z dopustenia božieho — i na ňom svoju moc previedol. Podobne i my robíme sa nešťastnými, ak si od Boha zjavené a našimi duchovnými pastiermi ohlasované učenie sv. náboženstva alebo málo vážime alebo celkom zavrhujeľme; naše zahynutie je neomyľné.

Od Tobiáša bola vzdialená taká ľahkomyselnosť, akú dokazujú tí ľudia, ktorí nič nechcú veriť a za pravdu uznať, čo svojim rozumom pochopiť nemôžu. On si to, čo mu anjel povedal, dobre v pamäti zachoval a chcel to i náležite vyplniť, aj vyplnil. Preto riekol Sára: „Milá manželka, prvé tri noci nášho manželstva máme stráviť v modlitbách, máme sa spojiť s Bohom, aby naše manželstvo bolo požehnané. Teda vstaň hore a modli sa so mnou. My sme dietky svätých, nesluší sa teda, aby sme sa tak schádzali, ako pohania, ktorí Boha nemajú“.

Táto Tobiášova žiadosť bola jeho manželke Sare veľmi vítanou; oba vstali s radosťou, a keď boli už k

modlitbe prichystaní, začal sa Tobiáš takto modliť: „Ó Pane a Bože otcov našich, Teba nech zvelebujú nebo a zem, moria, rieky a studienky a všetko stvorenie, ktoré sa nachádza na nich a v nich. Ty si Adama, prvého otca všetkých ľudí, učinil z hlíny a dal si mu Evu za pomocnicu. Ty hľadiš i do môjho srdca a môj úmysel a moja žiadosť Ti je známa, že svoju sestru za manželku beriem nie zo smilstva, ale z lásky k Tebe a svojim potomkom, aby bolo nimi Tvoje sväté meno zvelebené na veky vekov“.

Ale Sára sa neuspokojila len s modlitbou svojho ženícha; s horlivosťou a nábožnosťou ako on, i ona sa modlila, hovoriac: „Ty, ó Bože, vieš najlepšie, že moje žiadosti boli od každej nečistoty vzdialené, že boli — ako si ty prikázal — nevinné. Preto zmiluj sa nad nami, ó Bože, a ukáž nám milosrdenstvo svoje; Tvoja ruka nás spojila, Tvoja ruka nech nás aj zachová v láske, v svornosti a jednote. Daj, ó Bože, aby sme v dobrom stále zotrvali, kým nepríde hodina smrti, ktorú si nám obidvom určil“.

Kresťanskí mladoženisi, v týchto dvoch modlitbách je aj pre vás poučenie a povzbudenie, s akým úmyslom máte aj vy vstupovať do stavu manželského. Ono vám pripomína, že ste vy tiež dieťkami svätých, že ste dieťky kresťanov-katolíkov, že sa vám nesvedčí vstupovať do stavu manželského na spôsob pohanov, ktorí Boha nepoznajú. Pohanovia do stavu manželského vstupujú z prirodzených pohnútok, aby svojim telesným žiadosťiam mohli vyhovieť, aby svoj majetok stavom manželským mohli rozmnožiť, aby mali dieťky, žeby ich mal kto v živote tešiť a po smrti aby mal kto dediť rodičovský majetok. Ak by ste i vy, kresťanskí mladoženisi, vstupovali do stavu manželského len z týchto pohnútok, oj, vtedy by ste sa nelíšili od pohanov, ktorí Boha nepoznajú. Učte sa od Tobiáša a Sára, že pred sobášom máte svoje oči a srdce k Bohu pozdvihnúť a tak ako oni povedať, že nevstupujete do stavu manželského pre

telesné rozkoše, ale z lásky k Bohu a z lásky ku potomkom, ktorými má byť najsvätejšie meno božie chválené a zveľbované. Toto je hlavný cieľ stavu manželského! Pre tento cieľ ustanovil Boh stav manželský už v raji; pre tento cieľ Ježiš Kristus povýšil stav manželský na hodnosť sviatosti.

Ale od Tobiáša a Sára učíte sa i to, že máte stav manželský mať v takej vážnosti, v akej ho oni mali. Za ich príkladom ako i preto, že stav manželský je veľká sviatosť, máte sa aj vy za prvé tri dni a noci zdržať od manželských rozkoší, a ten čas v pobožnej a horlivej modlitbe stráviť. K tomu vás napomína a prosí i Cirkev sv., táto starostlivá Matka; to by ste sami od seba, viac než Tobiáš mali zachovávať, lebo medzi vašim stavom manželským a Tobiášovým je veľký rozdiel. Stav manželský Nového zákona je veľká sviatosť, ktorá vyobrazuje duchovné spojenie Ježiša Krista s Nevestou svojou, sv. Cirkvou katolíckou; stav manželský je zovnútorým znakom tej — prehorkou smrťou Ježiša Krista nadobudnutej — božej milosti, ktorá lásku manželov dokonalou a záslužnou činí a ich jednotu upevňuje. Stav manželský Nového zákona je sviatosť, ktorou sa manželom udeľuje milosť k zachovaniu lásky a jednoty manželskej a k čnostnému, bohabojnému vychovávaniu dieťaťa. Preto pokladala Cirkev sv. stav manželský za účinok náboženstva, ku ktorého výkonu upotrebovala vždy len cirkevných služobníkov (kňazov). Preto aj obrady (ceremonie), aké Cirkev sv. pri vysluhovaní sviatosti stavu manželského upotrebovala, sú tak zriadené, aby povzbudily veriacich, by v bázni božej a s pobožnosťou vstupovali do stavu manželského a v ňom počestne nažívali. Ak sa rozpamätajú mladoženisi na túto vážnosť stavu manželského, nebudú sa diviť nad napomenutím o manželskej zdržanlivosti za prvé tri dni a tri noci.

Ak nemajú však mladoženisi toľko udatnosti, aby Bohu pri-niesli tú obeť, t. j. žeby sa za prvé tri dni a noci zdržali od manželských rozkoší, vtedy nech aspoň zachovávajú napomenutie Cirkvi sv., aby ich užívali tak, ako sa svedčí na pravoverných kresťanov, t. j. s dobrým úmyslom a ako v prítomnosti Boha, ktorý všetko vidí, a aby svoje manželské lôžko zachovali nepoškvrnené od každej ohavnosti, ktorá by sa protivila prirodzenosti (povahe) ľudskej.

Raguel mohol byť dosť ubezpečený, že sa mladoženíchom nestane nič zlého; videl, aký čnostný je Tobiáš; počul i od anjela, že tento manželský stav je rozdielny od predošlých; počul i to, že sa nemá čo báť zlého ducha; videl tie divné príhody, aké prozreteľnosť božská vyviedla na ňom a na jeho dietkach; áno, on bol úplne presvedčený aj o tom, že jeho zať nemôže mať obcovanie s diablom, ale s Bohom, keď za tak dlhý čas zotrúva v modlitbe. A predsa nemohol sa nijako zbaviť akéhosi strachu, preto chcel byť na každý možný prípad prichystaný. Zavčas rána teda povolal jedného zo svojich služobníkov a rozkázal mu, aby v prípade potreby vykopal hrob pre Tobiáša, ak by tento viac nežil. Potom rozkázal svojej manželke, aby jednu z dievok poslala pozrieť sa do izby mladého páru, či sa nič zlého neprihodilo; „lebo — tak povedal — ak by sa nášmu zaťovi niečo zlého stalo, chcel by som jeho telo ešte predo dňom pochovať. Boh milosrdenstva však nech ráči dožičiť, aby moja obava bola márna“ Poslaná dievka, vstúpiac do izby mladoženíchov, našla ich obidvoch živých a zdravých. Plná radosti bežala ku svojej panej a rozprávala jej, čo videla; tá zas to vyrozprávala svojmu manželovi. Možno si domyslieť, akú radosť cítili títo dobrí rodičia, že Boh doterajší zármutok od nich oddialiť a aj Tobiáša živého a zdravého zachovať ráčil. Na poďakovanie za túto im preukázanú veľkú milosť padli na kolená a takto sa modlili: „Tebe, ó Bože izraelský, ďakujeme, že nás obišlo nešťastie, ktorého sme sa obávali; preukázal si nám milosrdenstvo svoje a oslobodil si nás od nepriateľa, ktorý nás tak dlho trápil; zmiloval si sa i nad našimi dietkami, ktoré v Tebe svoju nádej skladali. Učiň, teda, ó Pane, aby Ťa so dňa na deň vždy viac chválili

za Tvoje dobrodenie a za zachránenie ich života a zdravia ďakovali tak, žeby všetky národy poznaly, že si len Ty jediný spravodlivý Boh na nebi i na zemi.“

V dome Raguelovom panovala tá obyčaj, že utiekali sa k Bohu v akejkolvek príhode. Ak ich zastihlo nešťastie, prosili Boha o pomoc a vyslobodenie z ich biedy; ak ich prekvapilo šťastie, ďakovali Bohu za jeho milosrdenstvo. To isté i nám káže robiť naše sv. náboženstvo a náš zdravý rozum. Či by Raguel a iní bohabojní ľudia boli sa utiekali k Bohu vo všetkých svojich príhodách, keby neboli bývali presvedčení a uistení, že Boh tie veci, ktoré stvoril, opatruje a spravuje, a že bez jeho dopustenia nestáva sa ani dobré ani zlé? Nábožný človek, ktorý takto o božskej prozreteľnosti súdi, nikdy nemôže dajakou nešťastnou príhodou tak byť prestrašený, že by buď do malomyselnosti alebo zúfania upadol. A skutočne, ku komu môže a má sa človek utiekať, ak nie k všemohúcemu Bohu?

Oj, ako málo Raguelov nachádza sa medzi terajšími kresťanmi, ktorí by ďakovali Bohu najmä vtedy, keď ich z dajakého nebezpečenstva vyslobodil! Kresťania sa síce i teraz utiekajú k Bohu a k svätým, ale len vtedy, keď sa blíži dajaká strašlivá pohroma; napr. keď vypukla vojna, ktorá skazou hrozí krajinám a mestám; keď hrozí neúroda a drahota; slovom, keď blíži sa dajaká búra, ktorá by ich šťastiu, zdraviu, životu alebo ich cti mohla byť záhubnou. Oj, vtedy hľadajú a vzývajú Boha a jeho svätých, vtedy chrám boží horlivo navštevujú, áno, i kňazov žiadajú za ich modlitbu pri oltároch. Ale len čo nebezpečenstvo pominie a ukáže sa jasno predošlého pokoja, zdravia, hojnosti a bezpečnosti, vtedy chytro zabúdajú na nebeského Darcu! A toto robia i takí, ktorí uznávajú sa za dobrých kresťanov, ktorí myslia o sebe, že sú uznanliví a vďační, ktorí pokladajú nevďačnosť za najväčšiu nepravosť; ktorí, ak je im kto za dobrodenie nevďačný, v sťažovaní si na neho neznajú konca kraja.

My žiadame od iných za malé dobrodenie veľkú vďačnosť a pritom nám ani na rozum nepríde, aby sme Bohu ďakovali za bezpočetné dobrodenia, aké nám každodenne na duši i na tele preukazuje. Ale ako veľa si touto našou nevďačnosťou škodíme, ako mnohých milostí božských pozbavujeme sa pre ne-

vďačnosť! Ako je isté, že vďačnosť k Bohu je najmocnejšou modlitbou, ktorou sa nám vždy nové milosti dostávajú, tak je isté, že nevďačnosť je ako páľčivý vietor, ktorý vysúša studnicu milosti božej, že naposledy ani kvapka rosy požehmania božieho na nás nemôže spadnúť. A to je najhoršie, že práve za našich čias stala sa nevďačnosť voči Bohu všeobecnou; preto nie div, že rozličné biedy a súženia stíhajú ako jednotlivcov, tak i celé národy, krajiny a štáty.

Č i a s t k a d r u h á .

S Raguelovho srdca ako by bol spadol ťažký kameň, keď počul, že Tobiáš a Sára sú živí a zdraví. I nemal prednejšej starosti, ako hrob — ktorý dal svojmu sluhovi vykopať, ak by sa Tobiášovi prihodilo nešťastie — zasa zasypať a celú vec v tajnosti zadržať. Keď sa to stalo, obrátil svoju pozornosť na to, aby vystrojil svojej dcére skvelú svadbu, a tak aj týmto svojou láskou a úprimnosťou k mladému páru dosvedčil. Preto naložil svojej manželke, aby pripravila nádhernú hostinu a aby sa postarala o veci, potrebné na cestu. Dal zabiť dve tučné kravy a štyroch škopov a povolal všetkých dobrých priateľov na svadbu. Na svadbe bol prítomný i anjel Rafael. A akí boli hostia, taká bola i veselosť: počestná, nevinná, svätá. Podľa starodávnej obyčaje — ktorá zasluhuje chválu — konaly sa tu spevy a modlitby, ktorými prítomní Boha chválili a ctili; tu nebolo iného počuť, iba čo bolo poctivé, čnostné, hodné.

Keď si pozrieme svadobné veselosti terajších kresťanov, či nájdeme pri nich znak dajakej pobožnosti? Ó môj milý Bože! Tá nezbednosť, tá oplzlosť, tá nehanblivosť, aká stáva sa pri svadobných veselostiach terajších kresťanov, tá sa veľmi podobá veselosti pohanov, ba túto azda i prevyšuje. Keby človek

nevedel, že sú to svadobní hostia, a nevedel, kam idú, musel by sa domnievať, že vidí pred sebou rad pochybých bláznov; to výskanie, ten krik a lomoz, to vyskakovanie a hádzanie sa sem i tam a hudba poukazujú na to. Skoro ani neuveríš, že títo idú do chrámu božieho, že idú prijať sviatosť, akou je stav manželský. Keby tí ľudia išli do kostola len z toho úmyslu, aby tam z Pána Boha posmech robili, aby tam všetko, čo je sväté, svätokrádežne poškvmlili, hovorím, že s väčšou samopašnosťou by ta ísť nemohli.

Keď príde taká samopašná svadobná chasa do chrámu božieho, ešte len potom vidieť tú ohavnosť, ktorá „stojí na mieste svätom!“ Jedni ledva na nohách stoja od opilosti, ostatní stvárajú smiechy, obzerajú, shovárajú sa, čím bohabojnejších pohoršujú, ba i samého kňaza k namrzenosti privádzajú. Či je potom div, že kňaz — takou neporiadnosťou namrzený — je nútený cirkevný úkon pretrhnúť a samopašníkov pokarhať? Mojžiš bol človek svätého života, ale keď schádzal s vrchu Sinaj a videl, čo Izraeliti okolo zlatého teľaťa stvárajú, tak sa rozhneval, že o zem hodil dosky prikázania, že sa tieto na kusy polámaly. Či môže sa potom zazlievať kňazom, keď takými samopašnosťami donútení niekedy aj viac povedia, ako by boli chceli a mali povedať?

Medzitým toto je ešte len začiatok tých samopašností, aké sa pri svadobných veselostiach vyvádzajú. Lebo keď sa sobášne obrady skončily a „dom boží všelijakým spôsobom bol zneuctený, a keď sa i dobrým hojného pohoršenia dostalo, ide samopašná čeliadka — a to ešte s väčším hurhajom — do krčmy, kde je tanec, a do svadobného domu, kde sa púšťa uzda nemiernosti v jedení a pití po celé dni a noci. Kde je dostatok, tam sa do pitia navzájom nútia, tam sa slávi víťazstvo vo vyprázdňovaní pohárov. Každý je a pije, čo mu len hrdlo a žalúdok stačí. Oj, akou ohavnosťou v očiach božích musí byť taká svadobná veselosť, pri ktorej sa rozumom obdarení ľudia nemiernym požívaním božích darov snižujú pod nerozumné zvieraťá! Či nie je to potupením celého človečenstva vidieť, ako tu jeden, tam zas druhý leží ani živý ani mŕtvy; ako jedného napína, aby vyvrátil to, čo proti svojej náture do žalúdka napchal a nalial; ako sa jeden sám so sebou pasuje; hneď padá,

hneď sa zas hore stavia; ako sa jeden od boka do boka ťacká; ako jedného vedú, druhého vlečú, tretieho nesú. Človek ani nemôže vysloviť tie hnusoby, aké sa popáchajú pri takých príležitostiach. A tie ošklivosti — podľa terajšieho zvyku — dva, tri alebo aj viac dní trvajú!

Teraz sa však pýtam: komu a aký osob priniesla taká svadobná veselosť? Či má niekto z toho osob na tele, na duši alebo azda na svojom gazdovstve? Nijaký osob, ale všestrannú škodu! Počtujeme trochu! Vezmime najprv do ohľadu premrhaný čas. Koľko užitočnej práce mohlo sa vykonať, kým dvadsať alebo i viac ľudí za dva, tri alebo i viac dní pri hostine zaháľalo? Všimnime si aj svadobných výdavkov. Isté je, že by — pri mier-
nom užívaní — aspoň za pol roka bolo na výživu ako mladože-
níchom tak i celému domu postačilo, čo na takú, pre viac osôb
a za viac dní trvajúcu hostinu sa vydalo. Nečudujme sa, že pre
takúto márnotravnosť naše hospodárstva navidomoči hynú!
A ako to vyzerá v ohľade na telo? Oj, koľkí takú hostinu na
bolestnom lôžku oplakávajú, pretože pri nej pokazili si svoje
zdravie. Ale nad všetku škodu, aká z takej svadobnej veselosti
pre gazdovstvo a pre telo vyplýva, vyniká krivda, aká sa robí
Bohu a ktorá sa týka našej duši. Je síce pravda, že kto chce
zle robiť, ten si nájde k tomu príležitosť aj inde; predsa však
nedá sa zatajiť, že pri terajších svadbách Boh najviac býva ob-
rážaný, že nimi dobré mravy a čistota musia najviac trpieť.

Poľutovania hodní sú tí mladoženísi, ktorí v čas svadby na-
robili si veľké trovy, aby svadobných hostov čo najlepšie uspo-
kojili; ale ešte väčšieho poľutovania zasluhujú, ak to, čím svo-
jich hostov chceli uspokojiť, slúžilo na obrazenie Boha, preto
majú sa čo obávať, že ich svadobná hostina bude im príčinou
straty milosti božej a studnicou zlorečenia božieho.

Či teda — tak počujem nejedného sa spytovať — nie je do-
volené kresťanom, aby sa v čas svojho sobášu rozveselili? Či
nerozveseľovali sa aj ľudia nábožní? Či nebývala veselosť aj
u kresťanov? Či sa nájde na svete národ, ktorý by si pri takej
príležitosti nedožičil obveselenia? Pre vaše uspokojenie odpo-
vedám, že áno, ale i to dokladám, že medzi veselosťou a vese-
losťou je veľký rozdiel. Veselosť môže byť čnostná, nevinná,
tichá, ale môže byť aj nemierna, ošklivá, hučná! Tá prvá neza-

braňuje sa nikomu, tá druhá nie je dovolená nikomu a pri niakej príležitosti. Taká veselosť, pri ktorej prehrešujeme sa proti miernosti, proti čistote a mravnosti, pred Bohom nedá sa ospravedlniť.

Vstupovanie do stavu manželského je čin veľmi vážny a dôležitý, preto má sa vykonať so všemožnou vážnosťou, striedivosťou a rozvahou; ale to sa nemôže stať pri neviazanej samopašnosti a hučnej veselosti. Skúsení ľudia, ktorí hľadajú do budúcnosti, keď vidia mladoženíchov takou bláznivou veselosťou omámených, obyčajne hovoria: „Títo mladí ľudia ešte nevedia, čo je stav manželský; nepoznajú ešte jeho farchu, jeho povinnosti a trpkosti. Veselosť ich sa skoro minie a smiech v plač sa premení.“

Týmto nie je povedané to, že by kresťanskí mladoženisi v deň svojho sobášu mali sa rmútiť a plakať. Nech sa len rozveselia, ale tak, aby ich veselosť bola dokonalá, kresťanská a nie ako u pohanov, t. j. ich veselosť nesmie byť zármútkom pre ich dušu, ale musí byť čnostná, poctivá, nevinná, posvätená dobrým úmyslom.

Ale nielen mladoženíchov je potrebné napomínať, aby nedali príčinu k tým výstupom, akými deň svojho sobášu poškvŕňujú, a preto namiesto požehnania trest a pomstu božiu si priťahujú. Väčšiu vinu nesú na svojom svedomí sami rodičia. Títo sú príčinou, že sa ich dietky po svojom zasnúbení spolu schádzajú, a — najmä za nočného času — samotné nechávajú. Oni to vedú a vidia, ale nepovedia im ani slova, lebo si myslia, že ich dietky sú už na to oprávnené. Rodičia bývajú príčinou, že v čase svadby prevádza sa v ich dome nemiernosť a tým nevďačnosť voči Bohu, lebo oni sa starajú o to, aby v ich dome bola hojnosť pokrmu a nápoja; ba sú pyšní, keď povolaní mieru striedmosti čo možno najviac prekročili. Na rodičoch je konečne vina, že ich dietky nepoznajú bázeň božiu, lebo ich tejto nepriučujú, ba skôr nútia, aby sa podľa behu sveta správaly. Ó, nešťastní rodičia! Príde čas, v ktorom svoju ľahkomyselnosť budete oplakávať. Skúsite, že — čo ste od svojich duchovných pastierov viac ráz počuli — aká bola príprava vašich dietok ku stavu manželskému, aký bol ich krok ku prijatiu tej veľkej sviatosti, také býva i božie požehnanie, také býva zotrvanie v ňom, taká býva i svornosť manželov. Srdce rodičovské potom

až pridobre citi, čo je to za nešťastie, keď iskra nedôvery, nevernosti a manželskej nenávisti začala tlieť medzi ich dietkami; oni cítia to nešťastie, keď už iskra v plameň zvady, zlorečenia a bitky vzbĺkla. Po takej príprave, po takých poriadkoch, ako boli vaše a vašich dietok, keď tieto do stavu manželského vstupovali, nič iné nemohlo nasledovať. Darma si myslíte, že to nešťastie vám zlý človek zapríčinil, ktorý vraj chcel čarmi, babonstvom, strigônstvom vašim dietkam uškodiť. Nehľadajte príčinu ďaleko, keď je ona blízko, keď je ona vo vás samých.

Ráč, ó Božé, spôsobiť, aby tí, ktorí si budú — podľa tohto naučenia a podľa príkladu Tobiáša a Sary — stav manželský vážiť, k nemu sa s náležitou prípravou chystať a nábožne do neho vstupovať, skúsili na sebe i na svojich dietkach plnosť Tvojho požehnania!

Raguel nezabudol ani uprostred svadobnej starosti a veselosti postarať sa o budúce zaopatrenie svojich dietok. Hneď po svadbe odovzdal im polovicu celého svojho imania, druhú polovicu však im písomne zabezpečil až po smrti svojej manželky.

Hľa, pekný príklad rodičovskej starostlivosti na nasledovanie! Kresťanskí rodičia, keď ste už svoje dietky do stavu manželského uviedli, neľahčujte sa ani potom od nich, ale pomáhajte im podľa ich potreby a svojej možnosti, ale múdre a opatrne, aby ste pritom i na seba pamätali! Ak vám dobrotivý Boh toľko požehnal, dajte z toho svojim dietkam istú čiastku, aby pri tejto pomoci ľahšie znášali farchu stavu manželského. Rodič, ktorý len po svojej smrti chce dobre robiť svojim dietkam, ten ich chce neskoro milovať; taký rodič môže sa prirovnávať vykrmenej ošípanej, ktorá len po svojej smrti dáva úžitok. To isté platí aj o rodičoch, ktorí len preto ženú svojich synov, aby dostali do domu nevesty, ktoré by im pracovali, ale oni aby im buď len veľmi málo dali alebo ničoho nedali. Takí rodičia sa nestarajú, z čoho bude ich syn svoju ženu, svoje dietky zaobdievat a iné potreby zaokrývať. Z čoho potom nevyhnutne nasleduje, že syn alebo nevesta, kde len môžu, ich okrádajú, vyhovárajúc sa, že ich k tomu rodičia svojou skúposťou doviedli.

Takí rodičia teda svojho syna alebo svoju nevestu hriechom vyplácajú. Rodičia, buďteže spravodlivejší voči svojim synom, a keď nie viac, buďte aspoň natoľko voči nim láskaví, ako ste voči svojim sluhom! Nedajte im príležitosť, aby boli prinútení buď vám alebo iným ľuďom niečo odcudziť. Ale vy dievky si tiež zapamätajte, že vám neslobodno pod nijakou zámienkou svojich rodičov okrádať. Ak máte dajaké žiadosti alebo potreby, predneste ich svojim rodičom, poproste ich o to, a ak by vám i potom vašu žiadosť odopreli, radšej všetko strpte, ako by ste sa opovážily svojim rodičom nedovoleným spôsobom niečo vziať. Ak by však vaši rodičia boli skutočne tak zatvrdlého srdca, že by vám vo vašej potrebe svoju pomoc odopreli, poraďte sa múdreho človeka, napr. duchovného otca alebo spovedníka, či by nebolo lepšie, keby ste si inde hľadali svoju výživu.

Ale aj to som povedal, že rodič, ktorý chce svojim dieťkam ukazovať štedrosť, nemá zabúdať na seba; keby chcel svoj majetok ešte zaživa svojim dieťkam odovzdať, nech si pritom múdro a opatrne počína, nech sa nedá zaslepiť nemúdrej láske voči svojim dieťkam, ale nech pamätá aj na seba, na svoju budúcnosť. Nikto nemôže rodičovi radiť, aby k vôli deťom seba vyzliekol a obnažil. Rodič nesmie sa spoliehať na lásku svojho dieťaťa; táto je veľmi klamlivá. Láska dieťok voči rodičom časom ochladne, najmä keď vidia, že rodič ničoho nemá, že už ničomu od neho nemôžu sa úfať. Videli sme už dievky v hojnosti žiť a ich rodičov z domu do domu žobrať!

Raguel so svojou manželkou Annou boli rodičia tak šťastliví, že sa mohli na lásku a úprimnosť svojich dieťok úplne spoľahnúť. Ich dievky boli im úplnou láskou oddané a dôverné, lebo ich celý doterajší život nebol nič iné, ako ustavičné cvičenie sa v úcte, vo vážnosti, v dôvere a poslušnosti k rodičom. A hľa, ne-
 spoľahli sa na lásku svojich dieťok, neodovzdali im svoj celý majetok, ale polovicu z neho si ponechali pre seba.

Kresťanskí rodičia, nasledujte príklad týchto bohabojných manželov, a pridržajte sa toho pravidla, čo Raguel; dajte svojim deťom, čo môžete a čo je im potrebné; ostatok podržte si pre seba, aby ste — hoci aj neskoro — neboli prinútení svoju lásku k deťom obanovať.

HLAVA DEVIATA

Archanjel Rafael cestuje ku Gabelovi a prijme od neho Tobiášovu dlžobu. — Gabel ide s anjelom k Raguelovi na svadbu.

Č i a s t k a p r v á.

Akokoľvek sa Tobiáš cítil byť šťastlivým v dome Raguelovom, predsa nemalá úzkosť svierala jeho srdce. Raguel ho totiž požiadal, aby sa uňho aspoň za štrnásť dní pobavil. Túto žiadosť nemohol Tobiáš odoprieť svojmu svokrovi, ktorému bol toľkou vďačnosťou zaviazaný. A predsa mal ešte pred sebou cestu do mesta Ráges, ku Gabelovi, kam ho bol jeho otec poslal, aby požičaných desať talentov (asi 16.000 zl.) striebra vyzdvihol. Vec nedala sa odložiť; a keby sa bol u svojho svokra za 14 dní zdržal a len potom do Ráges išiel, bol by neomylne viac času potreboval na vybavenie svojho posolstva, než ako mysleli jeho rodičia. On však vedel, že by svojich rodičov uvalil do veľkej nesnádze, keby proti ich očakávaniu dlhšie meškal. A toto urobiť nechcel. Ale bohabojný človek vie si vždy svoje veci tak usporiadať, žeby i jednu povinnosť vykonal i druhú nezanedbal. Tak i Tobiáš vynášiel spôsob, ako by žiadosti svokrovej vyhovel i rozkaz svojho otca vyplnil.

Až po tento čas nesišlo Tobiášovi na um, o svojom sprievodcovi Azariášovi voľačo viac sa domnievať; ako to, že je Azariáš poriadny a čnostný mládenec, akým sa od počiatku ich cesty až posiaľ dokázal, čo

Tobiáš na svoje vlastné oči videl a skúsil. Pre jeho čnosti, pre jeho múdrosť a úprimnosť mal Tobiasz Azariáša vo veľkej vážnosti; pokladal ho za svojho dobrého priateľa, ktorému sa môže zdôveriť a na ktorého sa môže úplne spoľahnúť. Touto dôverou vedený, riekol Tobiasz anjelovi: „Počuj ma, milý brat Azariáš, a vyslyš moju prosbu, ktorú ti chcem predložiť. Ty si sám počul, ako ma prosil Raguel, aby sa ešte za dajaký čas uňho pobavil. Nesluší sa, aby odoprel žiadosť mužovi, ktorému som toľkou vďačnosťou zaviazaný. Ale i to vieš, s akoú túžbou čaká môj otec na náš návrat, ako počíta každý deň nášho bavenia sa, a ak podľa jeho počítania len jeden deň vymeškáme, bude jeho srdce veľmi znepokojené. Preto milý Azariáš, pomôž mi uspokojiť dobrého Raguela, ale tak, aby tým ani môj otec nebol obrazený. Vezmi so sebou hoviadko a sluhov, koľko potrebuješ, a choď do mesta Ráges ku Gabelovi, oddaj mu jeho dlžný úpis a vyzdvihni od neho desať talentov, ktoré mu požičal môj otec. A keďže Gabel je dobrým priateľom môjho otca, veľmi by som si želal poznať ho osobne a vidieť na mojej svadbe. Mnohonásobné dobrodenia, aké si mi prekázal, robia ma tvojím dlžníkom natoľko, že keby som sa čo i tvojím sluhom stal, ešte by som sa ti dostatočne neodplatil. Predsa osmeľujem sa ešte i túto službu žiadať od teba, aby si videl, akú dôveru v tebe skladám, spoliehajúc sa na tvoju priateľskú lásku a oddanosť ku mne“.

Tobiasz, hoci pokladal Azariáša len za obyčajného človeka, a nie za anjela, akým skutočne bol, predsa s ním veľmi vľúdne, úctivo a vďačne zaobchádzal. Keď chcel niečo od neho, nerozkazoval, ale ho prosil. Tobiasz nepokladal Azariáša ako za nájomníka, t. j. za takého, s ktorým skončené je všetko, keď svoju službu vykonal a svoju mzdu prijal, ale pokladal ho za svoj-

ho bližného, ktorý je od Boha osobitnými milosťami obdarený. Preto s ním zaobchádzal i s takou dôverou, ako by boli nerozlučiteľní, ako by mali spolu žiť a umrieť. Učme sa z toho všetci, ale najmä vy, synovia a dcéry kresťanských pánov a hospodárov, s akou privetivosťou a úctou máte sa správať voči svojim sluhom. Od niektorých dietok musí čelad' viac trpieť, ako od svojich pánov, ktorí ju do služby prijali, ktorí ju chovajú a platia. Od takých sebevoľných mladých pánkov a slečiniiek býva čeliadka zriedkakedy i len vlastným menom pomenovaná; všetko sa jej s veľkou panovačnosťou rozkazuje a žiada, aby, čo bolo rozkázané, okamžite bolo i vykonané. A Boh chráň, aby sa niektorý zo sluhov opovážil protirečiť alebo aspoň seba vyhovárať. Najmenšie slovičko, ktoré by sa zdalo byť odporným mladému pánkovi alebo slečinke, je hrozným priestupkom; hneď kypia žľčou, hneď tým biednym ľuďom nadávajú potupné mená, a dom je plný hriechu, zvady a žalôb. Oj, vy rozmaznaní mladí pánkovia a slečinky, rozpomätajte sa, že i vaši sluhovia sú dietky božie, že od Boha obdarení sú vlastnosťami na tele i na duši často lepšími ako vy sami! Rozpomätajte sa však i na to, že zo sluhov ešte môžu byť pánovia, z pánov však sluhovia! Keď si toto dobre rozvážite, nemožno, aby ste takým neslušným spôsobom a takou prísnosťou mohli zaobchádzať so svojou služobnou čeliadkou.

Ale aj vy, kresťanskí pánovia a panie, nebud'te nemí, keď vidíte, že vaše dietky so služobníkmi zle, nehodne zaobchádzajú; neprehliadaťte im cez prsty, ale upravte ich hneď na dobrú cestu. Premeškane tejto povinnosti poslužilo by vám k potupe a k duševnej škode, a ľudia by vás mohli právom obviňovať zo zlej výchovy vašich dietok. Sklamali by ste sa, keby ste si mysleli, že vašim voľkaním si alebo svojej starosti obľahčíte alebo svojim dietkam osožnými budete. Neverte; vaši sluhovia, keď uvidia, že vaše dietky s nimi neslušne zaobchádzajú, stanú sa zlostnejšími a odpornejšími. Dietky zas, keď sa za mladi privyknú takému panovačnému zaobchádzaniu s čelad'ou, stanú sa maznavými a sebevoľnými; lepšia čeliadka sa ich potom stráni, a vy budete prinútení do služby prijať takú čelad', ktorá pre svoje zlé správanie sa inde obstať nemôže. Kresťanskí rodičia, pri zaobchádzaní so služobnou čelad'ou

predchádzajte dietky svoje dobrým príkladom, aby pokladali sluhov za svojich bratov. Budte prívetiví, úctiví a dobrotiví ku svojim sluhom, aby vaše dietky už v rodičovskom dome, ako v dajakej škole sa učily, ako majú s čeliadkou zaobchádzať teraz a v budúcnosti.

Povšimnutia je hodno, že Tobiáš i medzi veselosťou v dome Raguelovom nezabudol na svoje povinnosti; nezabudol na príkazanie svojho otca, aby totiž požičané striebro od Gabela vyzdvihol. Šťastie, aké v dome Raguelovom požíval, nepremenilo jeho úprimné synovské srdce, ba ho ešte viac naklonoilo k láske a k poslušnosti voči jeho biednemu a slepému otcovi; za pôvodcu svojho šťastia pokladal svojho otca, ktorého si Raguel tak vysoko vážil.

Dal by Pán Boh, aby sa o všetkých kresťanských dietkach mohlo povedať to, že nezabúdajú ani uprostred radosti a šťastia na svoju povinnosť k rodičom, t. j. že si svojich rodičov ctia, milujú a poslúchajú! Ale, žiaľ, sú príklady, že svetské radosti nejedno dieťa natoľko zaslepily, že všetky svoje povinnosti, najmä však povinnosti poslušnosti voči rodičom odložia nabok. Darmo rodičia takému dieťaťu ustanovili hodinu, v ktorú malo domov prísť; darmo ho volali domov, hoci i vedelo, že také oneskorenie jeho rodičom spôsobí mrzutosť a jeho neposlušnosť ich privedie do hnevu; hoci vedelo, že preto jeho rodičia sa zarmútia a tým si skrátiť život. Niektoré dieťa zas len preto neposlúcha rodičov, lebo sa obáva, že ho jeho kamaráti vysmejú, že tak ochotne a otrocky vyplnilo otcovský príkaz. Hanba a posmech takému dieťaťu, ktoré si samopašníkov viac váži, ako svojich rodičov, a že sa posmechu takých lahtlíkarov viac obáva, ako spravodlivého dohovárania a zaslúženého rodičovského trestu. Ba musím povedať, že nájdú sa i také, možno ich pomenovať nešťastné dietky, ktoré ako by naprotiveň všetko robia, o čom myslia, že to ich rodičov mrzí, takže rodičia naposledy zúňujú ich napomínať, a len v srdci dusia svoj žiaľ nad svojimi nezdarnými dietkami a — plačú. Ale beda všetkým takým dietkam!

Č i a s t k a d r u h á .

Tobiášovi nebolo treba veľa prosiť svojho priateľa Azariáša. Sotva svoju žiadosť vyslovil, už kázal Azariáš osedlať dve ťavy, vzal so sebou štyroch sluhov a vydal sa na cestu do mesta Ráges. Zanedlho došiel tam, odovzdal Gabelovi jeho dlžný úpis, na čo mu tento Tobiašom požičané striebro bez všetkého ospravedlňovania sa vydal. Po vybavení tejto veci upovedomil Azariáš Gabela, čo sa s mladým Tobiašom na ceste prihodilo, a v jeho mene pozval Gabela na svadbu. Gabelovi sa toto pozvanie veľmi zapáčilo, preto chytro schystal sa na cestu a šiel s anjelom do Ekbatanu.

Tobiáš práve sedel pri stole, keď Azariáš a Gabel došli. S veľkou radosťou vstal rýchlo od stola, a srdečne privítajúc dobrého otcovho priateľa, objal a pobožkal ho. Od veľkej radosti plačúc, riekol Gabel Tobiašovi: „Boh izraelský ťa požehnaj, lebo si synom dobrého a spravodlivého človeka, ktorý sa Boha bojí a mnohé almužny dáva. Požehnanie nech sostúpi i na tvoju manželku a na tvojich a jej rodičov. Daj vám Pán, aby ste uzreli dietky dietok svojich až do štvrtého pokolenia, a semeno vaše nech bude požehnané od Boha izraelského, ktorý kráľuje od vekov až naveky!“ Všetci prítomní pripojili svoje blahoželanie k tomuto a povedali: „Amen!“ Potom posadili sa i noví hostia ku stolu a hodovali v bázni božej.

Srdečné uvítanie sa Tobiaša s Gabelom upozorňuje nás na istú vnútornú moc, na istý vnútorný hlas, podľa ktorého hlasu sa dobrí, bohabojní a čnostní ľudia hneď, ako sa shliadnu, poznajú a navzájom sa zapália láskou a dôverou. Privítanie takých ľudí nebýva len akousi vonkajšou ceremóniou, ktoré by sa prezrádzalo len v pekných slovách, v slušnom postavení tela alebo v umelom pohnutí jedného alebo druhého údu; privíta-

nie nábožných ľudí je otvorením ich sŕdc, je vyjadrením ich vnútorných myšlienok, žiadostí a citov, je výrazom ich vzájomnej dôvery a úcty, čím sa i navonok sdružujú ku cti a chvále božej, ku spaseniu svojich duší a k dobrému všetkých ľudí. Také bolo i Tobiášovo uvítanie sa s Gabelom. Či môže človek počuť niečo príjemnejšieho, ako boli tie slová, ktorými sa pozdravili? Niet v tom pozdravení nijakých umele složených slov; Gabel neuistuje Tobiáša, že teší sa z jeho šťastlivého manželstva atď. Preč s takými komplimentami! Preč s takými frázami, t. j. jalovými slovami, aké terajší svet má vo zvyku; ony nehodia sa pre ľudí opravdive bohabojných; ony nemajú smyslu u ľudí dôverne sa shovárájúcich! Reč bohabojných ľudí býva vždy vonkajším výrazom ich vnútornej náklonnosti a opravdivej lásky bez všetkého podlizovania a lichotenia, tak ako sa svedčí na ľudí, ktorí Boha, tú večnú Pravdu milujú, a každú lož si zošklivia a znenávidia. Gabel svojím objatím a blahoželaním chváli najviac Boha, keď želá Tobiášovi, aby ako mu už dal dobrého otca, tak mu ráčil dať i ostatné dobré; a keď mu želá, aby ho videl spokojného, čo iného mu želá, ako to, aby sostúpilo na neho požehnanie božie.

Taká je obyčaj nábožných ľudí, že vo všetkých okolnostiach života obracajú svoj zrak k Bohu, Stvoriteľovi všetkých vecí, ktorý svojou prozreteľnosťou všetko opatruje a spravuje. Ak je im na svete dobre, ďakujú za to Bohu; ak ich tlačí bieda, vzývajú Boha o jeho pomoc; ak sa nachádzajú v dajakom trápení, jedine od Boha očakávajú pomoc a potechu; ak sa stane niečo podivného na svete, obdivujú moc a múdrosť božiu. Im je Boh všetko a vo všetkom; on činí ich šťastnými; jeho pravica udržuje a spravuje všetko. Prozreteľnosť jeho súdi všetko, spravodlivosť jeho odpláca každému podľa zásluhy; jedine on dáva všetkému vzrast a zdar. Nábožní ľudia všetko len Bohu pripisujú, lebo všetky príhody života pokladajú za nástroj, za rukavicu, pod ktorou je ukrytá ruka božia, ktorá ich upotrebuje na vykonávanie svojich úmyslov.

HLAVA DESIATA

Rodičia mladého Tobiáša sú vo veľkom strachu, že ich syn v určený čas nevracia sa zo svojej cesty domov. — Jeho návrat do mesta Ninive. — Pred odchodom z rodičovského domu dávajú Raguel a jeho manželka svojej dcére Säre užitočné naučenie.

Č i a s t k a p r v á.

Mladý Tobiáš, hoci sa dosť usiloval, aby sa do Ninive mohol čím skôr navrátiť, predsa nemohol svoj úmysel uskutočniť, pretože starosti a práce, aké mu jeho manželstvo prinieslo, bránily mu navrátiť sa domov v ten deň, na ktorý ho jeho rodičia očakávali. Starý Tobiáš a jeho manželka náruživô milovali svojho syna, preto keď videli, že sa na určený deň domov nevracia, nemohli udusiť svoju netrpezlivosť, a hovorili medzi sebou: „Čo sa mu len mohlo prihodiť, že sa ešte posiaľ domov nevrátil? Čo ho môže v Ráges tak dlho držať? Azda je Gabel už nie živý, a on teraz nevie, na koho sa má obrátiť v dĺžobnej veci!“ Tieto a podobné myšlienky spôsobily v starom Tobiášovi a jeho manželke veľký nepokoj. Domýšľajúc sa, že sa ich synovi muselo prihodiť dajaké nešťastie, začali obidvaja žalostne plakať. Týmto dojatá matka začala si bolestne vykladať: „Ach, milý syn náš, prečo sme ťa len do cudzej krajiny vyslali! Ty si bol svetlom našich očí, podporou našej staroby, potešením nášho života a nádejou nášho rodu. Kým sme teba mali, mali

sme všetko. Ach, prečo sme ťa len pustili od seba, prečo sme ťa vystrojili na tak ďalekú cestu!"

Oj, čiže sú šťastní takí rodičia, ktorí sa môžu svojimi deťmi pochváliť! Ale šťastné sú i také detky, ktoré zaslužia rodičovskej pochvaly! Či môže byť o dieťati niečo peknejšieho povedané, ako že je radosťou svojich rodičov, svetlom ich očí a podporou ich staroby? Dieťa môže mať aj iné dobré vlastnosti, ale keď sa môže o ňom to povedať, čo o mladom Tobiášovi, oj, vtedy niet väčšej pochvaly nad túto, lebo ona preráza nebesá a priťahuje dieťaťu požehnanie božie.

Za našich čias koľko nájdeme takých dietok? Bohužiaľ, skoro o všetkých možno povedať, že nie sú svetlom, podporou, radosťou a nádejou svojich rodičov, ale skôr ich krížom, hanbou a zármutkom. Oj, nejedna matka je prinútená preklínať ešte aj tú hodinu, v ktorej sa dieťa v jej živote počalo. Tak ďaleko môže doniesť svojho rodiča nezdarné dieťa! Ale aj to je pravda, že ani takí rodičia nie sú bez viny, ktorí sa svojou prchkosťou k takému zlorečeniu dajú strhnúť. Medzitým aj tohto rodičovského hriechu je na príčine nezdarné dieťa, lebo ono priviedlo rodiča do netrpezlivosti a zúfania. Také dieťa tlačí dvojnásobná vina hriechu: jeho vlastného a toho, ktorého sa rodičia dopustili, a tak nielen za svoje vlastné hriechy, ale aj za hriechy svojich rodičov môžu očakávať hrozný súd.

Matka mladého Tobiáša mala inú príčinu k zármutku. Ona pokladala svojho syna už za strateného, keď sa zo svojej cesty tak dho nevrátil, a čím väčšia bola jej láska k synovi, tým väčší zármutok svieral jej srdce. Starý Tobiáš, ako muž rozvažitý, usiloval sa svoju manželku potešiť, preto jej častejšie hovorieval: „Ne-strachuj sa, milá manželka, ani sa nezarmucuj; náš syn je určite živý a zdravý; má so sebou dobrého sprievodcu, a preto sa mu nič zlého nemôže prihodiť.“ Ale táto potěcha nebola dostatočnou pre jej srdce, ktoré sa obávalo aj tône možného nešťastia. Starostlivá matka nemala nikde pokoja; vychádzala z domu, išla po ceste, ktorou sa mal jej syn vrátiť, vyzerala ho,

ba vyšla i na jeden vršok, odkiaľ už zďaleka mohla uzrieť svojho syna, svoj najväčší poklad na svete, po ktorom tak veľmi túžila.

A teraz vidíme ten veľký rozdiel medzi zármutkom jedného a druhého. Tobiašov zármutok bol poriadny, bol rozumný. Sú niektoré príhody na tomto svete, ktoré sa nášho srdca bližšie dotkli, ktoré medzi láskou a obavou akúsi búrku urobily, na ktorú potom plač, ako dajaký dážď nasleduje. Toto je samo v sebe nič zlého, ani sa nemôže pokladať za chybu, ak také príhody svierajú srdce človeka a vylúdia slzy z jeho očí. Ale od múdreho a bohabojného človeka žiada zdravý rozum a sv. náboženstvo, aby jeho zármutok mal svoj čas a svoju mieru. Bohabojný človek totiž nesmie zabudnúť, že príčinou jeho zármutku je sám Boh, ten láskavý Otec všetkých ľudí, ktorý každému v jeho súžení i môže i chce pomôcť, ak predvidí, že to k jeho duševnému spaseniu poslúži. Takéto myšlienky pohybujú bohabojného človeka, aby sa pred všemohúcim Bohom pokoril; ony ho ako by zo sna prebúdzajú, aby sa spamätal, svoj zármutok premáhal a s trpezlivosťou očakával čas, v ktorom sa zapáči Bohu jeho kríž a zármutok od neho buď celkom odvrátiť, alebo aspoň zmierniť, obľahčiť.

Aj Tobiašov zármutok bol podľa tohto pravidla usporiadaný, preto bol dobrý. Celkom iný bol zármutok jeho manželky, lebo bol bez miery. I jej sa to stalo, čo stáva sa obyčajne tým ľuďom, ktorí nie sú vo viere dostatočne vyučení a upevnení. Taki ľudia, len čo ich dajaká nehoda zastihne, vidia sa od každého opustenými, podpory a potešenia nikde nenachádzajú. Najmä ženské pohlavie dáva sa svojmu zármutku natoľko opanovať, že jeho plač nemá miery a konca. Hodné ste poľutovania, vy ženské osoby, ktoré sa takému žiaľu oddávate! Váš zármutok je chorobou vášho najútľejšieho úda — srdca; len škoda, že vy sami bývate príčinou tejto svojej choroby. Keď aj zamlčím obyčajné príčiny vášho zármutku ako sny, povery, bobony, ženské klebety atď., to predsa zatajiť nemôžem, že hlavnou príčinou vášho nemierneho plaču býva vaša nadmierna citlivosť, rozdráždenosť, vysokomyseľnosť, pre ktoré vlastnosti plačete skôr, ako vám treba, a bedárate prv, ako vás niečo bolí; vy svojim predčasným plačom hľadáte ešte len príčinu

k plaču! Len si dajte na tom záležať a dobre si rozvážte, nad čím plačete, a zbadáte, že si robíte z komára ľavu, t. j. zbadáte, že príčina vášho zármutku je taká nepatrná, že nie je hodno pre ňu ani slzu z oka vypustiť; ba nájdete opravdivú, príčinu svojho žiaľu, totiž vaše preceňovanie sa a vašu vysokomyseľnosť, ktorá vidí veľké obrazenie i v najmenšom príkrom slove. Pripúšťam, že niekedy máte dostatočnú príčinu k plaču, pýtam sa však: prečo tento plač veľa ráz tak dlho trvá? Či plačom chcete svoj kríž obľahčiť? Či plačom chcete vynahraďiť škodu, akú trpíte? Či si myslíte, že plačom sa dá napraviť, keď vám kto na cti a na dobrom mene utrhol? Keby to bolo možné, sám by som vám povedal: Nepočúvajte nijakú potechu ani radu, trďte sa, plačte a ponosujte sa, kým vám nebude zadosť učinené. Pretože však nad tým plačete, čomu už viac nemôže byť pomôžené, prestaňte sa daromne sužovať, prestaňte svoj kríž plačom obťažovať. Odovzdajte sa radšej do vôle božej; objímajte radšej tú ruku, ktorou prozreteľnosť božia kríž na vás zavalila, a spomeňte si pritom, čo vás sv. náboženstvo učí, totiž: že Boh len preto vás karhá, aby skúsil vašu trpezlivosť a aby vám poskytol príležitosť nielen predošlý dlh zaplatiť, ale i zásluhy pre večnú odmenu si nadobudnúť.

Č i a s t k a d r u h á .

V tom čase, čo rodičia mladého Tobiáša znášali starosť o svojho syna, v tom istom čase i on niesol starosť o svojich rodičov. Vedel totiž dobre, že jeho dlhšie zdržovanie sa na ceste zapríčiní v srdciach jeho rodičov veľký žiaľ a veľkú starosť o neho. Preto snažne prosil svojho svokra Raguela, aby usporiadal jeho vec tak, žeby sa mohol čím skôr vydať na zpiatočnú cestu do mesta Ninive. Raguel si zas želal svojho milovaného zaťa i svoju milovanú dcéru, teraz už jeho manželku vo svojom dome ešte na dlhší čas zdržať. Aby teda i žiadosti zaťovej i svojej láske vyhovel, takto preriekol ku svojmu zaťovi: „Milý syn, pošlem posla

ku tvojmu otcovi do Ninive, ktorý ho o tvójom zdraví upovedomí." Tobiáš odpovedal: „To nerob; ja viem, ako mňa moji rodičia milujú, preto viem i to, že počítajú dni môjho bavenia sa a že o mňa majú veľkú starosť a sú nespokojní. Viem, že ich rád máš a že im dobre žičíš, preto nezdržuj ma, ale vec tak usporiadať, aby som mohol čím skôr sám ku nim prísť a tú radostnú novinu im priniesť, že tvoja dcéra stala sa mojou manželkou, a ja že som mal šťastie, stať sa tvojím zatom.“

Je to pekná čnosť a známka dobrého srdca, ak niekto pre iného žiada niečo urobiť alebo sa inému zavďačiť. Táto čnosť bývala vždy úprimným sväzkom ľudskej spoločnosti. Na tento spôsob i tie najdivšie zvieraťá stávajú sa krotkými natolko, že — napriek svojej divej prirodzenosti — túlia sa ku človekovi a neublížia mu. Ale táto žiadosť — inému niečo po vôli urobiť, čo ináč urobiť nie sme povinní — prestáva byť čnosťou, ak by kto žiadal urobiť niekomu k vôli, čím by zanedbal povinnosti svojho stavu. Napr. tvoj dobrý priateľ ťa požiada, aby si ho navštívil a uňho sa za niekoľko dní pobavil. Za túto jeho dobrú vôľu, a náklonnosť k tebe je hoden pochvaly. Ak však vyplnenie tejto jeho žiadosti malo by mať za následok zanedbanie tvojej povinnosti, a ty práve pre túto príčinu mu jeho žiadosť nevyplníš, vtedy si ty ešte väčšej pochvaly hodný. Povinnosť stavu je služba božia. Keď teda dávaš prednosť službe božej, t. j. keď len preto nevyplníš vôľu svojho priateľa, že by si si tým zanedbal povinnosť svojho stavu, hoden si pochvaly, lebo to znamená: viacej poslúchaj Boha ako ľudí, to znamená: byť priateľom až po oltár.

Podľa tohto pravidla máte sa spravovať i vy, milé kresťanské dietky. Vy ste svojim rodičom dlžní lásku, úctu a poslušnosť; nič nemáte tak radi konať ako túto povinnosť. Keď vám vykážu vaši rodičia dajaké miesto, na ktorom máte vytrvať, keď vám určia hodinu, v ktorú sa máte domov vrátiť, keď vám vyberú kamarátov, s ktorými sa môžete priatelieť, toto všetko máte svedomite zachovať. Nijakému človeku k vôli nesmiete si dovoliť robiť proti vôli svojich rodičov; teda ani

miesto premeniť, ani čas predĺžiť, ani iných kamarátov si vyvolať. Usilujte sa, aby ste sa bez dovolenia rodičov najmä za nočného času dlhšie nezabavili, lebo také omeškanie by mohlo kresťanským rodičom omnoho väčšiu starosť a strach zapríčiniť, ako zapríčinilo meškanie mladého Tobiáša jeho rodičom.

Tohto pravidla sa máte pridržať aj vy, kresťanskí mužovia! Nemeškajte von z domu ani z vlastnej ľahkomyselnosti ani z navedenia iných, aby ste sa pri pijatyke, pri kartách atď. nemilobožne povalovali; to by mohlo vaše manželky, vaše dietky a vašu čeliadku do veľkého strachu a starosti o vás priviesť. Hlavnou povinnosťou kresťanských manželov je, aby sa o svojich domácich čo najmožnejšie starali, svoj dom a celé hospodárstvo svedomite spravovali. O takých hospodároch, ktorí sa o svojich domácich buď málo alebo celkom nič nestarajú, sv. Pavol takto hovorí: „Kto sa nestará o svojich a najmä o domácich, zaprel vieru a je horší od neverca“ (1. Tim 5, 8). Či sa však môže o svoju manželku, o svoje dietky a o svoju čeliadku starať taký manžel, otec a hospodár, ktorý celé dni a noci v krčme vysedáva? Akú starosť a žiaľ musí cítiť manželka takého muža! Alebo či môže dúfať, že ju manžel skutočne miluje, že sa o ňu a o dietky stará, keď namiesto toho, žeby dozeral na svoje hospodárstvo a na svoju čeliadku, radšej sem-tam po krčmách sa potuluje a márne čas a peniaze?

Keby sa bol mladý Tobiáš v domě svojho svokra ešte i dlhšie pobavil, bol by mal k tomu spravodlivú výhovorku. Keďže však svojho otca nad všetkých ľudí miloval, keď jeho vôľa bola mu prednejšou než vôľa ostatných ľudí, preto ani vôľu svojho svokra nemohol vyplniť, ale súrne naliehal, aby sa čím skôr mohol vrátiť do otcovského domu. Raguel vidiac túto veľkú lásku syna k otcovi, konečne dal mu dovolenie k odchodu, odovzdajúc mu nielen svoju milovanú dcéru Sáru, ale i polovicu celého majetku, ktorým vládol, totiž: služobníkov, služobnú, dobytok a hotové peniaze. Sára, lúčiac sa so svojimi rodičmi, prosila ich o po-

žehnanie. Že lúčenie bolo žalostné, dá sa domyslieť. Jediné potešenie nachádzali v tom, že sa ich dcéra vydala za mládenca čnostného a bohabojného, že príde do rodu a domu svätého, Bohu milého. Okrem toho dúfali, že ako Boh milosrdenstvo svoje na ich dietkach až dosiaľ preukazoval, podobne i nabudúce stanú sa hodnými požehnania božieho; dúfali, že hoci sa ich dietky nateraz od nich vzdalujú, časom ich zas navštívia; dúfali, že sa na svojich potomkoch radosti dožijú. V tejto nádeji preriekol Raguel k nim: „Chodte v pokoji, moje milé dietky; svätý anjel boží nech vás na vašej ceste sprevádza a dovedie do náručia vašich rodičov, ktorých aby ste v dobrom stave našli; a nech oči moje uzrú synov vašich prv, než umriem!“

Po tomtó úprimnom rodičovskom blahoželaní nasledovalo láskavé napomenutie, ktoré dali rodičia svojej dcére a ktoré vyriekli týmito slovami: „Ty, milá dcéra, vstupuješ do rodu od Boha požehnaného. Maj teda svojho svokra a svoju svokru v úcte; miluj svojho manžela; spravuj dobre domácu čeliadku; daj starostlivý pozor na tých, ktorí budú sverení tvojej opatere a zachovaj sa čistou od každej poškvvrny!“ To vysloviac ešte raz sa úprimne objali, a nábožní mladosteni — Tobiáš a Sára — vydali sa na cestu pod ochranou a v sprievode anjela, ktorý bol vzal na seba povinnosť, mladého Tobiáša viesť na cestu do Ráges a zas i nazpät odprevadiť do otcovského domu.

Všetko, čokoľvek sa tu povedalo, je plné krásnych čností a príkladov na nasledovanie. Či nie je Raguel príkladom rodičovskej štedroty, ktorý z lásky ku svojej dcére prináša tak veľkú obeť, že si zo svojho celého majetku polovicu ujíma a odovzdáva svojej dcére a zaťovi? Skutočne mali by sa hanbiť kresťanskí rodičia, ktorí — hoci majú možnosť — vypravujú svoje dcéry podlejšie z domu než služobné dievky, alebo kto-

rí i to málo, čo boli kedysi svojim dcéram prisľúbili, odopierajú im vydať, keď už tieto z otcovského domu raz vyšly. — Sára, ktorá bola jediným dieťaťom svojich rodičov, a tak i jediným dedičom ich veľkého majetku, opúšťa otca i matku a ide so svojim manželom do cudzej krajiny. Ťažko jej to, pravda, muselo prísť, ale opravdivá manželská láska bola silnejšia než všetky výhody, aké u svojich rodičov požívala; pre svojho manžela rada opustila rodičovský dom. Ale Sára rodičovský dom neopustila azda pre ľadakovú neporiadnu žiadosť a telesnú náruživosť, ani zo žiadosti vymaniť sa zpod rodičovskej moci a stať sa samostatnou paňou, oj, nie! Ona milovala svojich rodičov a títo zas ju milovali, preto jej nemohlo byť obťažným s nimi bývať a ich poslúchať. Vôľa rodičov nemohla jej nikdy byť odpornou, pretože jej srdce, jej duša byly sjednotené so srdcom jej rodičov, jej vôľa sa vždy srovnávala s vôľou rodičov. Čo teda pohlo Sáru, aby opustila rodičovský dom? Nič iné, ako že videla v tom vôľu Najvyššieho a chcela vyplniť príkaz boží, ktorý znie: „Preto opustí človek otca i matku, a pridrži sa bude svojej manželky“ (Mt 19, 5).

Nech si toto zapamätajú a k srdcu pripustia tie poniektoré nevesty, ktoré 1. rodičovský dom len preto rady opustily, lebo úfaly, že tak budú môcť viesť život slobodnejší, nepodriadený, že budú samostatné panie; 2. aj tie, ktoré sotva z rodičovského domu vyšly, veľa ráz pre nepatrnú príčinu svojich manželov zanechávajú a navracajú sa nazpät k rodičom. I jedny i druhé nech dobre uvážia, aká je to hanba nielen pre ne samé, ale i pre ich rodičov a pre celý rod! Sára si veľmi dobre zaštepila do srdca posledné naučenie svojich rodičov, a vzala si pevne pred seba, že podľa toho naučenia celý svoj život bude spravovať. A vy, kresťanské nevesty, nechcely by ste podobne urobiť?

Čiastka tretia.

Bolo by si želať, aby všetky kresťanské nevesty zapamätaly si ono naučenie, ktoré Raguel a jeho manželka dali svojej dcére. Kresťanská nevesta totiž je povinná ctiť svojho svokra a svoju svokru, lebo títo stali sa jej druhými rodičmi. Tá povin-

nosť vyplýva z manželského spoločenstva. Manželia sú a majú byť tak úzko spojení, ako by boli oba len jedno telo, jedno srdce a jedna duša; preto aj úcta a láska voči rodičom jednej alebo druhej stránky má im byť spoločnou. Ale, žiaľ, koľko neviest terajšieho času na túto povinnosť zabúda! S nimi, takrečeno, vchádza do domu samá roztržitosť. Prirodzene, lebo taká nevesta, ktorá sa nenaučila vlastných svojich rodičov ctíť, milovať a ich poslúchať, ako taká bude ctíť, milovať a poslúchať manželových rodičov? Taká nevesta nie že by sa ukázala úctivou, prívetivou voči manželovým rodičom, ale potupne zaobchádza s nimi, domnievajúc sa vo svojej nadutej vysokomyseľnosti, že si takým zaobchádzaním pred inými získa vážnosť, že sa jej bude každý báť a pred ňou sa koríť. Taká nechce nikomu vyhnúť, chce mať všade prednosť, preto jej reči sú pichľavé a odpovede vzdorovité; chce byť najmúdrejšou, nič nie je dobré, čo sa jej nepáči; chce aby všetkým rozkazovať, ale sama nikoho poslúchať. A keďže s vysokomyseľnosťou obyčajne druží sa márnotrátnosť, taká potom nelutuje ani času ani nákladov na strojenie sa v odeve a fintenie; obyčajné tituly sú jej primálne, dychtí po nových rozkošiach, hľadá svoje obľúbenie vo spoločnosti ľudí neviazanej reči a života; vábi ku sebe mladých ľudí, s ktorými rada obcuje, čím však privádza dom svojho manžela do podozrenia a do zlej povesti. A najhoršie je, že také osoby nedajú sa napraviť. Môže takej hovoriť kto chce a čo chce, že statočné manželky stráania sa takých spoločností a obcovania, pre ktoré nepochybne musia byť súdené a ohovárané, ona nechce o tom nič vedieť a počuť. Či je potom div, že také správanie sa nevesty plodí medzi manželom a rodičmi roztržitosť? Nešťastní svokrovia, ktorí takú nevestu, ba možno povedať „fúriu“, do svojho domu dostali!

Čo sa tu o zlých nevestách povedalo, to nevzťahuje sa na všetky nevesty. Nájdú sa i také, ktoré sú opravdivou podporou a potechou nielen manželom, ale i svojich svokrov. To isté platí aj o zaťoch. Jedna a tá istá povinnosť viaže tak zaťov ako i nevesty, aby si totiž vážili, ctili a milovali svojich svokrov. A šťastní takí svokrovia, ktorí sa so svojimi zaťmi a nevestami môžu pochváliť; len škoda, že je takých šťastlivých svokrov veľmi málo!

Nejeden mladý človek, aby sa mohol lepšie oženiť, berie na seba náličnicu, t. j. robí sa naočko pobožným, skromným, tichým; zdá sa byť zrkadlom pekného, mravného správania sa, sotva však svadba pominie, skladá so seba náličnicu a ukáže sa vo svojej opravdivej akosti; ukáže sa, že je lakomec, ktorému všetko chýba, čo u svojich svokrov vidí a badá; s tým, čo rodičia dali jeho manželke, nie je spokojný, ale násilným spôsobom chce vydrieť i to, čo si jeho svokrovia pre seba nechali. Preto trýzni svoju manželku, ako môže, aby tak donútil jej rodičov, aby títo pousilovali sa uchlácholiť trýzniteľa ich dcéry popustením istej čiastky svojho majetku; ba čo viac, taký by svojich svokrov najradšej videl vystretých na doske, aby čím skôr obsiahol, po čom už dávno dychtil, t. j. aby ich majetok do svojich rúk mohol dostať.

Niektorý zas, buď jeden lebo druhý alebo obidvaja, čo do výbavy, teda na ľahký spôsob, dostali, to si málo vážia, na nádheru, na kratochvíle a hostiny nemilobožu márnia, čím nielen seba, ale ešte aj svojich rodičov do najväčšej biedy uvažujú.

Jeden ukáže sa pred svadbou ako baránok, tichý, ponížený, ale po svadbe premieňa sa v zúrivého leva, je hnevливý, spurný, plný žľci a zlosti, je svojhlavý, s ničím nie spokojný; nepatrné slovo privádza ho do divosti; v ktorom stave potom zaobchádza so svojou manželkou ako s otrokom a podnožou; skúma jej skutky, upodozrieva ju, a aj to, čo dobrého robila, na zle vykladá. Takéto pokračovanie máva za následok, že také manželstvo — keď zať svojich svokrov a svoju manželku dakedy i za viac rokov trápil, keď zarmútení rodičia a nešťastná manželka nad ním, ako nad anjelom zhubcom sa už dosť naplakali, navzdychali, napreklínali a nazlorečili — hovorím, také manželstvo, aby sa zamedzil ďalší domáci nepokoj, veľa ráz so škodou a hanbou pre jednu i pre druhú stránku musí sa rozísť.

Raguel a jeho manželka hneď, ako boli svojej dcére lásku, úctu a poslušnosť voči svokrom prikázali, naložili jej, aby svojho manžela milovala. A dobre, lebo láska je najhlavnejšou povinnosťou manželov, z ktorej má vyplývať dôvera mužova ku svojej manželke, a podriadenosť i poslušnosť manželky voči

svojmu manželovi. Láska je to, čo manželstvo robí šťastným. Bez lásky je stav manželský hrozné väzenie, ako pre jedného tak pre druhého z manželov; bez lásky je stav manželský ne-nesiteľnou farchou. Predstavte si napr., aký hrozný by bol stav takého človeka, ktorý by bol sviazaný s mŕtvym človekom, s ktorým by vo dne v noci musel zotrvať. Toto je obraz manželstva, v ktorom niet lásky. Ale zapamätajte si dobre, kresťanskí manželia, že láska, táto náklonnosť jedného manžela ku druhému, musí byť poriadna, t. j. manželská, stála; musí sa na bázni božej, na nábožnosti a na iných kresťanských čnostiach zakladať. Tieto čnosti musia divú náklonnosť potláčať, udúšať; musia poriadnu manželskú lásku od zvieracej lásky oddeliť, svlažovať a upevniť v srdciach manželov. Dokiaľ láska nemá za základ bázeň božiu a iné kresťanské čnosti, dotiaľ nemôže byť opravdivou manželskou láskou, ale zostáva zvieracou náklonnosťou, ktorej jediným cieľom je vyplnenie telesných žiadostí! A či nie je tomu tak? Prečo sú niektorí jeden za druhým natoľko omámení, že sa nemôžu dočkať dňa a hodiny svojho sobáša? Prečo si niektorí ešte pred sobášom dovoľujú veci, ktoré len manželom sú dovolené? Prečo niektorí zpočiatku svojho manželstva jeden za druhým div že neumierajú? Preto, lebo nemajú opravdivej lásky, v nich buri oheň neporiadnej žiadosti, divéj náchylnosti, chlipnosti. Láska sa u takých minie, len čo vyhovelí svojej neporiadnej žiadosti, u takých je manželstvo nástrojom ukrutných múk a doživotného trápenia; rozbroje, zvady, preklínania, prenasledovania, cudzoložstvo sú ich denným poriadkom; ba nezriedka sa stroja i úklady na život. Príklady toho v hojnosti nám podávajú ľudia bez náboženstva, t. j. neznabohovia terajšieho sveta. Náklonnosť Sary ku svojmu manželovi bola celkom iná; nakoľko bola založená na bázni božej a na pobožnosti, preto bola nad zvieracu náklonnosť ďaleko povýšená a upevnená.

Raguel a jeho manželka svojej dcére naposledy prikazovali, aby sa starala o domáci poriadok a na čeliadku starostlivo dohliadala. Toto napomenutie je veľadôležité; ono obsahuje povinnosti pre všetky kresťanské manželky a gazdiné, lebo im prislúcha povinnosť viesť v dome poriadok a na čeliadku dozerať. Manžel musí — veľa ráz von z domu — ísť za svojím povolaním, aby to, čo je na udržanie života a iných domácich

potrieb pre seba, svoju manželku, dievky a čeliadku potrebné, vyhladal a zaopatril; nemá teda ani času dohliadať na domáci poriadok a na čeliadku; manželka však sa najviac doma zdržuje, preto má príležitosť, čas a povinnosť viesť domáci poriadok, dozerať na čeliadku, a to, čo manžel zaopatril, podľa domácej potreby síce, ale sporivo vynaložiť. Aby kresťanské manželky mohli túto povinnosť náležite vykonať, potrebné je, aby sa poriadku, usilovnosti a pracovitosti privykali zavčas, teda ešte v rodičovskom dome. Ale tu je hák! Pozorujme len, ako sa dcéry terajších rodičov ku svojmu budúcemu povolaniu, to jest keď budú z nich manželky, matky, panie a gazdiné, pripravujú? Čím sa v dome svojich rodičov zamestnávajú? Aká je ich každodenná práca? Oj, so žiaľom musíme vidieť, že ich každodennou prácou sú návštevy, behanie sem-tam, klebety, hry, žarty, smiechy, nazeranie sa do zrkadiel, šperkované, fintenie, túžba mladým ľuďom sa zapáčiť, s nimi urobiť známosť a túto pred rodičmi čo najopatrnejšie v tajnosti udržať. Málo je teraz takých dcér, ktoré by sa samé od seba domyslely odmeniť matke svojej ruky, dozerať na hospodárstvo a na čeliadku, slovom, ktoré by sa zamestnávaly užitočnou prácou. Keď takej dcére rodičia i niečo rozkážu, nevykoná, a keď jej dohovárajú, že sa k ničomu nepriberá, vtedy pokladá ich za svojich nepriateľov, a nevie vyčkať ten čas, kedy sa bude môcť vymaniť zpod rodičovskej moci. A keď sa jej podarí vzdialiť sa z rodičovského domu, t. j. ak sa vydá, oj, vtedy jej nastal blahoslavený život, vtedy žije podľa svojej vôle, bez starosti, bez práce, v samej záhaľke a rozkoši! Svojmu mužovi nie je na pomoci, o domáce hospodárstvo sa neštará, ale márne drahý čas života, lebo keď aj vezme dajakú prácu pred seba, tá je ani o vlas nie lepšia od záhaľky! Nie je potom div, že taká gazdiná, ktorá svojou naničhodnosťou ani pre seba, ani pre svoje dievky nič nenadobudla, prinútené míňa z toho, čo bolo hotové, privádzajúc hospodárstvo na mizinu. Aký môže byť poriadok v takom dome, aký výsledok v takom hospodárstve, kde je taká nedbanlivá pani alebo gazdiná, ktorá sa málo stará o to, čo sa robí v dome, pokladajúc to pod svoju hodnosť, ale všetko sveruje na službov, ktorí zvykli byť nevernými, keď sa na nich dozerá, o čo viac vtedy, keď sa nemusia obávať, že ich niekto za ich skutky bude brať na zodpovednosť? Či budú títo konať

svedomite svoju povinnosť? Taká manželka a gazdiná je hodná pohanenia, ale ešte väčšieho pohanenia zaslúži taká matka, ktorá — azda vlastným príkladom a maznavou výchovou — svoju dcéru takému hospodáreniu vyučila!

Čo sa vyššie povedalo, to sa vlastne týka manželiek vyšších stavov, ale vzťahuje sa to i na manželky nižšieho stavu, pospolitého ľudu. I medzi týmito nachádzajú sa mnohé, ktoré by sa chcely rovnať vyšším, ktoré by ich chcely ako opice vo všetkom nasledovať a domnievajú sa, že i ony oslobodené sú od povinnosti starať sa o domáce hospodárstvo, o dobrý poriadok v dome, o čistotu atď.; nechcú uznať, ako veľa záleží na šetrení aj tých najnepatrnejších vecí v dome, a že šťastie a blahobyt závisí jedine od šetrenia; nechcú uznať, že gazdiná je vlastne dušou domu, lebo hoci by manžel a hospodár bol akokoľvek lenivý, neopatrný a márnотratný, ak je gazdiná pracovitá, opatrná a šetrná, v takom dome nie je biedy a psoty; naopak, čo by bol manžel ako pracovitý, opatrný a šetrný, ak je jeho manželka neporiadna, lenivá a márnотratná, taký dom bude vždy s nedostatkom a biedou zápasiť!

Nemajte mi za zle, kresťanské manželky, že som sa o niektorých tak nechvalitebne a prísne vyslovil, totiž, že sú neopatrné a lenivé vo vedení domácnosti, čeliadky a hospodárstva! Nie je mojím úmyslom niekoho potupiť a obraziť, ani nie je to vecou novou, bývalo to už i pred nami. Už kráľ Šalamún v knihe Prísloví sa pýta: „Ženu silnú kto nájde?“ a hneď aj odpovedá: „Jej cena je zďaleka a od kraj sveta.“ Šalamún ďalej silnú, múdru a opatrnú ženu takto vychvaľuje: „V nej dôveruje srdce jej muža, a na koristi nebude mať nedostatku. Odpláca mu dobrým a nie zlým po všetky dni svojho života. Hľadá vlnu a ľan, a pracuje umením svojich rúk. Je ako kupecká loď, zďaleka prinášajúc svoj chlieb. Vstáva za noci, a rozdáva koristi svojim domácim, a potravu svojim slúžkam. Ruku svoju vzťahuje k silným veciam, a prsty jej uchopujú vreteno. Ruku svoju otvára núdznému a svoje dlane vystiera k chudobnému. Nebojí sa o svoj dom za zimy snežnej; lebo všetci jej domáci zaodení sú rúchom dvojným. Sila a krása je jej odev, a smiať sa bude na posledný deň. Pozoruje chodníky svojho domu, a chleba nejedáva záhaľčivo. Slávny je v bráne jej muž, keď zasadá s radnými zeme. Povstávajú jej synovia a za najblahoslave-

nejšiu ju vyhlasujú; i jej muž ju chváli" (Prísl 31, 10. 28). Smysel týchto slov je nasledujúci: Silná žena, t. j. múdra a opatrná, požíva úplnú dôveru u svojho muža, lebo úfa sa od nej všetkému dobrému po celý svoj život; ona je pre muža kupeckou loďou, ktorá mu všetko potrebné prináša; vstáva zavčas rána, aby svojim domácim naložila prácu a podelila pokrm; stará sa o svojich domácich, aby mali dostatočný odev, žeby im zima ani uškodiť ani prácu zahatiť nemohla; ona sa neuspokojuje s tým, že do roboty núti len svoju čeliadku, sama sa zaoberá užitočnou prácou a nehanbí sa ani kúdel priasť; milosrdnou je voči chudobným, preto rada udeľuje im z toho, čo jej Boh požehnal. Opovrhne všetkou nádherou zovňajšku; múdrosť a iné čnosti sú jej najkrajšou ozdobou. Jej oči strážia nad' všetkým, čo sa v jej dome robí, a preto môže sa o nej povedať, že chlieb svoj neje záhaľčivá. Ona je pýchou svojho manžela a potešením svojich dietok.

Ajhľa, obraz silnej ženy, aký vo sv. Písme sám Duch sv. vymaľoval! Prizrite sa mu dobre, kresťanské ženy, a spýtajte sa: Či ste podobné tej silnej žene, na obraze predstavenej? Usilujte sa predovšetkým vychovávať svoje dcéry podľa vzoru toho obrazu, a vaše namáhanie bude hodné i pochvaly i večnej odmeny. Od dobrej výchovy vašich dcér závisí šťastie, pokoj, prospech a blaho domov, do ktorých ony ako budúce panie a gazdiné vstúpia; ale ak budú zle vychovávané, prinesú so sebou do domu rozbroj, skazu a časné i večné nešťastie.

HLAVA JEDENÁSTA

Mladý Tobiáš navracia sa s cesty do otcovského domu i so svojou nevestou. — Starému Tobiášovi je prinavrátený zrak. — Svadobné veselie sa znova vydržiava.

•

Č i a s t k a p r v á.

V tejto knihe bolo raz už spomenuté, ako Raguel vypravil svoju dcéru Sárú i s jej ženíchom na cestu do mesta Ninive. Cesta bola ďaleká a veľmi obťažná; Tobiáš totiž viedol so sebou veľký počet sluhov a dievok, veľké stádo dobytká a iných hospodárskych vecí. Po jedenásťdňovom cestovaní prišli do mesta Hárán, ktoré ležalo na pol cesty do Ninive. Tu povedal anjel Tobiášovi: „Milý priateľ, je ti známe, v akom položení si zanechal svojho otca vtedy, keď si sa vydával na cestu do Ráges; ale vieš i to, ako ťa tvoj otec úprimne miluje, a akú starosť zapríčiňuje mu tvoja neprítomnosť. Synovská láska ukladá ti povinnosť, aby si ho od starosti o teba čím skôr oslobodil. Myslím, že by bolo dobre, aby sme my dvaja išli vopred, aby sme sa poponáhľali a jeho nepokojné srdce našim príchodom uspokojili. Tvoja manželka s čeliadkou, s dobytkom a ostatnými vecami môže ísť pomaly za nami. Tvoj otec zaiste ešte nič nevie o tvojom manželstve, patrí sa teda, aby si ho upovedomil o tom prv, ako tvoja manželka do jeho domu vstúpi; toto je potrebné ešte i preto, aby tvoj otec k umiestneniu toľkého stáda, aké tvoja manželka so sebou privedie, potrebné poriadky

zavčas mohol porobiť. Poponáhľajme sa teda; ty však vezmi so sebou i žlč z ryby, lebo teraz budeme ju potrebovať."

Tobiáš, ktorý už viac ráz skúsil, že mu poslušnutie rady jeho sprievodcu len šťastie prinieslo, ani teraz neodporoval, ale nachytro sa rozlúčil so svojou manželkou, vzal so sebou žlč z ryby a v sprievode svojho priateľa Azariáša ponáhľal sa do mesta Ninive.

To každý ľahko pochopí, že mladému Tobiašovi ťažko padlo opustiť svoju manželku a uvaliť na ňu starosť o tolľkú čeliadku a dobytok; ale predsa sa premohol, lebo mu prišlo na myseľ, že by nebolo slušné, aby láska k manželke mala udusiť synovskú lásku k rodičom.

Kresťanskí mladoženisi a manželia, vy síce máte mať lásku a dôveru k svojim nevestám a manželkám, máte im podať dôkaz, že sa v ich blízkosti radi sdržujete, lenže toto nesmie sa stať na váš úkor, t. j. zanedbaním povinností. Nijaký muž nesmie sa dať odhovoriť alebo plačom ženy zadržať, aby nešiel v príhodný čas od boku svojej manželky, kam ho volá jeho povinnosť. Povinnosť je prednejšia než všetko iné! A múdra, rozvažitá manželka mu to ani nemá za zlé, ba sama ho na to upozorní, vediac, že čo je osožné jej mužovi, to je i pre ňu osožné a naopak. Ak by sa však jeden alebo druhý preto rmútil, žaloval, ak by sa nevedel premôcť, podal by neomylný dôkaz, že jeho láska je slepá, chlipná, a duch jeho slabý, chorý.

Pri Tobiašovi je i to povšimnutia hodné, že on i teraz, keď sa stal pánom veľkého majetku, keď sa už domov navracal, a nijakého vodcu nepotreboval, zostáva svojmu sprievodcovi poslušný, tú istú dôveru a úprimnosť svoju, akú mal k nemu predtým, podržuje a nepokladá Azariáša za dajakého nájomníka, ktorému onedlho jeho zásluhu vyplatí a ho prepustí, ale pokladá ho ešte teraz za mladíka bohabojného, múdreho, jemu oddaného, dôverného a verného. A teraz pýtajme sa svojho svedomia: či aj my — v podobných okolnostiach — s ľuďmi tak zaobchádzame? Ak chceme povedať pravdu, musíme uznať, že nie; my to práve naopak robievame. Pokým kto z nás niekoho potrebuje, aby mu z tej alebo onej biedy pomohol, aby mu

tú alebo onú žiadosť vyplnil, oj, vtedy nad nás nieto poniženejších, úctivejších a vďačnejších ľudí; v čase potreby vieme sa uponížiť, vieme sa podrobiť vôli iného, sľubujeme každú radu nasledovať a voči svojmu dobrodincovi vieme sa ukázať i vďačnými. Ale len čo nám kto z biedy pomohol, ak sme žiadaný majetok, úrad, hodnosť alebo službu prostredníctvom niekoho dosiahli, keď sa teda naše położenie zmenilo, ako sa vtedy zmení i naše smýšľanie! Oj, zabúdame chytro na tých, ktorí nám buď radou alebo iným spôsobom k dosiahnutiu nášho šťastia dopomohli; ba čo viac, niektorý z nás tak ďaleko kráča vo svojej vysokomyselnosti, že ani počuť nechce, aby mu niekto jeho predošlú biedu čo len spomenul, tým menej, aby dobrodinec opovážil sa mu pripomenúť preukázané dobrodenie.

Tobiáš cestoval so svojím priateľom Azariášom v nábožnom rozhovore; cesta sa im míňala, lebo láska dodávala im posily, a už blížili sa k mestu Ninive. Matka Tobiašova — i tohto dňa ako obyčajne — vyšla na vršok, aby videla, či sa nevracia domov jej syn? Zrazu zazrela dvoch pocestných, ktorí rýchlym krokom kráčali ku mestu. Počkala málo, kým pocestní bližšie prišli, a hľa, skutočne poznala v jednom z nich svojho syna. Úprimná matka skôr pozná svoje dieťa, než iný. Plná radosti bežala domov a oznámila to svojmu mužovi týmito krátkymi slovami: „Milý muž, náš syn už ide domov!“ Pre radosť viac nemohla povedať.

Keď pocestní boli už blízko mesta Ninive, riekol Azariáš Tobiašovi: „Keď vstúpiš do domu svojho otca, najsamprv padni na kolená, klaňaj sa Bohu a ďakuj mu za milosrdenstvo, ktoré ti za tvojho cestovania ráčil preukázať; potom pristúp k otcovi a potri jeho oči žĺcou ryby, ktorú máš pri sebe, lebo v tej chvíli bude mu jeho zrak prinavrátený a ten dobrý muž ku svojmu potešeniu uzrie nebeské svetlo, aké už od viac rokov neuzrel.“

Milšej rady nad túto nemohlo sa dostať mladému Tobiášovi. Preto s veľkou netrpezlivosťou očakával tú chvíľu, v ktorej sa uskutoční ten zázrak moci božskej, ku ktorého prevedeniu prozreteľnosť božia vyvolila si jeho za nástroj. Medzitým starý Tobiáš pochyboval o pravdivosti tých slov, ktorými mu jeho manželka oznámila príchod syna, bezpochyby preto, že podobnou zprávou už viac ráz bol sklamaný. Teraz však už viac nijaký klam nemohol to byť, lebo pes, ktorý sa bol s jeho synom vydal na cestu, keď sa pocestní k domu blížili, predbehol ich a začal okolo starého Tobiáša obskakovať, oblizoval ho a štekal, ako by svoju a všetkých radostí nad šťastlivým navrátením sa mladého Tobiáša tým prezrádzal.

Ctihodný starec zabudnúc na svoju starobu a slepotu, vstal rýchlo hore a chcel ísť svojmu synovi v ústrety; pretože sa však pri každom kroku potkol, musel byť služobníkmi vedený. Keď sa sišli, syn objal otca a bozkával ho. Od veľkej radosti nemohli rodičia ani slova prehovoriť, preto len objatím a bozkami prejavovali svoju radosť. Po utíšení sa prvých pocitov radosti všetci pokľakli na zem a ďakovali Bohu za milosť, ktorú im preukázal.

Priveľká radosť ľudí málokedy sa s nábožnosťou shoduje, lebo telesne smýšľajúci človek býva ňou tak omámený a zahrúžený, že často zabúda i na seba i na Boha. Len opravdivý kresťan, ktorý túži za nebeskou vlasťou, ktorý tento svet pokladá za slzavé údolie a seba za cudzinca v ňom, ten sa nedá nemiernej radosti natoľko omámiť, žeby zabudol na seba i na Boha; nedá sa premôcť príhode, ale panuje nad ňou i nad sebou, lebo vie i dobré i zlé príhody použiť pre svoj prospech. Dobrými príhodami býva roznieťený v láske a vďačnosti voči Bohu, Stvoriteľovi a Darcovi všetkého dobrého; zlými príhodami býva jeho neporiadna samoláska udusená, on sám však

býva vedený k poníženosti a obdivovaniu spravodlivosti božej. Dobrý kresťan miluje Boha ako Pôvodcu všetkého dobrého, ako Ochrancu a Riaditeľa dobrých i zlých vecí, príjemných a odporných príhod, ktoré on striedavo na ľudí sosiela, aby dosiahol mienený cieľ, t. j. on spravuje tie príhody, ktoré ľuďom bývajú príčinou ich radosti alebo žalosti. Dobrého kresťana teda všetko, čokoľvek na tomto svete vidí, počuje alebo skúsi, k Bohu privádza, myseľ jeho k nebeským žiadostiam pozdvihuje, dušu jeho zošlachťuje a robí dokonalejšou a množí mu zásluhy na večnú odmenu.

Č i a s t k a d r u h á .

Pochýbovať sa nedá, že to pre starého Tobiáša bola veľká radosť, keď sa jeho jediný syn z tak ďalekej cesty šťastlivo navrátil. A predsa jeho radosť nebola úplná, lebo bol ešte vždy slepý. Ale s príchodom synovým prišiel i čas zmilovania božieho. Mladý Tobiáš podľa radý Azariášovej žlčou z ryby potrel oči svojmu slepému otcovi. Po tomto účinku cítil starý Tobiáš v očiach bolesť, ktorá trvala asi pol hodiny; potom začalo sa belmo s jeho očí sťahovať, ako koža s vajca, ktorú keď syn odstránil, staručký otec prehliadol a uzrel svetlo božie a všetko, čo sa okolo neho nachodilo. Prvé, čo ctihodný starček videl, keď prehliadol, bol jeho milovaný syn; v ňom videl starček očami náboženstva nástroj, ktorým Boh svoje milosrdenstvo na ňom previedol; preto pozdvihol svoje oči k nebu a zvolal: „Pane Bože izraelský, chcem Ťa po všetky časy milovať a zvelebovať. Ty si ma navštívil trápením, aby si ma pokoril; ale si sa nado mnou zasa zmiloval a uzdravil si ma. Oplakával som svojho syna ako strateného, a Ty si mi ho nielen navrátil, ale vyvolil si ho za nástroj, ktorým si mi chcel prinavrátiť zrak, čo si

mi bol odňal. Ó aké to šťastie, že zrakom, od Teba darovaným, zas môžem vidieť svojho syna!" Takto sa modlil Tobiáš, keď mu Boh zrak prinavrátil a keď toto milosrdenstvo božie na sebe po prvý raz pocítil. A čo jeho manželka? Táto musela sa teraz hanbiť za svoju netrpezlivosť a rúhavé reči. Plná ľútosti chcela Bohu zadosť urobiť a svoju chybu aspoň tak napraviť. že spolu so svojím manželom a synom, Boha chválila, zvelebovala a vďaka mu vzdávala.

Achior, Nábath a ešte niektorí, ktorí i v čase súženia Tobiášovho svoje priateľstvo a lásku k nemu zachovali, keď túto podivnú príhodu počuli, navštívili ho a radovali sa z jeho šťastia, lebo ich s Tobiášom spájala spoločenská láska, preto s radujúcimi sa i oni radovali a oslavovali Boha, ktorý bol pôvodcom a hlavnou príčinou Tobiášovho zázračného uzdravenia.

Takéto bývalý kedysi blahoželania medzi bohabojnými ľuďmi. Ale ako veľmi sa ony líšia od lichých blahoželaní, ktoré sú za našich čias v obyčaji. I teraz, keď sa v jednom alebo druhom dome stane dajaká šťastlivá príhoda, priatelia, susedia a známi prichádzajú so svojimi blahoželaniami; ba prichádzajú i takí, ktorí toho, komu prišli blahoželat, len toľ nedávno ohovárali, na cti ho utrňali, potajomky naň žalovali a jamu mu kopali, aby ho mohli uvrhnúť do nešťastia; a hľa, počujeme aj týchto uisťovať, ako sa tešia zo šťastia, z dosiahnutého zdravia, hodnosti atď. toho, koho oslavujú. To sú ľudia, na ktorých sa už kráľ Dávid žaluje slovami: „Dvojaké srdce majú: jedno vnútri a jedno zvonku, naoko; vnútorným milujú seba, a len vonkajším svojho bližného“ (Ž 11, 2). Nech sa nikto nespolieha na vonkajšiu zdvorilosť terajšieho sveta, ani nech si nikto nemyslí, že by tí, ktorí nám ústami blahorečia, to isté cítili i vo svojom srdci, t. j. že by sa z nášho šťastia skutočne zo srdca radovali. Radosť ich je pretváranie sa; oni to len zo svetskej obyčaje robia, cítiac vlastne zármutok nad šťastím a radosťou svojich bližných. Medzitým ešte aj medzi našimi opravdivými

priateľmi a medzi priateľmi Tobiášovými je veľký rozdiel! Prečo? Tí pripisovali šťastie Tobiášovo Bohu, a jedine Bohu zaň ďakovali, čím dokázali, že šťastie pokladali za dar boží, za milosť božiu. Teraz, keď sa niekomu šťastie prihodí, keď dostane dajakú hodnosť alebo úrad, ľudia to neprivlastňujú Bohu, ale človekovi, jeho bystrému rozumu, jeho vzdelanosti, jeho zásluhám. Ale najhoršie je to, že takými pochlebnými rečami veľmi sa lahodí ľudskej vysokomyselnosti; pýcha krími sa dymom márnej svetskej slávy. Reči pochlebníkov nie sú reči nové, ale len opakovanie toho, čo vysokomyselník viac ráz už o sebe povedal, keď sa nad iných vyvyšoval, keď seba pokladal za hodnejšieho, súcejšieho a záslušnejšieho nad iných. Ale, ó Bože, kdeže je tvoja prozreteľnosť, ktorá všetky veci spravuje a riadi, ktorá sa i o vrahov stará, bez ktorej ani vlas s našej hlavy nepadne?

Oj, akého poľutovania si hodný ty, človeče kresťan, ktorý máš priateľov len samých podlízačov, ktorí vychvaľujú nie Boha, ale teba, ktorí tvoje šťastie nie prozreteľnosti božej, ale jedine tebe privlastňujú. Ty sa nachádzaš vo veľkom nebezpečenstve, lebo ak budeš ich pochlebné reči častejšie počúvať, budeš nimi natoľko do vysokomyselnosti a pýchy zavedený, až zabudneš, že bez pomoci božej sám od seba nič nemôžeš vykonať; zabudneš, že si len nehodný sluha boží; zabudneš, že je Boh pôvodcom a dokonávateľom tvojho šťastia; ba i na to zabudneš, že Bohu prislúcha česť, chvála a poďakovanie za všetko, čo sa ti dobrého prihodilo. Takáto bola viera Tobiášova a jeho priateľov, preto aj ich priateľstvo bolo úprimné, bez pochlebenstva a závidosti. Kresťania majú to isté učenie viery o Bohu a o jeho prozreteľnosti; teda už Tobiáš veril po kresťansky. Odkiaľ teda tá vysokomyselnosť medzi kresťanmi? Odkiaľ tá závišť a nenávišť? Odkiaľ ten nedostatok lásky? Namiesto odpovede, volám v pokore so sv. Pavlom apoštolom: „Ó Bože, rozmnož a posilni v nás našu vieru!“

Potom rozprával mladý Tobiáš svojmu zázračne uzdravenému a naradovanému otcovi o veľkom milosrdenstve a dobrodení, ktoré mu Boh na jeho ceste ráčil preukázať. Rozprával totiž, v akom nebezpečenstve

nachodil sa pri rieke Tigris; ako sa dobrou radou svojho sprievodcu od nebezpečenstva oslobodil a aký úžitok prinieslo to nebezpečenstvo pre Raguelov dom, ktorý ním od zlého ducha bol oslobodený. Ďalej rozprával svojmu otcovi o soznámení sa s Raguelovou dcérou, o nábožnosti Raguelovho domu, o výbave, akú dostal so svojou manželkou, ba i to spomenul, ako mu Gábel požičané peniaze vyplatil bez všetkej prekážky. Nadovšetko a s veľkou vďačnosťou rozprával svojmu otcovi o vernej službe, akú mu Azariáš, jeho sprievodca, na ceste preukázal; ani nemohol dosť vychváliť jeho lásku, starostlivosť a dôveru; všetko, čo sa mu na ceste dobré prihodilo, pripisoval múdrej rade svojho sprievodcu Azariáša.

Hľa, aká poníženosť a vďačnosť zrkadlí sa v každom slove mladého Tobiáša! On nevychvaľuje seba, ani si neprivlastňuje nijaký z tých skutkov, ktoré sa s ním staly; ale všetko to pripisuje ponajprv Bohu a potom svojmu sprievodcovi, pokladajúc svoje šťastie za božie dobrodenie, ktorého sa nehodným byť uznáva. Učte sa od Tobiáša všetci, akú úctu a vďačnosť máte preukazovať Bohu za jeho dobrodenia a milosti, ktorými vás ráčil obdať; učte sa i to, komu máte pripisovať všetko, čo sa vám dobrého prihodí, že nie svojej múdrosti, opatrnosti a usilovnosti, ale jedine Bohu, lebo od koho pochádza každý zdar vašich námah, ak nie od Boha? Už žalmista hovorí: „Ak Pán nestavia dom, darmo sa tí namáhajú, ktorí ho stavajú“ (Ž 126, 1). Od Tobiáša však učte sa byť vďačnými aj voči svojim blízkým, keď vám dajaké dobrodenie preukázali, a chráňte sa, aby ste ich dobrodenia zlým neodplácali. Nevďačnosť je najväčšia podlosť a hriech.

Daktorí ľudia tak zvykli rozprávať o sebe, že kto by ich chcel podľa ich reči posúdiť, musel by ich pokladať za veľmi ponížených ľudí; a predsa sú plní potmehúdstva a pokrytectva. O takých ľuďoch však hovorí Duch sv.: „Sú nepriateľmi poníženosti, a predsa sa uponižujú, vyznávajú, že poníženosť je čnosť, ktorú keď i nemajú, požičiavajú si aspoň jej tieň“ (Kzt

16, 23). Skutočne, niekto zle rozpráva o sebe, ale nedobre by si poradil, kto by to zlé, čo o sebe rozpráva, uveril; ešte horšie by pochodil, kto by sa opovážil to zlé o ňom vypovedať. Niektorí zas majú v obyčaji iných chváliť, ale z toho úmyslu, aby od nich boli chválení a uznaní za spravodlivých. Celkom inakšia bola poníženosť mladého Tobiáša; tá bola opravdivá, lebo pochádzala nielen z úst, ale i zo srdca; čokoľvek hovoril ústami, to cítilo i jeho srdce; hovoril z vnútorného presvedčenia, preto i jeho reč mala akúsi chuť a príjemnosť v ušiach ľudí; rodičia s radosťou počúvali jeho rozprávanie o všetkých udalostiach, ktoré sa mu na ceste prihodily.

Č i a s t k a t r e t i a.

Po siedmich dňoch došla i Sára, manželka Tobiášova do Ninive. Na ceste sa jej dobre vodilo, nič zlého sa nestalo ani jej, ani čeliadke, ani dobytku, ba i peniaze od svojich rodičov a od Gabela šťastlivo, bez najmenej straty doniesla. Starý Tobiáš a jeho manželka mali veľkú radosť z príchodu Sary, svojej nevesty, a z povďačnosti voči Bohu prijali ju so všemožnou úprimnosťou za svoju dcéru. A tak Sára našla u nich to, čo doma opustila, našla v nich úprimného otca a úprimnú matku; svokrovia nežiadali, aby zabudla na svojich rodičov, len sa usilovali, aby ich stratu v úplnej miere jej vynahradili. A čo ju urobilo tak milou v očiach manžela a svokrov? Azda jej veľké bohatstvo, ktoré so sebou priniesla? Oj, nie; Sárku urobily milou jej nábožnosť a iné čnosti a jej krásne správanie sa. Ona bola od svojich rodičov ku všetkému dobremu vychovaná, a toto bolo príčinou, že ju ako jej manžel, tak i jeho rodičia ctili a milovali.

A teraz skúmame: či sa v našich časoch tiež berie ohľad na nábožnosť a čnostné správanie sa stránok, vstupujúcich do

stavu manželského? So žiaľom musíme vyznať, že je toto teraz vecou poslednou, že o to málokto dbá. Kto teraz Boha prosí, aby mu pri volení spoločnice života bol nápomocným, t. j. aby jeho vôľu naklonil k tej, ktorá by preň bola najsúcejšou? Teraz sa manželstvá uzavierajú bez toho, aby si poznali náchylnosti a obyčaje alebo aby sa skúsených ľudí poradili. Stav manželský zakladá sa teraz len na tom, čo do očí padá: na bohatstve, na kráse, na hodnosti, alebo inými slovami povedané: stav manželský zakladá sa teraz na lakomstve, na vysokomyseľnosti a na chlípnosti. Toto bývajú najprvší radcovia a pytači do stavu manželského. Nábožnosť, dobré mravy a kresťanské čnosti sú veci nepotrebné a preto musia stáť v pozadí, t. j. bývajú opovrhované. Potom však, keď sa — z dopustenia božieho — bohatstvo minie, keď choroba krásu znivočí, alebo keď nádej na hodnosť sklame, vtedy stav manželský podobá sa domu, ktorý je bez základu vystavaný; je nestály a hrozí rozpadnutím i pri najmenšom otrasení. Podobne i láska manželov — ak nebola opravdivou — chladne, kláti sa, ba i do zjavnej nenávisť prechádza, z čoho povstávajú rozopry, zvady, kriky, preklíňania, ruvačky, zanechanie sa, rozvod a nakoniec: zúfalstvo a večné zatratenie. Takí nešťastliví manželia komu inému majú pripísať svoje nešťastie, ako sebe? Už prvý ich krok bol zlý a stal sa jedovatým prameňom, z ktorého toto nešťastie vyvieralo. Takí manželia musia uznať, že úmysel, akým do stavu manželského vstupovali, nebol úprimný, a ako taký nesvedčal sa na múdreho človeka a veriaceho, bohabojného kresťana, lebo bral sa ohľad len na časné, márne veci. Nie teda div, že aký základ, taká stavba, aký začiatok, také i skončenie stavu manželského.

Nič zlého nerobí, kto pri uzavieraní stavu manželského berie ohľad aj na časné veci, ako na rod, majetok, hodnosť, telesnú krásu, na zručnosť a učenosť, lebo tieto veci, ak sa dobre upotrebia, môžu veľmi napomôcť cieľ stavu manželského a čnostné vychovávanie dieťok. Ani kresťanské náboženstvo nekladie prekážky, že by sa nesmel brať ohľad na také veci, lenže nesmie to byť hlavnou príčinou stavu manželského, lebo by to láske, svornosti a stálosti manželskej bolo na ujmu. Príklad nech osvetlí vec. Niektorý sa chce ženiť, i povedia mu: „Táto panna je bohatá, krásna, chýrna, učená.“ Lakomcovi to už stačí,

ten len toto žiada; ale bohabojný a múdry človek sa ešte ďalej vyzvedá o nej, či tá osoba nie je zlostná, zvadlivá, klebetná, mámomyselná, či nie je života samopašného atď. Ak je odporúčaná osoba inak čnostná, kto by mu to mohol mať za zle, ak si zpomedzi iných, podobne čnostných panien, túto vyvolí? — Panna sa chce vydať; nadhodí sa jej mládenec, stavu síce vznešeného, syn dobremajúcich sa rodičov, ale sa povráva o ňom, že je to človek samopašného života, že je navyknutý korheľ, že je náruživý kartár, že je voči svojim rodičom nevďačný, neúctivý, neposlušný, že jeho nemravnosť už zjavnou hanbou je dokázaná. Tá panna vie o tom všetkom, ale nič na to nedbá, lež vydá sa zaňho s ohľadom na časné statky. To svedčí, že si tá osoba viac váži časné, márne veci než všetko iné, a pre ne dychtí po stave manželskom. V tejto veci veľa ráz dopúšťajú sa chyby nielen synovia a dcéry, ale i sami rodičia, keď — s ohľadom na časné veci — svoje dieťky nútia do stavu manželského. Ach, aký žiaľ musia potom cítiť takí rodičia, keď vidia, že sami sú príčinou nešťastia svojich dieťok a keď za svoju zaslepenosť cítia na sebe istú pomstu. Radovali sa, že sa im stalo po vôli, t. j. že si ich syn vzal osobu zo vznešeného stavu alebo bohatú, ale nepomysleli, že sa im ich radosť premení na žalosť, že to, čo ich nevesta do domu priniesla, im drahého padne, keď skúsia, že vznešená alebo bohatá nevesta nechce byť v ich dome nevestou, ale neobmedzenou paňou; že nie poslúchať, ale im rozkazovať chce; keď budú vidieť, že ak chcú nažívať v pokoji, musia jej vyhýbať a podrobiť sa jej vôli. Božechráň takú napomenúť! Vtedy by ešte len skúsili jej vysokomyselného ducha, jej odpornosť, hlavatosť a neúctivosť.

A preto, milí kresťanskí rodičia, ak chcete mať vo svojom dome pokoj, hľadte, aby tá osoba, ktorú pre svojich synov za manželku a sebe za nevestu mať žiadate, bola mravného správania sa, t. j. aby bola nábožná, tichá, trpezlivá, pracovitá, poslušná. Ak vaša nevesta príde do vášho domu týmito čnosťami ozdobená, vedzte, že príde ako anjel pokoja, svornosti a ako základ požehnania božieho, kým nevesta vznešená, bohatá, ale bez vnútornej ceny, t. j. bez čnosti, príde ako anjel zhubca domáceho pokoja, svornosti, a ako prekážka domáceho požehnania. Daj to, Pane Bože, aby všetky nevesty, keď vstupujú do

domov svojich manželov, podobaly sa Säre; vtedy by istotne v tom dome prebýval pokoj, radosť a požehnanie božie.

Sára bola ako od svojich svokrov, tak aj od ostatných Tobiášových priateľov prijatá s veľkou radosťou a priateľskou úprimnosťou. Najmä Achior a Nábath, strýcovia Tobiášovi, ktorí boli mužovia nábožní, ktorých viac spájala s Tobiášom čnosť, ako ich krvné priateľstvo, preto mu v šťastí i v nešťastí zostali rovnako vernými; títo najmä pri tejto príležitosti dokázali Tobiášovi svoje úprimné priateľstvo. Tobiáš po-usiloval sa ich priateľstvo odmeniť vďačnosťou; zdržal ich celý týždeň pri sebe, dal pripraviť svojmu synovi svadobnú hostinu, ktorá sa pri príchode Sary obnovila a predĺžila. Tobiáš sa postaral, aby ani v jedle ani v nápoji nebolo nedostatku. Aj v Tobiášovom dome na všetko tak konalo, ako u Raguela v Ekbatane; všetci požívali svadobnú veselosť tak, ako by bol Boh medzi nimi prítomný; pokrm a nápoj pokladali a požívali ako dary božie, a ďakovali za všetko všemohúcemu Bohu. Pri celej svadobnej veselosti bol prítomný i anjel Rafael; lebo tam nič takého nebolo, čo by ho bolo mohlo zarmútiť a donútiť, aby sa odtiaľ vzdialil. Hoci Tobiáš chudobných vždy miloval a dobre im robil, predsa táto okolnosť zavdala mu zvláštnu príležitosť, aby im svoju náklonnosť a dobročinnosť zrejmejšie mohol dosvedčiť.

Neopovážim sa vám, kresťanskí rodičia a mladoženisi radiť, aby ste ku svadobným veselostiam i chudobných povolávali, žeby títo pri svadobnom stole zaujali a vyplnili miesto Spasiteľovo, ale predsa vám radím, žeby ste, keď pri takej príležitosti preukazujete svoju dobrú vôľu a štedrosť voči iným, nezabudli ani na chudobných, aby ste sa i voči týmto štedrými ukázali. Nebola by to opravdivá kresťanská veselosť, aby — keď jedni pri vašom stole skvostne hodujú a všetkého nazvyš majú —

chudobní žobráci pri vašich dverách žiadali si omrvinky padajúce so stola a tieto im boli odoprené. Oj, keby sa aspoň jedna čiastka z toho na chudobných vynaložila, čo sa pri svadobných hostinách nemilobohu premrhá, zaiste by si tým mládoženisi pritiahli požehnanie božie pre telo i pre dušu.

HLAVA DVANÁSTA

Starý a mladý Tobiáš chcú odmeniť Azariáša za jeho vernú službu. On sa im priznal, kto je, a zmizol pred ich očami.

Č i a s t k a p r v á.

Dokiaľ v Tobiášovom dome trvala svadobná veseľosť, prítomný bol i anjel Rafael, lebo hoci bol v očiach ľudí len za nájomníka pokladaný, predsa dostalo sa mu od všetkých takej úcty, ako tomu najvznešenejšiemu hosťovi. Už jeho pohľad mal čosi zvláštneho, akúsi moc nad srdcom ľudským, že si ho každý zamiloval, a bol mu naklonený. O to väčšiu úctu a vďačnosť u všetkých získaly mu jeho dobrodenia a služba, ktorú Tobiášovi preukázal. Starý Tobiáš a jeho syn nechceli svoju vďačnosť a úctu voči Azariášovi len v srdci prechovávať, oni chceli to i skutkom potvrdiť. Otec Tobiáš povolajúc svojho syna nabok, riekol mu: „Milý synu, tomu svätému mužovi, ktorý ťa na tvojej ceste sprevádzal, musíme sa slušne odmeniť. Čo myslíš, čo by sme mu mali dať, aby sa to jeho zásluhy vyrovnalo?“

Povšimnutia hoden je ten titul, aký dal starý Tobiáš anjelo-
vi; on mohol mu dať aj iný titul, buď podľa vznešeného jeho
rodu alebo podľa jeho mnohých čností. Medzitým Tobiáš za-
vrhne všetky iné tituly, a menuje Azariáša „svätým mužom“. Ale
nech si nikto nemyslí, že je to azda titul nepatrný a chvála málo
významná! Je to titul nad všetky názvy, a chvála nad všetky
chvály: všetky ostatné sú ničomné a márne, ak nemá človek na
sebe tie vlastnosti, aké označuje ten titul „svätý“. Titul „svätý“,
keď komu býva zaslúžene daný, vyznamenáva,

že ten človek je tým, čím má byť, to je, že ten človek ako rozumný tvor pozná seba, pozná Boha, svojho Stvoriteľa; pozná, že je Boh pôvodcom a riaditeľom šťastia a blahoslavenstva ľudí; pozná najprednejšiu svoju povinnosť, aby sa Bohu páčil, jeho svätú vôľu — ktorú mu Bohom zjavené náboženstvo nakladá — plnil, aby prostriedky, ktoré Boh skrze svojho Syna k nášmu posväteniu a dosiahnutiu večného spasenia ustanovil — hodne užíval. Kto to koná, ten koná, čo je povinnosťou každého človeka, čo ho od nerozumných tvorov rozdeľuje, čo je jedine obdivovania, vážnosti a chvály hodné, preto i právom „svätým“ menovaný byť zasluhuje, ak sa pri ňom nachádza menej ľudskej krehkosti. Po tomto titule — aby sme mohli byť svätými v očiach božích — máme najviac túžiť. Pekné sú síce i pomenovania: učený, múdry, usilovný, opatrný, srdnatý, trpezlivý, čistotný, skromný atď.; pekné sú tituly ľudí, zo vznešeného stavu zrodených alebo pre svoju účasť a zásluhy na hodnosť povýšených, ale všetky tieto tituly majú slúžiť tomu titulu: „svätý“, lebo ony človekovi nemôžu byť osožné, nemôžu ho skutočne chvályhodným urobiť, ak mu ten titul „svätý“ chýba. Titul „svätý“ pridávali aj apoštolovia prvým kresťanom, aby ich upamätali na tie čnosti, ktorými môžu a majú byť ozdobení. Kresťan má sa usilovať, aby bol „svätým“; to má byť najprednejší cieľ jeho námah; preto je na svete, a keď to nekoná, darmo žije na svete, len čo darmo iným zavadzia. A teraz spýtajme sa: mysleli sme kedysi na to, aby sme boli svätými? Či bol dosiaľ ten titul „svätý“ cieľom nášho namáhania? Dávali sme tomuto titulu prednosť pred inými titulmi? Vážili sme si tých ľudí, ktorí túžili po vnútornej svätosti? Či nie je nám treba, aby sme mohli byť nazvaní „svätými“? Či sa nevysmievame z toho titulu? Tobiáš a všetci nábožní ľudia boli inej mienky, ako sú terajší kresťania! Tobiáš, pomenujúc anjela Rafaela mužom „svätým“, chcel o ňom povedať to, čo sa o ňom chvályhodného myslieť a povedať mohlo; a povedal to o ňom nie povrchné, len naoko, ale z hĺbky svojho srdca; povedal to z toho presvedčenia, aké skutočne mal o anjelovi.

S veľkou radosťou a uspokojením vypočul mladý Tobiáš svojho otca, lebo i on mal srdce šľachetné,

vďačné, preto preriekol k otcovi: „Na to nemôžeme ani len myslieť, drahý otče, žeby sme sa tomu svätému mužovi mohli odmeniť; lebo čo by sme mu hoci i celý náš majetok dali, ani to by ešte preň nebolo dostatočnou odmenou. On ma na mojej ceste šťastne sprevádzal, a ta i nazpät zdravého priviedol; on ma vyslobodil z nebezpečenstva pred rybou, ktorá ma už už mala shltnúť; on mi zaopatril čnostnú manželku, oslobodil ju od zlého ducha a aj jej zarmútených rodičov potešil; on išiel z Ekbatanu do mesta Ráges, šťastne vyzdvihol peniaze od Gabela. Aj to je jeho zásluhou, že si ty, milý otče, svoj zrak znovu nadobudol; slovom: všetko, čokoľvek dobrého máme, po Bohu od neho a len skrze neho máme. Čím by sme sa mu mohli dostatočne odmeniť? My nič takého urobiť nemôžeme, čo by sa mohlo — aspoň zďaleka — jeho dobrodeniam prirovnať. Ukážme mu aspoň, že máme dobrú vôľu, ochotu a vďačnosť. Preto prosím ťa, milý otče, o jednu milosť: spýtaj sa ho, či by sa uspokojil s polovicou toho majetku, ktorý sme so sebou priniesli?”

Táto synova vďačnosť veľmi potešila otca Tobiáša; jednomyselne teda zavolali anjela na osobitné miesto a prosili ho, aby za svoju starostlivosť a ustávanie prijal polovicu z celého majetku, ktorým vládnu; a dodali: že mu to nie ako mzdu za jeho zásluhu, ale ako znak svojho uznania, ucty a vďačnosti voči nemu obetujú.

Čítajúc o tomto vznešenom príklade vďačnosti oboch Tobiášov, voľky-nevoľky musíme uznať, že dobré ľudské srdce je spolu aj vďačné, kým skazené, hriešne srdce dobrodenia jemu preukázané neuznáva alebo na ne chytro zabúda. Vďačnosť je srdcu ľudskému tak prirodzená, že ju i na tom najdivšom človekovi možno badať. Dokázalo sa to na divých ľuďoch pri

objavení Ameriky, že preukázanými dobrodeniami dali sa skro-
tiť a ku všetkému upotrebiť. Jediná čnosť, ktorú pri všetkej
ich divosti bolo na nich badať, bola vďačnosť. I nerozumné
zvieratá majú akýsi cit vďačnosti. A celé pokolenie ľudské —
bezpochyby z príčiny tej prirodzenej náklonnosti, akú cíti každý
jednotlivý človek voči svojim dobrodincom — pokladá nevďač-
nosť za ohavnú nepravosť a nevďačných ľudí za najopovrhnu-
tejších medzi zlými, čo viac uznávajú ich za nehodných ľudské-
ho spoločenstva. Keby tí ľudia, ktorí zriadili na svete prvú spo-
ločnosť, neboli bývali voči sebe vďačnými, iste by neboli mohli
nikdy spolu zotrvať, a tak neboly by nikdy povstali mestá,
krajiny a národy. My to síce uznávame, ale odkiaľ sa vzalo na
svete toľko nevďačných ľudí? Sotva sa nájde človek, ktorý by
sa nežaloval na nevďačných ľudí; ale či chce sám seba za ne-
vďačného uznať? Či sme ozaj od každej nevďačnosti čistí? Aby
tak bolo! Či sa nemusí naša tvár zapýriť, keď si spomínáme jed-
no alebo druhé dobrodenie, ktoré nám naši dobrodincovia pre-
ukázali? Rozpamätajme sa len, s akou ochotou a vďačnosťou
konáme tú malú službičku, ktorú od nás žiada ten, ktorému
sme mnoho podlžní? O tom nech súdi naše svedomie, a povie,
akú máme vďačnosť voči svojim dobrodincom! My síce svojich
dobrodincov chválime, lebo dobre cítime tú zaviazanosť k po-
vďačnosti za dobrodenia, ktoré nám preukázali, ak ale i toto
len z násilia alebo preto robíme, žeby sme ich k novému dob-
rodeniu pohli, i to je znakom našej nevďačnosti.

Oba Tobiáš, otec i syn, boli osobitným spôsobom
vďační anjelovi: 1. zaviazanosť svoju k vďačnosti u-
znali; 2. príčinu, pre ktorú anjelovi chcú byť povďač-
ní, vyznali; 3. svoj úmysel pred svetom nevytrubo-
vali, ale nakoľko sa dalo, v tajnosti zadržať chceli; pre-
to zavolali anjela na osobitné miesto, aby bez sved-
kov, len jemu samému svoj úmysel oznámili. Oni sku-
tok svojej vďačnosti nevyvyšovali, ale skôr zľahčova-
li, zmenšovali, keď uznávali, že je to oveľa menej, čo
chcú urobiť, ako to, čo by boli povinní a čo by chceli
urobiť. Oni si žiadali, aby anjelovi mohli dať viac, ako

sami mali; ba i to želanie vyslovili, že by si za šťastie pokladali ostať jeho dlžníkmi i vtedy, keby svojej povinnosti i vyše zaviazanosti boli zadosť urobili.

Č i a s t k a d r u h á .

Pán Boh ako by bol len na tento nežný účinok vďačnosti oboch Tobiášov čakal, aby im pri tej príležitosti niektoré potešiteľné pravdy mohol zjaviť. Lebo hľa, o čom sa ani zďaleka nenazdali, to sa skutočne stalo. Anjel, keď bol s nimi osamote, takto prehovoril k nim: „Oslavujte Pána nebies a vyvyšujte jeho slávu pred ľuďmi, lebo učinil, aby milosrdenstvo jeho zjavené bolo nad vami. Keby vám táto milosť od niektorého kniežata zeme bola daná, boli by ste ju museli podržať azda v tajnosti, aby ste do nenávisti iných neprišli; ale skutky milosrdenstva božieho majú byť všetkým ľuďom oznámené; tí, ktorých Boh svojimi milosťami hojnejšie obdaril, podlžní sú ich vyznať pred ľuďmi.“

Toto bol úvod reči, ktorou sa mal anjel Rafael zjaviť Tobiášovi, vyvoliac si za najpríhodnejšie to miesto, keď bol s ním osamote. S ohľadom skutkov božích žiadal anjel Rafael, aby nie len Tobiášovi, ale aj ostatným ľuďom boli známe. Hľa, príklad múdrosti, obozretnosti, akú má každý človek vo svojej reči zachovávať. Múdry človek totiž stráni sa každej samochvály, nehovorí o sebe nič chválitebného, ak len nie je dajakou príhodou k tomu nútený; keď to však urobiť musí, vtedy tak opatrne to robí, ako by to bolo najväčším tajomstvom, ktoré — okrem toho, komu sa sveruje — nikto iný nesmie vedieť. Múdry človek nikdy nevychvaľuje svoje vlastnosti, ani svojich predkov a priateľov, ktorých pokladá za čiastku seba, ani nevychvaľuje svoj stav alebo úrad, vediac, že by to bola samochvála, ktorá nedobre zapácha; „vlastná chvála smrdí“, hovorí porekadlo. Márnomyseľník alebo chvastúň, ten zas i tú najmenšiu príležitosť používa, aby sa mohol nad iných vypínať; preto sa so svojím rodom a titulom chvastá alebo svoju hodnosť ako dajaký krám iným na obdiv vykladá; žiada, aby celý svet vedel, čo ho nadýma, čo ho povyšuje; sám o sebe — i bez potreby — rád

hovorí; nepatrné krivdy za veľké pokladá. Chcel by tým byť, čím nie je, a požaduje úctu, aká neprislúcha ani jeho stavu ani sa s jeho vlastnosťami nesrovnáva.

Medzi ľuďmi teda a ich rečami je rozdiel; už porekadlo hovorí: „Aký človek, taká reč.“ Ale reč anjela vždy musí byť múdra a opatrná. Táto múdrosť vyráža sa i v slovách Rafaela, ktorými chválil Tobiášove skutky milosrdenstva, ale to, čo v nich bolo dobrého, viac Bohu pripisoval. Anjel totiž k obojm Tobiášom povedal: „Učte sa zo skúsenosti, aký úžitok prináša modlitba, najmä ak sa s ňou spojí pôst a almužna. O koľko užitočnejšie je svoje statky deliť s chudobnými, ako ich úzkostlivo shromažďovať. Almužna oslobodzuje dušu od smrti a očisťuje ju od hriechov, lebo vymáha u Boha milosť opravdivého pokánia a tak privádza ju k životu večnému.“

Zastavte sa pri tomto anjelskom poučení o almužne vy, ktorým Boh na tomto svete udelil väčšie majetky, ale ktorých srdce neprenikajú žalostné vzdychy a prosby chudobných; ktorí neciteľní zostávajú nad biedou a trápením svojich pokrvných; ktorí hladíte s istou rozkošou, ako jeden so svojou biedou zápasí, druhý celkom otrhaný a takrečeno nahý prosí o milosrdenstvo, tu zas jeden bolesťou sklúčený hľadá si miesto, ale nikde nenachádza; a ak by vás ani táto bieda vašich spolubližných k milosrdenstvu nepohla, nech vás k tomu pohne aspoň vlastný váš osoh; pamätajte na slová anjela Rafaela, hovoriaceho: „Almužna oslobodzuje od smrti, očisťuje od hriechov, vydobýva u Boha milosť pokánia a privádza dušu k večnému životu.“ Nezabúdajte, že čo chudobným dobrého urobíte, to s veľkým osohom bude vám navrátené. Sv. Písmo hovorí: „Pánovi na úroky požičiava, kto sa zmilováva nad chudobnými“ (Prís 19, 17). A sv. Peter Zlatoslový hovorí: „Ruky chudobných sú ruky Kristove; naše statky bývajú nimi popredku do neba prenesené, a ich prímluvou dostáva sa nám milosť spasenia.“ Tak je; Boh rukami boháčov dáva chudobným blato, čiže veci k časnému životu potrebné; rukami chudobných, t. j. ich vzdychaním a modlitbami, udeľuje boháčom zlato, čiže svoje milosti, aké sú im potrebné, aby v nebezpečenstve, v akom sa nachádzajú, nezahynuli, ale aby sa opravdivým pokáním k Bohu obrátili, v spravodlivosti a láske božej zomreli a večný život dosiahli. Ale, ó Bože, ako málo boháči na to pamätajú! Či

sa nevyplní, čo Kristus o boháčoch povedal, že: „Skôr sa prevlečie ľava uchom ihly, ako boháč vojde do kráľovstva nebeského?“ (Mt 19). Uznávame to síce všetci, že je nám milosrdenstvo božie potrebné; či však užívame i tie prostriedky, ktoré nám Boh na dosiahnutie svojho milosrdenstva dáva? A ktoré sú to tie prostriedky? Podľa reči anjela Rafaela sú to naše majetky, ak ich k tomu upotrebuujeme, aby sme nimi biele našich bližných odpomáhali. Pamätajme, že čo dobrého urobíme chudobným — keď to z dobrého úmyslu urobíme — samému Kristu robíme, ktorý hovorí: „Veru, veru, hovorím vám: naľko ste to učinili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste to učinili“ (Mt 25, 40). Chudobní sú najvznešenejšími údami duchovného tela, ktorého hlavou je Kristus. Vzdychy a prosby, aké chudobní k Bohu vysielajú, nemôžu ostať nevyslyšané, ale získajú nám milosť božiu, ktorou budeme zo sna hriechu prebudení, náš rozum bude osvietený a vôľa k dobrému povzbudená; a ako chudobní nachádzali milosrdenstvo u nás, tak aj my nájdeme milosrdenstvo u Boha, a síce už v tomto živote, ale najmä v hodine smrti.

Počujme ďalšie poučovanie anjelovo, ktoré dával Tobiášom: „Beda tým — hovoril — ktorí skutky milosrdenstva nevykonávajú, ale samopašnostiam a nespravodlivosti sú oddaní; títo uvrhujú seba do priepasti a sú najväčšími nepriateľmi svojich duší.“ Ó vy všetci, ktorí nepravosť ako vodu pijete, dobré si všimnite slov anjelových! Vy zaobchádzate so svojou dušou ako nepriatelia so svojím najúhlavnejším nepriateľom; vy ťažkými hriechami zbavujete svoju dušu milosti božej, ktorá ju vnútorne posväcovala, a ktorá bola jej okrasou a jej životom; vy ju olupujete o všetky zásluhy, ktorých predtým bola účastná; vy jej odoberáte všetky tie vznešené tituly, s ktorými sa predtým mohla honosiť; vaše ťažké hriechy zapríčinily, že Otec nebeský prestal byť jej Otcom a Stvoriteľom, Syn Boží prestal byť jej Vykupiteľom a Duch sv. prestal byť jej Posvätiťelom a Ženíchom; v tej chvíli, keď ste sa ťažkého hriechu dopustili, stratila svoju cenu, sotreté boli jej tituly, upadla do moci diabla a stala sa jeho otrokom a väzňom. Vaše hriechy sotrely s nej obraz boží a urobily ju ohyzdnou maškaroú; vašimi hriechami stala sa korisťou červa, ktorý ju bez prestania hryzie a nedá jej odpočinku; topí sa v moci hriešnych myšlienok a žiadostí,

ktoré ju sťa vlny rozbúreného mora sem i tam metajú; bojí sa smrti, ktorá jej hrozí a trasie sa pred prísny súdom božím, ktorý ju očakáva. Duša ťažkými hriechami obťažaná, skoro ani necíti toto svoje najväčšie nešťastie, lebo ved' teší sa, keď môže neporiadnym žiadostiam — týmto jej nemilosrdným tyranom — slúžiť, ba ľutuje ešte i nad tým, ak sa kedy hriechov, buď odriekla alebo odriecť chcela. Ó nešťastlivý stav takej duše! Ona už na tomto svete je účastnou tých pekelných múk, aké zatratenci musia znášať; ani nevediac prečo, je sama na seba mrzutou, sama seba zožiera a konečne padá do zúfalstva. Uprostred tohto veľkého nešťastia je ešte akosi šťastnou, ak totiž svoj nebezpečný stav poznáva, ak hryzenie svojho svedomia cíti, lebo iste by bola nešťastnejšou, ak by bola spokojná s týmto svojim žalostným stavom.

Všetko, čo sa tu dosiaľ povedalo, je len tóna toho nešťastia, do ktorého hriešnik nepravosťami uvaľuje svoju dušu, lebo ak by ho smrť skôr zachvátila, než by pokánie vykonať, svoj život premeniť a k Bohu sa obrátiť mohol, čo pozostáva jeho hriešnej duši? Čo iného, ako že bude od Boha, toho posledného svojho cieľa, uvrhnutou do trápenia, kde na večné veky bez nádeje vyslobodenia ostane. Hrozná to myšlienka! A predsa, ach, koľko je takých nešťastlivcov, ktorí nachodia sa už na sklonku svojho života, už len jeden krok, a objíme ich nepreniknuteľná večnosť, a predsa nemyslia na pokánie! Čo ich očakáva, ak v tom biednom stave svojej duše zomrú? Otvorená je už tá priepasť, ktorá ich na veky pohltne! Ó slepota! Ó nerozum oplakania hodný! Hriešnici, rozpamätajte sa na slová, ktoré anjel Rafael obom Tobiášom povedal: „Kto hreší neprestane a za svoje predošlé hriechy pokánie nečiní, ten je najúhlavnejším nepriateľom svojej duše.“

Čiastka tretia.

Až posiaľ nevedeli naši Tobiášovci, čo anjel mieni tou svojou rečou; počúvali teda pozorne, čo bude ďalej hovoriť. Anjel, vo svojej reči pokračujúc povedal: „Už došiel čas, aby vám oznámil pravdu a odhalil ta-

jomstvo, ktoré bolo dosiaľ skryté pred vami, teraz však má vám byť zjavené. U Boha nemôže človek nič utraťiť z toho, čo dobrého činil. Ten dobrotivý Boh, ktorému vy verne slúžite, nezabudol na to, čo ste až dosiaľ z lásky k nemu činili. Ó akí ste šťastliví, že ste tak dobrého Pána milovali!" Potom sa obrátil k starému Tobiášovi a povedal: „V tom čase, keď si slzy a modlitby svoje prednášal Bohu, keď si svoj obed zanechával, aby si mŕtve telá svojich bratov po uliciach mesta sbieral, v svojom dome ich ukrýval a v noci pochovával, bol som vtedy pri tvojom boku; ja som tvoje modlitby a vzdychy Bohu obetoval. Keď si bol v súžení, mohol si sa domnievať, že si opustený od Boha, ale tomu tak nebolo; práve preto, že si bol milý Bohu, musel si byť súžením skúšaný; Boh vždy tak zaobchádza so svojimi vernými služobníkmi. Ale čas tvojho skúšania už prestal. Boh sám ma preto poslal, aby ti bol predošlý zrak navrátený, a aby Sára bola od zlého ducha oslobodená. I ona bola veľkým súžením navštívená; ona musela ťa urobiť účastným svojej radosti; ona sa musela stať tvojou potechou, pretože mala byť manželkou tvojho syna!"

Tobiáš bol šťastlivý, že Bohu verne a spravodlivo slúžil. A skutočne, srdce Tobiášovo nemohlo ani súženie oslabiť v jeho dôvere a láske k Bohu, ale ho ešte viac upevnilo. Preto keď určený čas jeho skúšky — ohňom časného súženia — vypršal, dal mu Boh za jeho vieru, nádej, lásku a trpezlivosť i časné šťastie; požehnal ho, takže sa mu potom vždy dobre viedlo. Tento príklad nech nás povzbudí, aby sme nabudúce i my Bohu horlivejšie slúžili, lebo nieto vznešenejšej a záslužnejšej služby nad službu božiu.

Sú niektoré služby na svete, ktorých zastávanie si ľudia pokladajú za veľké šťastie, za česť a vyznačenie, napr. keby bol niektorý z našich predkov býval dvoranom kráľa alebo knie-

žaťa. Ešte za väčšie šťastie by sme pokladali, keby jedno z našich dietok alebo jeden z našich bližších priateľov dôveru kráľa alebo kniežaťa požíval, alebo bol jeho dvoranom, sluhom. Ale čo sú i tí najväčší páni tohto sveta v prirovnaní ku tomu najvyššiemu Kráľovi nad všetkých kráľov, Pánovi nad všetkých pánov? Ani toľko, čo jeden prášok proti celej zemi! Všetka ich vznešenosť a moc pochádza odtiaľ, že sú a majú byť v očiach svojich poddaných pokladaní za obraz moci, prozreteľnosti a spravodlivosti božej. Keď si pokladáme za česť a šťastie slúžiť kráľom alebo kniežaťom zeme, ľuďom nám inak celkom rovným, a len preto, že sú obrazom majestátnosti božej, za aké veľké šťastie si máme pokladať, že môžeme byť služobníkmi, priateľmi a domácimi všemohúceho Boha! Vzneseným ľuďom — keď im obvyklé tituly neboly dostatočné, na označenie ich zásluh — pridával svet titul „veľký“. Taký titul nosili: Alexander „Veľký“, Konštantín „Veľký“, Karol „Veľký“, ba i jeden z uhorských kráľov, totiž Ľudovít „Veľký“. Oprávnenejšie ešte zasluhuje „veľkým“ byť pomenovaný každý opravdivý sluha boží, pretože tým byť je skutočne taká hodnosť, ktorú nijaký ľudský rozum pochopí, ani nijaký jazyk vysloviť nevládze. Preto nech bude vzdialené od nás, aby sme sa nabudúce hanbili za ten vznešený titul „služobník boží“; aby sme sa hanbili za ten titul „dobrý kresťan“; ba naopak, od terajška chceme všetku svoju česť, všetku svoju radosť a chválu jedine v tomto titule zakladať. Ó za akých šťastlivých sa môžeme pokladať, ak prináležime Bohu, od ktorého sme, čo sme! Ó akú odplatu úfať môžu tí, ktorí Bohu verne slúžia, a ktorým sv. Písmo dodáva vznešený titul: „Svätí“, „Synovia Boží“, „Bratia Ježiša Krista“, „Chrám Ducha Svätého!“ Či môže byť vznešenejší titul alebo hodnosť nad tento?

Ani sa nemôžeme sťažovať, že by nás dosiahnutie toho názvu „sluha boží“ veľkého namáhania a nákladov stálo. S väčšou ťažkosťou, prácou a nákladom dosahujú sa svetské názvy. Čo všetko musí podstúpiť napr. človek vysokomyseľný, aby dostal dajakú hodnosť alebo úrad? Čo sa musí hrdlačiť človek lakomec, aby si časné statky, poklady mohol nashromaždiť? Kto vládze vysloviť úzkosť toho, kto po chlipných rozkošiach tohto sveta pachtí? Milovníci a sluhovia sveta, koľkých majú pánov, pred ktorými sa ako červi musia plazíť; ktorým — aby

sa zapáčiť a ich pomoc dostať mohli — musia sa ochotnými ukázať i tu najpodlejšiu službu vykonať; svojim pánom k vôli musia hovoriť a konať, čo sa ich svedomiu, pravde a spravodlivosti protiví, ba čo je ich bližným na škodu. A koľko je takých otrokov, ktorí — aby sa tým, od ktorých závisia, zapáčili — musia to chváliť, čo nenávidia, a zasa, čo v srdci chvália, to musia zovnútorne haníť. Či žiada Boh niečo podobného od svojich služobníkov? Boh je nekonečne dobrotivejší, aby svojich služobníkov tak obťažoval. A akú odplatu dáva svet za službu mu preukázanú? Za šťastlivého sa môže pokladať ten, kto to, po čom bažil, dosahuje, t. j. ak dostal úrad, hodnosť alebo statky. A pritom všetkom, hoci sa to i zpočiatku sladkým zdá, naposledy predsa len to páchne tým nešťastným jablkom zakázaného ovocia, a je plné trpkosti. Predstavme si len, s akou trpkosťou sú spojené hodnosti alebo úrady; s akou starostlivosťou spojené sú statky a bohatstvá; nadovšetko s akou trpkosťou spojené sú svetské rozkoše! To konečne sami tí — ktorí svetú slúžia — nahliadajú a uznávajú.

O Bohu a tej odplate, ktorú on verným služobníkom svojim prisľúbil — bez rúhania sa — nič podobného ani myslieť ani povedať sa nemôže. Boh je najdobrotivejší a najmilostivejší Pán zo všetkých pánov; On pozná krehkosť a slabosť našu; On vie, čo môžeme a čo nemôžeme; ani nežiada, čo by bolo nad našu silu a možnosť. Sám Spasiteľ nás o tom uisťuje, keď hovorí: „Moje jarmo je príjemné a bremeno moje ľahké“ (Mt 11, 30). Boh je vždy hotový svojou všemohúcnosťou nám ku pomoci príspeť, ak ho vo vrúcnej modlitbe prosíme, aby sme to, čo on od nás žiada, mohli ľahko vyplniť. Ó keby sme na vyplnenie vôle božej aspoň takú horlivosť vynaložili, akú vynakladáme na dosiahnutie márnej cti, úžitku a svetských rozkoší, vtedy iste by nás pokladal Boh za najhorlivejších milovníkov a najspravodlivejších svojich služobníkov. Nieкто však povie: „Pán Boh na tomto svete práve na svojich verných služobníkov sosiela rozličné trápenia a kríže.“ Tak je: práve na týchto, a to je všeobecnou známku spravodlivých a toho, že sú milými Bohu. Či nehovoril i anjel Rafael Tobiášovi: „Práve preto, že si bol milý Bohu, musel si byť súžením skúšaný.“ A porekadlo hovorí: Koho Boh miluje, krížom ho navštevuje. Sv. apoštol Pavol však hovorí: „Všetci, ktorí chcú žiť pobožne v Kristu Je-

žišovi, trpieť budú prenasledovanie" (2 Tim 3, 12). Či sú od súženia a protivenstva vyňatí milovníci a sluhovia tohto sveta? Otroci tohto sveta, keby chceli, museli by vyznať, že ich kríže a trápenia sú tie isté, však s tým rozdielom, že Boh kríže a trápenia svojich služobníkov svojou milosťou uľahčuje a mierni, kým oni všetku ťarchu a trpkosť svojho kríža v úplnej jeho miere bez všetkej pomoci, bez potešenia a bez nádeje na odplatu musia pretrpieť.

Verný sluha boží nemusí sa napokon ani toho obávať, že jeho služba Bohu zostane bez odplaty. Boh, ako je vo svojich iných vlastnostiach najdokonalejší, tak je i vo vyplnení svojich sľubov najvernejší. Veľmi by sa zmýlil, kto by vernosť vo vyplnení sľubov od svetských pánov očakával. Títo mnoho sľubujú, ale málokedy to i splnia; oni sľubujú i to, čo vyplniť nemajú vôle; vôľa pánov tohto sveta je vrtkavá, nestála. Niektorí pánovia majú síce opravdivú vôľu, čo sľúbili, to aj vyplniť, ale príde im do cesty taká prekážka, že to, čo sľúbili, i keď by chceli, nemôžu vyplniť.

Celkom inak je to u Boha. On našu službu vie najlepšie uznať, najlepšie oceniť; On každý náš skutok, napr. každý krok, ku cti jeho vykonaný, každú i tú najmenšiu almužnu, modlitbu, ba i to nábožné vzdychnutie, jedno spasiteľné slovo, bližnému povedané, každú trpezlivo pretrpenú krivdu, za svoju službu prijíma a nám zapisuje do knihy života. On, čo nám zaslúbil, to môže aj vyplniť, lebo je všemohúci a vo vyplnení jeho vôle mu nikto nemôže prekážať; a keďže je vo vyplnení svojich sľubov verný, dobrotivý, milosrdný, a keďže nám žičí a chce dobre, nuž to nepochybne i splní.

Človeče, si šťastlivý, ak Bohu, Pánovi neba a zeme, svojmu Stvoriteľovi, dobrovoľne slúžiš, ktorému i keby si nechcel, musíš slúžiť. Si šťastlivý, ak si službu božiu vážiš viac ako hodnosti, státky a poklady sveta; lebo jedine slúženie Bohu donešie ti pokoj a radosť srdca, ktoré veci by si inde darmo hľadal. Si šťastlivý, ak Bohu verne slúžiš, lebo len táto služba je ti osožná, lebo odplata za ňu je istá, spravodlivá a hojná. Ó my nemúdri ľudia, prečo neslúžime Bohu tak, ako slúžime svetú? Prečo mu neslúžime s takou horlivosťou a úslužnosťou za odplatu večnú, s akou svetú slúžime za odplatu časnú, chatrnú a neistú? Svetu musíme slúžiť za roky, kým Bohu slúžime len

za dni alebo hodiny. Tobiáš i so svojimi domácimi slúžil kedysi Bohu omnoho vernejšie a horlivejšie; ale si aj zaslúžil u Boha, že bol od neho už na tomto svete požehnaný. Boh mu dal to, čo si bohabojný človek na tomto svete len môže žiadať; časným požehnaním označil Boh blahoslavenstvo, ktorým ho po smrti vo večnom živote korunoval.

Č i a s t k a š t v r t á.

Reč anjelova bola čím ďalej zaujímavejšia; keď bol Tobiášovi povedal, že bol pri ňom, keď vykonával nábožné skutky, a že on to bol, ktorý nábožné žiadosti a modlitby jeho Bohu prednášal, pokračujúc v reči, vyjaval konečne, kto je, lebo povedal: „Urobil som všetko, čo mi uložené bolo od Boha; a teraz vedzte, kto je ten, ktorý až dosiaľ zotráľoval s vami. Ja som anjel Rafael, jeden zo siedmich duchov, ktorí stojíme pred trónom Boha, očakávajúc jeho rozkazy, aby sme ich s ochotou vyplnili.“

Pri týchto slovách ožiarila sa tvár anjela nebeským svetlom. Starý i mladý Tobiáš boli preniknutí svätou bážňou, i trasúc sa, padli na svoje tváre. Ale anjel — posmeľujúc ich — povedal im: „Pokoj boží nech je s vami; nebojte sa! Ja som bol medzi vami, aby som plnil rozkaz môjho Boha; zdalo sa vám, ako bý som bol obyčajným človekom, lebo videli ste ma jesť a piť; nebolo tomu tak. Ja mám druhý pokrm a nápoj, aký požívajú nebeskí duchovia, ktorí sa však nepáči ľuďom. Moje poslanstvo je dokonané a je už čas, aby som sa navrátil k tomu, ktorý ma k vám poslal. Dobrorečte teda Bohu za dobrotivosť a milosrdenstvo jeho, oslavujte ho a vyrozprávejte moc a skutky jeho pred celým svetom.“

Sotva anjel tieto slová vyslovil, zmizol zpred očí tých dvoch nábožných Izraelitov, takže ho viac nevideli. Bázeň a údiv naplnily ich srdce, i znovu padli na svoje tváre; ležali za úplné tri hodiny na zemi nič nehovoriac, len v srdci svojom zvelebovali Boha za jeho nesmierne milosrdenstvo. Keď sa zo svojho preľaknutia prebrali, rozprávali tento div a zázrak boží najprv domácim a svojim hosťom a potom i iným; ani nevynechali nijakú príležitosť, pri ktorej by neboli preukázali svoju vďačnosť voči Bohu za mnohonásobné jeho dobrodenia.

Keď anjel spomína svoj duchovný pokrm a nápoj, keď Tobiašovia oslavujú Boha za jeho dobrodenia a usilujú sa mu preukázať svoju vďačnosť, to nám kresťanom-katolíkom dáva príležitosť, aby sme sa na ten prevzácny pokrm a nápoj v prevelebnej Sviatosti Oltárnej rozpamätali a Bohu za tento najväčší dar nekonečnej jeho lásky ešte viac boli povďační. Dobrodenie, ktoré Boh Tobiašom preukázal, bolo len časné, týkalo sa len ich tela; ale dobrodenie, ktorého sa my katolíci skrze prevelebnú Sviatosť Oltárnu účastní stávame, týka sa našej duše a nášho večného spasenia. Či by Tobiašovia neboli si žiadali ten anjelský pokrm, o ktorom sa Rafael zmienil, keby boli o ňom vedeli? V tej veci sme my katolíci oveľa šťastlivejší, než boli izraelskí synovia, lebo v prevelebnej Sviatosti Oltárnej ten istý pokrm máme, aký anjeli majú v nebi. Sám Pán Ježiš hovorí: „Moje telo opravdive je pokrmom, a moja krv je opravdive nápojom. Toto je chlieb, ktorý s neba zostúpil; kto je tento chlieb, bude žiť na veky“ (Jn 6, 56—59). Kto chlieb daný s neba s náležitou prípravou, t. j. v stave duševného života požíva, živý bude na veky, t. j. bude spasený. O tom sa nedá pochybovať, lebo Pán Ježiš hovorí: „Chlieb ktorý ja dám, je moje telo svetlu na živobytie“ (Jn 6, 52). Láska Kristova bola silnejšia než smrť, lebo smrť nám ho odňala, láska jeho nám ho zadržala v prevelebnej Sviatosti Oltárnej a zadrží ho medzi nami až do skonania sveta, ako nás sám o tom uisťuje, keď hovorí: „A hľa, ja som s vami po všetky dni, až do skončenia sveta“ (Mt 28, 20).

A čo pred rokom bol prisľúbiť, to pri poslednej večeri i splnil, ustanovením prevel. Sviatosti Oltárnej; a čo on konal, to i svojim apoštolom konať prikázal, keď povedal: „Toto čiňte na moju pamiatku!“ (1 Kor 11, 25). Toto je najväčší zázrak lásky Kristovej! Pre nás by už to bolo veľké dobrodenie a milosrdenstvo, keby Pán Ježiš nám bol dovolil pristupovať ku požívaniu tejto sviatosti; on ešte viac urobil, lebo nás k tomu ako by núti, keď hovorí: „Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe života“ (Jn 6, 54).

A predsa, koľká chladnosť, nevšímavosť a nedbanlivosť v užívaní tejto najsvätejšej sviatosti! Skutky apoštolské hovoria o prvých kresťanoch, že k požívaniu tejto sviatosti pristupovali každodenne. A teraz? Cirkev musí upotrebiť donucujúcich prostriedkov — napr. odopiera mŕtvych pochovávať cirkevným spôsobom — aby veriacich ku prijímaniu tejto sviatosti pohla. Medzitým ani táto prísnosť Cirkvi nestačí zo sna prebudiť takých nedbanlivcov; jedni sa totiž z hrozby Cirkvi vysmievajú a ňou opovrhujú, iní zas všeliako sa vyhovárajú a tak požívanie tejto sviatosti ku pohoršeniu spoluveriacich svojich zanedbávajú. Nájdú sa i takí, ktorí okolo Veľkej noci ku prijímaniu Sviatosti Oltárnej síce pristupujú, ale len tak nasilu, pretože na toto sa vzťahujúce prikázania Cirkvi za ťarchu pokladajú. Sú i takí, ktorí zas k tejto sviatosti pristupujú, ale s toho ohľadu, aby za dobrých katolíkov boli pokladaní, a tak aby pred inými ľuďmi česť a vážnosť mali a vyplývajúci z toho osoh neutratili. Ó koľko je takých, ktorí svojich duchovných pastierov v tejto veci klamú a ich obchádzajú!

Ako často by sme mali k prijímaniu Sviatosti Oltárnej pristupovať, to Pán Ježiš určite nepovedal. Medzitým ak len rozumieť chceme, môžeme ľahko pochopiť, že častejšie prijímanie tej sviatosti s jeho úmyslom sa veľmi srovnáva. Najlepšími vykladateľmi slov Pána Ježiša sú nepochybne sv. apoštolovia a prví kresťania, o ktorých Skutky apoštolské svedčia, že k prijímaniu tejto sviatosti pristupovali každodenne. A cirkevný dejepis svedčí, že kresťania, čím bližšie boli k tým blahoslaveným apoštolským časom, tým horlivejší boli v prijímaní prevelebnej Sviatosti Oltárnej. Úmysel Kristov vysvitá i z ustanovenia Sviatosti Oltárnej pod spôsobom chleba a vína, čím chcel poukázať, že ako je chlieb potrebným pokrmom a víno potrebným

nápojom pre telo, tak že táto sviatosť je potrebným pokrmom pre dušu. Ku požívaniu telesného pokrmu človeka netreba nútiť; nemali by sme sa teda dať nútiť ani ku požívaniu duchovného pokrmu. Pokrm telesný zachováva len život telesný, ale Sviatosť Oltárna zachováva život duše, t. j. ona budí a zachováva v nás oheň lásky k Bohu, dáva silu k premáhaniu neporiadnych náklonností a žiadostí a zabezpečuje nám život večný. Či bolo potrebné, aby sa Pán Ježiš o účinku Sviatosti Oltárnej a o potrebe jej užívania ešte určitejšie vyslovil, než ako sa bol vyslovil pred samaritánskou ženou pri studni Jakubovej, keď jej hovoril: „Kto bude piť z vody, ktorej mu ja dám, nebude žíznit na veky; ale voda, ktorej mu ja dám, bude v ňom prameňom vody, striekajúcej do života večného“ (Jn 4, 14). Slovom: prevelebná Sviatosť Oltárna je najhlavnejším a najistejším prostriedkom nášho duchovného života a spasenia našich duší; ak len s náležitou prípravou ku jej prijímaniu pristupujeme.

Ale ako je prevelebná Sviatosť Oltárna veľkým šťastím pre hodne ju prijímajúcich, tak zas je najväčším nešťastím pre tých, ktorí v smrteľnom hriechu, bez opravdivého pokánia, t. j. bez náležite vykonanej spovede ku stolu Pána opovážia sa pristúpiť. Pred touto opovážlivosťou varuje nás sv. apoštol Pavol, keď hovorí: „Preto nech človek skúša sám seba a takto nech je z toho chleba a pije z kalicha. Lebo kto nehodne je a pije, ten je a pije si súd, lebo nerozsudzuje telo Pánovo“ (1 Kor 11, 28). Prijímanie prevelebnej Sviatosti Oltárnej prináša teda dobrým osvietenie a život, zlým ale zatemnenie a smrť, t. j. večné zatratenie. Či možno si niečo hroznejšieho myslieť?

Ó bár by toto napomenutie sv. Pavla preniklo srdce každého kresťana-katolíka a zachránilo ho pred spáchaním tej najhroznejšej svätokrádeže, t. j. od prijímania Sviatosti Oltárnej v smrteľnom hriechu! Zato však nech sa nedá nikto odstrašiť od prijímania tejto sviatosti; nech so svojej stránky urobí, čo mu je možné, aby tú sviatosť prijal s náležitou prípravou, lebo keď urobí to, čo je potrebné, aby Pánu Ježišovi v prevelebnej Sviatosti Oltárnej prítomnému hodný a milý príbytok v svojom srdci pripravil, t. j. keď za svoje hriechy opravdive ľutuje; keď má pevné predsavzatie život svoj polepšiť; keď sa zo svojich hriechov úprimne vyspovedá, a keď za svoje hriechy vykoná ná-

ležité zadostučinenie, vtedy kresťan — ako to snem tridentský učí — sám seba skusuje; a aby um pri všetkom tom k hodnému prijímaniu Sviatej Oltárnej ešte niečo aj chýbalo, nekonečné milosrdenstvo božie to doplní, vynahradí.

Od častejšieho prijímania prevelebnej Sviatej Oltárnej nemá sa kresťan dať odstrašiť ani pod zámienkou svojej nehodnosti alebo poníženosti; vtedy by k prijímaniu tej sviatej nikdy nemohol prísť; lebo kedyže biedny človek dosiahne túto hodnosť? Nikdy. Kresťan, poslúchaj hlas Pána Ježiša v prevelebnej Sviatej Oltárnej skutočne a podstatne prítomného, ktorý k prijímaniu tejto sviatej všetkých povoláva, keď hovorí: „Podďte ku mne všetci, ktorí pracujete a obťaženi ste, a ja vás občerstvím!“ (Mt 11, 28). Tak je; Pán Ježiš len preto v prevelebnej Sviatej Oltárnej ostáva, aby nás unavených pútnikov na ceste k večnosti občerstvoval, posilňoval. Prijímajme ho teda do nášho srdca s takou žiadosťou, ako Zachej a nájdeme uňho svetlo a radu v pochybných veciach, silu v nebezpečenstve, potechu v zármutku a úzkosti; v prevelebnej Sviatej Oltárnej nájdeme rukojemstvo blahoslavenej nesmrteľnosti.

HLAVA TRINÁSTA

Tobiášovo vďakovčinenie. — Tobiáš predpovedá znovuvystavanie mesta Jeruzalema a jeho budúcu slávu.

Č i a s t k a p r v á.

Keď sa oba Tobiáša po zmiznutí anjela precítili zo svojho zmeravenia a trochu sa upokojili, zdalo sa, ako by starý Tobiáš celkom bol premenený a ako by sa nachádzal vo vytržení ducha; jeho reč nebola ako reč obyčajného človeka, ale ako dajakého proroka. V ten istý deň zaspieval prekrásny chválospev, ktorým líčil najkrajšími slovami veľkosť majestátnosti božskej; okrem toho predpovedal ešte i budúce veci, ako: znovuvystavanie mesta Jeruzalema a jeho veľkú slávu.

Chválospev jeho znel nasledovne: „Pane, Bože otcov našich, tys' veľký a to veľký na veky; panstvo a kráľovstvo tvoje trvá od veku do veku až po všetky veky; Ty nás karháš, Ty nám odpúšťaš. Ty si Pán života, Ty si Pán smrti, a nikto nemôže sa zpod Tvojej moci vymknúť. Synovia izraelskí, chváľte Pána Boha nášho pred tvárou neveriacich; lebo preto len dopustil, aby sme rozptýlení boli medzi pohanské národy, ktoré Boha nepoznajú; aby ho i tieto poznali skrze nás, ktorí im divy a zázraky Boha nášho rozprávame a keď ich učíme, že mimo neho niet iného Boha. A teraz, synovia izraelskí, otvorte svoje srdcia k veľkej nádeji! Pán učinil s nami, čo žiadala spravodlivosť jeho; pokarhal nás, lebo sme ponížení vyšli zo svojej vlasti,

z ktorej sme násilne vytrhnutí; naše neprávosti, však zaslúžily, aby sme takto boli pokarhaní; ale zane- dlho zasa nás vyslobodí, aby jeho milosrdenstvo bolo zjavené. Rozpamätajte sa na múdrosť jeho sľubov a zvelebujte ho s bázňou a strachom! Oslavujte Kráľa všetkých časov svätými skutkami a bezúhonným ob- covaním. Rozmyslel som si a za pravé našiel, že dob- rotivosť a spravodlivosť Pánova jednu váhu majú; a preto budem mu prespevovať chválospev v krajine svojho zajatia, lebo preukázal svoju moc nad hrieš- nym i nad svojim neverným ľudom. Pozdvihnite sa všetci, ktorí ste ho svojimi hriechami obrazili, po- zdvihnite sa hore hriešnici a obráťte sa k Pánu Bohu svojmu. Zhrešili ste pred tvárou jeho, pred tvárou je- ho čiňte i spravodlivosť; a vtedy môžete silne úfať, že ukáže vám milosrdenstvo svoje. Radujem sa v Bohu mojom; On je potešenie moje a radosť duše mojej. A ty ľud jeho a pokolenie jeho, požehnávaj ho! Raduj sa spolu so mnou; zachovaj slávnosti jeho a dobroreč mu bez prestania!“

Či nie je to jasný obraz najvyššej panovníckej moci, vše- mohúcnosti, spravodlivosti a dobroty Boha, aký Tobiáš tými slovami vymaľoval? Ó zaiste, lebo kto o Bohu tak smýšľa, ako Tobiáš, ten si zaiste bude pokladať za najväčšiu česť, aby sa Bohu zapáčil, aby ho miloval a aby mu najdokonalejším spôso- bom slúžil. Bližšieho povšimnutia zasluhuje nadovšetko to, čo Tobiáš o milosrdenstve božom hovorí, totiž: ako zaobchádza s ľuďmi, keď sa hriechami vzdialili od neho. „Pán skusuje ľud svoj, aby byly zjavené na ňom skutky milosrdenstva jeho.“ Často uprostred najvyššieho zemskeho šťastia nečakane do- púšťa Boh na ľudí súženie, ktorým hneď všetkým rozkošiam chuť a sladkosť v horkosť premeňuje a za vonkajšími vecami blúdiaceho ich ducha do domu srdca nazpät uvádza; následok toho obratu býva, že my potom hneď začíname premýšľať o naj- potrebnejšej veci, t. j. o spasení našej duše a o nebeských ve-

ciach. Dôvody o tejto pravde netreba shľadávať, opýtajme sa len svojho srdca a ono samo to potvrdí.

Uvážme tú vec zblízka.

Niektorý človek kráča po širokej ceste, ktorá vedie do večnej priepasti, do pekla; pije nepravosť ako vodu; a prečo? lebo má hojnosť časných statkov, je zdravý, žije bez práce, žije si voľno. Ale tým sa práve napomáha bujnosť jeho tela, jeho duch vnútorne klesne a on — ako telesne smýšľajúci človek — všetko svoje šťastie a blahoslavenstvo zakladá si len v márných, hnusných, telesných rozkošiach; a keďže spôsob jeho života je mnohým osožný, taký človek u mnohých, najmä seberovných požíva ešte aj úctu a slávu. Od svetských rozkoší ako by celý omámený opúšťa — ako márnotravný syn — Otca nebeského; zachádza do ďalekej krajiny; odvracia svoje oči, aby ani nebo nevidel (Dn 13, 9); zabúda na Pána, svojho Stvoriteľa (V. Mojž 32, 18); Bohom udelené mu dary používa proti Bohu, takže čo malo ho k väčšej vďačnosti voči Darcovi pohnúť, práve to používa k väčšej nevďačnosti, neposlušnosti a odpornosti voči Bohu.

A Boh ako sa správa voči takému nevďačníkovi? Zhroz sa, nevďačný človeče, a obdivuj veľkosť milosrdenstva božieho! „Či vôľa moja je smrť bezbožného, hovorí Pán Boh, a nie aby sa obrátil od ciest svojich a žil?“ (Ez 18, 23). On teda z nekonečného svojho milosrdenstva prichádza ti sám na pomoc, aby ťa z tvojho hriešneho spánku prebudil, aby ťa s tvojej hriešnej cesty vrátil, lebo ústami Ezechiela hovorí: „Ak by však bezbožný činil pokánenie za všetky hriechy svoje, ktoré spáchal, a zachovával by všetky prikázania moje, plnil súd a spravodlivosť, žiť bude a neumrie“ (Ez 18, 21). Ako Boh prebúdzá a ako vracia hriešnika s jeho nepravdej cesty? On dopustí zmenu v šťastí a v živote jeho. Hodnosť jeho splodí mu závisť; chlipný život pozbaví ho majetku, zdravia, úcty, vážnosti; tí, ktorí sa mu predtým korili, vysmieľajú ho; tí, ktorým pomáhal alebo ich azda i povýšil, viac ho nepoznajú a obchádzajú. Táto zmena otvorí mu oči, že pozná svetskú márnosť a vidí sa byť prinúteným zas vzdychať k Bohu, svojmu Otcovi nebeskému. Vid', hriešnik, akým železným kľúčom časného súženia otvára ti milosrdenstvo božie už zatvorené dvere tvojho spasenia!

Rozpamätaj sa len, človeče, na svoj doterajší hriešny život!

Pravda, podobal sa životu človeka opitého? Na postrach si bol sám sebe; hrôza ťa zaujala, keď si pomyslel na seba; bol si pomätený, bol si nepokojný, lebo hriešnici nemajú pokoja (Iz 31, 38). Darmo si sa namáhal svoje svedomie uchlácholiť, ktoré ti robilo výčitky a pripomínalo tvoje ohavnosti; skrýval si sa pred sebou samým, ale skryť si sa nemohol; hanbil si sa, vzdychal si nad sebou, nemal si pokojného miesta, pokým si sa ne navrátil k Bohu, ktorému prináležíš. K tomu dopomohly ti tvoje úzkosti; tieto ťa prebudily, aby si vstúpil do seba, aby si hľadal Boha a s ním sa spojil. Ó prevzácne súženie, ktoré odvraciaš s cesty poblúdenia! Právom môžeš zavolať s Jeremiášom prorokom: „Tys' mňa z milosrdenstva svojho trestal, ó Bože, a trestanie tvoje osvietilo rozum môj“ (Jer 31, 19); alebo s Tobiášom: „Tys' mňa, Bože môj, pokarhal, ty si sa však nado mnou zlutoval! Ty si ma nechal upadnúť do hrobu, ale zasa z neho vyviedol, aby si ma živého sebe samému a milosrdenstvu svojmu prinavrátil.“

Človeče, ďakuj Bohu z celého svojho srdca, že ráčil učiniť milosrdenstvo svoje s tebou, keď si sa o tom ani nenazdal, a za príkladom Tobiáša aj ty k pokániu napomínaj hriešnikov, lebo ako Boh kedysi dopustil, aby Izraeliti od pohanov boli zajatí a do ich krajiny privedení, medzi týmito opravdivého Boha, jeho bytnosť, všemohúcnosť a všadeprítomnosť ohlasovali, tak aj teba Boh vyvolil, aby si — žijúc medzi hriešnikmi — týchto svojim vlastným príkladom k pokániu a polepšeniu sa napomínal a povzbudzoval.

Napomínaj teda hriešnikov, aby sa k Pánu Bohu svojmu obrátili, jemu sa podrobili, a svieť im v tom vlastným príkladom, svojim pobožným a čnostným životom. Uč hriešnikov, čo sme podľní tej najvyššej Bytnosti, a osláviš Boha a posvätiš jeho meno. Lebo i Pán Ježiš hovorí: „Väčšia bude radosť v nebi nad jedným hriešnikom pokánie činiacim, ako nad deväťdesiatdeviatimi spravodlivými, ktorí nepotrebujú pokánia“ (Lk 15, 7). Pán Ježiš, prebývajúc na zemi, najradšej obcoval s hriešnikmi, aby ich k obráteniu priviedol. To sám vyznáva, keď hovorí: „Neprišiel som povolávať spravodlivých, ale hriešnikov“ (Mt 9, 13). A to isté potvrdzuje slovami: „Nie som poslaný iba k ovciam, potrateným z domu Izraelovho“ (Mt 15, 24). Prichyť sa, kajúci človeče, i ty svätého diela svojho Spasiteľa, t. j. ob-

rácaj hriešnikov, a staneš sa jeho spolupracovníkom na spasení ľudských duší; potom môžeš i ty srdcom plným dôvery, lásky a horlivosti povedať: „Ustali sme na ceste neprávosti“ (Múdr 5, 7), a musím vyznať, že som v nich opravdivého uspokojenia srdca nenašiel; pokoj tento jedine v služení Bohu možno nájsť.

Kto chceš poznať, „aký blízky je Pán“ (Ž 33, 19), skús, obráť sa k nemu, konaj spravodlivosť pred tvárou jeho a môžeš byť istý, že on i tebe ukáže svoje milosrdenstvo. Ja ďakujem Bohu za časné súženie, ktoré na mňa dopustil, lebo ono bolo počiatkom môjho šťastia. Neodkladaj nikto obrátiť sa k Bohu, ale počúvaj láskavý hlas jeho volania skôr, než ťa jeho karhajúca ruka udrie a pritisne. Ak neposlúchnete jeho láskavý hlas teraz, keď vás čo láskavý Otec karhaním k polepšeniu priviesť chce, bude vás karhať ako prísny Sudca, ktorý musí svojej spravodlivosti zádosť urobiť a nad vami sa pomstiť. Ak sa nedáte podobrotky viesť, železným prútom bude vás spravovať (Ž 2, 9). Nezaslúži si hriešnik, aby ho Boh po otcovský trestal; a preto má to pokladať za zvláštnu, nezaslúženú milosť, že karhajúc ho, otvoril mu bránu svojho milosrdenstva.

Hriešnik, neopováž sa povedať, ako onen bohaprázdny človek povedal, o ktorom hovoril Duch sv.: „Zhrešil som, a čo sa mi stalo zlého?“ ale tras sa pred trestajúcou rukou božou, lebo „Hrozne je upadnúť do rúk živého Boha!“ (Žid 10, 31). Boh má síce pozhovenie s hriešnikom, ale len dotiaľ, „kým sa naplní miera neprávosti jeho“ (Kzt 5). Preto neodkladaj nikto s pokáním, lebo nečakane môže sa pohnúť prchkosť božia a môže ťa zničiť hrozným spôsobom. Kto toto čítaš alebo počúvaš, rozmýšľaj o tom, lebo od toho závisí tvoje večné šťastie alebo nešťastie.

Č i a s t k a d r u h á .

Starý Tobiáš ako vytržený v duchu vyzýval Izraelitov, aby sa spoločne s ním radovali. Tobiášova radosť mohla sa pozdávať zajatým Židom bláznivou alebo aspoň predčasnou, lebo — podľa ľudského počítania — videlo sa byť vecou nemožnou, žeby sa zo svoj-

ho zajatia vyslobodili. Boh však zjavil Tobiášovi, že mesto Jeruzalem bude zasa vystavané, a že sláva jeho bude ešte väčšia než bola predtým. Reč Tobiášova znela nasledovne: „Jeruzaleme, mesto božie, Pán potrestal ťa síce pre tvoje neprávosti, ďakuj však jemu za všetko dobrodenie, ktoré tebe prichystal. Oslavuj Boha všetkých vekov, lebo zasa si vystaví stánok uprostred teba a medzi tvojimi múrami. Jeho starodávni ctitelia vzdychajú v zajatí, ale Pán ich zas do svojho chrámu povolá, a ty sa budeš v ňom radovať po všetky časy. Jeruzaleme, mesto sväté, ty sa budeš skvieť vo sláve a teba si budú vážiť národy zeme. I vzdialené národy zeme prídu medzi tvoje múry a budú vzdávať svoju poctu chrámu, budú pokladať to miesto za sväté, a budú zvelebovať to meno, ktoré tu bude vzývané. Beda však tým, ktorí by ťa potupili, lebo tí zlorečení budú pred Bohom. Áno, zlorečení budú všetci, ktorí by sa opovážili tebe rúhať, pretože je už vyrieknutý výrok Pánov proti nim. Pokoj a požehnanie pre tých, ktorí na tvojom vystavaní budú pracovať. Ty však budeš sa radovať z rozmnoženia a z obcovania svojich synov, lebo všetci budú požehnaní od Pána, a budú sa shromažďovať v tvojom lone. Nech budú blahoslavení všetci, ktorí ťa milujú a ktorí sa tešia z tvojho šťastia. Ty však, duša moja, chváľ Pána Boha svojho, lebo On chráni mesto Jeruzalem a vyslobodí ho zo všetkého súženia. Oj, za akého šťastlivého by som sa pokladal, keby som mohol dúfať, že niektoré z mojich dietok uvidí krásu a slávu toho mesta!“

Tobiášovo nábožné vzdychanie poukazuje na jeho horlivosť a veľkú túžbu po opravdivej bohoslužbe. Tobiáš si vrúcne žiada, aby bol chrám boží v Jeruzaleme obnovený a aby pravé

náboženstvo starého Zákona bolo upevnené a rozšírené. Či je taká i naša starosť o sv. náboženstvo? Či má nábožnosť aj u nás takú úctu a vážnosť? Terajší svet pokladá nábožnosť za bláznovstvo a nábožného človeka považuje za pomäteného a za sprostého. Z toho nasleduje, že tí, ktorí sú vo vykonávaní náboženských skutkov horlivejší, t. j. ktorí do kostola, ku spovedi atď. chodievajú, vystavení sú posmechu samopašných ľudí, takzvaných svetákov. A predsa, nič nie je na svete vznešenejšieho nad pravú pobožnosť. Človek nábožný, t. j. taký, ktorý je zaujatý za všetko, čo sa Boha, jeho cti a chvály týka, ktorý všetko, čo je božie, s radosťou koná, ten zachováva i prikázania božie, lebo vôľa božia je mu pravidlom jeho života, a Pán Ježiš je mu cestou, pravdou a životom; tomu sú svätí boží školou. Práca človeka nábožného je nie iné, ako ustavičné cvičenie sa v rozličných čnostiach; jeho srdce je zaujaté budúcou blahoslavenou večnosťou, preto sa ani smrti nebôjí, lebo táto vlastne mu má zadovážiť všetko, čo na tomto svete hľadal, po čom túžil a v čo dúfal. Či možno si o človekovi niečo krajšieho a vznešenejšieho myslieť? Ale pozor, i nábožnosť je dvojaká, preto treba robiť rozdiel medzi nábožnosťou pravou a nábožnosťou zdanlivou, lichou! Pravá nábožnosť je medzi inými čnosťami to, čo je slnko medzi hviezdami; nad túto čnosť nemôže byť pre človeka nič slušnejšieho, nič vznešenejšieho, čo by mu pred ľuďmi úctu, vážnosť a hodnosť zaslúžilo. Odnímme od človeka nábožnosť a celá ľudská spoločnosť sa rozpadne, lebo bez nábožnosti ľudia nebudú môcť navzájom dôverne obcovať.

Druhá Tobiášova čnosť, ktorá sa v jeho reči zrkadlí, je úcta a vážnosť ku jeruzalemskému chrámu. V duchu prorockom videl a predpovedal znovuvystavanie chrámu a veľkú slávu jeho, ktorú bezpochyby odtiaľ odvodzoval, že predvídal, ako budú do toho chrámu prichádzať praví ctitelia živého Boha, ba i sám Mesiáš za svojho prebývania na zemi viac ráz vstúpi do neho. Či aj my máme takú úctu a vážnosť ku svojim chrámom? Kostol v úzkom spojení stojí s náboženstvom; náboženstvo bez kostola sa nedá ani myslieť; a práve kostol je určené a zasvätené miesto pre vykonávanie skutkov náboženstva. V akej úcte a vážnosti je náboženstvo, v takej úcte a vážnosti je i Bohu zasvätené miesto — chrám boží. Či si vážime chrámy božie tak,

ako to zasluhujú? Či môžeme i my so žalmistom povedať: „Horlivosť za dom boží trávi ma?“ Tobiáš a všetci židia vôbec mali veľkú úctu a vážnosť ku jeruzalemskému chrámu. Aká by mala byť vážnosť ku chrámu u nás kresťanov-katolíkov? Jeruzalemský chrám bol len predobrazom, tieňom chrámov kresťanských. Sláva druhého jeruzalemského chrámu bola tým rozmnožená a vyvýšená, že Spasiteľ Ježiš Kristus na výročité slávnosti doň chodieval; o koľko väčšia musí byť sláva chrámu kresťanského, v ktorom ten istý Ježiš Kristus v prevelebnej Sviatosti Oltárnej stále prebýva? V chráme jeruzalemskom obetovali sa Bohu krvavé obete nenozumných zvierat; v katolíckych chrámoch prináša sa Bohu obeta, ktorá bola prorokom Malachiášom predpovedaná, ktorú obete Starého zákona predobrazovali a pre ktorú sa Bohu páčily. V katolíckych chrámoch obetuje sa obeta, ktorá všetky bývalé obete vytisla a zničila, lebo tu v prevelebnej Sviatosti Oltárnej pod spôsobmi chleba a vína sa obetuje ten istý Ježiš Kristus, o ktorom sv. Pavol apoštol hovorí: „Ty si kňazom na veky podľa obradu Melchizedechovho.“ (Žid 17, 21).

Cirkev sv. sa vždy o to starala, aby vážnosti obete primerané chrámy boli vystavané. Tak povstali na mnohých miestach veľkolepé, znútra i zvonku krásne ozdobené chrámy. Ale i menšie, chudobné kostoly božej cti zodpovedajú, ak sa duchovní správcovia starajú o to, aby čistota a poriadok v nich panovaly. Musí to byť nepochybne žalostný pohľad na taký „dom boží“, ktorého stavba je inak velebná, ale niet v ňom nijakého poriadku; oltáre a nádoby nečisté, steny zaprášené, pavučinou potiahnuté atď. Smutné je vidieť obecné domy, v ktorých ľudia bývajú, krajšie, čistejšie ako je dom, v ktorom sám Boh prebýva; smutné je vidieť stoly, na ktoré sa kladie telesný pokrm, drahšie a vzácnejšie, ako je oltár, na ktorom sa koná obeta omše a požíva pokrm anjelský; smutné je vidieť veriacich pri službách božích oblečených v skvostných šatách, kňaza však pri oltári v rúchu starom, ošúchanom, ošklbanom! Nemožno sa čudovať, že sa v takých chrámoch stvára rozličná neúcta a samopaš! Traja Králi poznali Spasiteľa sveta i v chudobnej betlehemskej maštálke, ale ich ta viedla jasná hviezda. Čo pohne človeka k poznaniu Boha, ak nie vznešená ozdoba chrámu, ktorá mu pripomína úctu a slušné správanie sa?

Neúcta voči chrámu božiemu, akú zväčša pri mládeži pozorovať, pochádza zo zlého príkladu samých rodičov, ktorých povinnosťou je svoje dieťky ku cteniu a váženiu si chrámu božieho zavčas privykáť a napomínať. Ale keď sa rodičia v kostole tak správajú, ako v daňakom obecnom dome, či môžu ich dieťky iné robiť, ako čo videli od nich a od starších? Či nebudú sa i oni v kostole všetečne obzerať, shovárať alebo i smiať? Cirkev sv. zakazuje pripúšťať nevercov, kacírov, odnadvlíkov do chrámu božieho za služieb božích, aby neboli veriacim na prekážku, a nedali im príčinu na pohoršenie. Teraz by sa mohlo duchovenstvu povedať: Služobníci oltára, nepripúšťajte nevercov do chrámu božieho, aby neboli pohoršení a nakazení neslušným správaním sa katolíkov! Ó Bože, či už bude raz koniec tomu zneuctovaniu tvojho stánku, nad ktorým zneuctovaním nábožné duše vzdychajú a plačú? Akou potechou by to bolo pre verných katolíkov, keby s Tobiášom mohli zvolať: „Kiež by sa aspoň naše dieťky dožily lepších časov, že by chrámy božie viac boli uctievané a Bohu slušnejšia poklona bola vzdávaná!“

Č i a s t k a t r e t i a.

Slovami, ktorými končí Tobiáš svoj chválospev, dosvedčuje svoju hlbokú úctu a poddanosť voči cirkvi Starého zákona. Ako všetko, čo sa v Starom zákone dialo, bolo predobrazom budúcich vecí, tak i cirkev Starého zákona predobrazovala Cirkev sv. Nového zákona. Z toho pre nás katolíkov vyplýva poučenie, že keď si už Tobiáš cirkev svoju tak vysoko vážil a sa jej poddával, akú úctu, vážnosť a podriadenosť máme my katolíci preukazovať Cirkvi sv., ktorá sa tam započala, kde cirkev Starého zákona sa skončila? Ale kde je tá úcta, vážnosť a poddanosť voči Cirkvi sv., tejto láskavej a starostlivej našej Matke? Či nebol už sv. Augustín prinútený povedať: „Kto nemá Cirkev za Matku, ten nemá ani Boha za Otca.“ Dieťa, ktoré svojho rodiča opravdive miluje, to berie činnú účasť na šťastí alebo nešťastí svojho otca alebo matky. My katolíci sme dieťky sv. Cirkvi kat., ale aký podiel máme na jej osudoch? Dívame sa ľahostajným okom na prenasledovanie, na škodu,

ktorú trpí; slzy, ktoré prelieva v svojom súžení, sa nášho srdca nedotýkajú, ba mnohé z jej vlastných dietok neporiadnym, jej učeniu odporným životom rania jej materinské srdce, keď sa s jej nepriateľmi spolčujú, aby jej tie najväčšie protivenstvá zapríčinili. Cirkev sv. sa právom môže žalovať slovami Izaiáša proroka: „Synov som vychovala, ale oni mnou pohrdli“ (Iz 1, 2).

Katolík má vedieť, že tú vzácnu perlu samospasiteľnej viery jedine skrze sv. Cirkev kresťansko-katolícku našiel a prijal; že odpustenie hriechov a iné prostriedky spasenia sa len v katolíckej Cirkvi nachádzajú; že Cirkev katolícka je ten koráb Noemov, ktorý každého, kto sa doňho ukryje, od večnej potopy, t. j. od večného zatratenia ochráni. Za tieto dobrodenia má byť katolík Cirkvi sv. povďačným; má sa modlievať za najvyšších pastierov, ktorými Duch sv. spravuje Cirkev božiu; má sa modlievať za všetky duchovné rady, za všetkých údov duchovného tela, z ktorých Cirkev sv. pozostáva, aby každý úd duchom Kristovým oživený, svoj úrad, svoju povinnosť konal, aby sme — od nepriateľského strachu oslobodení — v jednote viery shromaždení, Bohu v nevinnosti a spravodlivosti slúžili. Toto žiadame i v modlitbe Pána prosbou: „Príď kráľovstvo tvoje“; takto vyslovujeme i Tobiášovu žiadosť: vidieť chrám boží vystavaný, vidieť Cirkev sv. v pokoji, v sláve a dôstojnosti.

Keď Tobiáš vo svojom chválospeve vyslovil úctu a vážnosť voči cirkvi starého Zákona, s veľkou radosťou vyzdvihoval potom ešte i slávu mesta Jeruzalema. On v duchu svojom predvídal, ako sa bude vyvolený „ľud boží“, hoci sa ešte v zajatí nachodí, onedlho v tom meste shromažďovať. Slávu mesta Jeruzalema opisuje Tobiáš tak, že brány jeho budú zo zafíru a smaragdu, ohradné múry zo samých drahých kameňov, tržišťia budú kamením vykladané, biele a jasné až na oslepnutie; po všetkých uliciach mesta bude sa prepevovať: Aleluja, t. j. Na veky buď pochválený, Pane, ktorý si Jeruzalem pozdvihol; a panstvo Tvoje nech zotrvá v ňom na veky. Amen.

Každý ľahko pochopí, že sa tieto Tobiášove slová nemôžu vzťahovať na Jeruzalem, chýrečné mesto v židovskej krajine, Palestína zvanej, z ktorej synovia izraelskí do asýrskeho zajatia boli odvedení, ale že sa majú rozumieť v duchovnom smysle, o duchovnom Jeruzaleme, t. j. o opravdivej Cirkvi Kristovej, kresťansko-katolíckej, ktorá sa — nezriedka — menuje i kráľovstvom božím. Ona je to mesto, ktoré je na Ježišovi Kristovi sťa na uholnom kameni založené, zásluhami jeho sťa najdrahšími kameňmi ozdobené, nebeskými darmi a milosťami božskými obohatené, Kristom Pánom založené, učením apoštolským vystavané, na stálosti svätých mučeníkov upevnené, nevinnosťou a hrdinskými čnosťami nespočetných svätých posvätené; ktoré napriek toľkým prenasledovaniam až dosiaľ stojí a bude stáť až do skonania sveta, lebo slová Kristove sú neklamné, ktorý riekol: „Brány pekelné ju nepremôžu“ (Mt 16, 18). Keby nijkých iných dôvodov nebolo, už toto je dostatočné, aby nás vo viere kresťansko-katolíckej upevnilo, aby našich poblúdených bratov pohlo, žeby sa do toho mesta, t. j. do Cirkvi sv., z ktorej sa buď oni alebo ich predkovia sťa do zajatia vysťahovali, aby sa, hovorím, čím skorej navrátili, ak si žiadajú byť pripočítaní do počtu obyvateľov nebeského Jeruzalema.

Tobiášov opis mesta Jeruzalema sa ešte vhodnejšie vzťahuje na Cirkev kráľujúcu, t. j. na slávu večnú, ktorú Boh svojim vyvoleným pripravil v nebesách. Sv. Písmo, spisy svätých otcov a cirkevné modlitby menujú nebeskú slávu „nebeským Jeruzalemom“ na prirovnanie zemskeému Jeruzalemu, ktorého slávou chcú označiť krásu a slávu toho blahoslaveného miesta v nebi, v ktorom svätí a vyvolení boží prebývajú a budú prebývať na veky. Veľkosť nebeského blahoslavenstva prevyšuje všetko, čo sa o ňom myslieť a vysloviť môže. Sv. Pavol apoštol, ktorý bol — ako sám hovorí — vytrhnutý až do tretieho neba, opisujúc blahoslavenstvo nebeského Jeruzalema, hovorí: „Ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, ani do srdca ľudského nevstúpilo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú“ (1 Kor 2, 9). A žalmista Dávid nebeské radosti menuje „potokom rozkoší“ (Ž 35, 9). Čokoľvek sa v nebi nachádza, všetko je radosťou preplnené. Radostiplné je obcovanie s Bohom všemohúcim, so Spasiteľom Ježišom Kristom, s prebl. P. Máriou a so všetkými vyvolenými božími. Nemusí sa nikto obávať, že blahoslavenstvo ne-

ba utratí alebo že by ho utratíť mohol; o tom sú vyvolení boží úplne ubezpečení, že dokiaľ bude Boh Bohom, budú i oni na veky šťastliví, blahoslavení. Pamätajúc na to, máme túto zem pokladať za miesto nestále, za miesto putovania a nášho vyhnanstva; ale o to viac máme zrak svoj obracať k nebesám, k tejto opravdivej našej vlasti, do ktorej prislúchame, ktorej sme občanmi a dedičmi, zapísaní predrahou krvou Ježiša Krista, a chráňme sa, aby sme sa toho miesta nehodnými neučinili. Vzdychnime si často slovami žalmistu: „Aké milé sú príbytky Tvoje Pane zástupov! Túži, až omdlieva duša moja po Pánových sieňach“ (Ž 83, 2). Alebo: Ó akí blahoslavení sú, Pane, tí, ktorí v tvojom dome prebývajú; budú ťa na veky vekov chváliť. Tak je, Pane, lepší je jeden deň v príbytku tvojom, ako tisíce dní na zemi, ktoré milovníkom sveta ako voda ubiehajú. Ja žiadam si byť radšej tým najmenším v dome Boha a Pána svojho, ako povýšeným byť v príbytkoch ľudí bohaprázdnych.

Takéto bývaly vždy žiadosti, želania a piesne spravodlivých, bohumilých a svätých ľudí. A to podáva mi príležitosť prehovoriť niečo o piesňach pre vaše poučenie. Čo sú piesne? Piesne sú výlevy citov srdca, v istom poriadku složenými a odmeranými slovami a pozemským hlasom prednesené, ktorými si nábožní ľudia všemohúceho Boha, jeho dokonalosť, múdrosť, prozreteľnosť, dobrotivosť, bohatstvo, blahoslavenstvo neba, krásu čnosti, ohavnosť hriechu pripomínali, a ku chvále Boha, k nasledovaniu čnosti a ku zdržanlivosti od hriechu sa povzbudzovali. Nespočetné takéto výlevy srdca čiže piesne nábožných ľudí zachované sú v Cirkvi sv. a užívajú sa i pri službách božích, aby sa nám pripomenulo, že nábožným spevom sa naša služba Bohu príjemnejšou činí. „Kto nábožne spieva, ten sa dvojnásobne modlí.“ A či spevom nenasledujeme anjelov, ktorí Bohu ustavičným hlasom prespevujú? I Pán Ježiš po odbavení poslednej večere, po ustanovení prevelebnej Sviatosti Oltárnej a kňazského stavu zaspieval poďakovaciu pieseň a len potom odišiel so svojimi apoštolmi na horu Olivovú. Preblahoslavená Panna Mária, keď navštívila svoju príbuznú Alžbetu, zaspievala prekrásny chválospev, ktorý sa začína slovami: „Velebí duša moja Pána“ (Magnificat). Nábožný starček Simeon, držiac na svojich ramenách Spasiteľa, spieval pieseň: „Teraz

prepustiš, Pane, služobníka svojho v pokoji." Máme veľké množstvo cirkevných piesní: raňajších, denných, nešporných, večerných, takzvané kňazské hodinky, a piesne pohrebné, a to vo všetkých rečiach, ktoré nám predkovia zanechali.

Ľudia — najmä mládež — i teraz radi spievajú; ale aký veľký je rozdiel medzi terajšími a starodávnymi piesňami, ktorými naši predkovia všetky svoje práce ako by posväcovali? Keď aj nespomeniem tie pesničky, ktorými bezbožníci sprostý ľud k nevernosti voči Bohu a zákonitej vrchnosti vábila a týmto jedom ku všeobecnému vzbúreniu podhuckávajú, nemôžem zamlčať piesne, ktoré sa bez hryzenia svedomia, bez zapýrenia sa, bez hanby za našich čias spievajú. Proti takým nemravným pesničkám už sv. Ján Zlatoústý brojil a ich zatracoval. Hovoril: „Sú pesničky, v ktorých sa ospevuje láska ku svetu, láska k telesným rozkošiam; v ktorých sa ospevuje, ako manželka svojho manžela a manžel svoju manželku oklamali; ako mládenec tamtú pannu a zasa ako panna tamtoho mládenca zviiedla! Či sa svedčia také pesničky na kresťanov, ktorých sv. Pavol apoštol napomína slovami: „Naplníte sa Duchom svätým, a hovorte vospolok v žalmoch a v chválospevoch a v duchovných piesňach; spievajte a plesajte vo svojich srdciach Pánovi, ďakujte vždycky za všetko v mene Pána nášho Ježiša Krista Bohu a Otcovi“ (Ef 5, 18—20). Odkiaľ pochádza tá — možno povedať — všeobecná znemravnenosť a spustlosť medzi mládežou? Odkiaľ tá chlipnosť, cudzoložstvo? Odkiaľ majú svoj počiatok nešťastné manželstvá? Necudné reči a pesničky sú tomu na príčine; lebo tieto udusily v ľuďoch všetok prirodzený cit, hanblivosť a hrôzu. Sv. Ján Zlatoústý hovorí: „Necudné pesničky sú smradľavé pramene, z ktorých nehanblivosť a iné hriechy a ohavnosti vyvierajú, lebo ich častejším pripomínaním v pesničkách trati hriech zo svojej ohavnosti“ (Hom 12).

Kresťanskí rodičia, azda sa už aj vo vašom dome také hriešne pesničky ozývajú; azda vaše dietky alebo vaša čeliadka to opakujú, čo od vás počuli. Ach, pre živého Boha vás prosím, nedovoľte, aby na budúce bolo niečo takého počuť vo vašom dome, čo by nevinné srdiečka vašich dietok mohlo nakaziť; nedovoľte voľačo hovoriť alebo spievať v prítomnosti Boha, čo by ste sa v prítomnosti statočného človeka hovoriť alebo spievať neopovážili. Nasledujte i v tomto ohľade príklad nábož-

ného Tobiáša, v ktorého dome nebolo počuť iných pesničiek iba takých, ktorými sa Bohu úcta, chvála a sláva vzdávala. Veď i naši starodávni predkovia mali tú obyčaj. Sv. Hieronym píše Marcele o kresťanoch v Palestíne: „Nech sa človek kde chce obráti, všade počuje nábožné spevy kresťanov: oráča pri pluhu, ženca pri kosáku, kopáča pri motyke žalmami a inými nábožnými spevami Boha svojho oslavovať.“ I v našej drahej vlasti bývala kedysi tá obyčaj. Bože, daj, aby sa tie časy na-
zpäť vrátili.

Nasledujte, drahí kresťania, túto krásnu obyčaj svojich predkov; posväcujte svoje práce a posilňujte svojho ducha nábožným spevom. Oj, čiže by to bola šťastlivá a bohumilá far-nosť, obec, dom, keby sa v nich reč anjelská, chvála božia v nábožných spevoch ozývaly. Oj, čiže by bol šťastný ten du-chovný pastier, ktorého duchovné ovečky svoje obveselenie nehľadajú vo veciach márných, hriešnych, ale vo všemohúcom Bohu, v jeho divoch, múdrosti a prozreteľnosti. Šťastný ten dom, v ktorom by všemohúci Boh a jeho najsvätejšie meno bolo takto ctené a zvelebované! Amen.

HLAVA ŠTRNÁSTA

Starý Tobiáš pred svojou smrťou predpovedá skazu mesta Nínive a vyslobodenie Izraelitov zo zajatia. — Dáva posledné napomenutie svojmu synovi a svojim vnukom. — Tobiáš umiera. — Mladý Tobiáš sťahuje sa z mesta Nínive ku svojmu svokrovi Raguelovi.

Č i a s t k a p r v á.

Nábožný starček Tobiáš, ako život svoj začal, tak ho aj skončil. Dožil sa ctihodnej staroby a nashromáždil si veľký poklad dobrých skutkov a zásluh u Boha. V päťdesiatomšiestom roku svojho veku stratil — z dopustenia božieho — zrak, ktorý v šesťdesiatom roku zas nazpät dostal, a potom žil ešte štyridsaťdva rokov. Tieto roky strávil vo veľmi šťastlivom stave; mal hojnosť časných statkov, v blaženom pokoji, ba i tej radosti sa dožil, že videl dietky dietok svojich. On bol — až do poslednej chvíle svojho života — príkladom a zrkadlom nielen svojim domácim, ale i celému svojmu pokoleniu.

Sotva sa nájde z nás človek, ktorý by si tento šťastlivý stav starého Tobiáša nežičil. My síce Boha prosíme, aby náš život predĺžil, aby nám dal zdravie, silu a všetko, čo je pre časný život potrebné. Táto naša žiadosť by bola veľmi chvalitebná, keby sme predĺženie svojho života preto žiadali, aby sme Bohu mohli dlhšie slúžiť a tak odplatu života večného si vydobíť. Ale kto z nás na to myslí? Kto je, ktorý by sa — keď mu Boh život predĺži — o to stal, aby dni a roky svojho života ku cti a chvále božej a k spaseniu svojej duše vynaložil? Predĺženie dní života Tobiášovho bolo mu len poskytnutou príležitosťou,

tieto ku cti a chvále božej a k spaseniu duše vynaložiť. A Tobiáš skutočne vynakladal dni svojho života ku rozmnoženiu cti a slávy božej, čím dal na sebe príklad najkrajších čností. Ó aká odlišná je naša žiadosť o predĺženie života od žiadosti Tobiášovej a svätých! Lebo čo je základom našej žiadosti? To isté, čo u nerozumných zvierat: náchylnosť k časnému životu. Že je tomu tak, to vysvitá z veľkej pachtivosti po časných veciach, i z chladnosti voči Bohu a svojmu duševnému spaseniu. Nedajme sa zaslepiť! Život náš, čo by bol aký dlhý, ak je bez čnosti a opravdivej nábožnosti, rovná sa veku detinskému, ktorý je bez zásluh. „Nie dlhý život, ani veľký počet rokov, ale život bez poškvvrny prináša ctihodnú starobu“, hovorí Duch sv. (Kniha Múdr. 4, 3). Mnoho svätých bolo na tomto svete, ktorí nežili dlho, a predsa — hovorí sv. Písmo — cestu života šťastlivo prebehli, ako keby boli hociako dlho žili. Kresťan nesmie si zakladať na dlhom živote, a čo by hneď i sto alebo vyše rokov dožil, v prirovnaní s večnosťou je i tento čas ako jeden okamih. Dlhým životom sa kresťan nesmie dať omámiť, lebo sv. Jakub apoštol píše: „Život človeka podobá sa hmle, ktorá sotva povstala, už zas pominula sa“ (Jak 4, 15). A nábožný Jób hovorí: „Naše roky sú ako nič, a dni nášho života pominú ako tieň.“ Keď sa opýtame najstarších ľudí, čo o svojom dlhom živote myslia, odpovedia nám, že sa im celý ich predošlý život pozdáva ako sen, ktorý pominul. Keď sa však opýtame zatratencov na dĺžku alebo krátkosť ich života, nájdeme v knihe Múdrosti takúto odpoveď: „Čo nám osožila pýcha alebo čo nám pomohla chlúba s bohatstvom? Pominulo to všetko ako tieň, a ako posol, ktorý cvalom beží; a ako loď, ktorá prechádza vlnami vodou, ktorej stopy, keď prešla, nemožno nájsť, ani cesty jej spodku vo vlnách; alebo ako keď vták preletí povetím, nenachádza sa nijakého znamenia, kade letel, ale len zvuk krídel, keď rozráža ľahký vietor; a keď mocným letom pretrhuje povetrie, hýbajúc krídlami preletí a potom nijaký znak jeho cesty sa nenachádza; alebo ako keď sa strela vystrelí k cieľu, rozdelené povetrie sa hneď zasa sbieha, takže nepoznať, kade prešla“ (Múdr 5, 8).

Rozjímanie o krátkom trvaní života má nás pohnúť k lepšiemu predsavzatiu, než aké mali tí bohaprázdni ľudia, o ktorých v knihe Múdrosti stojí napísané, že povedali: „Život náš

je krátky a biedny, a po smrti tiež nieta nijakej nádeje; preto poďme a užívajme časné rozkoše, nezameškajme ich v svojom mladom veku využiť; naplňme sa drahým vínom, korunujme sa ružami, kým nezvädnú; všade zanechajme znak svojej bujnosti, lebo to je všetko, čo sa našim vlastným môže menovať" (Múdr 2, 6).

Ó bláznivi ľudia, ktorí si chcú takou rečou svoje svedomie učičíkať! Chceli by sa nasilu zaslepiť, a predsa k istote prísť nemôžu, lebo nemôžu svoje svedomie ubezpečiť, že nieta Boha, že nieta večnosti, že nieta nesmrteľnosti duše. Boh vždy bude Bohom a oni zostanú bláznami, o ktorých Dávid hovorí: „Riekol blázon v srdci svojom: niet Boha!“ t. j. žiadal si, aby Boha nebolo, ktorý by jeho neprávosti videl, ktorý by ich poznal, súdil a trestal. Či chce a či nechce, musí uznať, že je jedna najvyššia Bytnosť, ktorá je sama od seba, ktorá od nikoho svoj pôvod nemá, ani mať nemôže. Túto Bytnosť a jej všadeprítomnosť hlásajú všetky veci, ktoré sú na svete, lebo hlásajú, že ony nepovstali samé od seba, ale od toho, ktorý sám od seba byť musí; hlásajú, že ony nie sú samé od seba, čo sú, ale že im to ten dal, ktorý má všetko sám od seba. Tejto pravdy sa človek nijako nemôže striasť, lebo všetko mu privoláva, že je Boh, ktorý všetky veci stvoril a tieto svojou prozreteľnosťou v poriadku udržuje; že je Boh, ktorý nad všetkými ľudskými príhodami stráži; že je Boh, ktorý ako najčistejší a najsvätejší duch čnosť si váži a odpláca, ktorý ako duch najspravodlivejší každú nepravosť musí trestať.

Odkiaľ pochádza, že ľudia pri toľkom osvietení rozumu a poznaní Boha predsa nectia, nemilujú a sú mu nevďační? Sv. Pavol na to odpovedá: „Zahrúžení sú vo svojich márných myšlienkach, lebo ich falošné, nemúdre a pokrytecké srdce ich rozum zatemnilo; vydávali sa za múdrych, kým do najväčšej hlúposti upadli" (Rim 1, 21).

Podobne o tom súdil sv. Pavol apoštol, keď v liste ku Korinťanom píše: „Ale to povedám, bratia: Čas je krátky; nabudúce aby i tí, ktorí majú ženy, boli, ako by nemali; a ktorí plačú, ako by neplakali; a ktorí sa radujú, ako by sa neradovali; a ktorí kupujú, ako by nič nemali; a ktorí požívajú tento svet, ako by ho nepožívali, lebo pominie podoba tohto sveta" (1 Kor 7, 29). A na inom mieste hovorí: „Toto telo, ktoré nás prikrýva,

je ako by dajaký stánok, ktorý nás svojou ťarchou dolu tlačí; a dokiaľ v ňom prebývame, odlúčení sme od Pána a od našej vlasti. Vieme síce, že tento hlinený stánok vyprázdni sa, že nám Boh dá druhý, ktorý nebude ľudskými rukami vystavaný a ktorý má trvať na veky. Toto je, čo ma v mojom súžení potešuje; preto namáham sa, aby bol milým Bohu, už či ma v tomto smrteľnom tele ponechá alebo ma k sebe povolá, aby ma v nesmrteľnosť obliekol" (2 Kor 5).

Takto mysleli a súdili všetci múdri ľudia o tomto časnom živote. Nepochybujem, že i Tobiášovi jeho staroba bola na ťarchu, ale ju vďačne prijal, lebo mu poskytla príležitosť k čnostnému a záslužnému životu; svoje dieťky mohol všetkému dobrému učiť, cvičiť a napomínať, a mohol si nadobudnúť veľký poklad dobrých skutkov a zásluh, za ktoré mohol úfať odplatu od večného Sudcu. Nezanedbal ani jeden okamih užitočne upotrebiť. A keď cítil, že sa už blíži koniec jeho života, neľakal sa, ale díval sa približujúcej hodine smrti do očí s takou spokojnosťou, udatnosťou a nádejou, akú si za svoj čnostný a nábožný život mohol robiť. Všetci svätí patriarchovia Starého zákona umierali s nádejou, akou umieral Tobiáš, ich opravdivý potomok. Pred svojou smrťou povolal Tobiáš ešte k sebe svojho syna i so siedmimi jeho synmi, a keď sa všetci okolo jeho postele shromaždili, preriekol k nim slová, ktorými predpovedal vyslobodenie „ľudu božieho“, a svojim dieťkam zanechal výborné naučenie. Hovoril nasledovne: „Milé dieťky, čas skazy mesta Ninive sa blíži, lebo slovo Pánovo musí sa splniť; naši bratia, ktorí už tak dávno sú zajatí a rozptýlení medzi cudzím národom, navrátia sa zas do svojej vlasti, takže tá opustená krajina zas uvidí svojich starodávnych krajanov a obyvateľov; chrám boží, ktorý je celkom spustošený, bude znova vybudovaný, takže veriaci so všetkých strán sa budú v ňom shromažďovať a Bohu príslušnú poklonu činiť; ba čo viac, ešte aj okolité národy opustia svoje modly, a kráľovia s radosťou budú prichádzať, aby v tomto chráme Bohu izraelskému sa klaňali.“

„Blahoslavení mŕtvi, ktorí umierajú v Pánovi. Od tejto chvíle už, hovorí Duch, nech si odpočinú od svojich prác, lebo ich skutky nasledujú ich" (Zjav 13, 13). Život spravodlivých je ako veniec rozličných čností, ktorými okrášlení so sveta sa odo-

berajú. Tak i Tobiáš mal ustavičnú žiadosť a túžbu po úcte a sláve božej, po vystavaní a kráse jeruzalemského chrámu. A hľa, ako Boh túto jeho túžbu odmenil! V tom okamihu, keď už mal umierať, videl vyplnenú svoju túžbu, preto i s určitosťou predpovedal vystavanie a krásu jeruzalemského chrámu, lebo bol uistený, že bude počet verných služobníkov božích a tým i úcta, chvála a sláva božia na svete rozmnožená, preto s veľkým uspokojením a s radosťou umrel.

Človek obyčajne tak umiera, ako žil. Táto pravda musí byť pre bohabojných potešiteľná, ale strašlivá pre zatvrdlivých hriešnikov, ktorí odkladajú pokánie na ostatnú hodinu. Boh uisťuje nás prorokom Ezechielom, že je hotový kedykoľvek hriešnika na milosť prijať, ak sa opravdivým pokáním k nemu obráti; lebo hovorí: „Ak by však bezbožný činil pokánie za všetky svoje hriechy, ktoré spáchal, a zachovával by všetky príkázania moje a plnil súd a spravodlivosť; žiť bude a neumrie. Nespomeniem nijakej neprávosti jeho, ktorú spáchal a pre jeho spravodlivosť, ktorú konal, žiť bude“ (Ez 18, 21, 22). Ale je otázka, či v poslednú hodinu bude činiť pokánie taký hriešnik, ktorý celý svoj život strávil v samých neprávostiach? Pokánie znamená: premenenie, preinačenie sa, t. j. človek musí to, čo predtým miloval, nenávidieť, a čo predtým nenávidel, to musí milovať. Či je možné, aby človek — bez zvláštnej pomoci božej čiže milosti — v poslednej chvíli svojho života hriech nenávidel, keď ho až posiaľ miloval? Či je možné, aby hriešnik v poslednú hodinu života Boha miloval, ktorého predtým nenávidel? Ak človekovi ťažko prichádza dobré predsavzatie urobiť, kým je pri sile a má čerstvé smysly, ak mu je ťažko niektorú náruživosť premôcť alebo zlý zvyk zanechať, kým je zdravý, či bude mu to možné urobiť pri lúčení sa so svetom, keď budú jeho smysly s telom choré a on bolesťou celý zničený? Či bude mať toľko sily a prítomnosti ducha, aby to vykonal, čo jeho duševné spasenie požaduje?

Bohabojný človek pracuje na spasení svojej duše po celý svoj život: len hriešnik by chcel túto dôležitú prácu v poslednom okamihu života vybaviť. Bohabojný a svätého života človek bojí sa a trasie o svoje spasenie, lebo vie, že zotrvanie v dobrom až do konca je milosť nad všetky milosti, ktorú si — ako tridentský snem učí — nie zaslúžiť, ale len vyprosiť

môže; len hriešnik by mohol svoje pokánie odkladať na poslednú hodinu smrti, ak by bol o tej milosti uistený. Neklamme seba, ale ak si žiadame zomrieť ako dobrí kresťania, poušľujme sa ako dobrí kresťania aj žiť, t. j. čnostný život viesť, povinnosti svoje náležite plniť, hriechu, ako najväčšieho zlého na svete sa chrániť a skutky kresťanskej spravodlivosti konať. Toto je kráľovská cesta ku šťastnej smrti; toto je jediný prostriedok zabezpečiť si posledný okamih a v pokoji a v láske božej zomrieť.

Tobiáš po celý svoj život svoju vôľu vôli božej podroboval, miloval spravodlivosť a všetko, čo bolo dobré, konal. Skutky milosrdenstva boly mu stálou a najmilšou prácou, preto nemohol sa zadržať, aby sa mu jeho posledná hodina minula bez vykonania skutku milosrdenstva a starostlivosti o svoje dietky; napomínal ich takto: „Počujte, milé dietky, posledné slovo svojho umierajúceho otca, a použite ho pre svoj prospech. Bohu svojmu slúžte opravdive, plňte jeho sv vôľu a konajte, čo uznáte, že sa mu páči; pridržajte i svoje dietky k vykonávaniu skutkov spravodlivosti a milosrdenstva; učte ich dávať hojnejšie almužny; učte ich v prítomnosti Boha obcovať a jeho podľa sily po všetky časy chváliť.“

Kresťanskí rodičia, na Tobiášovi máte príklad k nasledovaniu, aby ste nezaľednali dať svojim dietkam posledné naučenie, keď i vám nadíde čas lúčenia sa so svetom. Dietky si naučenie umierajúcich rodičov lepšie zapamätajú, preto je im ono veľmi užitočné. Posledné naučenie je ako by záruka pobožného a čnostného správania sa dietok; prijímajú ho s väčšou vážnosťou, a naň tak ľahko nezabúdajú. Slová umierajúceho rodiča sa dietkam hlbšie vltáčajú do srdca, lebo sú uistené, že pochádzajú z opravdivého rodičovského srdca. Dietky koľko ráz sa na ne rozpamätajú, toľko ráz býva ich srdce pohnuté, aby sa toho chránily, čo im rodič zakazoval, a to plnily, čo im bolo prikázané. A také slová stávajú sa nielen modlitbou pre ne, ale oni to zas svojim dietkam pripomínajú; obyčajne hovo-

rievajú: „Milé dietky, toto boli posledné slová môjho umierajúceho otca alebo mojej umierajúcej matky!“ „Toto mi môj umierajúci otec (umierajúca matka) naložil!“ Požehnaný ten rodič, ktorý svojim deťom posledné naučenie zanecháva, lebo tým učí ich ešte aj vtedy, keď už v hrobe odpočíva. Posledné rodičovské naučenie je ako dedičné učenie, lebo sa ním nábožnosť a iné čnosti s pokolenia na pokolenie presádzajú.

K poslednému naučeniu pridal Tobiáš ešte aj jednu radu; hovoril: „A teraz dajte dobrý pozor na to, čo vám poviem. Nezdržujte sa dlho v tomto hriešnom meste Ninive. Ja, synu môj, zanedlho zomriem; moja manželka mi už tiež zostarla, iste, po mne dlho žiť nebude. Žiadam si, aby, keď zomrie, pochoval si ju vedľa mňa do jedného hrobu. Len čo ju pochováš, hľad', aby si sa hneď so svojimi deťmi z tohto mesta pobebral, lebo predvídam, že ono pre svoje neprávosti musí byť vyhubené.“

Zanedlho po tomto napomenutí, a keď bol dušu svoju do rúk svojho Stvoriteľa odovzdal, zomrel ctihodný a svätý starček Tobiáš vo sto druhom roku svojho veku. Jeho smrť, ako spravodlivého vyvoleného božieho, bola len ako sladký, tichý sen, aký po prácach časného života v lone božom mal požívať. Tobiáš iste došiel v nebi odplaty za svoju nábožnosť, trpezlivosť a štedrosť voči chudobným, za svoje dobré skutky a za všetky čnosti, ktoré robia človeka múdрым, opatrným, nábožným a svätým mužom, dobrým manželom a dobrým rodičom.

Kresťan, viem, keď čítaš alebo počuješ čítať o smrti nábožného Tobiáša, budeš pohnutý v svojom srdci a iste si zavzdychneš: „Ó keby som smrťou spravodlivých i ja mohol zomrieť; ó keby i moja posledná hodina ich poslednej hodine bola podobná!“ (Nm 22, 10). A ja ti opakujem, čo bolo už povedané: „Ži ako Tobiáš, a bude i tvoja smrť podobná jeho smrti;

ži nábožne, sväte, a budeš sa i ty bez strachu dívať na približujúcu sa smrť; zanecháš svoje dietky ako orlice, ktoré už lietajú vedia, lebo si ich svojím vlastným príkladom, učením, napomínaním a karhaním všetkému dobrému vyučil a vycvičil; zanecháš i ty túto zem bez násilia, lebo si ju za svoju vlasť nepokladal, ani svoje srdce časným statkom a rozkošiam si neoddal; opustiš svoje dietky i ty bez žiaľu, lebo sa budeš tešiť nádejou, že sa kedysi s nimi sídeš vo večnej sláve.

Č i a s t k a d r u h á .

Mladý Tobiáš po šťastlivej smrti svojho otca vyplnil všetko, čo mu bol jeho otec prikázal: vybavil mu slušný pohreb, a keďže zanedlho zomrela i jeho matka, majúc sto rokov veku, pochoval ju — podľa žiadosti otcovej — ku jeho boku do jedného hrobu.

Tak robia dobré dietky; ony zachovajú úctu, lásku, vďačnosť a poslušnosť voči svojim rodičom aj vtedy, keď títo už zomreli; láska detinská neumiera s rodičmi. Keď nemôžu už viac osobám svojich rodičov úctu a lásku preukazovať, ostáva u nich aspoň požehnaná pamiatka na nich. Posledná vôľa (testament) rodičovská je im hlavným prikázaním, ktorému sa z lásky poddávajú, ktorému zadosť učiniť pokladajú si za najväčšiu povinnosť. Takýmto spôsobom plnia dietky prikázanie božie: „Cti otca svojho i matku svoju!“ Tie dietky však, ktoré svojich rodičov nectili zaživa, tie nectia ich ani po smrti, a tým ani ich poslednú vôľu nevyplnia. Také nevďačné dietky ukazujú, že ich poslušnosť a podriadenosť nepochádza z opravdivej detinskej lásky, ale že vyplýva z ich pokrytectva a otrockej bázne.

Nevďačné dietky nie sú nič nového na svete. Sotva rodič oči zatvorí, zabúdajú také dietky na to, čo sú mu i po jeho smrti dlžné. Také dietky ešte aj vtedy, čo aj ich rodič porobil akékoľvek múdre poriadky, nie sú spokojné; každé sa usiluje, aby si z rodičovského majetku čo najviac privlastnilo, ani si nerobí ťažké svedomie z toho, že to sa protiví všeobecnej spravodlivosti a rodičovskému ustanoveniu. Také dietky ne-

dbajú, že ich rodič na smrteľnej posteli napomínal a prosil, aby navzájom v láske a v svornosti zotrvávaly a tým jeho rodičovskému srdcu potešenie urobily; ich sebeckosť trhá tento sväzok pokrvnej lásky; ich ľakomstvo nemôže sa nasýtiť, preto pravotia sa dotiaľ, kým celý rodičovský majetok navnivoč nedovedú. Takto sa navzájom hryzú, kým sa nezožerú. Rodič urobil testament, aby nielen spravodlivosti zadosť urobil, ale aby i svojmu, na ceste do večnosti postavenému svedomiu uľahčil; ale nevďačné dietky nechcú tomu rozumieť, ale rušia testament práve z tej príčiny, pre ktorú ho rodič vystavil.

Po smrti svojej matky vyplnil mladý Tobiáš i tú radu, ktorú mu bol dal jeho najmilší otec. Nechcel v meste Ninive dlhšie zotrávať; videlo sa mu ono pre jeho dietky veľmi nebezpečným, pretože všeobecná nepravosť v ňom panovala; nebolo nijakej bázne, nijakého trestu, a preto robil každý, čo chcel. Mladý Tobiáš poznal príťažlivú moc zlých príkladov, proti ktorým dobré príklady nie sú dostatočnou zbraňou, aby kto pred zvedením mohol byť ochránený. Mimo toho bol svojim otcom uistený, že bezbožné to mesto pomsta božia zachváti, nasledovne, že by i jeho dietky, hoci nevinné, s vinníkmi boly vystavené skaze. Preto, keď bol najprv svoj dobytok a sluhov na cestu vypravil, vystahoval sa z hriešneho mesta so svojou manželkou, so svojimi synmi a ich dietkami, a tiahol do mesta Ekbatanu, ku svojmu svokrovi Raguelovi, ktorého i s jeho manželkou našiel síce zdravých, ale už veľmi zostarených.

Každý si môže domyslieť, aké to bolo shliadnutie a vítanie sa, keď po toľkých rokoch tí staručky manželia svoju milovanú dcéru Sárú, svojho milovaného zata s krdľom dietok do svojho domu videli prichádzať; ani plač radosti nevystal. Oj, akí šťastliví ste, staručky rodičia, lebo teraz už budete môcť v rukách svojich dietok umrieť a odobrať sa s tohto sveta. Boh vám toho

šťastia dožičil za vaše čnostné obcovanie a za nábožné vychovávanie svojej dcéry.

Raguel a jeho manželka mohli s istotou očakávať, že im ich dieťky budú potešením a podporou v starobe, tak ako boli rodičom bývajúcim v Ninive; a v tejto nádeji sa nesklamali, lebo ich dieťky skutočne boli im podporou, keďže s veľkou radosťou na seba prevzali nielen spravovanie domáceho hospodárstva, ale i opatrovanie svojich staručkých rodičov.

Nábožné, čnostné vychovávanie dieťok donáša vždy dobrý úžitok, lebo dobre vychovávané dieťky pokladajú si za najväčšie šťastie, keď môžu svojim rodičom dobrodenie, ktoré od nich prijaly, vynahradiť. Ale nie sú všetky dieťky rovnako vďačné voči svojim rodičom. Bohužiaľ, nájdú sa i také, ktoré, keď by mali svojim rodičom najviac pomáhať, vtedy práve ich opúšťajú. Niektoré dopúšťajú sa tej veľkej nevďačnosti, že svojich rodičov okrádajú, čím ich uvrhujú ešte do väčšej biedy. Najväčšiu nevďačnosť však páchajú tie dieťky, ktoré, keď im Pán Boh dal možnosť, dobre žijú, ale na svojich rodičov sa ani neobzrú, takže veľa ráz takí rodičia bývajú prinútení hľadať milosrdenstvo u cudzích ľudí. Ó nevďačnosť nad všetky nevďačnosti! Rozpráva sa o bocianoch, že keď ich rodičia, t. j. starí bociani zostarejú, a nevládzu si hľadať svoju výživu, vtedy že ich mladí bociani krmia. — Len človek, rozumom obdarený tvor boží, ten vie zabudnúť na svojich rodičov, skrze ktorých prišiel na svet, a ktorí ho s tou najväčšou láskou a starostlivosťou opatrovali, keď sa sám opatriť nevedel a nevládal. Veľa je takých rodičov, ktorí sa v tejto veci musia sťažovať, ba neraz sú i prinútení na pomoc volať súdne úrady, aby tieto im u nevďačných dieťok kúsok chleba vynútily. A kto býva najviac na príčine tejto detinskej nevďačnosti? Slepá láska privádza neopatrných rodičov do ich biedy a súženia, lebo k vôli svojim dieťkam sami seba vyzliekali a tak prišli o všetko. Nevďačné dieťa! Či sa môžeš vyhovárať, že seba, svoju manželku, svoje dieťky a pritom ešte i svojich rodičov nestačíš vyživiť? Divná vec! Rodičia stačili toľko dieťok vychovať a dieťky nevládzu otca, matku vyživiť! Mnohé z terajších dieťok nechcú rozumieť, že je to česť a šťastie pre také dieťa, ktoré má príležitosť v núdzi alebo v starobe postaveným rodičom pomáhať, ich opatrovať. Kde je viacej dieťok, tam sa dohadujú, ktoré z

nich malo by rodičov mať pri sebe a ich opatrovať. Na ktoré potom padne žreb, u toho dieťaťa je stav rodiča žalostný a každý kúsok chleba trpký! Najbiednejší kútik domu býva nfu za obydlie vydelený, a dostáva sa mu najhoršia strava, že napokon tak usuzovaní rodičia sa ešte i na smrť sťažujú, že neskoro prichádza pre nich!

Ó nesvedomité, nešťastné dietky, ktoré ste voči svojim rodičom také nevďačné! Máte vedieť, že sa odriekate božieho zasľúbenia, ktoré je zaistené všetkým dietkám, čo svojich rodičov ctia a v ich potrebe a núdzi im pomáhajú; lebo sv. Písmo hovorí: „Kto ctí rodičov, bude mať potešenie zo synov svojich“ (Kzt. 2, 6). A príslovie hovorí: „Úcta, daná rodičom, je požičaný chlieb, ktorý od dietok navrátený býva.“ Skúsenosť učí, že akou mierou meriavajú dietky svojim rodičom, taká miera býva im navrátená od budúcich ich dietok.

Raguel a jeho manželka Anna boli oveľa šťastlivejší rodičia, lebo mali dietky čnostné a vďačné voči svojim rodičom. Žili teda ešte za niekoľko rokov v blaženom pokoji, mali všetkého hojnosť a zomreli v nádeji, akú si každý nábožný človek môže robiť. Tobiáš pochoval Raguela a jeho manželku s takou veľkoleposťou, akú ich stav požadoval a dovoľoval. Po smrti svojich svokrov zostal sám pánom nad celým majetkom, a dosiahol starobu, v ktorej uzrel dietky dietok svojich až do piateho pokolenia.

Tobiáš bol nielen dedičom majetku oboch rodičov, ale aj nasledovníkom ich čností; zdedený veľký majetok nevzbudil v ňom pýchu; ostal aj ďalej seberovným, t. j. stálym v bázni božej, v zachovávaní príkladov božích, a dokázal sa ako opravdivý syn svätého otca, čo potomok patriarchov Starého zákona, ktorý bol hodným mať anjela za sprievodcu a nábožnú a čnostnú Săru za manželku. V deväťdesiatomdeviatom roku svojho života zomrel v meste Ekbatana, v kruhu svojich milých dietok a vnukov, ktorí ho slušným spô-

sobom pochovali a oplakali. Zármatok ich, hoci ból veľký, bol smiešaný s radostnou nádejou, že svojho dobrého otca zasa kedysi uzrú a vo večnej sláve sa s ním spoja.

Ani požehnanie božie neprestalo smrťou oboch Tobiášov. Vznešené príklady a nauky týchto dvoch predkov pustily hlboké korene v srdciach potomkov, a za dlhý čas donášaly ovocie Bohu a ľuďom milé. Potomkovia oboch Tobiášov starali sa najmä o to, aby krásne čnosti svojich rodičov nasledovali; z toho vyplývalo, že v tom šťastnom rode nábožnosť a iné tobiášovské čnosti stále trvaly, čím i požehnanie božie na tom rode stále spočívalo. Ale i u ľudí stál ten rod vo veľkej vážnosti a slúžil ešte aj tým najčnosťnejším rodom za príklad a podobenstvo.

Spôsob, akým by nábožnosť a dobré mravy v jednom rode zaštepené, rozmnožené a udržiavané byť mohli, nie je taký ťažký, ako sa na prvý pohľad pozdáva. Každý dobrý a svätého života otec môže svojich potomkov urobiť dobrými a svätými; jeho nauky a dobré príklady bývajú semenom výborných čností, ktoré on najprv do srdca svojich dietok zaštepil, tieto zas ony do srdca svojich dietok presadily, a tak prechádza to s pokolenia na pokolenie, prinášajúc milé a dobré ovocie. Také pokolenie musí byť i Bohu milé; ono je ako strom, ktorého ratoľesti sa na všetky strany rozkladajú a rozmnožujú, preto mu i Boh neodníma svoje požehnanie. Takému rodu ani najväčší bezbožníci zaslúženú úctu nemôžu odoprieť. Pri takom rode majetok, vážnosť a opravdivá vznešenosť ostávajú najstálejšie.

Čiastka tretia.

Katolíci! V tejto knihe opísaný život oboch Tobiášov má vám slúžiť za vzor, podľa ktorého by mali i vaše domy byť usporiadané. Nieto na svete knihy, čo by ju akým rozumom obdarený človek bol písal, ktorá by sa vyrovnala tejto knihe.

Tu nachádza sa najčistejšie učenie mravov: tu nachádzajú sa články viery, vyobrazené skutkami oboch tých dvoch svätých mužov. Tí mužovia, hoci žili medzi bezbožnými pohanmi a spolubratmi, ktorí svojmu zákonu stali sa nevernými, predsa zostali verní Bohu a jemu verne slúžili. Neprávosť pohanov a spolukrajanov nezviedla ich ku neprávosti alebo k tomu, aby sa spreneverili svojmu náboženstvu. Božská vôľa bola pravidlom ich života a nie to, čo iní robia. Keď videli, že toľkí stali sa Bohu nevernými, nevďačnými a odpornými, usilovali sa Bohu učinenú krivdu prekažiť a vynahradiť. Neprávosť iných nelenze ich horlivosť a opravdivú službu božiu neoslabila, ale ju viac a viac povzbudzovala. Nespravodlivosti, krivdy a ukrutnosti, akých sa neveriaci pohanovia proti iným ľuďom dopúšťali, vzbudila a rozplamenila ich lásku k bližnému, že skutky dobrotivosti a milosrdenstva tým ochotnejšie a štedrejšie vykonávali. Na ten spôsob stali sa učiteľmi tých, medzi ktorými žili, a nástrojom, ktorým Boh tie pohanské národy na cestu spravodlivosti chcel uviesť. Pri tom všetkom, že tí nábožní mužovia pre česť a slávu božiu a pre dobro svojich bližných toľko dobrého konali, nič si na tom nezakladali, ba boli tým viac pokornejší a bedlivejší. A Boh žehnal ich dobrý úmysel a horlivosť, lebo videl, že väčšina synov izraelských v dobrom stále zotráva, tí však, ktorí sa boli od Boha odvrátili, že sa k nemu vracajú nazpät. Príklad týchto dvoch nábožných mužov priniesol úžitok ešte i pohanom; naučili sa poznať jediného opravdivého Boha, naučili sa mu vzdávať príslušnú poklonu.

Ani nieto takej čnosti, ktorá by v živote tých dvoch mužov nebola znázornená. Zo všetkých však je obdivovania najhodnejšou ich nepremožiteľná stálosť v službe božej a čnosť trpezlivosti. Trpezlivosť starého Tobíáša nemohla byť sklátená ani väzením, ani chudobou, ani slepotou, ani nevernosťou jeho priateľov, ani ošemetnosťou jeho manželky, ani bážňou pred ukrutnosťou pohanského kráľa. Tobíáš stál pevne, ako skala uprostred rozbúrených morských vln. Všetky tie úzkosti a súženia boli preňho školou, z ktorej vychádzal vždy múdrejší a dokonalejší. Náuky, ktoré dával svojmu synovi, zaslúžily by, aby boli vpísané do svätého Evanjelia. Boh osvietil jeho rozum zvláštnym zjavením a udelil mu dar proroctva; ukázal a dal mu poznať „nový Jeruzalem“, ktorého Zakladateľom mal byť

Ježiš Kristus. Slávu a krásu toho „nového Jeruzalema“, t. j. Cirkvi sv. kresťansko-katolíckej opísal Tobiáš jasne, že by ju velebnejšie nebol mohol opísať ani vtedy, keby sa bol díval na ňu vlastnými očami.

Mladý Tobiáš, hodný syn tak múdreho a bohabojného otca, mal dobrý úžitok z učenia, ktoré počul, a z príkladov, ktoré videl. On bol opravdivým obrazom svojho otca; on vyplnil všetky povinnosti dobrého syna, dobrého manžela, dobrého sluhu božieho a dobrého zemskeho občana. V stave manželskom tak nažíval, že v múdrosti a čistote manželskej zostane vzorom pre všetkých manželov.

Ó kież by sa všetky domy kresťanské podobali Tobiášovmu domu! Vtedy by sme v kresťanských domoch videli nábožnosť, lásku, svornosť, spravodlivosť, trpezlivosť, čistotu, poslušnosť, skromnosť, dobrotivosť, milosrdenstvo, slovom, videli by sme tie pekné čnosti, ktoré jedine robia človeka milým a vzácnym v očiach Boha a ľudí; videli by sme tie čnosti, ktoré robia človeka dobrým kresťanom, dobrým občanom a dobrým vlastencom. Mesto, ktoré by z takých domov povstalo, mohlo by sa pripodobniť nebeskému Jeruzalemu, a krajina, ktorá by mala také mestá, bola by tou zaslúbenou zemou; národ, ktorý by z takých krajín povstal, bol by národom vyobrazujúcim spoločnosť, obcovanie svätých. To by bola obec, nad ktorú poriadnejšej, ctihodnejšej a šťastlivejšej obce na svete by nebolo.

Ó môj Bože, taký národ by bol hodný Tvojej milosti, Tvojej svätosti, Tvojho zaľúbenia a obdivovania. Ó kież by sa našlo mnoho kresťanských domov, usporiadaných podľa Tobiášovho vzoru, v ktorých by si Ty, ó Bože, bol milovaný, chválený, zvelebovaný a ctený. Túto žiadosť mal prvý spisovateľ tejto poučnej knihy, lebo mal tú nádej, že Ty, ó Bože, neodoprieš jeho práci svojho požehnania; úfal to tým viac, lebo chcel, aby táto kniha bola nástrojom, ktorým mala byť Tvoja úcta, chvála a sláva rozmnožená. Všemohúci Bože, ktorý si oslicu Balaamovu upotrebil za nástroj k vyvedeniu nevyspytateľných súdov Tvojich, ráč svojho požehnania udeliť i tejto knihe, aby dosiahla ten cieľ, aký mienil jej spisovateľ, ktorý nepísal ju

z márnomyseľnosti, aby totiž jeho rozum bol obdivovaný, ktorý sa skôr obával, že jeho nehodnosť bude na prekážku tejto knižočky, aby totiž voda života, keď bude tiecť do sŕdc ľudských cez nehodný žľab, moc a sladkosť svoju nestratila. Ó všemohúci Bože, ktorého všemohúce slovo bolo dostatočné na stvorenie sveta, ktorého všemohúca ruka blatom znak slepému pri navrátila, ráč osvietiť všetkých rodičov, všetky dieťky, všetkých manželov, všetkých hospodárov a všetkých služobníkov a udeľ im svojej milosti, aby, keď knižočku túto budú čítať, každý jeden nasledoval tie čnosti, ktoré sú s jeho stavom spojené. O to Ťa, ó Bože, prosím skrze zásluhy Ježiša Krista a orodovanie všetkých svätých, ktorí domom kresťanským za vzor predstavení sú, a ktorých si Ty teraz hojnou odplatou. Ráč nás, ó Bože, svojou milosťou napomáhať, aby sme boli všetci nasledovníkmi ich čností na zemi, a niekedy účastníkmi ich slávy v nebesách! A m e n..

Tlačou knihtlačiarne
Spolku sv. Vojtecha
v Trnave.

**Cena: broš. Kčs 50.—
viaz. Kčs 75.—**